

አዲስ አበባ ጳጳራዊ ቤተ ክርስቲያን
ጳጳራዊ ቤተ ክርስቲያን

ት ወ ፊ ታ ዊ :

ገሳብ : ዘመንና : ታሪክ ።

በአታዮስያ : ቤተ : ክርስቲያን : አዳም ።

ክመጣሪት : ስብሐት : ለአብ :

Meseret Sebhat Leab,

Tewaefitawi

(Chronology and Calendar in the Tradition of the Ethiopic Church).

This book attempts to unravel the sources and bases for the traditional calendar and chronology of the Ethiopic Church.

The book has three main parts:

The first part deals with chronology in general as it was formulated by the wise men and scholars of the ancient world taking note of the participation made by Ethiopia in the pool of ideas.

The second part shows the Biblical basis of the Ethiopic chronology and calendar, the creation of Adam being the starting point.

The third part deals with the actual rules underlying the computation. The interrelation of creation and time (seasons) is treated also.

Copyright 1981 (Eth.Cal.) 1988 (Eur.Cal.)
by Meseret Sebhat Leab

Published by a grant from the Mekane Yesus Seminary,
Cultural Department, Addis Ababa, Ethiopia

Typeset 1976 (Eth.Cal.) 1981 (Eur.Cal.)
by Chamber Printing Press, Addis Ababa.

Printed 1981 (Eth.Cal.) 1988 (Eur.Cal.)
by New Life Literature Ltd., Hong Kong.

ማሳሰቢያ፡— «ትውፊት» ማለት፡ ቅብብል፡ ወይም፡ ርክክብ፡ ማለት፡ ነው። ይኸውም፡ አንዱ፡ ከሌላ፡ የተቀበለውን፡ ወይም፡ የተረከበውን፡ እንደዚሁ፡ ለሌላ፡ አሳልፎ፡ ይሰጠዋል፡ ወይም፡ ይተውሉታል፡ ማለት አስረክቦት፡ ይለቃል። ተከታዩም፡ እንደዚሁ፡ ያደርጋል። እንግዲህ፡ በዚሁ፡ ዓይነት፡ ቅብብሉ፡ ወይም፡ ርክክቡ፡ ከትውልድ፡ ወደ፡ ተከታዩ፡ ትውልድ፡ እየተላለፈ፡ የሚቀጥል፡ ጊዜና፡ ታሪክ፡ ሁሉ፡ «ትውፊት» ይባላል። ፩ ቆሮ. ፲፩፡ ፳፫። ዮሐ. ፬፡ ፲፪።

የወርታ ምስጋና

በብሪቲሽ ሙስሊም ጥናቱን ስተጥል በነበረ ጊዜ ድጋፋቸው ላ
 ልተለዩኝ ለምስተር ሚካኤል ብሉር ።
 ለዶክተር ሪቻርድ ምክንክረስት
 መፍተሪት ግዕዝ ለሆኑት ለማዳም እስፕሪት
 በአገልግሎታቸው እንደ መላእክት ሥሉጣን ለሆኑ ለብሪቲሽ
 ሙስሊም ሠራተኞች ልባዊ ምስጋናዬን እገልጻለሁ ።
 ጽሑፉን ተመልክተው ለበረታቱኝ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት
 ለብዑስ አቡነ ጢሞቴዎስ ሊቀ ጳጳስ ዘከፋ ህገረ ስብከት
 ለክቡር ሊቀ ሥልጣናት ሀብተ ማርያም ወርቅነህ
 ለክቡር ንቡረ እድ ደሚጥርስ ገብረ ማርያም ከፍ ያለ ምስጋናዬ
 ን እገልጻለሁ ።
 መጽሐፉ ይታተምልኝ ዘንድ ከፍ ያለ ጥረት ላደረጉት
 ለመካነ ኢየሱስ ሠሚናሪዮም ፕሪንሲፓል ለዶክተር ጆን ባኬ ፤
 ለዶክተር ገስታቭ አራን ምስጋናዬ የማይረሳ ነው ።
 በእርማቱ ረገድ የደከሙልኝን አቶ ወንድማገኝ ኃይሉን እያመሰ
 ገንሁ ፤ በመልካም ተግባራቸው ለተባበሩኝ ሁሉ ምስጋናዬን እገልጻ
 ለሁ ።

ደ. ራ. ሲ. ወ.

በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የሚገኙ የእጅ ሠዕሎቹ ከባለ መብቶቹ
 የተፈቀዱ ናቸው ።
 የፍቶ ሠዕሎቹ ገን ከጋዜጣና ከመጽሐፍቶቹ ከለገገዳን ወገኖቻቸው
 የተገኙ ናቸው ።

መ ቅ ድ ም ።

ካለፉት ፡ አባቶቻችን ፡ በየጊዜው ፡ የተጻፉ ፡ የባሕረ ፡ ጎሳብ ፡ ወይም ፡
 የመርሀ ፡ ዕጢር ፡ መጻሕፍት ፡ በየቦታውና ፡ በየሰጠው ፡ እጅ ፡ ይገናሉ ።
 በጎሳብ ፡ ዘመን ፡ አወጣጥም ፡ በመራቀቅና ፡ በተለያየ ፡ የአቀራረብ ፡
 ስልት ፡ የተዘጋጁ ፡ ስለሆኑ ፡ እጅግ ፡ ጠቃሚዎችና ፡ ብቁዕነትም ፡ ያላ
 ቸው ፡ ናቸው ።

ቁም ፡ ነገሩ ፡ እንዲህ ፡ ሆኖ ፡ ሳለ ፤ ዘመንንና ፡ ቦታን ፡ ተመርኩዞ ፡
 የሚነሣ ፡ ጥያቄ ፡ ሲቀጥል ፡ እንደ፡መኖሩ ፡ ሁሉ ፡ ለባለ፡ ዘመኑ ፡ ትውልድ
 ድና ፡ ለሚኖሩበት ፡ አካባቢ ፡ የሚመጥን ፡ መልስ ፡ የመጠይቁ ፡ መን
 ሥኤ ፡ በሚፈቅደው ፡ ሁኔታ ፡ አዘጋጅቶ ፡ እንዲቀርብ ፡ ማድረግ ፡ አስፈ
 ላጊ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

እነሆም ፡ ይህን ፡ ገጸ ፡ ነገር ፡ ካመለከትሁ ፡ በኋላ ፤ ብዕራን ፡ ወደ
 ዚሁ ፡ ጽሑፍ ፡ እንድሠነዝር ፡ የገፋፋኝን ፡ መንሥኤ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥዬ ፡
 ልግለጽ ፡—

ከቅርብ ፡ ዓመታት ፡ ወዲህ ፡ በእንግሊዝ ፡ አገር ፡ ለንደን ፡ ከተማ
 ውስጥ ፡ ለተቋቋመች ፡ የኢትዮጵያ ፡ ኦርቶዶክስ ፡ ተዋሕዶ ፡ ቤተ ፡ ክር
 ስቲያን ፡ ካህን ፡ የሆኑ ፡ አባ ፡ ዐረጋዊ ፡ ወልደ ፡ ገብርኤል ፡ በኢትዮጵያ ፡
 ጎሳብ ፡ ዘመን ውስጥ ፡ ስለሚገኙት ፡ ከኤውሮፓውያን ፡ ባህል ፡ ስለማ
 ይገኙት ፡ በዐላትና ፡ ክፍለ ፡ ጊዜያት ፡ ኦጠር ፡ ያለ ፡ መግለጫ ፡ አዘጋ
 ጅኛ ፡ እንዳቀርብ ፡ ጠየቁኝ ። እኔም ፡ በጥቂት ፡ ገጾች ፡ የተወሰነ ፡ ማብ
 ራሪያ ፡ አዘጋጀሁና ፡ እንደገና ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ተተርጉሞ ፡ ታየ ።

ነገር ፡ ግን ፡ የተዘጋጀው ፡ የመግለጫ ፡ ረቂቅ ፡ ጥያቄውን ፡ በመግ
 ታት ፡ ፋንታ ፡ ጥያቄው ፡ በይበልጥ ፡ እንዲስፋፋ ፡ ምክንያት ፡ ሆነ ። በየ
 እሑዱ ፡ ከምእመናን ፡ ጋር ፡ በተገናኘን ፡ ቍጥር ፡ በአካባቢው ፡ አንጻር ፡
 ጥያቄው ፡ እየተነሣ ፡ የሚቀርበውም ፡ መልስ ፡ እንደገና ፡ አዳዲስ ፡ የያ
 ቄን ፡ እየወለደ ፡ ትውፊታዊ ፡ ጎሳብ ፡ ዘመንንና ፡ ታሪኩን ፡ ከመነሻው ፡
 እየነካካ ፡ ይቀጥል ፡ ጀመር ። ባጭሩ ፡ ሰፊ ፡ ገለጻ ፡ የሚያስፈልገው ፡
 ሆኖ ፡ ተገኘ ።

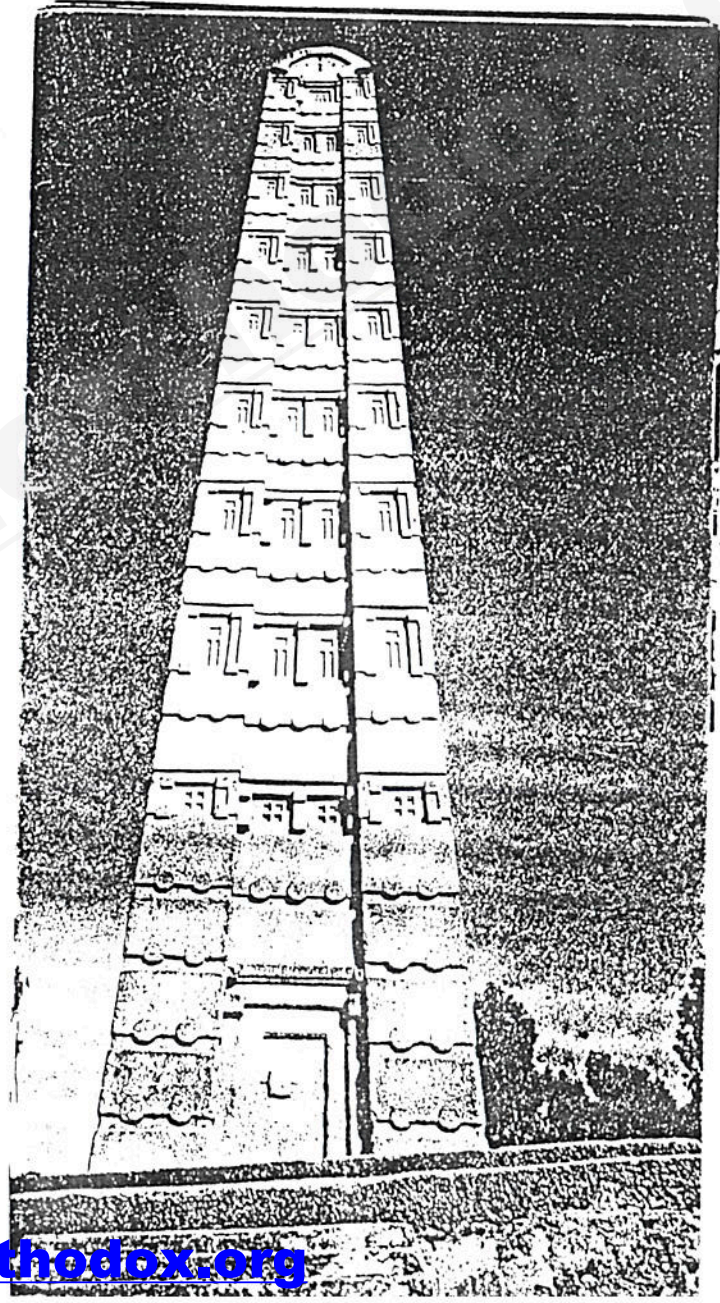
ጉዳዩን ፡ አርቂ ፡ ብመለከተው ፡ «ማስረጃ ፡ ያለው ፡ በትውፊት ፡
 ሲቀባበል ፡ የመጣልን ፡ ባህላዊ ፡ የሆነ ፡ ጎሳብ ፡ ዘመን ፡ አለን።»
 የምንል ፡ ከሆነ ፤ በመሠረታዊ ፡ የጥናት ፡ አቋም ፡ ከመነሻው ፡ ጀምሮ ፡
 በሰፊው ፡ ጽፎ ፡ ከነማስረጃው ፡ ማቅረብና ፡ ወደ ፡ እንግሊዝኛ ፡ እንዲ
 ተገኘ ፡ ተቆይቶ ፡ በማሳተም ፡ ቢወጣ ፡ የተሻለ ፡ መስሎ ፡ ታየኝ ።

ስለዚህ ፡ በድርጅቱ ፡ ይህን ፡ ጽፌ ፡ ለአንባቢያን ፡ ማበርከት ፡ ተግባር ፡ አስፈላጊም ፡ ሆኖ ፡ ስለተሰማኝ ፡ በብሪቲሽ ፡ ሙዚየም ፡ ስከታተለው ፡ የነበርሁትን ፡ ተግባራዊ ፡ ጥናቲን ፡ ለጊዜው ፡ አቋይቼ ፡ ወደዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ አቀናሁ ። እነሆም ፡ በልዑል ፡ እግዚአብሔር ፡ ረድኤት ፡ ከሐምሌ ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፸፭ ፡ ዓ. ም. ተጀምሮ ፡ ታኅሣሥ ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፸፩ ዓ. ም. ዋናው ፡ አሰቀልኝ ።

ሆኖም ፡ ወዲያውኑ ፡ እንዳለቀ ፡ «ቶሎ ፡ ይታተማል ።» የማለት ፡ የሚያንን ፡ ተስፋ ፡ ስለነበረኝ ፡ በዓረፍተ ፡ ነገሩ ፡ ማሰባቀል ፡ ወይም ፡ ማቀናበር ፡ ያልተጠነቀቅሁበት ፡ መሆኑ ፡ ይሰማኛል ። ከዚያ ፡ ወዲህም ፡ ቢሆን ፡ ወደ ፡ ጽሑፉ ፡ ተመልሼ ፡ ለማስተካከል ፡ በቂ ፡ ጊዜ ፡ አላገኘሁም ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ ሥርጋዌ ፡ ቃላት ፡ (በቃላት ፡ ያሸበረቀ ፡ ውበት) ፡ ባይኖረውም ፡ አባቶቻችን ፡ ጊዜያቸውን ፡ ሠውተው ፡ ታሪኩን ፡ መዝግበዋልን ፡ በተገኘ ፡ መጻሕፍት ፡ ምንጭ ፡ ባህላዊ ፡ አብነቱን ፡ በማገናዘብና ፡ ማስረጃን ፡ በማቅረብ ፡ ጽሑፉን ፡ ሳጠናቅቅ ፡ ባለችኝ ፡ ዐቅም ፡ መጠን ፡ የደከምሁበት ፡ መሆኑን ፡ በሙረዳት ፡ የአንባቢያን ፡ ዓይነት ፡ ልቡና ፡ ያተኩርበት ፡ ይሆናል ፡ የማለት ፡ ተስፋ ፡ አለኝ ።

መሠረት ፡ ስብሐት ፡ ለአብ ።

መክሰተ : ክፍላት : ዐበይት : (የታላላቅ : ክፍሎች : መግለጫ) :

በዚህ : መጽሐፍ : ሦስት : ታላላቅ : ክፍሎች : ይገኙበታል ።

፩ኛ/ ታላቅ : ክፍል ።

በዚህ : ክፍል : የኅሳብ : ዘመን : ተመርሆ : ከጥንታዊው ሰዎች : ጀምሮ : በመሰግላንና : በፋሌካውያን : ሠራዕያን : ሕግ : በሆኑ : የቀመር : ደንጋጊዎች : ፈላስፋዎችም ፤ እንዲሁም : ደግሞ : በሕዝብ : እሥራኤልና : በቤተ : ክርስቲያን : ሊቃውንት : በኩል : የመጣ : ስለ : መሆኑ : ከምንጩ : የተለያዩ : ባህላዊ : አመሠራረት : ቢኖርበትም : እንኳ ፤ በሙያ : ረገድ : ከየድርሻው : የተገኘ : አስተዋፅኦ : ስለ : መሆኑ : ተመልክቶበታል ።

እነዚህ : የተጠቀሱት : ወገኖችም : በፈለቁባቸው : በመንግሥት ነት : አቋም : በታወቁ : በዱሮ : የአሕዛብ : መንግሥታት : መካከል : ኢትዮጵያም : ህሉት : ሆና : እንደ : መኖርዋ : መጠን : ከተሳተፈው : (አስተዋፅኦ : ከማድረግ) ስላለመገለልዋ : የሚያመለክት : ታሪክም : ጨምቆ : ለማሳየት : ተሞክሮበታል ።

፪ኛ/ ታላቅ : ክፍል ።

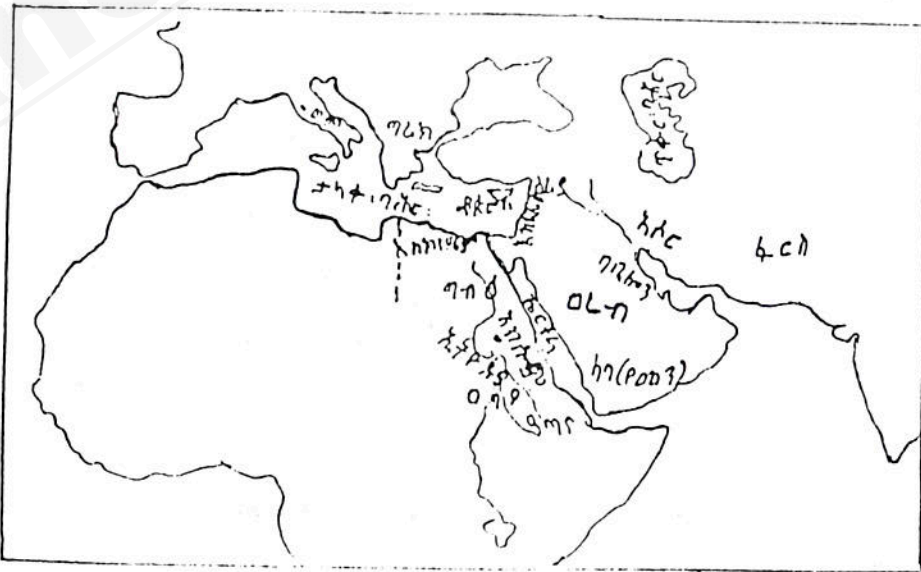
በዚህ : ክፍል : ኢትዮጵያዊ : የዓመተ : ዓለም : ታሪክ : ቅጥር : ከመጽሐፍ : ቅዱስ : የተመሠረተ : መሆኑን ፤ መነሻውም : አዳም : ከተፈጠረበት : ጊዜ : ጀምሮ : በትውፊታዊ : የትውልድ : ዘመናት : ተመዝገቦ : በተገኘበት : አቋም : መሆኑን : እየተገናዘበ : ተገልጾበታል ።

በተጨማሪም : የትውልድ : ዘመናት : በሚገኙባቸው : በቅዱሳት መጻሕፍት : ውስጥ : በአንዳንድ : ዕርክን : ላይ ላከመተር ጉማንና : ከኅሳብ : ዘመን : ሊቃውንት : የተለያዩ : አስተያየታዊ : አቀራረብ : ከሚታይበት ፤ ዘንድ : በሐተታዊ : መግለጫ : እየተመዘነ : ማብራሪያ : ተሰጥቶበታል ።

እንደዚህም : ከባቢሎን : ምርኮ : ጀምሮ : በሕዝብ : አይሁድ : ሳይ : በሠለጠኑት : በፋርስና : በግሪኮች : በሮማውያንም : መንግሥታት : ዘመን : በትውፊት : እየተቀባበለ : ከሱባዲያት : አቋጣጠርም ፣ ጋር እየተስማማ : ሲወርድ : ሲዋረድ : መጥቶ : ጌታችን : ኢየሱስ : ክርስቶስ : በሥጋ : እስከ : ተገለጸበት : ዘመን : ድረስ : ጠቅላላ : የጅገጅጅ : ዓመተ : ዓለም : ታሪካዊ : ቁጥር : እንዴት : ሊመጣ : እንደ : በቃ : ከአብነታዊ : ትርጉሙ : ጋር : ተብራርቶበታል ።

፫ኛ/ ታላቅ : ክፍል ።

በዚህም : ክፍል :— የኅሳብ : ዘመን : ወይም : የባሕሪ : ኅሳብ : አገባብ : ከሐተታዊ : መግለጫው : ጋር : ቀለል : ባለ : አቀራረብና : መንገድ : ተገልጾበት : ይገኛል ። እውስጡም : ሥነ : ፍጥረትና : ወቅታዊ : ጊዜ : ተዛምደውና : ተስማምተው : ስለሚገኙበት : ሁኔታ : የተነገረው : የታሪክ : መንሥኤ : ተብራርቶበታል ። በቀመሮች : ድንጋጌም : ሙሠረት : ዘመናት : ውጤታቸውን : በግብር : ተርጉሞቹ : በሚያሳዩበት : ክዋኔ : ላይ : የዐቢይና : የንዑስ : ቀዋሚ : ዘመን : የሰናብትና : የበዐላት : የአጽዋማትም : ነክ : ምድራስ : ወይም : ግጽው : (የምንባብ ሥርዓት) : በቤተ : ክርስቲያን : ባህላዊ : አብነት : ሰፍሮበታል ።

፩ኛ : ታላቅ : ክፍል ።

ምዕራፍ : ፩ ።

ኅሳብ : ዘመን : ወይም : ባሕረ : ኅሳብ ።

የኢትዮጵያ : ኅሳብ : ዘመን : ወይም : ባሕረ : ኅሳብ : ዘመን : ዓለም ወይም : የዘመን : አቋጣጠር : እንዴት : እንደሆነና : በሀገሪቱ : እንዴት : እንደተገኘ : እንደምንስ : ባለው : ሁኔታና : ይዘታ : ተጠብቆ : እንደሚገኝ : በታሪክ : መልክ : ተገልጾ : በዚህ : ጽሑፍ : ቀርቦአል ።

መጀመሪያ : ነገር : «ኅሳብ : ዘመን : ወይም : ባሕረ : ኅሳብ : አቡሻክር : ወይም : የቁጥር : ትምህርት : ዘመን : ዓለምም» እየተባለ : ይጠራል ። የዚህ : አጠራር : ምን ማለት : እንደሆነ መረዳት : ማስረዳት : ተገቢና : ጠቃሚ : ስለሆነ : ትርጉሙ : እንደሚከተለው : ይገለጻል ።—

፩. ኅሳብ : ዘመን ።

ኅሳብ : ዘመን : ሲባል : የዘመናትና : የዓመታት : የወራትና : የሳምንታት : የዕለታትና : የሰዓታት : የመሳሰለው : የድቁቅና : የደቃቅ : ጊዜያት : ሁሉ : ይጠቃለሉበታል ። አዎን : እነዚህ : ሁሉ : በኅሳብ : ተመርምረው : ተመዝነው : ተሰፍረው : ታውቀው : ተቁጥረው : ሲያበቁ : ምድብና : ቀመር : ተሰጥቶአቸው : የሚገኙበትን : ውሳኔና : ድንጋጌ : እያሰማ : የሚጠራበት : ትምህርታዊ : ስያሜ : ነው ። ባጭሩ : «የዘመን : አቋጣጠር : ድንጋጌና : ውሳኔ : ትምህርት : ነው።» ልንለው : እንችላለን ።

፪. ባሕረ : ኅሳብ ።

ይህ : የዘመን : አቋጣጠር : ድንጋጌ : «ባሕረ : ኅሳብ ።» ተብሎ : ይጠራል ። «ባሕረ : ኅሳብ ።» መባሉም : በባሕር : ምሳሌ : ነው ። እነሆም : ባሕር : ጥልቀትና : ስፋት : የሚታይበት : ሲሆን : እውስጡ : ያሉትን : ቁጥር : ስፍር : የሌላቸውን : የተለያዩ : ነገሮች : ዓይነትና : ብዛት : እያመለከተ : የራሱን : አቋም : ይገልጻልና ፤ እንደዚህ : ታስቦ : የተሰጠው : ስያሜ : ነው ። መዝ. ፻፲/፻፬/፳፮ ፤ ፳፮ ። (1)

፫. አቡሻክር ።

የዘመን : አቋጣጠር : «አቡሻክር» እየተባለ : የሚጠራበት ጊዜ : እንዳለ : የታወቀ : ነው ። ይኸውም : የኅሳብ : ዘመን : ትምህርት : ካዘጋጁ : ሊቃውንት : አንዱ : የሐንስ : አቡሻክር ።

የኅሳብ : አቋጣጠር : መንገድ : በኢትዮጵያውያን : ሊቃውንት : ዘንድ : ዝነኛና : የተወደደ : በመሆኑ : የኅሳብ : ዘመን : ድንጋጌ : በዚህ : ሊቅ : ስም : ስለሚጠራ : ነው ። (2)

፬. የቁጥር : ትምህርት ።

የዘመን : አቋጣጠር : ፈ.ሊ.ጥ : «የቁጥር : ትምህርት ።» ተብሎ : ኢትዮጵያዊ : በሆነ : በከፍተኛ : የትምህርት : ሙያ : ራሱን : የቻለ : ቀዋሚ : የባለሙያ : መደብ : ተሰጥቶት : እንደሚገኝ : የታወቀ : ነው ።

፭. ዘመን : ዓለም ።

የዘመን : አቋጣጠር : «ዘመን : ዓለም ።» ተብሎ : የሚጠራበት : ጊዜም : አለ ። ይኸውም : የሰው : ልጅ : ማለት : ዓለመ : አዳምን : በሚመለከት : ታሪክ : የሚቀመረውን : የዘመን : አቋጣጠር : ሲያይ : የተሰጠው : ስያሜ : ነው ። ዕገራ : ሱቱኤል : ም. ፲፫ : ፲—፲፫ ።

፮ኛ. ባጭሩ : የኢትዮጵያ : ቤተ : ክርስቲያን : ሊቃውንት : ትምህርታዊ : አቋሙንና : አሠራሩን : ለመገለጽ : በሚያመኙ : ሁኔታ : ከዚህ : በሚበዛ : ልዩ : ልዩ : ስያሜ : ሰጥተውታል ። «መርሀ : ዕውርና ።» የመሳሰለውን : ሁሉ : መባሉን : ያስታውሷል ። (3)

በምዕራፍ : ፩ : ላይ : የሚገኙ : ማስረጃ : ምንጮች ።

1. ኪዳነ : ወልድ : ክፍሌ :— መጽሐፈ : ሰዋሰው : ወግስ : ገጽ : ፻፶፩ ። ዓምድ : ፬ አዲስ : አበባ ፤ አርቲስቲክ : ማተሚያ : ቤት : ታተመ ። ፲፱፻፵፰ : ዓ. ም.
2. «ዝንቱ : መጽሐፍ : ቡሩክ : ዘደረሰ : እግዚእ : ትሩፈ : ምግባር : ማእምረ : መጻሕፍት : አቡሻክር : ወልደ : አቡ-እልከረም : ኢጥሮስ : መነኮስ : ዕብንል : መሐደብ : ዘበትርጓሜሁ : ወልደ : ግሡጽ : ወእመ : አኮ : ወልደ : ምሁር : ዘእመር : በረሺ : ዘተሰይመ : ዲያቆን : በቤተ : ክርስቲያን : ዘመዓልቃ : እንዘ : ይነግር : በእንተ : ሐሳብ : ዓለም : እምፍጥረት : አዳም ።
ይህን : የተመሰገነውን : መጽሐፍ : የደረሰ : ምግባር : የቀና : ማእምረ : መጻሕፍት : የሆነ : መነኮስ : የሚሆን : የአቡ-እልከረም : ኢጥሮስ : ልጅ : ሊቀ : አቡሻክር : ነው ።
ዕብንል መሐደብም : ይባላል ። ይህም : ወልደ : ግሡጽ : ወይም : ምሁር : ልጅ ፤ ተብሎ : ይተረጎማል ። እርሱ : በረሺ : የታወቀ : መዐልቃ : በምትገኝ : ቤተ : ክርስቲያን : ዲያቆን : ሆኖ : የተሾመ : ሲሆን : በመጽሐፍ : የሚናገረው : አዳም : ከተፈጠረበት ጊዜ : ጀምሮ : ስለ : ኅሳብ : ዓለም : ነው ።
አቡሻ- : ገጽ : 7 : መጀመሪያ ላይ ።—
ዳግመኛ ።
3. « መርሀ : ዕውር : ውላቱ : መጽሐፈ : ድሚጥሮስ : ሊቀ : ጳጳሳት : ዘእለ : እስክንድርያ ። »
«መርሀ : ዕውር : የእስክንድርያ ። ሊቀ : ጳጳሳት የድሚጥሮስ : ነው ።»
ዐቃቤ : ሰዓት : ከብቱ ።— ሥነ : ፍጥረት : በእጅ : የተጻፈ : ገጽ : ፳፩ ። መሥመር : ፳፩ ።

ምዕራፍ ፡ ፪ ።

ኅሳብ ፡ ዘመናችን ፡ በኢትዮጵያ ፡ እንዴት ፡ ተገኘ ?

ይህ ፡ ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ወይም ፡ የባሕሪ ፡ ኅሳብ ፡ አቋጣጠር ፡ ፈሊጥ ፡ እንዴት ፡ ወይም ፡ በማን ፡ እንደ ፡ ተዘየደ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ከመቼ ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ ሲሠራበት ፡ እንደቁየ ፡ ማወቅ ፤ ለጥናት ፡ ሰው ፡ በጣም ፡ ያን ፡ ዓይነት ፡ ይሆናልና ፤ ከደራሲያን ፡ ታትቶ ፡ ቢቀርብ ፡ ማለፊያና ፡ ተገቢ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ በበኩሌም ፡ ማለት ፡ በድርሻዬ ፡ ተረዳሁት ፡ የምለውን ፡ ያህል ፡ ለማቅረብ ፡ መሞከራ ፡ ነው ። ሆኖም ፡ ከእኔ ፡ አስቀድመው ፡ ስለ ዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የጻፉ ፡ የብሔራውያን ፡ ደራሲያን ፡ ኅሳብ ፡ ወይም ፡ አስ ተሳሰብ ፡ ስላለ ፤ በዚህ ፡ ብብሔራዊ ፡ ጉዳይ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ብሔራው ያን ፡ ከሆኑ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ከተሰጠ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየታዊ ፡ አተራ ረክ ፡ አቅርቦ ፡ መመልከት ፡ ተገቢ ፡ ከመሆኑም ፡ በላይ ፡ አእምሮን ፡ የሚ ያነቃና ፡ በሰፊም ፡ ለማየት ፡ የሚመራ ፡ ይሆናል ፡ ብዬ ፡ ገመትሁ ። ስለዚህም ፡ ከተጠቀሱት ፡ ጸሐፊዎች ፡ እነዚህን ፡ አስተሳሰቦች ፡ አቀር ባለሁ ።

፩ኛ/ «የኢትዮጵያ ፡ ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ ከ፳፻/፳፻፰) ዓመት ፡ በፊት ፡ የነበረው ፡ ዙሪያት ፡ (ዘረደሽት) የሚባል ፡ የፋርሳ ፡ ሰው ፡ ተመራምሮ ፡ ካገኘው ፡ ጋር ፡ የተዛመደ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ቀደም ፡ ባሉት ፡ ዘመናት ፡ ከፋርስ ፡ የተወሰደ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ።» በማለት ፡ የተሰጠ ፡ ግምት ፡ ነው ። (1) በአፈ ፡ ታሪክ ፡ ብቻ ፡ ሆነ ፡ እንጂ ፡ እንዲህ ፡ አያሉ ፡ የሚናገሩ ፡ ሰዎች ፡ አጋ የሞኛል ። በጽሑፍ ፡ ረገድ ፡ ግን ፡ «ከጣ ያት ፡ አምልኮ ፡ ወደ ፡ ክርስትና ፡» የተሰኘ ፡ መጽሐፍ ፡ በመጠኑ ፡ ጎንጦ ታል ። (2)

፪ኛ/ የኢትዮጵያ ፡ ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ መላው ፡ ከአይሁድ ፡ የተወረሰ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ የዓመቱ ፡ ዕለታት ፡ ፶፪ ፡ ሳምንታት ፡ ብቻ ሆነው ፡ ማለት ፡ በ፫፻፷፬ ፡ ዕለታት ፡ ዐውደ ፡ ዓመቱ ፡ (የዓመቱ ፡ ክብብ) እንደሚፈጸም ፤ የዘመናት ፡ አቋጣጠርም ፡ በሱባዔያትና ፡ በኢዮቤል ይት ፡ ብቻ ፡ ሲሠራበት ፡ እንደናረ ፡ የጻፉ ፡ አሉ ። (3)

፫ኛ/ ከኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ወይም ፡ የአቡ ቫክር ፡ መምህራን ፡ የመጽሐፈ ፡ ሚላድ ፡ ያራሲን ፡ አቁይተን ፤ አብዛ ኞቹ ፡ በትምህርት ፡ አሰጣጣቸው ፡ ጊዜ ፡ ሆነ ፡ በጽሑፋቸው ፡ ሁሉ ፡ እንደሚከተለው ፡ ይተርካሉ ። (4)

ከ፪፻-፪፻፳፬ ፡ ዓ. ም. ገደማ ፡ የነበረ ፡ የእስክንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ድሜጥሮስ ፡ በዐላትና ፡ አጽዋማት ፡ በጥንተ ፡ ተረጎሞ ፡ የሚል ፡

በትን ፡ ጊዜ ፡ ለማስተካከል ፡ ይህን ፡ የሚወስን ፡ የቀጥር ፡ ሕግ ፡ ለማግ ኘት ፡ ተመኝቶ ፡ ሱባዔ ፡ ቢገባ ፡ የዐበቅቱና ፡ የመጥቅዕ ፡ መንገድ ፡ እንዴት ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ተገልጸለታል ።

ይህንም ፡ ሱባዔ ፡ ገብቶ ፡ የተገለጸለትን ፡ ለሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡ ሁሉ ጽፎላቸው ፡ ኅሳቡን ፡ ተቀብለውት ፡ ሲኖር ፤ ከዚህ ፡ በተያያዘ ፡ ሁኔታ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ገብቶ ፡ ሲሠራበት ፡ ይገኛል ፤» ይላሉ ።

ለምሳሌ ፡ አንዱ ፡ የባሕሪ ፡ ኅሳብ ፡ መምህር ፡ የጻፈውን ፡ ቃል ፡ በቃሉን ፡ እንዳለ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥቶ ፡ አቅርቦ ጥሁ ። ይህንም ፡ በቀደምት ነቱ ፡ ብቻ ፡ ከብዙዎቹ ፡ ጽሑፎች ፡ የመረጥሁት ፡ ነው ።

«ዐበቅቱና ፡ መጥቅዕ ፡ ከሌት ፡ መጻ ፡ ቢሉ ፡ ቅዱስ ፡ ድሜጥሮስ ፡ በመዓልት ፡ ሰባት ፡ ጊዜ ፡ ሰባት ፡ ሱባዔ ፡ ያዘ ። ይህን ፡ ሰባት ፡ ሱባዔ ፡ እመ ፡ ትኃልቆ ፡ አርብዓ ፡ ወተሰዐተ ፡ ይከውን ፡ ለኩ ፤ በበሠላላ ፡ እመ ፡ ትገድፎ ፡ አሠርቱ ፡ ወተሰዓቱ ፡ ይተርፍ ። ዝውእቱ ፡ መጥቅዕ ፡ ዘይት በሀል ። ወዓዲ ፡ በሌሊት ፡ በሰብዐቱ ፡ ጊዜ ፡ እሥራ ፡ ወሠለስተ ፡ ሱባዔ ፡ ጸለየ ። ዘንተ ፡ በበሠላላ ፡ እመ ፡ ትኃልቆ ፡ ምእተ ፡ ወስሳ ፡ ወአሐደ ፡ ይከ ውን ። ዘንተ ፡ በበሠላላ ፡ እመ ፡ ትገድፍ ፡ አሠርቱ ፡ ወአሐዱ ፡ ይተርፍ ። ዝውእቱ ፡ ዐበቅቱ ፡ ዘይትበሀል ።» ይላል ።

ይህ ፡ በአጭሩ ፡ ተተርጉሞ ፡ ሲገለጽ ፡ «ድሜጥሮስ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ በቀን ፡ ሰባት ፡ ጊዜ ፡ ሰባት ፡ ሱባዔ ፡ ያዘ ። በሌሊትም ፡ ሰባት ፡ ጊዜ ፡ ፳፫ ፡ ሱባዔ ፡ ጸለየ ። ሱባዔውን ፡ ፮ ፡ ጊዜ ፡ አባዝቶ ፡ ፵፱ ፡ ሲሆንለት ፡ ጊዜ ፡ ፵፱ውን ፡ ገድፎ ፡ ፲፱ኙን ፡ መጥቅዕ ፡ አደረገ ። ፳፫ቱን ፡ ሱባዔ ፡ ደግሞ ፡ በ፮ ፡ አባዝቶ ፡ ፻፳፩ ፡ ሲሆንለት ፤ በ፴ ፡ በ፴ ፡ ገድፎ ፡ ቀሪው ፡ ፲፩ ፡ ሆኖ ፡ ተገኘለትና ፡ ይህን ፡ ዐበቅቱ ፡ ብሎ ፡ ሰየመው ።» የሚል ፡ ነው ። እንደዚህ ፡ ያለ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የባሕሪ ፡ ኅሳብ ፡ መጻሕፍት ፡ በብ ዛት ፡ ይገኛል ። (5)

ከዚህ ፡ በላይ ፡ በዝርዝር ፡ ቀርቦው ፡ ያየናቸው ፡ ሁሉ ፡ የተለያዩ ፡ አሳብ ፡ እንዳዘሉ ፡ ለመገንዘብ ፡ ያስችሉናል ። የኢትዮጵያ ፡ ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ አወጣጥ ፡ ከፋርስ ፡ ከእሥራኤል ፡ ከእስክንድርያ ፡ እንደሆነ ፡ ጠቁመዋልና ፡ ነው ።

ከአንዱ ፡ ለምን ፡ አልሆነም ? የሚል ፡ ጥያቄ ፡ ሊቀርብ ፡ ይችላል ። ለኔ ፡ እንደ ፡ መሰለን ፡ ጸሐፊዎች ፡ አንዳንድ ፡ ፍንጭ ፡ ሳያገኙ ፡ አልጻ ፍም ፡ ይሆናልና ፤ እነዚህን ፡ የተለያዩ ፡ አሳቦችን ፡ ማቅረባቸው ፡ ምን ፡ መነሻ ፡ ቢያገኙ ፡ ነው ? የሚል ፡ ጥያቄ ፡ አለኝ ፡ ስለዚህ ፡ እነዚህ ፡ ጸሐ ፊዎች ፡ ካቀረቡባቸው ፡ አሳቦች ፡ ጋር ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ምንጭ ፡ የሚዘ ላሉ ፡ ለማንጸጸር ፡ እንደ ፡ ገና ፡ አንድ ፡ በአ

ንድ፡ አቅርቦን ፡ ብንመረምራቸው ፡ የነገሩን ፡ መነሻ ፡ ለመረዳት ፡ እን
በቃ ፡ ይሆናል ።

፩ኛ/ «የኢትዮጵያ ፡ ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ከፋርስ ፡ የተገኘ ፡ ነው።» ስለ፡
ተባለበት ፡ መነሻ ፡ ምናልባት ፡ ተዘምዶ ፡ ይኖረው ፡ እንደሆነ ፡ ይህን ፡
አቅርቦአለሁ ።

የሐንስ ፡ ወልደ ፡ አቤልሄረም ፡ እንደጻፈው ፡ ፋርሶች ፡ የሳርሀማን ፡
ልጅ ፡ ከሚሆን ፡ ከየዝደዠርት ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ የዓመትን ፡ ዕለታት ፡
፫፻፳፮ ፡ ማድረጋቸውን ፡ እናያለን ። የዓመቱን ፡ ወራት ፡ ከጳጉሜን ፡ በቀር ፡
በ ፲፪ ፡ መድበው ፡ እያንዳንዱ ፡ ወር ፡ በፀሐይዊ ፡ ብርሃን ፡ በ፴ ፡ ቀን ፡
በ፴ ፡ ቀን ፡ መቀመራቸውን ፡ ቀሪውን ፡ ፮ ፡ ቀን ፡ ደግሞ ፡ ለየወራቱ ፡
ሳያተናትኑ ፡ ለብቻ ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ መድበው ፡ ጳጉሜን ፡ ይኸውም ፡
በእነርሱ ፡ አነጋገር ፡ «ለዋሕቅ» ብለው ፡ በመሰየም ፡ መደንገጋቸውን ፡
እናገኛለን ።

ይህ ፡ በዚህ ፡ ንግድ ፡ ግን ፤ በአቡሻክር ፡ እንደተገለጠ ፤ ሠርቀ ፡
ዓመታቸው ፡ (ርእስ ፡ ዐውደ ፡ ዓመታቸው) እንዲሁም ፡ የዘመን ፡ መለ
ወጫ ፡ ወራቸውና ፡ መነሻ ፡ ዕለቱ ፡ የራሳቸው ፡ አላቸው ፡ ጳጉሜናቸ
ውን ፡ (ለዋሕቃቸውን) ፡ ሲያብቱም ፡ ከርሐስ ፡ ዐውደ ፡ ዓመታቸው ፡
፰ኛውን ወር ፡ እንደጨረሱ ፡ ቀጥለው ፡ ያብታሉ ። ያለ ፡ ሠግር ፡ እስከ ፡
፫፻ ፡ ዓመት ፡ ቁይተው ፡ ከ፫፻፳፮ ፡ የዓመት ፡ ቀኖች ፡ ተርፋ ፡ የምትገኝ ፡
፰ ፡ ሰዓት ፡ (መጠን ፡ ራብዒት) ፡ በ፫፻ ፡ ዓመት ፡ አንድ ፡ ወር ፡ (፴ ፡
ቀን) ትሆናለችና ፡ በ፫፻፳፮ ፡ ዓመት ፡ አንድ ፡ ወር ፡ ሠግር ፡ ያደርጋሉ ።
ተብሎ ፡ እንደተጻፈ ፡ እንመለከታለን ። (6)

ይህን ፡ ካሳየን ፡ ዘንድ ፡ ልዩነቱንና ፡ ግንኙነቱን ፡ አይቶ ፡ ኢትዮ
ጵያውያን ፡ ከፋርስ ፡ ወስደዉት ፡ እንደሆነ ፡ ወይም ፡ እንዳልሆነ ፡ የመ
ወሰኑ ፡ ጉዳይ ፡ የአንባብያን ፡ ፋንታ ፡ ይሆናል ።

፪ኛ. «የኢትዮጵያ ፡ ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ቀጥታ ፡ ከእሥራኤል ፡
ሕዝብ ፡ እንደተወረሰና ፡ በሱባዔያትና ፡ በኢዮቤላው ያት ፡ ብቻ ፡ ያለ ፡
ሠግር ፡ ማለት ፡ የ፴ ፡ ሰዓት ፡ ዙር ፡ ከቁጥር ፡ ሳይገባ ፡ ይሠራበት ፡ ነበር።»
የሚል ፡ ጽሑፍ ፡ ተጽፎ ፡ ስላገኘሁ ፤ እዚህ ፡ ላይ ፡ አቅርቦአለሁ ። የዚ
ህን ፡ መሠረተ ፡ አሳብ ፡ እንደገልጽ ፡ ከተገደድሁ ፡ ግን ፤ በእውነት ፡
በኢትዮጵያ ፡ ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ በአጠቃላይ ፡ ስመለከት ፡ ሱባዔ
ያትና ፡ ኢዮቤላውያት ፡ ስፍራ ፡ ወይም ፡ ቦታ ፡ ተደርጎላቸው ፡ የሚነገሩ
በት ፡ ጊዜ ፡ አለ ።

ይኸውም ፡ ከመምህራንና ፡ ከመጻሕፍተ ፡ ኅሳብ ፡ ተተርኮና ፡
ተጽፎ ፡ እንደሚገኝ ፡ በሁሉም ፡ ዘንድ ፡ የታወቀ ፡ ነው። (7)

ይሁን ፡ እንጂ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ የዓመቱ ፡ ዕለታት ፡
በ፱፪ ፡ ሱባዔ ፡ ዕለታት ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ ፫፻፳፬ ፡ ቀኖች ፡ ብቻ ፡
ሆነው ፡ ዐውደ ፡ ዓመቱ ፡ (የዓመቱ ፡ ዙር) ያለ ፡ ሠግር ፡ ማለት ፡ የ፩ ፡
ዕለት ፡ ኩፋብ ፡ (የ፴ ፡ ሰዓት ፡ ወይም ፡ የመጠን ፡ ራብዒት ፡) ዕዋዴ ፡
ዙር ፡ ሳይሞላ ፤ በኢትዮጵያ ፡ የተሠራበት ፡ ዘመን ፡ መኖሩን ፡ ከመም
ህራን ፡ አልሰማሁም ፤ በታሪክም ፡ አላገኘሁም

እንዲያውም ፡ አቡሻክር ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ሲያብራራ ፡ « ወእመ
ር ፡ ካዕብ ፡ ከሙ ፡ ዓመት ፡ ፀሐይዊት ፡ ሠለስቱ ፡ ምእት ፡ ስሳ ፡ ወኅምስቱ
ዕለት ፡ ወራብዕ ፡ ሶብ ፡ ይረትዕ ፡ ወይደሉ ፡ መፍትው ፡ ይኅድግም ፡
ለዝንቱ ፡ ራብዕ ፡ ከሙ ፡ ኢንፍቅድ ፡ ኅብ ፡ ሠግር ።

ወባሕቱ ፡ ኢተጠንቀቀ ፡ ዓመተ ፡ ፀሐይ ፡ እንበለ ፡ ዝንቱ ። ወለ
እመ ፡ ኮነ ፡ ዝንቱ ፡ ከሁተ ፡ ይደልወነ ፡ ንወስከ ፡ ራብዕታ ፡ ለዕለት ፡
በኩሉ ፡ ዓመት ፡ ወይኩን ፡ ለነ ፡ መዓርገ ፡ ዝንቱ ፡ ከሙ ፡ ይትከሠት ፡ ለነ ።

ዳግመኛ ፡ ዓመት ፡ በፀሐይ ፡ አቁጣጠር ፡ ፫፻፳፮ ፡ ኩፋብ ፡ ቀን እን
ደሆነች ፡ ታወቀ ፡ ነው ፡ ሠግርን ፡ ለመሻት ፡ እንዳንሄድ ፡ ብንፈል
ግና ፡ እርሱን ፡ መተው ፡ እንደሚገባ ፡ ብናስብ ፡ ግን ፤ ያለዚህ ፡ (የቀን ፡
ሩብ) ፡ የፀሐይ ፡ ዓመት ፡ ያልተጠነቀቀ ፡ (ያልተሟላ) ፡ ሆኖ ፡ እናገ
ኘዋለን ። ይህም ፡ ግልጽ ፡ ከሆነ ፡ በዓመታቱ ፡ ሁሉ ፡ የቀን ፡ አራተኛን ፡
መጨመር ፡ ይገባናል ። ይኸውም ፡ የዚህ ፡ ደረጃ ፡ ብቁ ፡ ይሆን ፡ ዘንድና ፡
ግልጽ ፡ ሆኖም ፡ ይታወቅልን ፡ ዘንድ ፡ ነው ። » ይላልና ፡ ስንኳን ፡ የአ
ንድ ፡ ዕለት ፡ ኩፋብ ፡ ተቀንሶ ፡ ሩብም ፡ ቢቀነስ ፡ የዓመት ፡ ሙሉ ፡
ዕዋዴ ፡ (ዙር) ፡ እንደሚፈጸም ፡ አስጠንቅቆአል ። ሊቃውንቶቻች
ንም ፡ በዚህ ፡ ማብራሪያ ፡ እንደሚሰማሙ ፡ እናውቃለን ። (8)

፫ኛ/ «የኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የባሕረ ፡ ኅሳብ ፡ መምህ
ራን ፡ አብዛኛዎቹ ፡ የአስክንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ድሜጥሮስ ፡ ሱባዔ ፡
ገብቶ ፡ የዐበቅቱና ፡ የመጥቅዕ ፡ ነገር ፡ ተገልጸለት ፡ ወደ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳ
ሳት ፡ ሁሉ ፡ ጽፎላቸዋል ። እነርሱም ፡ ስለተሰጠው ፡ ጸጋ ፡ አድንቀው ፡
ተቀብለዉታል ። ከዚህም ፡ ሲያያዝ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጥቶ ፡ ይሠ
ራበታል ።» እንደሚሉ ፡ ገልጸን ፡ ነበር ። ይህንኑ ፡ እንዳለ ፡ አቅርቦን ፡
እንመለከታለን ።

መቼውንም ፡ ቢሆን ፡ «ጸሐፊዎቹ ፡ አንድ ፡ ፍንጭ ፡ ሳያገኙ ፡ አል
ጻፉም ፡ አልተናገሩም ፡ ይሆናል» ያልነው ፡ ከዚህ ፡ ጋር ፡ ብናስታውስ ፡
መልካም ፡ ነው ።

እነሆም ፡ ወልደ ፡ መነኮስ ፡ ስለ ፡ እስክንድርያ ፡ ሊቃነ ፡ ጳጳሳት ፡
ተሳታፊ ፡ ሆኖ ፡ ዘመን ፡ እየዘረዘሩ ፡ ባገለጸበት ፡ መጽሐፍ ፡—

«ይቤ : ወልደ : በጥሪቅ : ለሊሁ : (ድሜጥሮስ) ውእቱ : ዘጸሐፊ : ሎሙ : ጎሳበ : ጸም : ለሊቃነ : ጳጳሳት ።

ወደ : አማርኛ : ሲተረጎም :—የእስክንድርያ : ሊቀ : ጳጳሳት : ድሜ
ጥሮስ : ለሊቃነ : ጳጳሳት : ጎሳበ : ጸምን : ጽፎላቸዋል ። ሲል : ስዲድ :
ወልደ : በጥሪቅ : ተርኮታል : » ይላል ። ስለዚህም : ቅዱስ : ድሜጥሮስ :
ጎሳበ : ጸም : ማቅረቡ : ረዘም : ካለ : የጊዜ : ታሪክ : ተመልክቶ : ይገኛል : ማለት : ነው ። በስንክሳርም : ተጽፎአል ። (9)

ነገር : ግን : ይህ : አተራረክ : ተተርጎሞ : ካልተብራራ ፤ ጎሳበ :
ዘመንን : በሙሉ : ብቻውን : ቀምሮ : ያዘጋጀውና : ኢትዮጵያም : ጠቅላ
ላውን : የጎሳበ : ዘመን : ጓዝ : በሙሉ : ከቅዱስ : ድሜጥሮስ : የተቀበ
ለች : ትስመስሎ : እንዳያሳይ ፤ በመሠረታዊ : የጎሳበ : ዘመን : ጥናት :
አቋም : ረገድ : ሰፋ : አድርጎ : ማየትና : መጠንቀቅ : አይከፋም ።

የዐበቅቴና : የመጥቅዕ : ወጤት : እንዳገኘ : የተነገረለት : ቅዱስ :
ድሜጥሮስ : ከእርሱ : በኋላ : ተነሥተው : ጸመ : አርብግን : ከበዐለ :
ፍሥሕ : (ከሰሙነ : ሕማማት :) ተያይዞ : እንዲጸም : ኒቅያ : ላይ : በ፫፻
፲፮ : ዓ. ም. ቀናናዊ : ጉባኤ : አድርገው : በውሳኔ : ካጸኑት : ከ፫፻፲፰ :
አበው : ሊቃውንት : አስቀድሞ : የነበረ : መሆኑን : መቼም : ዕውቅ :
ነው ። (10)

ከዚህ : ጋር : በሊቀ : ጳጳሳት : ድሜጥሮስ : የዐበቅቴና : የመጥ
ቅዕ : አወጣጥ : ስልት : አንጻር : የሌሎች : ምሥራቃውያን : አብያተ :
ክርስቲያናት : ከጥንት : ተያይዞ : የወረደ : ታሪካዊ : ተዘምዶ : በዘ
መናት : የአቁጣጠር : ሁኔታ : ሁሉ : ልዩ : ልዩ : ስልታዊ : ሕርግራግ :
መኖሩ : ይታወሳል ። (11)

አዎን : ብዙ : የሐተታ : ትችቶችን : የሚያስከትሉ : መረጃዎች :
በጥናት : የተደረሰባቸው : እንዳሉ : የሚካድ : አይደለም ። ሆኖም :
ወደ : እነርሱ : ከማተኮር : ብንገታ : ይሻላል ።

በዚያም : አለ : በዚህ : ሊቃውንቱ : ደጋግመው : ሲገልጹት : የሚ
ታየው : ቅ. ድሜጥሮስ : የዐበቅቴና : የመጥቅዕን : መሠረት : እን
ደገኘ : ብቻ : እንጂ ፤ የጎሳበ : ዘመንን : ጣጣ : በሙሉ : እንዳጠቃለለ :
አይደለም ።

የዐበቅቴና : የመጥቅዕ : ወጤት : ደግሞ : ከጎሳበ : ዘመን : አንድ :
ንዑስ : ቅርንጫፍ : እንጂ ፤ መላውን : የጎሳበ : ዘመንን : ትምህርት :
እንደማያጠቃልል : ግልጽ : ነው ። ስለዚህም : በታሪክ : መስታወት
ነት : ታትቶ : የሚቀርብ : መሠረታዊ : ገለጻ : እንዳይደረግ : የሚያገድ :
አይሆንም ። እንግዲያውስ ፤ መሠረታዊ : ገለጻው : በጎሳበ : ዘመን : ጣጣ :
በሙሉ : እንዳጠቃለለ ።

የጎሳበ : ዘመን : አቋም : የእምነት : ክርስትና : ሊቃውንት : ከመነሣታ
ቸው : አስቀድሞ : በኢትዮጵያ : ምድር : ምን : ዓይነት : የታሪክ : መሠ
ረት : ኖሮት : እንደሆነ ፤ ኢትዮጵያም : በድርሻዋ : ያበረከተችው :
ነገር : ኖሮ : እንደሆነ ፤ ልናይ : አለዚያም : ልንገምት : የሚያስችለን :
ፍንጭ : እናገኝ : ይሆናል ።

በምዕራፍ : ፪ : ላይ : የሚገኙ : ማስረጃ : ምንጮች ።

1. «የባሕረ : ሐሳባችንም : አካሄድ : ከፋርሱ : ከዞሮአስትር : አቁጣ
ጠር : ከዘዴአክ : ጋራ : በመጠኑ : በመገናኘቱ : ከዚያ : የተቀዳ :
ነው : ይባላል ። »
ተክለ : ጸድቅ : መኩሪያ : ከጣዖት : አምልኮ : ወደ : ክርስትና ።
ምዕራፍ : ፮ : ገጽ : ፴፮ : ዳግመኛ : ምዕራፍ : ፮ : ገጽ : ፳፮ ፤ ፳፰ ።
አዲስ : አበባ : አርቲስቲክ : ማተሚያ : ቤት : ታተመ : ፲፱፻፵፩ :
ዓ. ም.
2. ከኃይለ : ገብርኤል : ነገሮ : የተተረጎመ : ታላላቅ : ሃይማኖቶች :
እንዴት : እንደ : ተጀመሩ ፤ ክፍል : ዞራስትራኒዝም ፣ ገጽ : ፻፷፱-
፻፺፱ ። በብርሃንና : ሰላም : ማተሚያ : ቤት : ታተመ ።
አዲስ : አበባ : ፲፱፻፶፮ : ዓ. ም. ።
3. ሀ. ከአስረስ : የኔ : ሰው : « ትቤ : አክሱም : መኑ : አንተ » ገጽ :
፻፻፯-፻፻፱ ፤ በንግድ : ማተሚያ : ቤት : ታተመ ።
አዲስ : አበባ : ፲፱፻፶፩ : ዓ. ም.
- ለ. ከአስረስ : የኔ : ሰው :—
«የካም : መታሰቢያ ፤ » ገጽ : ፵፩ : ክፍል : ፲፫ ።
አሥመራ : ኮከበ : ጽባሕ : ዘማኅበረ : ሐዋርያት : ማተሚያ :
ቤት : ታተመ ። በ፲፱፻፶፩ : ዓ. ም. ።
4. ሀ. መጽሐፈ : ሚላድ : ፪ኛ. ገጽ : ፻ ።

SCRIPTORES AETHIOPICI TOMUS 43
DAS MASHAFA MILADE (Liber Nativitatis)
MASHAFA SELASE (Liber Trinitatis)
DEAS KAISERS ZAR A YA
JJ
HERAUSGEBEN VON
KURT WENDT
LOURAIN
SEBETRIT. DU. CORPUS SCO
49. CH. D. W. VRE 1963

- ሰ. ወልደ : መነኮስ : «ደራሚጥርስ : ተፍጻሚተ : ሢመቱ : በጸጸጸጸ
 9. ም. መሆኑን : ይገልጻል :» አቡሻክር : አንቀጽ : 9 :
 ገጽ : ፻፳ : መሥ. ፲፪ ። Add. ፲፮. ፪፻፶፪ ። B. M.
5. ሀ. CORNLOGCAL ETHIOPC የመጽሐፍ : ገጽ : ፲፮ : ዓምድ ።
 Orient 816 Brit. MUS.
6. አቡሻክር : አንቀጽ : ፯ : ክፍል : ዳግም : ገጽ : ፲፪ : ዓምድ : ፪
 መሥ. ፲ - ፲፪ ። Orient. 890 Brit MUS.
7. Scriptorum Aetiopici Tomus 43
 Das Mashafa Milade (Liber Nativitatis)
 Mashafa Sellase (Liber Trinitatis
 Des Maisers Zar'a Yaqob
 I
 HERAUSGEBEN VON
 KURT WENDT
 LOURAIN
 SECRETRIT DU CORPUS SCO
 49. CH.D WAVRE 1963.
- «ሰማዕ : አብእሲ : ክርስቲያናዊ : ጠቢብ :» ገጽ : ፲፱ :
8. ሀ. አቡሻ. አንቀጽ : ፴፱ : ገጽ : ፵፱ : ዓምድ : ፫ : መሥ. ፲፰-፳፩ :
 Orient 809. Brit MUS.
- ለ. አቡሻ : አንቀጽ : ፴፯ : ገጽ : ፳፮ : ዓምድ : ፩ : ላይ : «ወካዕበ :
 ተብህለ : በእንተ : አብሮኮስ : ጠቢብ : ከመ : ውእቱ : ይቤ : በውስተ :
 መጽሐፍ : በእንተ : አውራጎ : ወዕለታት : ወንዋ : አቅደመ : ቃል : ከመ :
 ሚጦን : ወአፍላጦን : አዝከሩ : ከመ : ኑጎ : ዓመት : ሠለስቱ : ምእት :
 ስድሳ : ወኃምስቱ : ወራብዕታ : ለዕለት ።
- ስለ : አብሮኮስ : ጠቢብ : እንዲህ : ተባለ ። እርሱ : ስለ : ዕለታ
 ትና : ስለ : ወራት : አቋም : በጸፈው : መጽሐፍ : እነሆም : ሚጦንና :
 አፍላጦን : የዓመት : ርዝማኔ : ፫፻፳፭ : ከዕለት : ሩብ : መሆኑን : እንዳ
 ሳሰቡ : አስቀድሞ : ተናግሮአል :
- አቡሻክር : አንቀ : ፴፯ : ገጽ : ፳፮ : ዓምድ : ፩ : ላይ :
 Orient 812 Brit. MUS.
- ሀ. አቡሻክር : ገጽ : ፻፳ : ዓምድ : ፫ ።
 Orient. 809 Brit. MUS.
9. ለ. ስንክሳር : ፲ : ጎዳር : በማናቸውም : ስንክሳር : ይገኛል ።
 «ወአፍለሰዋ : ለጸም : ጎበ : ሰሙን : ሕማማት»
- ሀ. አቡሻክር : አንቀ. ፵፩ ። ገጽ : ፶፱ :
 Orient. 809. MUS.

- ለ. ጸመ : አርባ : በኒቅያ : ጉባኤ : ከፍሥሕ : ማለት : ከሰሙን :
 ሕማማት እንዲያያዝ : ተደረገ : ጸመ : ሕርቃል : ደግሞ : ከኒ
 ቅያ : ጉባኤ : በኋላ : ፫፻ : ዓመት : ቁይቶ : ተሠራ ።
 አቡሻክር : ገጽ : ፵፩ : ዓምድ : ፫ ። ይህ : ቀኖና : ፰ : ጉባኤ :
 እለዝክሪን : ይጠቅሳል ። ገጽ : ፵፩ : ዓምድ : ፫ : ፬ ።
 Orient. 809. Brit. MUS.
- ሐ. «ወንሕነኒ : ነበርነ : እንዘ : ንገብር : ከመዝ : እስከ : መጠነ :
 ክልዔቱ : ምእት : ዓመት : ወነበሩ : ብዙኃን : ሰብእ : ውስተ :
 ኦዕዓዳት : ዘኢያአምሩ : ሐሳበ : ወየጎልፍ : እምኔሆሙ :
 ሰሙን : ሕማማት ። ወኢያአምሩ : ባቲ : ከመ : ትትአምር :
 እምሐሳበ : ወርጎ ።
- ርእዩ : አበው : መምህራን : ቤተ : ክርስቲያን : ከመ : በዝንቱ : ይት
 ጎጦሉ : ሰብእ : አዕዓዳት : ወአፍለሱ : ጸመ : አርብዓ : መዓልተ : ወአስ
 ተላፀቅዎ : ምስለ : ሰሙን : ሕማማተ : መድኅኒነ ።
- እኛም : እስከ : ሁለት : መቶ : ዓመታት : የሚያህል : ዘመን : እን
 ዲሁ : ስናደርግ : ነበርን ። ብዙ : ሰዎች : የዚህን : ጎሳብ : የማያውቁ :
 ሆነው : በገጠር : ሲኖሩ : ሰሙን : ሕማማት : መቼ : እንደዋለ : ሳያ
 ውቁ : ያልፍባቸው : ነበር ። በወር : ወይም : በጨረቃ : ቁጥር : ታስባ :
 እንዴት : እንደ ምትገኝ : አያውቁም : ነበርና : ነው ። በዚህ : ጊዜ :
 አበው : የሆኑ : የቤተ : ክርስቲያን : መምህራን : በገጠር : የሚኖሩትን :
 ሰዎች : ችግር : ተመለከቱ ። የአርባ : ቀን : ጸምንም : ከነበረበት : ጊዜ :
 አፍልሰው : ከመድኃኒታችን : ሰሙን : ሕማማት : ጋር : አያያዙት ።»
 ሲል : አትቶ : ገልጾታል ።
- ሳዊሮስ ወልደ : መፍቅዕ : ኤዲስ : ቆጶስ : ዘእስሙናይን : ድርሳን :
 ሳምን : ገጽ : ፹፯ ። Orient. 815. B. M,
11. «በእንተ : ጎሳብ : ዮናናውያን : ወካልዐን : ተመልከት»
 አቡሻክር : አንቀ : ፯ : ገጽ : ፲፪ : መሥመር : ፳፩ ።
 Orient. 809. Brit. MUS.

የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ጠቅላላ ፡ ይዘታና ፡ መነሻ ።

የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ጉዳይ ፡ በትረካ ፡—«ዐባይን ፡ በጭልፋ።» እንዲሉ እንዲያው ፡ እንዲሁ ፡ ተጨልፎ ፡ በመነገር ፡ ብቻ ፡ በቂ ፡ እርካታን ፡ ለልብ ፡ የሚሰጥ ፡ አይመስልም ። በኢትዮጵያውያን ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ምሁራን ፡ ዘንድ ፡—«ባሕረ ፡ ኅሳብ ፡» ተብሎ ፡ መሰየሙ ፡ ከዐባይ ፡ ይልቅ ፡ እንኳ ፡ የጠለቀና ፡ የሰፋ ፡ መሆኑን ፡ ለማስገንዘብ ፡ አይመስልምን?

ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ሲባል ፡ የረጅም ፡ ዘመናት ፡ ታሪካዊ ፡ ጉዞ፡ያለው፤ ጥልቅና ፡ ስፊ ፡ ጥናት ፡ የሚጠይቅ ፡ መሆኑን ፡ የዘሊሁ ፡ ባለ ፡ ሙያዎች ፡ ይናገራሉ ። (1)

እንግዲህ ፡ ወደ ፡ ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ታሪካዊ ፡ አመሠራረት ፡ መጥቀን ፡ ስለ ፡ ጠቅላላ ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ሁኔታ ፡ ሰፊ ፡ አድርገን ፡ የተመለከትን ፡ እንደሆነ ፡ በኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ትምህርት ፡ የተለያዩ ፡ ክፍላትና ፡ ውሳኔያት ፡ ያሉ ፡ መሆኑን ፡ እንዲሁም ፡ ከብዙ ፡ ዘመናት ፡ ጀምሮ ፡ ኅሳብ ፡ ዘመንንና ፡ ቍጥርን ፡ በሥርዓት ፡ ለማዛመድና ፡ ለማስተካከል ፡ የመረመሩ ፡ ሰዎች ፡ መኖራቸውን ፡ ልናስታውስ ፡ ግድ ፡ ይሆናል ።

ከዚህም ፡ ጋር ፡ የምንመለከተው ፡ ነገር ፡ ቢኖር ፡ በኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ጥናት ፡ እያደረጉ ፡ ውሳኔ ፡ ሲሰጡ ፡ የኖሩ ፡ አይሁድና ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መምህራን ፡ ብቻ ፡ አይደሉም ።

በዘላንነት ፡ ኑሮ ፡ ይኖሩ ፡ ከነበሩት ፡ ጥንታውያን ፡ ሕዝቦች ፡ ጀምሮ ፡ መጥዓውያን ፡ ወይም ፡ መሰግላን ፡ (ተመልካቾች ፡ ወይም ፡ ጠንቋዮች) ፡ ፋሌካውያን ፡ (በፀሐይ ፡ በጨረቃ ፡ በከዋክብት ፡ ባጭሩ ፡ በሰማይ ፡ ሕግጋት ፡ የሚመራመሩ) ፡ ሠራዕያን ፡ ሕግ ፡ በአየር ፡ ለውጥ ፡ እየተፈላሰፉ ፡ ድንጋጌን ፡ የሰጡ ፡ ሁሉ ፡ በኖሩበት ፡ አካባቢና ፡ ከዚያም ፡ አልፎ ፡ ባህል ፡ እየሆነ ፡ ለትውልድ ፡ የተላለፈላቸው ፡ ሁሉ ፡ በኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ሙያ ፡ ድርሻቸውን ፡ እንዳበረኩቱ ፡ የታወቀና ፡ ሊካድ ፡ የማይቻል ፡ ነው ።

ይህንም ፡ ለመረዳት ፡ የሌሎችን ፡ አቋይተን ፡ አቡሻክር ፡ ከገለጸው ፡ አቅርቦ ፡ መመልከቱ ፡ ይጠቅማል ።

«ቀደምት ስ፡ ፈላስፋ ፡ ወጠቢባን ፡ ወሰብአ ፡ ዑቃቤ ፡ ወእለ ፡ እም ፡ ቅድሚያ ፡ አስተናበሩ ፡ ዓመታቲሆሙ ፡ ወአውራጊሆሙ ፡ ዲበ ፡ ዑቃቤ ፡ ጥንቁቅ ፡ ፀሐያዊ ፡ ዘኢይትዌለጥ ፡ ቀዳሚሁሰ ፡ እስመ ፡ ረሰዩ ጥንተ ፡ ዓመቶሙ ፡ ወርእሰ ፡ ወርኖሙ ፡ በርደተ ፡ ፀሐይ ፡ በቀዳማ ፡ ኖሳተ ፡ ሐመል ፡ ወውእቱ ፡ ክፍል ፡ ዘይሰመደ ፡ ወውእቱ ፡ ክፍል ፡ ዘይሰመደ ።»

ትርጓሜውም ፤

በቀድሞ ፡ ዘመን ፡ የነበሩ ፡ ፈላስፋዎችና ፡ ጠቢባን ፡ እንዲሁም ፡ በጥንቃቄ ፡ የሚጠባበቁ ፡ ተመልካቾች ፡ የሆኑ ፡ ሰዎች ፡ ከእነርሱ ፡ በፊት ፡ የነበሩትም ፡ ሁሉ ፡ ጥንቁቅ ፡ በሚሆን ፡ በማይለወጥ ፡ ፀሐያዊ ፡ (ሚጠተ ፡ ብርሃን ፡) ላይ ፡ ዓመቶቻቸውን ፡ ወራቶቻቸውን ፡ አዋደው ፡ አስቀምጠዋል ።

መጀመሪያ ፡ ነገር ፡ የዓመታቸውንና ፡ የወርቻቸውን ፡ መነሻ ፡ ፀሐይ ፡ በሚወርድበት ፡ የዘመነ ፡ ፀደይ ፡ ክፍል ፡ በሚሆን ፡ በሐመል ፡ በር ፡ መጀመሪያ ፡ አድርገዋልና ፡ ነው። ፡ ይላል ። (መፀው ፡ ሲል ፡ በእነርሱ ፡ ማለቱ ፡ ነው ።) (2)

በጠቅላላው ፡ ከላይ ፡ የጠቀስናቸውን ፡ በዝርዝር ፡ ገልጸን ፡ ስለ ፡ አቋማቸው ፡ ሁኔታ ፡ አጫጭር ፡ መግለጫዎችን ፡ እንሰጣለን ።

- ፩. ጥንታውያን ፡ ሰዎች ፡
- ፪. መሰግላን ፡ ወይም ፡ መጥዓውያን ፡ (ጠንቋዮች ፡)
- ፫. ፋሌካውያን ፡
- ፬. ሠራዕያን ፡ ሕግ ፡ (የዘመንን ፡ ቀመር ፡ የሚደነግጉ ፡)
- ፭. እሥራኤላውያን ፡
- ፮. የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሊቃውንት ፡ ናቸው ።
የእነዚህን ፡ ክፍሎች ፡ አቋምና ፡ የአስተሳሰባቸው ፡ ዓይነት ፡ አጠር ፡ አጠር ፡ አድርገን ፡ ብንገልጽ ፡ አይከፋም ።

፩ኛ/ ጥንታውያን ፡ ሰዎች ፡

እንደሚታወቀውም ፡ ሁሉ ፡ ሰው ፡ ተወልዶ ፡ እስኪያረጅና ፡ እስኪሞት ፡ ድረስ ፡ እንግዳ ፡ ሆኖ ፡ በሚኖርበት ፡ ዓለም ፡ የሌሊትና ፡ የቀን ፡ የብርድና ፡ የትኩሳት ፡ (የሞቃት) ፡ የክረምትና ፡ የበጋ ፡ የመፀውና የፀደይ ፡ የጨረቃ ፡ ሙላትና ፡ ጉድለት ፡ የከዋክብትም ፡ ምግብና ፡ ሁሉ ፡ እየተፈራረቀበት ፡ የእንስሳት ፡ ኑሮና ፡ ሕይወት ፡ የአዝርዕትና ፡ የአትክልት ፡ ወቅት ፡ እየተለዋወጠበት ፡ ሲኖር ፡ በተሰጠው ፡ የአእምሮ ፡ ክህል ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ሊቀመጥ ፡ አልቻለም ። (ዘፍጥ. ፰ ፡ ፳፪ ።)

እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ በኑሮው ፡ በሕይወቱ ፡ እየተመላለሱ ፡ ሥልጣናቸውን ፡ ወይም ፡ ምግብናቸውን ፡ እያስታወቁት ፡ ሲገኙ ፡ እንዴት ፡ ዝም ፡ ይበል ፡!

ስለዚህም ፡ ጥንታውያን ፡ ሰዎች ፡ በእነዚህ ፡ በተጠቀሱት ፡ ነገሮች ፡ የናት ፡ ማድረግ ፡ ግዴታ ፡ ሆኖባቸዋል ። ይኸውም ፡ ጊዜያቱን ፡ ለማስታወቅ ፡ ለመከላከል ፡ ምቹትን ፡

ለመጠበቅ፡ እንደ፡ ጊዜው፡ ሁኔታ፡ መጠን፡ አስፈላጊ፡ የጥናት፡ እርምጃ፡ ወገንደዋል፡ ማለት፡ ነው።

ኢዮ. ፴፰፡ ፩—፴፰ ። መዝ. ፻፫ / ፻፬ ፡ ፮—፴፪ ።

መቼም፡ ቢሆን፡ የሰው፡ ልጅ፡ በዚህ፡ ምድር፡ ላይ፡ ሲኖር፡ ይህን፡ ማወቅና፡ መወሰን፡ የተሰጠው፡ የተፈጥሮ፡ ግዴታ፡ ነበረ።

« ወንገር፡ ኩሉ፡ ጠይቆ፡ ወእለምሮ፡ ምግባራት፡ እስሙ፡ ወእቱ፡ ወሀበኒ፡ እእምሮ፡ ዘእንበለ፡ ሐስዎ፡ ከሙ፡ አእምሮ፡ ሥርዓተ፡ ቁመተ፡ ዓለም፡ ወምግባረ፡ ፀሐይ፡ ወወርኅ፡ ወከዋክብት፡ ጽንፈ፡ ወተፍጻሙ፡ ወማዕከለ፡ ወምያጤ፡ መዋዕል፡ ወተፋልሶ፡ ጊዜያት፡ ዑደተ፡ ዓመታት፡ ወንብረተ፡ ከዋክብት፡ ጠባይዐ፡ ህላዌ፡ እንሰሳ፡ ወነፍስተ፡ አራዊት፡ ወኃይለ፡ ነፋሳት፡ ወሕሲና፡ ሰብእ ። ፈሊጠ፡ ፀፀው፡ ወኃይለ፡ ምግባረ፡ እሥራው፡ ወኩሉ፡ ከሁታተ፡ አእመርኩ፡ ። እስሙ፡ ኪንያሁ፡ ለኩሉ፡ ግብር፡ መሀረኒ፡ ጥበበ ። እስሙ፡ ብሔተ፡ ልደት፡ ወእቱ፡ መንፈሰ፡ እእምሮ፡ ቅዱስ ። ሲተረጉም ።—

ጉዳዮችን፡ ሁሉ፡ ነገሮችን፡ ጠንቅቆ፡ ማወቅ፡ ነው፡ እርሱ፡ (ጌታ) የማያስተባብሉት፡ አእምሮ፡ ሰጥቶኛልና፡ ነው ። ይኸውም፡ የዓለም፡ አቋም፡ ሥርዓትን፡ የፀሐይንና፡ የጨረቃን፡ የከዋክብትን፡ ተግባር፡ ከዳር፡ እስከ፡ ዳር፡ ያለውንና፡ መካከሉንም፡ የቀኖች፡ መመላለስንና፡ የጊዜያት፡ መፋለስን፡ የዓመታት፡ አደጋን፡ የከዋክብት፡ አቀማመጥን፡ የእንስሳ፡ አኗኗር፡ የአራዊት፡ ሕይወትነት፡ ጠባይን፡ የነፍሳት፡ ኃይልንና፡ የሰው፡ አስተሳሰብን፡ የፀፀዋትንና፡ የሥሮች፡ ተግባር፡ ኃይልን፡ መለየት፡ የተገለጸውን፡ ሁሉ፡ ዐወቅሁ ። ማናቸውንም ነገር፡ ሁሉ፡ ተጠብቦ፡ የሠራ፡ እርሱ፡ ጠቢብ፡ እሆን፡ ዘንድ፡ አስተምሮኛልና፡ የተለየ፡ የፀውቀት፡ መንፈስ፡ በልደት፡ ብቸኛ፡ ነውና ።» ተብሎ፡ በመጽሐፈ፡ አክሳሳ፡ (መጽሐፈ፡ ጥበብ) ተጽፎአል ።

መጽሐፈ፡ ጥበብ፡ ፯፡ ፲፭—፳፪ ። በአዲሱ፡ የአማርኛ፡ ትርጉም፡ ሌጽ፡ ፯፻፶፰፡ (3)

ስለዚህ፡ የጥንታውያን፡ ሰዎች፡ ምርመራ፡ ያለ፡ ግዴታዊ፡ መንሥኤ፡ እንዲሁ፡ በንዲያው፡ አልነበረም ።

፪ኛ፡ መሰግላን፡ ወይም፡ መጥዐውያን፡ (ተመልካቾች፡ ወይም፡ ጠንቋዮች ።)

መሰግላን፡ ወይም፡ መጥዐውያን፡ የተባሉ፡ ክፍሎች፡ « በጨረቃና፡ በመገብተ፡ ከዋክብት፡ (ጥላኔቶች፡) ሲካሄድ፡ የሚታየው፡ የጊዜ፡ መለዋወጥና፡ መመላለስ፡ ከወቅታዊ፡ ጊዜ፡ አልፎ፡ በሰው፡ ኑሮና፡ ሕይወት፡ በእንስሳና፡ በባሕር፡ ዓሣዎች፡ እንቅስቃሴ፡ በፀፀዋትም፡ ትርጉም፡ አለው፡ » ብለው፡ የተራቀቁ፡ ናቸው ።

ይህ፡ ሲሆን፡ ሲያድር፡ የመጥዐውያን፡ ወይም፡ የመሰግላን በድርጅት፡ መቋቋምን፡ አስከተለ ።

አዎን፡ ገሚሶቹ፡ መርማሪዎች፡ በኃያላን፡ ባለ፡ ሥልጣናት፡ ተገድደው፡ ወደ፡ መጥዐውያን፡ ድርጅት፡ ሲገቡ፡

የኑሮ፡ ጥቅም፡ ስላገኙበት፡ መተዳደሪያ፡ አድርገው፡ ያዙትና፡ ይጠቀሙበት፡ ገቡ ።

ስለዚህ፡ ምንስ፡ በነሳብ፡ ዘመን፡ ታሪክ፡ ቀዋሚ፡ ነገር፡ ያበረከቱበት፡ ድርሻ፡ ቢኖርና፡ ባይዘነጋም፡ የፀውቀታቸውን፡ ቀዋሚ፡ ሙያ፡ ወደ፡ ሌላ፡ አቅጣጫ፡ በማዞራቸው፡ ድርጊታቸው፡ የተነቀፈ፡ ሆኖአል ።

ኢሳ. ፵፯፡ ፲፪—፲፬ ። ዳንኤ- ፫፡ ፪—፮ ። አበይኖ፡ ከዋክብት ። ኩፋሌ፡ ፲፫፡ ፮፡ ፯

ስለመጥዐውያን፡ ድርሻ፡ ከዮሐንስ፡ አቡሻክር፡ የተነገረውን፡ ቀጥለን፡ እንገልጻለን ። . . .

«ወቦቱ፡ ይገብሩ፡ ኅሳብያን፡ ከዋክብት፡ ለለ፡ ኩሉ፡ ዓመት፡ በውስተ፡ ምቅዋሚቱ ሆሙ፡ ፀአተ፡ ኮከብ፡ ዘልደተ፡ ዓለም፡ ዑቃቢያዊት ። ወእምኔሁ፡ ይፈትሑ፡ በላዕለ፡ ዓመት፡ ዘይከውን፡ ውስቱታ፡ እምነ፡ ተሀውኮ፡ ነገሥት፡ ወኅድዐቶሙ፡ ወረገብ፡ ወፅጋብ፡ ወጥት፡ ወብድብድ፡ ወብዙኅ፡ ግብር፡ ዘይመስሎ፡ ለዝንቱ ። . . .

ዳግም፡ እስሙ፡ ይገብሩ፡ መጠነ፡ ለዓመተ፡ ፀሐይ፡ በተፀቅቦቶሙ፡ ላቲ፡ እምጊዜ፡ ፀአታ፡ እምኖሳተ፡ ከፍል፡ ዘመፀው፡ እስከ፡ ግብአታ፡ ኅቤሁ ። ወይፈጽሙ፡ በዘከመዝ፡ አርአያ፡ አሐደ፡ ዓመተ፡ ፀሐያዊ ።

በዘመነ፡ መፀው፡ መጀመሪያ፡ በየዓመቱ፡ የከዋክብት፡ መርማሪዎች፡ የመጠበቂያ፡ ዕርከን፡ (ዕልባት፡) አድርገው፡ ለልደተ፡ ዓለም፡ መቆሚያ፡ ይጠቀሙበታል ።

ከዚህም፡ የተነሣ፡ በዓመት፡ ውስጥ፡ በሚሆን፡ ነገር፡ ደረሰን በት፡ የሚሉትን፡ ውሳኔ፡ ይሰጣሉ ። (ይፈርዳሉ፡) ይኸውም፡ በነገሥታታት፡ በሚደርስ፡ ሁከት፡ (ለውጥ) ወይም፡ ይጥታ፡ (ዘመነ፡ ሰላም፡) በረኅብ፡ ወይም፡ በጥጋብ፡ ዘመን፡ በበሽታ፡ (ተስቦ፡) ሌላም፡ ተመሳሳይ፡ በሚሆን፡ ብዙ፡ ነገር፡ ይፈርዳሉ ። . . .

ዳግመኛም፡ እነርሱ፡ ከክፍለ፡ መፀው፡ መጀመሪያ፡ ፀሐይ፡ ከምትወጣበት፡ ጀምሮ፡ ወደዚያ፡ ቦታ፡ እስከምትመለስበት፡ ጊዜ፡ መለኪያ፡ አበጅተው፡ የፀሐይን፡ ዓመት፡ ይቁጣጠራሉ። በዚህም፡ አኳኋን፡ ፀሐያዊ፡ የሚሆን፡ አንድን፡ ዓመት፡ በነሳብ፡ መፈጸሙን፡ ያሳያሉ፡ » ብሏል ። (4)

፫ኛ/ ኩሌካውያን፡

ኩሌካውያን፡ የተባሉት፡ ግን፡ ከመጥዐውያን፡ የተሻለ፡ ዕድል፡ አግኝተዋል ። ይኸውም፡ እነርሱን፡ በቀጥተኛነት፡ ሥር፡ አውለው፡ ሊጠቀሙባቸው፡ የሚችሉ፡ ኃያላን፡ ባለ፡ ሥልጣናት፡ ስላላጋጠማቸውና፡ የኑሮ፡ ጥቅምም፡ ስላላታለላቸው፡ ፍልስፍናቸው፡ መሥመሩን፡ ተከትሎ፡ ወደ፡ ፊት፡ ሊገፉ፡ ችሎአል ።

ፈለካውያን፡ የዕለታትን፡ የወራትን፡ የክፍለ፡ ዘመናትን፡ የዓመታትን፡ የክንትሮሳትንና፡ የድቁቅ፡ ኪክሮሳትን፡ ውሳኔ፡ በሚጠተ፡ ብርሃናት፡ (በብርሃናት፡ መመላለስ፡) መሠረት፡ ከሥርዓታዊ፡ ሕገ፡ ተፈጥሮ፡ ጋር፡ ይዛመድላቸው፡ ዘንድ፡ ከነጥብ፡ እስከ፡ ነጥብ፡ የሚሰጡት፡ (መመዘኛዎች፡) እያበጁ፡ በአስተሳሰብ፡

(ከጊዜ ልም፡ ብናኝ፡ ወይም፡ በጣም፡ ከደቀቀ፡ የጊዜ፡ ቅንጥብጣቢ፡ ማዕረግ፡) አንሥቶ፡ እስከ፡ ኬክሮስ፡ ድረስ፤ ከዚያም፡ እስከ፡ ዕለት (ጁ፡ ኬክሮስ) ድረስ፡ ከዚያም፡ በላይ፡ እስከ፡ ዐውደ፡ ዕለታትና፡ (የላምንት፡ ቀኖች)፡ እስከ፡ ዐውደ፡ ዓመት፡ ድረስ፡ ቀጥሎም፡ እስከ፡ አራቱ፡ የወንጌላውያን፡ አዕዋጅ፡ ዓመታት፡ ድረስ፡ የሚለካ፡ መለኪያ፡ ማለት፡ ነው።

የወራት፡ ፀሐያዊ፡ ቅመራና፡ (አንድ፡ ወር፡ በሠላሳ፡ በሠላሳ፡ ቀን፡ መመደብ) ክፍለ፡ ዘመናት፡ ዓመታዊ፡ ቀኖች፡ ጳጉሜን፡ ርእሰ፡ ዐውደ፡ ዓመት፡ የሚውልበት፡ ወቅታዊ፡ ጊዜ፡ ሁሉ፡ ታትቶ፡ ይገኛል።

የዓመተ፡ ዓለም፡ አቁጣጠር፡ ከሰባ፡ ሊቃናት፡ ከተተረጎመ፡ መጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ ከአዳም፡ እስከ፡ ልደተ፡ ክርስቶስ፡ ጅሺህጅጅ፡ ዓመተ፡ ዓለም፡ መሆኑ፡ ተገልጾ፡ ይገኛል።

በተጠቀሱት፡ መጻሕፍት፡ ጥንታትና፡ አቅማራት፡ (የጊዜያት፡ ዙር፡ መነሻዎችና፡ ምድቦች)፡ በሥርዓት፡ ተቀንባብረው፡ ይገኛሉ።

የዐበቅቴና፡ የሠርቀ፡ ሌሊት፡ የሠርቀ፡ ወርሳ፡ (የጨረቃን፡ ጉዞ፡ በቅድር፡ ማውጣት)፡ ስልት፡ ተገልጾ፡ ይገኛል።

መጥቅዕና፡ ተውሳካት፡ (ተጨማሪ፡ ቀጥሮች)፡ ሁሉ፡ እንዳይወጣና፡ እንዳይወርድ፡ የሚወስን፡ ሕግ፡ በኋላቡ፡ ልክ፡ እንዲወጡ፡ ያሳያል።

በዚህም፡ በዐላት፡ በጥንተ፡ ተረክቦአቸው፡ (በሐዲስ፡ ኪዳን፡ ተገልጾ፡ በታወቀ፡ ቀን) መሠረት፡ የሚውሉባቸው፡ ቀኖች፡ እንዲያስገኙ፡ መደረጉ፡ ተገልጾአል።

ይህ፡ ብቻ፡ አይደለም፡ የልዩ፡ ልዩ፡ መገብተ፡ ከዋክብት፡ ምግብና፡ (ሹመት) የሚታይበት፡ ጊዜ፡ የዐቀድ፡ ግርዶሽ፡ ሳይቀር፡ ተተንትኖ፡ ይገኛል።

የምዕላረ፡ ፀሐይ፡ (የፀሐይ፡ ጨረር)፡ ምጣኔና፡ የጨረቃ፡ ሥርዓታዊ፡ አቋም - በኋላቡ፡ ውጤት፡ ተለክቶ፡ የሚገኝበት፡ ቀመር፡ ተወስኖ፡ ተገልጾአል።

ይህ፡ ሁሉ፡ ቅመራ፡ በአቡሻክር፡ መጽሐፍና፡ ልዩ፡ ልዩ፡ አካሄድ፡ ባላቸው፡ የባሕረ፡ ኅሳብ፡ መጻሕፍት፡ ተተንትኖ፡ በኢትዮጵያ ይገኛል።

ከብዙ፡ ዓመታት፡ ጀምሮ፡ ኢትዮጵያውያን፡ ይሠሩበታል፡ ይኖሩበታልም። በጣምም፡ ተለማምደውታል።

ይሁን፡ እንጂ፡ ከዚህ፡ ሁሉ፡ ሥርዓተ፡ ኅሳብ፡ ውስጥ፡ በጥንታውያን፡ ሕዝቦች፡ ጎን፡ ሆነ፡ በዘመነ፡ ሐዲስ፡ ኢትዮጵያ፡ በድርሻዋ፡ ያበረከተችው፡ ምንድን፡ ነው?

በምዕራፍ፡ ፫፡ ላይ፡ የሚገኙ፡ ማስረጃ፡ ምንጮች።

1. «ወመምህራን ሰ፡ ዓመዉ፡ ወዕሕቁ፡ ለአርትዖ፡ ታሪኩሙ፡ ዘውእቱ፡ ሐሳባቲሆሙ፡» የቤተ፡ ክርስቲያን፡ መምህራን፡ ግን፡ ታሪካቸውን፡ ለማስተካከል፡ ይኸውም፡ ስለ፡ ኅሳብ፡ ያላቸውን፡ ይዞታ፡ ለማቃናት፡ ደክመዋል፡ ጥረት፡ አድርገዋልም።

ጊዮርጊስ፡ ወልደ፡ ዓሚድ፡ ገጽ፡ ፲፯፡ (የመጀመሪያው፡ ክፍል)
Orient. 815 Brit. MUS.

2. አቡሻክር፡ አንቀጽ፡ ፬፡ ገጽ፡ ፳፡ ዓምድ፡ ፩።
Orient. 812 Brit. MUS.

3. ሀ/ መጽሐፈ፡ ጥበበ፡ ሰሎሞን፡ በግዕዝ፡ ገጽ፡ ፶፪።
Orient. 492 Brit. MUS.

ለ/ እንዲሁም፡ በአዲሱ፡ የአማርኛ፡ መጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ ትርጉም፡ መጽ. ጥበብ፡ ም. ፯፡ ፲፮—፳፪፡ ገጽ፡ ፯፻፶፰።
አዲስ፡ አበባ።

በብርሃንና፡ ሰላም፡ ማተሚያ፡ ቤት፡ ታተመ፡ ሐምሌ፡ ፲፮፡ ቀን፡ ፲፱፻፲፫፡ ዓ. ም.

1. አቡሻክር፡ አንቀጽ፡ ፬፡ ገጽ፡ ፳።
Orient. 812 Brit. MUS.

5. ሀ/ «አርስጠሎባ፡ ዘውእቱ፡ መዳልወ፡ ፀሐይ፤»
ዮሐንስ፡ መደብር፡ ክፍል፡ ፳፡ ገጽ፡ ፻፲፯፡ ዓምድ ፫።
Orient. 818 Brit. MUS.

ለ/ አለቃ፡ ኪዳነ፡ ወልድ፡ ክፍሌ፡ መጽሐፈ፡ ሰዋሰው፡ ወግስ፡... ገጽ፡ ፪፻፵፪። ዓምድ ፪፡ አዲስ፡ አበባ፡—አርቲስቲክ፡ ማተሚያ፡ ቤት፡ ታተመ፡ ፲፱፻፵፰፡ ዓ. ም

6. አቡሻክ. አንቀጽ፡ ፴፯፡ ገጽ፡ ፳፭፡ ፳፮።
Orient. 812 Brit. MUS.

7. አቡሻክር፡ አንቀጽ፡ ቀዳማዊ፡ ገጽ፡ ፮።
Orient. 812 Brit. MUS.

8. ጊዮርጊስ፡ ወልደ፡ ግሚድ፡ ክፍል፡ ፩፡ ገጽ፡ ፲፮።
Orient. 815 Brit. MUS.

9. ተክለ፡ ጸድቅ፡ መ ከራያ፤ ከጣዖት፡ አምልኮ፡ ወደ፡ ክርስቲና፡
ምዕራፍ፡ ፯፡ ገጽ፡ ፴፭፡ አዲስ፡ አበባ፡ ፎክሮቲክ፡ ማተሚያ፡
ቤት፡ ታተመ፡ ፲፱፻፵፩፡ ዓ. ም.

10. አቡሻክር፡ አደነቃቸው ።

11. ኪዳነ፡ ወልድ፡ ክፍሌ፡— መጽሐፈ፡ ሰዋሰው፡ ወግስ፡ «ይህ፡
ወር፡ የመጀመሪያ፡ ወር፡ ይሁናችሁ።» ስለ፡ መባሉ፡ ፲፱፻፲፱፡ ፪።
ኦታኒምን፡ ተመልከት፡—ገጽ፡ ፪፻፵፰—፪፻፵፱፡ አዲስ፡ አበባ፡ በአ
ርቲስቲክ፡ ማተሚያ፡ ቤት፡ ታተመ፡ ፲፱፻፵፰፡ ዓ. ም.፡

12. ይኸውም፡ ይታወቅ፡ ዘንድ፡— «እስመ፡ ከሎሙ፡ ያሠግሩ፡
በጊዜ፡ ዘሥሩዕ፡ እምነ፡ ዓመቱ፡ በከመ፡ ልማዱ፡ ወልማደ፡
እለ፡ ቀደምዎ፡ በበዘመዱ ።

እነዚህ፡ ሁሉ፡ ከዓመት፡ በተደነገገው፡ ጊዜ፡ እንደየ፡ ነገዳቸውና፡
እንደየ፡ ባህላቸው፡ የቀድሞ፡ አባቶቻቸው፡ እንዳቆዩላቸው፡
ሠግርን፡ ያደርጋሉ ። »

አቡሻክር፡ አንቀጽ፡ ፴፱፡ ገጽ፡ ፸፫፡ ዓምድ፡ ፫፡ ፩።

13. ሀ. «አሠርቱ፡ ወሰመንቱ፡ ማሳበረ፡ ጉባኤ፡ በደሴተ፡ ደቂቀ፡
ኤሞር፡ ስለ፡ ፍሥሕ፡ የወሰኑትን፡ » ስንክሳር፡ መጋቢት፡
፩ ቀን፡ ተመልከት፡ (ማንኛውም፡ ስንክሳር፡)

ለ. ዲድስቅልያ፡— ቀኖና፡ ፴፡ (፴፩) ተመልከት፡
Orient. 799 Brit. MUS.

14. አቡሻ፡ በመጀመሪያ፡ ላይ፡ ገጽ፡ ፯፡
Orient. 809 Brit. MUS

ምዕራፍ፡ ፩

በጥንቱ፡ የኅሳብ፡ ዘመን፡ ይደታ፡ የኢትዮጵያ፡ ድርሻ፡ ምን፡ ነበር ?

አሁን፡ ይህን፡ ጽሑፍ፡ የሚያዘጋጅ፡ ሰው፡ ከላይ፡ የተዘረዘረውን፡
ሐተታ፡ ካቀረበ፡ በኋላ፡ በኅሳብ፡ ዘመን፡ ጠቅላላ፡ ይደታ፡ ውስጥ፡
ኢትዮጵያ፡ ጠብቃ፡ ይዘ፡ ስላቁየችው፡ ነባር፡ ቀመርና፡ ከውጭም፡
ተቀብላ፡ እሥራ፡ ላይ፡ አውላ፡ ስለምትጠቀምበት፡ የባሕረ፡ ኅሳብ፡
አቀማመር፡ ዓይነት፡ በመጠኑ፡ ለመግለጽ፡ ይሞክራል ።

ኢትዮጵያ፡ ከላይ፡ የጠቀስናቸው፡ ጥንታውያን፡ ሕዝቦች፡ በኖ
ሩባቸው፡ ዘመናት፡ ህልውት፡ ሆኖ፡ የመኖር፡ ድርሻ፡ እንደነበራት፡
ይታመናል ። (1)

ስለዚህ፡ ጥንታውያኑ፡ ሕዝቦች፡ ስለ፡ ዐውደ፡ ዕለታት፡ ስለ፡
ቀመረ፡ አውራጎ፡ (የወራት፡ ድንጋጌ) ስለ፡ ክፍለ፡ ዘመናት፡ ስለ፡ ዐውደ፡
ዓመት፡ የሚኖሩበት፡ ብሔርና፡ አካባቢ፡ እየጠቁመ፡ በሚያመለክ
ታቸው፡ መረጃ፡ ተደግፈው፡ አዘውትሮ፡ ሲመላለስ፡ በሚኖረው፡
ሕገ፡ ተፈጥሮ፡ ጥናት፡ እያደረጉ፡ ቀዋሚና፡ ነባር፡ የሆነውን፡ ባህል፡
በሚመሠርቱበት፡ ጊዜ፡ ጥንታውያን፡ ኢትዮጵያውያንም፡ ተካፋይ
ነት፡ ሳይኖራቸው፡ አልቀረም ።

እንደዚህ፡ ያልሁበትን፡ ምክንያት፡ ከዚህ፡ ቀጥቶ፡ አቀርባለሁ ።
፩. ለምባሌ፡— ከብዙ፡ ዘመናት፡ ጀምሮ፡ እስካሁን፡ በሚታይ፡ ሁናቱ፡
በኢትዮጵያና፡ እምብዛም፡ ባይሆን፡ በቅርብ፡ ጎረቤቶቻቸው፡ አካባቢ፡
ባለው፡ ምድር፡ በዓመት፡ ውስጥ፡ የሚገኙትን፡ የአራት፡ ክፍሉ፡ ዘመ
ናትን፡ አቋም፡ እንመልከት ።

አንደ፡ ኢትዮጵያ፡ የዘመን፡ አቁጣጠር፡ ርእሰ፡ ዐውደ፡ ዓመቱ፡
መስከረም፡ ፩፡ ቀን፡ ሆኖ፡ ከመስከረም፡ ፳፮፡ እስከ፡ ታኅሣሥ፡ ፳፭፡
ቀን፡ መፀው፡ (ጥቢ፡ ቀውዕ፡ መክር፡)

ዳግም፡ ከታኅሣሥ፡ ፳፮፡ እስከ፡ መጋቢት፡ ፳፭፡ ቀን፡ ዘመነ፡
ሐጋይ፡ (በጋ፡ ድርቅ፡)

እንደዚህ፡ ከመጋቢት፡ ፳፮፡ እስከ፡ ሰኔ፡ ፳፭፡ ቀን፡ ዘመነ፡
ፀደይ፡ (ተወን፡ በልግ፡)

ቀጥሎም፡ ከሰኔ፡ ፳፮፡ እስከ፡ መስከረም፡ ፳፭፡ ቀን፡ ዘመነ፡ ክረ
ምት፡ (የዝናም፡ ወራት፡) ሆኖ፡ መመደቡን፡ እናውቃለን ።

በአመዳደቡና፡ በክፍለ፡ ዘመናቱ፡ ስያሜ፡ መቼም፡ አንደነትም፡
ሌሎች፡ ሕዝቦችና፡ አገሮችም፡ ከሰዎቻቸው፡ ጭምር፡ አለ-አቸው ።

እንዴት፡ እንደሚጠቀሙባቸውም፡ የገዛ፡ ራሳቸው፡ ያውቁታል። በኢትዮጵያ፡ ምድር፡ ያለው፡ ከቀኑ፡ የተሳሰረ፡ የየክፍለ፡ ዘመናቱ፡ አመዳደብ፡ ዓይነት፡ ግን፡ ልክ፡ የአገሪቱን፡ የአየር፡ ጠባይና፡ ሕጋዊ፡ የተፈጥሮ፡ ትርጉምን፡ የሚገልጽና፡ ወቅታዊ፡ ሥዕልን፡ ይዞ፡ የሚያሳይ፡ ነው። (2)

ይህም፡ ከደንበኛው፡ አካሄድ፡ ውጭ፡ በአጋጣሚ፡ የሚመጣው፡ ለውጥ፡ ካልደረሰ፡ በቀር፡ የተጠቀሱት፡ ክፍለ፡ ዘመናት፡ እንዳይፋሉ፡ ከሚጠበቁባቸው፡ መሠረታዊያን፡ ሕግጋት፡ ሳወጡ፡ ወቅታዊ፡ የአየር፡ ጠባያቸው፡ በምሥማር፡ እንደተቸነከረ፡ ነገር፡ ያህል፡ ከሥርዓቱ፡ ሳይናወጥ፡ ጸንቶ፡ ይገኛል።

እነሆም፡ የአመዳደቡ፡ ሥርዓት፡ የኢትዮጵያን፡ ምድር፡ አየራዊ፡ ጠባይና፡ ወቅታዊ፡ የተፈጥሮን፡ ሕግ፡ ተርጉሞ፡ አሳየ። ግን፡ ይህን፡ ወስደን፡ ወደፋርስና፡ ፐለስቲና፡ ወደ፡ ኤውሮፕና፡ ቻይና፡ ና፡ ግባ፡ ብንለው፡ ሊሠራ፡ ይችላልን ?

ወደዚህ፡ አፋፍ፡ ካመራን፡ ዘንድ፡ ኢትዮጵያ፡ እንደዚህ፡ ያለውን፡ ዝግጅት፡ ከማን፡ ተቀበለችው? ደግሞ፡ ካገሩ፡ ኅብረት፡ መልክ፡ ያልተገናዘበውን፡ የወቅታዊ፡ ሕግ፡ ተፈጥሮ፡ መደንገጊያን፡ አስቦ፡ አዘጋጅቶ፡ የሰጣት፡ አፍአዊ፡ ሰው፡ ማን፡ ነው? የሚል፡ ጥያቄ፡ ልንጠይቅ፡ አንችልምን?

በእኔ፡ አስተሳሰብ፡ እንደዚህ፡ ያለውን፡ ነገር፡ «ኢትዮጵያ፡ ከውጭ፡ ተቀብላለች» ይል፡ ዘንድ፡ የአገሪቱን፡ ወቅታዊ፡ ሕግ፡ ተፈጥሮ፡ ተለማምዶ፡ ላደገና፡ በሀገሪቱ፡ የተፈጥሮ፡ ጠባያዊ፡ ወቅት፡ መሠረት፡ ተገናዝበው፡ የሚገኙትን፡ የሕዝብ፡ ባህሎችና፡ ብሔራዊያን፡ መጻሕፍት፡ ሳጠና፡ ሰው፡ «መቼም፡ ቢሆን፡ ከባድ፡ አስቸጋሪም፡ ነው» እላለሁ። (3)

በከዋክብት፡ ምግብናም፡ የተደገፈ፡ ለመሆኑ፡ የገዢው፡ ወቅት፡ እንዳይፋለስ፡ በሚጠበቅበት፡ « ጠፈር፡ ጉብጉብ » በሚባል፡ ሠንጠረዥ፡ ኢትዮጵያውያን፡ የኅሳብ፡ ዘመን፡ አበው፡ የማያነቃነቅ፡ ከስማዊን፡ ሥርዓት፡ እንዳቆሙበት፡ አናገኛለን።

ይህም፡ ሠንጠረዥ፡ የአራቱን፡ ከዋክብት፡ የሰባቱን፡ ከዋክብት፡ ከነተከታታዮቻቸው፡ የአሥራ፡ ሁለቱንም፡ ከዋክብት፡ መነሻ፡ ነጥብን፡ እስከነ፡ መድረሻው፡ ከገዢያቱ፡ አጠባበቅ፡ ጋር፡ የተቋጠረ፡ ሆኖ፡ የተጠቃለለበት፡ ነው። (4)

አ.ዮ. ፱፣ ፯—፱፣ አ.ዮ. ፴፰፣ ፴፩—፴፫ ። አዋጽ፡ ፮፣ ፰። ሌላ፡ ይቅርና፡ የሚከተሉት፡ ዝርዝር፡ ነገሮች፡ በቀላል፡ የሚገመቱ፡ አይደሉም።

ሀ. ሕዝቡ፡ የክፍለ፡ ዘመናቱን፡ አቋም፡ ከሥራውና፡ ከልምዱ፡ ከአስተሳሰቡ፡ አስተሳሰብ፡ ወቅታዊ፡ ባህሉን፡ ይገልጻቸዋል።

ለ. የክፍለ፡ ዘመናቱን፡ ስሞች፡ ፍቺ፡ ለምሳሌ፡ ወስደን፡ ብናስተያይ፡ ጠቃሚ፡ ማስረጃን፡ እናገኛለን።

፩. «መፀው» በግዕዝ፡ ሲሆን፡ መከሩ፡ ወይም፡ ጥቢ፡ ተብሎ፡ በአማርኛ፡ ይነገራል። በትግርኛም፡ «ቀውዕ» (ዘመን፡ ቆዕ) ይባላል።

፪. «ሀጋይ» ማለት፡ በጋ፡ ድርቅ፡ ማለት፡ ነው። እንዲህ፡ ተብሎ፡ ሲጠራ፡ የሚሰጠው፡ ትርጉም፡

፫. «ፆይይ» ዘመን፡ ተወን፤ በአማርኛ፡ በልግ፡ ሲባል፡ የሚሰጠው፡ ትርጉም።

፬. «ክረምት» ሲባል፡ የሚሰጠው፡ ትርጉም፡ በሀገሪቱ፡ ከሚታየው፡ ተጨባጭ፡ የአየር፡ ጠባይ፡ ወቅታዊ፡ የተፈጥሮ፡ ሕግ፡ ጋር፡ የተያያዘ፡ ነው።

ሐ. ከዚህ፡ አልፎ፡ በኢትዮጵያ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ዘንድ፡ ይሠራበታል። በተለይ፡ ብሔራዊ፡ በሚሆን፡ በልዩ፡ ልዩ፡ አባባልና፡ አብነታዊ፡ ባህል፡ በተዘጋጀ፡ በቅኔ፡ ማኅሌት፡ አቋም፡ በሥርዓተ፡ ምዕራፍና፡ መወድስ፡ በስብሐተ፡ ነግህ፡ በጠቅላላ፡ በዜማ፡ ድርሰቶች፡ ሁሉና፡ ይልቁንም፡ በቅኔ፡ ሙያ፡ በትምህርት፡ ጊዜና፡ በቤተ፡ ክርስቲያን፡ በሚደረገው፡ የምስጋና፡ አገልግሎት፡ ድርሰቱ፡ ወቅቱን፡ መመልከት፡ ያለበት፡ መሆኑን፡ ሁሉ፡ የሚያውቀው፡ ነው።

ለዓይነት፡ ያህል፡ ከዚህ፡ ቀጥለው፡ የሚገኙትን፡ ቅኔዎች፡ የክፍለ፡ ዘመናቱ፡ ወቅታዊ፡ የአየር፡ ጠባይ፡ ገልጽ፡ ሆኖ፡ ስለተብራራባቸው፡ ለማስረጃነት፡ አቅርቤያቸዋለሁ።

ሀ. ሥላሴ፡ ቅኔ፡ ከየኔታ፡ ዐወቅ፡ ዘወቄጣ፡ የተደረሰ፡ (4)

ቆመት፡ ውስተ፡ ጉናኤ፡ ኅዝነተ፡ ልቡና፡ ዕፀ፡ በለስ፡ እንዘ፡ እንዘ፡ ትበኪ፡ ደመ፡ እንተ፡ አልቦቱ፡ ሕፀፀ።

እስመ፡ ኅልቁ፡ ውሎደ፡ ዚእሃ፡ በዘኢዮር፡ ሐፀ፡ ወከዝማዲሃ፡ ቀደምት፡ በሰይፈ፡ ደመና፡ ተግሣጽ፡ አኮኑ፡ ሀጋይ፡ መልአስ፡ ግብፀ፡ በጽባሕ፡ ወሰርክ፡ እንተ፡ ይሔውጽ፡ ኅደኅሙ፡ በጽልመት፡ ወዳሕፀ።

ለ. ዕጣነ፡ ሞገር፡ ዘአለቃ፡ ተክሌ፡ (አሠረ፡ ንጉሠ፡ ብቻ)

ቅኑየ፡ ሀጋይ፡ ይብሰት፡ በጥንቃቄ፡ ምክረ፡ ቃለ፡ ነቢይ፡ እንተ፡ አእ

ለእግዚአብሔር ጥምርና ጥምራት ማዳደር፣ ጥምርና ጥምራት ማዳደር፣

ውዳሜ፣ እስረኛ፣ ውስጥ፣ ቤት፣ ተሠወረ።

እነዚህም ስጦታ፣ ድርሰት፣ እንደዚህ ሆኖ፣ ወቅቱ፣ ሲጠብቅ፣ በግጥም፣ (በቅዱሳን ስጦታ፣ የምንባብ ማውጫ)፣ በሥርዓተ ስጦታ፣ ሁሉ፣ የእነዚህ ጥምርና ጥምራት፣ አቋም፣ ድንጋጌ፣ ተጠብቆ፣ ይገኛል።

ይህንም ለመረዳት፣ ምዕራፍን፣ ጸመ፣ ድንጋጌና፣ ድንጋጌ፣ መዋሥፊትንና ምዕራፍን፣ ፍሬ፣ ቅዱሳንና ግጥምን፣ ዚቅንና፣ የሰንበት፣ መዝሙርን፣ መመልከት፣ ይጠቅማል። (5)

ይህን ጥምርና ጥምራት፣ በዚህ አገልግሎት መቅታዊ፣ የክፍለ ጥምርና ጥምራት፣ ተፈጥሮ፣ ሕግ፣ ጥናት፣ ረገድ፣ ሌሎች፣ ከሚያስቡበት ይልቅ፣ ጥንታዊውን አገልግሎት መቅታዊ፣ ከአገልግሎቱ ጋር፣ መዛመዱን፣ ተመልክተው፣ በያስቡበትና ውሳኔ ሰጥተው፣ እሥራ፣ ላይ፣ በያውሉት አያምርባቸውም? ብል ይበቃዋል። (6)

ይህ ጥምርና ጥምራት አይደለም። የጥንታዊውን ሕዝቦች የወደ ፊት ስጦታ ጥምርና ጥምራት አጠቃላይ ማለት፣ ሰጠውን በጠፋ፣ በጠፋ፣ ቀን መደብ የመጠቀም ሁኔታ ከነድሚጥሮስ በፊት የኖረና « ዓመተ አዳም፣ ዓመተ ኖሳ » እየተባለ ከሚነገርለት ታሪክ ጋር የተያያዘ ለመሆኑ ይነገራል። ዘፍጥ. ፯፣ ፲፩-፲፫። ም. ፳፣ ፫-፭።

የኢትዮጵያ ርእሰ ወደፊት ዓመትም (የዘመን መለወጫ) መስከረም፣ ፩፣ ቀን፣ ስለ መሆኑ የዓመቱ፣ ቀኖችም፣ ፫፻፷፮፣ ከሩብ ሆነው ስለ መገኘታቸው ኢትዮጵያ ግብጽ ይተባበሩባቸዋል። ኢትዮጵያ ግብጽ፣ በዚህ ቢተባበሩም በዚህ ባህሪ ረገድ ኢትዮጵያ ከግብጽ ጥምርና ጥምራት ጠብቀው ብለው ግብጻውያን ራሳቸው አይናገሩም። እንዲያውም ራሱ ግብጻዊ የሆነ ሊቁ አቡሻክር ስለዚህ ሲናገር፡—

« ወለሱብአ፣ ኢትዮጵያ ለግብጽ ጥምርና ጥምራት፣ ይከውን፣ በቀዳማይ ዓመተ ግብጻውያን፣ ዘውእቱ ተውት ወርአሱ ወደፊት ዓመቶ መኒ፣ ይገብሩ በሥርቀ ተውት አስማተ አውራጊሆሙ ወአስማተ አውራጊ ግብጻውያን ወሠግሮሙ የኅብር ወይስነወው ምስለ ሠግረ ግብጻውያን ወእመንቱስ ይገብሩ ክልኔ ታሪካተ ታሪክ ሥጋዌ ወታሪክ ዲዮግልዲያኖስ።

የኢትዮጵያ ሰዎች የዓመት መጀመሪያ ተውት (ቲቶ) በሚባል በግብጻውያን የመጀመሪያ ዓመት ይውላል። ርእሰ ወደፊት ዓመታቸውንም በተውት (መስከረም) ይሰጣሉ።

ቸው ስም ፍቺም፣ ከግብጻውያን ወርች፣ ይስማማል። ሠግር፣ የሚያደርጉበት ጊዜም ከግብጻውያን ሠግር ይተባበራል ሁለት ታሪኮችም ያደርጋሉ። እነርሱም የዘመነ ሥጋዌ ታሪክንና የዘመነ ዲዮቅልጥያኖስ (የዓመተ ሰማዕታት) ታሪክን፣ ነው። ብሎ የገለጸውን በጥንቃቄ ያስተውሏል። (7)

እንዲህ ብሎም የተናገረው ከለዳውያንና የፍናውያን ሌሎችም በዚያ ዘመን ይታወቁ የነበሩ ጥንታዊውን የአሕዛብ መንግሥታት ከመጀመሪያ ታሪካቸው እየራቁ የሄዱበትን ከጥንታዊ አቀማመጥ የተለየበትን በኢትዮጵያውያንና በግብጻውያን ጥንታዊ አቀማመጥ አንድነት ሲያነጻጽር ነው። (8)

ከላይ የተጠቀሱት ጥንታዊውን ሕዝቦች ከመበታተናቸው በፊት ሲጠቀሙበት ኖረው ሂሳ፣ የተዉት ነባር አቀማመጥ እያንዳንዱ ወር በ፴፣ ቀን፣ በ፴፣ ቀን መደብ የመጠቀም ሁኔታ ከመጽሐፍ ቅዱስ የተገኘ ነበር። እርሱም የጥፋት ውኃ ሆኖ ኖሳ ወደ መርከብ ሲገባ «ውኃው ፻፶፩ ቀን አሸነፈ» ተብሎ ሲነገር እነዚህ ፻፶፩ ቀኖች ፳፣ ወራት መሆናቸው ተገልጿል። ፻፶፩ ቀኖች ፳ ወራት መሆናቸው ያለ ትርፍ በ፴፣ ቀን፣ በ፴፣ ቀን ተቀምጠው በመገኘታቸው ነው። ዘፍጥ. ፯፣ ፲፩-፲፫። ም. ፳፣ ፫-፭። (9)

እነዚህም አቡሻክር ይህን በመጽሐፍ ቅዱስ የተቀመጠውን ዓመተ ኖሳ የሚባለውን አቀማመጥ ሌሎች ሕዝቦች ዲዮቅልጥያኖስ የኖሩትን ያህል በገዢዎቻቸው ወይም በሌላ ምክንያት እየተዉት ሲሄዱ ግብጻውያንና ኢትዮጵያውያን ግን የጥንቱን መንገድ አልጠቀሱም። ሲል የተናገረው ነው፣ በታሪኩ መወራረስ አይታይበትም።

ለምሳሌ በመጽሐፍ ቅዱስ የተገለጸው በኖሳ ዘመን በፊት ሰውያን ወር፣ ከ፪ኛው ወር፣ ፳፯፣ ቀን፣ ጀምሮ፣ እስከ ሰባተኛው ወር፣ ፳፯፣ ቀን ውኃው በምድር ያሸነፈበት መቶ ሃምሳ ቀን በዘመነ ኖሳ ማለት በሰብአ ጥንታዊ ወይም በጥንታዊውን አቀማመጥ ፳፯ ወር፣ ብቻ ሆኖ ፳፯ ወራት ያለ ትርፍ በ፴፣ በ፴፣ ቀን ተመድበው መኖራቸውን ይገልጻል።

ይህም አሁን የኢትዮጵያውያን ፲፪፣ ወራት፣ በ፴፣ በ፴፣ ቀን ተቀምጠው ያለ ትርፍ ማለት አንዳንድ ጊዜ ፴፩ ሳይሆኑ ሲሠራባቸው እንደሚታዩት ነው።

ሊቁ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌም በመዝገብ ቃላት ጽሑፍ ላይ « መስከረም » የሚለትን ስያሜና ፍቺ ሲገልጹ « መስከረም »

ከረም»... በቁሙ : ስመ : ወርሳ : ቀዳማይ : የወርና : ያመት : መገዥ
 መሪያ : በግብፅና : በኢትዮጵያ : ቁጥር ። ጥንትም : ከሥጋዊ : በፊት :
 በዓለም : ሁሉ : መገዥመሪያ : ወር : ነው ። ይኸውም : በአይሁድ : ዐው
 ዳመት : በበዐለ : መጥቅ : ይታወቃል : አታኒምን : እይ ። ካሉ : በኋላ :
 ... ምሴተ : ከረምት : ተብሎ : ይፈታል ። ምስጢሩ : ፀአትና : መሰስ :
 ማለት : ነው ።

የከረምት : ጫፍ : መካተቻ : የመፀው : መባቻ : መኾኑን : ያሳ
 ያል ። በዓመት : ዘይቤ : ሲፈቱት : ግን : መቅድመ : አውራሳ : ርእሰ :
 ክራማት : ያሰኛል : ... ያመት : ማሰቢያ : መታሰቢያ : ወይም : ዐውድ :
 ዓመት : ማለት : ነው ። «ውእቱ : ርእሰ : ዓመት : ዘግብፅ : ወኢትዮጵያ»
 በማለት : ኢትዮጵያ : በዚህ : ረገድ : የጥንቱን : ጎሳብ : ዘመን : ይዛና :
 ጠብቃ : መኖርዋን : ገልጸዋል ። (10)

ኪዳነ : ወልድ : ክፍሌ : መጽሐፈ : ስዋሰው : ወግስ : መዝገብ :
 ቃላት : ሐዲስ : አርቲስቲክ : ማ/ ቤት : ደስታ : ተክለ : ወልድ : አሳ
 ተመው ፲፱፻፵፰ ዓ. ም. ገጽ : ፭፻፵፰ ።

፫ኛ/ ብርሃን : ያለበት : ክፍለ : ጊዜን : ሙሉውን : «ቀን» ብሎ
 መጥራት : ጨለማ : ያለበት : ክፍለ : ጊዜንም : ሙሉውን : «ሌሊት» ብሎ
 መጥራት : እንደዚሁም : የዕለትን : መነሻም : ከዕርበት : ፀሐይ : (ፀሐይ :
 ከምትገባበት : ጊዜ) እስከ : ዕርበት : ማለት : (ፀሐይ : እስከምትገባበት
 ጊዜ) ወስኖ : መጠቀም : ኢትዮጵያ : በአካባቢዋ : ይኖሩ : ከነበሩ :
 ሕዝቦች : ጋር : ከዱሮ : ዘመናት : ጀምሮ : ተባብረው : የኖረችበት : እንጂ :
 በኋላ : ከውጪ : የተቀበለችው : አይመስልም ። ዘፍጥ. ፩ : ፭ ።

ይህንም : ስለ : ስፍራ : ሰዓት : ግንኙነትና : ልዩነት : በጸፍኩበት
 ክፍል : እገልጸዋለሁ ። (11)

እንግዲህ : ኢትዮጵያ : ከጥንታዊ : ሕዝቦች : መካከል : አንዷ :
 እንደመሆን : በተከታተልሁት : ጥናት : እነዚህን : ከላይ : የጠቀስ
 ጻፍውን : የታሪካዊ : ትውፊት : ቅርፅችን : ከራስዋ : በድርሻዋ : ያስገኘ
 ቻቸው : እንጂ : ከባድ : የተቀበለቻቸው : መስለው : ስላልታዩኝ ፤
 በግልጽ : ለግልጽ : ያበረከተቻቸው : ናቸው ። ስለ : የበኩሌን : አስተያ
 የት : ሠንገራለሁ ።

ይህም : በመጠኑ : ኢትዮጵያ : ከጥንታዊ : ታሪክዋ : የገዛ : ራስዋ :
 ለራስዋ : ያበረከተችው : እስካሁን : ገና : በጥናት : ያልተደረሰበት :
 ሌላም : ነገር : እንደሚኖር : ተረድተው : በሚገባ : እየተከታተሉ :
 ለሚያጠኑ : ኢትዮጵያውያን : እየጠቁመ : ያነቃቃ : ይሆናል : ብዬ :
 እገምታለሁ ።

በምዕራፍ : ፬ : ላይ : የሚገኙ : የማስረጃ : ምንጮች :

1. «ከጣዖት : አምላክ : ወደ : ነርስትና» ም. ፯ : ገጽ : ፴ ።
 ከተክለ : ጸድቅ : መከሪያ ። ፲፱፻፵፩ : ዓ. ም.
 አዲስ : ኦበባ : — በአርቲስቲክ : ማተሚያ : ቤት : ታተመ ።
2. «ከረምት : ዘይቤ : መዋዕለ : ዘርዕ : ሠለስቱ : አውራሳ ፤ መጸው :
 ዘይቤ : ማዕረር : ሠለስቱ : አውራሳ ፤ ሐጋይ : ውእቱ : መዋዕለ : በጋ : ሠለ
 ስቱ : አውራሳ ፤ ፀደይ : ዘይቤ : ተወን : በልግ : መዋዕለ : ጳንጠቆስጤ ።»
 ገጽ : ፳፪ : ዓምድ : ፩ ።
 የግዕዝና : የአማርኛ : መዝገብ : ቃላት : ያለበት : ቀደም : ብሎ ፤
 በብራና : ከተጻፈ ።

VOCABULARIA ATHIOPIE
 ADDITIONAL MS. 16 211. 41 B.

- 3- መቅድመ : ድን : በድንድን : ያለው : ውዳሴ : በክፍለ : ዘመናቱ
 ስለመደቡ : — «እሉ : ለንክ : አቅም ሐ : መኃልይ : አቅም ሐ : ሐዲስ ፤
 ወብሉይ : ውዳሴያተ : አምላክ : ምስለ : ግናይ : ዘመፀው : ወዘፀደይ ፤
 ዘከረምት : ወዘሐጋይ ፤ ዘይፈጽም : ጥንቁቀ» ።

እዚህ : ከምስጋና : ጋር : የተዘጋጁ : የብሉይና : የሐዲስ : የመዝ
 ሙር : ፍሬዎች : የሆኑ : የአምላክ : ምስጋናዎች : የመፀውና : የፀደይ ፤
 የከረምትና : የበጋ : የሚጠናቀቅባቸው : ናቸው» ተብሎ : ይገኛል ። ገጽ : ፩ ፤
 Orient. 584 Brit. MUS.

4. ሠንጠረዥ : አቡሻክር : ወስጥ : ገጽ : ፲፬ : ክፍት : ሆኖ : በተዘጋ
 ጀለት : ገጽ : ተሠርቶ : ይገኛል ።
 Orient. 809 Brit. MUS.

ሀ. የዩኔታ : ዐውቀ : ዘወቄጣ : ቅኔ : ከእኔ : ዘንድ : ያለ : መዝገ.
 ለ. የአለቃ : ተክሎ : — ከመምህር : ይኔይስ : ወርቄ : የተዘጋጀ ፤
 ንባብ : ወትርጓሜ : ቅኔያት : ገጽ : ፸፮ : በንግድ : ማተሚያ ፤
 ቤት : በ፲፱፻፷ : ዓ- ም-

5. የተጠቀሱት : ማጻሕፍት : በእጅ : የተጻፉትም : ሆኑ : የታተሙት ፤
 ይህን : የማስረጃት : አብነት : አላቸው ። ተመልክታቸው ። ስድስቱ : መጻ
 ሕፍተ : ዜማ : አዲስ : አበባ : በብርሃንና ፤ ስላም : ማተሚያ : ቤት ፤
 ታተመ ። ፲፱፻፷፮ ዓ. ም.

6. ሀ. አለቃ : ኪዳነ : ወልድ : ክፍሌ : የአራቱን : ክፍለ : ዘመናት
 መነሻና : መድረሻ : ገልጸው : ሲያበቁ : «ገዢ : በክፍለ : አፍራቅያ ፤
 እንተ : ባቲ : ኢትዮጵያ : ወአኮ : በክፍለ : ኤውሮፓ : ወእስያ ። —

ይህም : ኢትዮጵያ : ባለችበት : በአፍሪቃ : ክፍል : እንጂ : በኤ
ውሮፓና : በእስያ : ክፍል : አይደለም ። ገጽ : ፴፫ ፤ ፴፬ ።

ኪዳነ : ወልድ : ክፍሌ : መዝገበ : ፊደል : ፫ኛ ጊዜ : አዲስ : አጠባ
አርቲስቲክ : ማተሚያ : ቤት : ታተመ : ፲፱፻፶፯ : ዓ. ም.

ለ. ተክለ : ጻድቅ : መኮሪያ : ጥንታዊት : ኢትዮጵያና : ግብፅ
ገጽ : ፳ : ፪ኛ : አንቀ. አዲስ : አበባ : በተስፋ : ማተሚያ : ቤት :
ታተመ : ፲፱፻፶፯ : ዓ. ም.

7. አቡሻ- አንቀ. ገጽ : ፲፪ : ዓምድ : ፩ : መስመር ፯—፲፫ ;
Orient. 809 Brit. MUS

8. አቡሻ. አንቀ. ፯ : ገጽ : ፲፪ ።
Orient. 809 Brit. MUS.

9. ዮሐንስ : አቡሻክር : በዘፍጥ- ፯ : ፲፩—፲፫ : ደግሞ : ም-ጽፎ—፯ ።
ያለውን : በሰብትዎጀንት : ጽሑፍ : ጠቅሶ : ሲያበቃ : የሚከተለውን :
ሐተታዊ : ማብራሪያ : አቅርቦለታል ።

«ወንዞች : ከሠተ : ሎቱ : እግዚአብሔር : ለሙሴ : በኦሪት : ከመ :
ኅልቁ : ጎምስቱ : አውራጎ : ምእት : ወንጌላ : ዕለት : ወ-እቱ ። ወ በ
ዝንቱ : ቃል : አንቅሀ : ለአእምሮ : ዓመተ : አዳም : ወኖጎ : ወኅልቁ :
ዕለታቲሁ : ወእሙር : ካዕበ : አውራጎ : ቀመር : ዘአሐዱ : ወርጎ :
ሠላሳ : ዕለት : »

እነሆም : ልዑል : እግዚአብሔር : የአምስት : ወራት : ቁጥር :
መቶ : ጎምሳ : ዕለታት አንደሆኑ : በኦሪት : ለሙሴ : ገልጦለታል። በዚ
ህም : ቃል : የአዳምንና : የኖጎን : ዓመታቱና : የዕለታቱ : ቁጥር :
ለማወቅ : (ለመረዳት) የሚያነቃ : ሆነ ። ይህም : አንድ : ወር : ሆነ : ቀን :
ሆኖ : መቀመጥን : የሚያሳውቅ : ነው ። » ብሎአል ።

አቡሻ- አን. ፳ : ገጽ : ፲፪ : Orient. 809 B. M.

10. ኪዳነ : ወልድ : ክፍሌ : መጽሐፈ : ሰዋሰው : ወግስ : ወመዝ.
ቃላት : ሐዲስ : ገጽ : ፳፱፻፷ : ዓምድ : ፩ ። «መስከረም ። » የሚለውን :
ተመልከት : —

አዲስ : አበባ : አርቲስቲክ : ማተሚያ : ቤት : ታተመ : ፲፱፻፶፯

11. «ይዌጥኑ : በዕርበተ : ፀሐይ : ወይረስዩ : ፍጻሜሁ : በዐሪቦታ : »
አቡሻ. አን. ፫ : ገጽ : ፮ ።
Orient. 812. B. M.

ምዕራፍ : ፭ ።

ኢትዮጵያ : ከጎረቤት : አገሮች : የተቀበለቻቸው : የሚመስሉ : የጎሳበ :
ዘመናት : ነባር : ባህሎች ።

ኢትዮጵያ : በጥንታዊ : ህልውናዋ : በጥንታዊውያን : ሕዝቦች : ጎን :
በጎሳበ : ዘመናት : መሠረታዊ : ባህል : ድርሻዋን : አንሥታ : ቅርሱም :
ተጠብቆልን : እስከ : ዘመናችን : ድረስ : መቄየቱን : ካየን ፤ በየወገኑ :
ካየናቸው : በጎሳበ : ዘመን : ከተለያዩ : ክፍላትና : ውሳኔያት : ጥንታ
ውያን : አባቶቻችን : ተቀብለው : የወረሱዋቸው : መንገዶች : ሳይኖሩ :
አይቀሩም ፤ በግለት : እጠራጠራለሁ ።

፩ኛ. ከመሰግላን : ወገን :

ስለ : መገብተ : ከዋክብትና : ስለ : ጭፍሮቻቸው : ስለ : ወርቃዊ :
በሽታ : (ጨረቃ : ስትጎድልና : ስትጠፋ : ስለሚደረገው : ሚዛናዊ :
ቁጥር) ስለ : ጅራታም : ኮከብ : ስለዐቀድ : (የብርሃን : ግርዶሽ) ስለመ
ሳሰለው : ከየት : መጠውን : በምንጠይቅበት : ጊዜ ፤ መጻሕፍቱ : ከየት :
መጣ : ይላሉ?

ለጌታ : ልደት : ወደ : ቤተሌሌም : ከሄዱት : ከነገሥተ : ፋርስ :
መሰግላን : (ከጥበብ : ሰዎች) አንዱ : ኢትዮጵያዊ : እንደነበረ : ከኢ
ትዮጵያውያን : ደራስያን : ጽሑፎች : እናገኛለን ። ነገር : ግን : የጽሑ
ፎቹ : ምክንያት : ከምን : የተነሣ : ነው ? (1)

የመናዝልንና : የማይለፈለፈውን : ብሔራዊ : ግብር : ሁሉ : ከየት :
መጠውን : ብንጠይቅ ፤ የመሰግላን : አሠር : (ዱካ) ሆኖ : እናገኘው :
የለምን? : ኢዮ. ፴፰ : ፴፩—፴፬ ። ም. ፱፱ : ዓሞጽ : ፭ : ፰ ። (2 ፤ 4)

፪ኛ. ከፋሌካውያን : አስተሳሰብ ።

የፋሌካውያን : አስተሳሰብና : የአቁጣጠራቸው : ስልት : በኢትዮ
ጵያውያን : የጎሳበ ዘመን : መምህራንና : በተለያዩ : የጎሳበ : ዘመን :
መጻሕፍቶቻችን : ዘንድ : ይገኛል ። ይኸውም : ከነጥብ : እስከ : ነጥብ :
በሚያከናውኑበት : የመቁጣጠሪያ : ሕግ : መሠረት : ከሳድሲት : ድቁቅ :
እስከ : ኬክሮስ : ከዚያም : እስከ : ዕለት : እስከ : ዓመትና : እስከ :
ዓመታት : ወንጌላውያን : ፡ ፡ ሠግሩ : የሚጠበቅበት : ነው ።

ዕሪና : መዓልት : ወሌሊት : (የቀንና : የሌሊት : መተካከል) መዛ
ብዐ : ብርሃን : ወጽልመት : (የጨለማና : የብርሃን : ጊዜያዊ : መቃ
ወስ : ወይም : ከነጥብ : መዛባት) የሚለኩበት : የከንትሮሳት : ሕግ ፡

አሁንም ፡ ይጠቀሙበታል ። ስለዚህ ፡ ከፋሌካውያን ፡ የተቀበልነው ፡ ነገር ፡ የለም ፤ ለማለት ፡ የሚያስደፍር ፡ አይመስልም ።

፫ኛ. ከሠራዕያነ ፡ ሕግ ፡ የተወረሰ ፤

ሠራዕያነ ፡ ሕግ ፡ የተባሉ ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ቀያሽ ፡ ወገኖች ፡ ምን ፡ የሚል ፡ ፈሊጥ ፡ እንዳላቸው ፡ ስለ ፡ ሠራዕያነ ፡ ሕግ ፡ ባቀረብነው ፡ አጭር ፡ መግለጫ ፡ ተመልክተናል ።

ኢትዮጵያውያን ፡ ካጻፉዋቸው ፡ ከኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ነክ ፡ መጻሕፍት የሰባት ፡ ሺሕ ፡ ዓመት ፡ አስተሳሰብ ፡ ተደጋግሞ ፡ ስለሚገኝ ፡ ከሠራዕያነ ፡ ሕግ ፡ መንገድና ፡ ስልት ፡ ተዛምዶ ፡ ይታያል ። ከዚያም ፡ አልፎ ፡ የሰባት ፡ ሺሕ ፡ ዓመት ፡ ሁናቴ ፡ ስሜታዊ ፡ ታሪክ ፡ እንዳለው ፡ ይነገራል ።

ለምሳሌ ፡— አጼ ፡ ናዖድ ፡ «እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ አቈጣጠር ፡ ሰባ ተኛው ፡ ሺሕ ፡ ዓመት ፡ ዓለም ሊፈጸም ፡ ነሐሴ ፡ ሰባት ፡ ቀን ፡ የሞቱ ሲሆን ፡ ወደ ፡ ስምንተኛው ፡ ሺሕ ፡ ዘመን ፡ እንዳይደርሱ ፡ ይጸልዩ ፡ ነበር ።» ይባላል ። (5)

ይህም ፡ ምናልባት ፡ ወደ ፡ ሂስ ፡ ለመሰማራት ፡ የሚመራ ፡ አይደለም ። እስከዚህ ፡ ድረስ ፡ ነገሩን ፡ ያጠናከረው ፡ ከዳሮቹ ፡ የመጻሕፍት ፡ መፈክራን ፡ አባባላዊ ፡ ፈሊጥ ፡ የተነሣ ፡ እንደሆነ ፡ በመጠኑ ፡ ላስታውስ ፡ እወዳለሁ ።

ይኸውም ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ የተነሡት ፡ መፈክራን ፡ በትንቢተ ፡ ሆሴዕ ፡ ምዕራፍ ፡ ፫ ፡ ፭ ፡ ላይ ፡ «ዐሠርተ ፡ ወንምስተ ፡ ጠፋልሐ ፡ ብሩር ። ወይም ፡ ኦሥራ ፡ አምስት ፡ ብር ።» ተብሎ ፡ የተነገረውን ፡ በብሂል ፡ አፈታት ፡ ሲተረጎሙ ፡ «ይብል ፡ ዘንተ ፡ አመ ፡ አውዕለሙ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለእሥራኤል ፡ አምቅኔተ ፡ ግብጽ ፡ አመ ፡ ዐሠሩ ፡ ወንሙሱ ፡ ለሠርቀ ፡ ወርኅ ፡ ኔሳን ።»

ወዳጁ ፡ ቦ ፡ ዘይቤ ፡ «ዐሠርቱ ፡ ወንምስቱ ፡ ጠፋልሐ ፡ ብሩር ፡ ይተረጎም ፡ ለኅብ ፡ አሠርቱ ፡ ወንምስቱ ፡ ምእት ፡ ዓመት ፡ እምድኅረ ፡ ልደተ ፡ ክርስቶስ ።»

ይህም ፡ ማለት ፡ በመጀመሪያ ፡ ብሂሉ ፡ (አፈታቱ) «ዐሥራ ፡ አምስት ፡ ብር ፡ እግዚአብሔር ፡ እሥራኤልን ፡ ለግብጻውያን ፡ ከመገዛት ፡ በሚያገያ ፡ ወር ፡ በአሥራ ፡ አምስተኛው ፡ ቀን ፡ እንዳወጣቸው ፡ ሲያሳስብ ፡ መናገሩ ፡ ነው ።»

አንድም ፡ «ዐሥራ ፡ አምስት ፡ ጠገራ ፡ ብር ፡ ማለት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ ቀጥለው ፡ ስለሚመጡት ፡ ፩ሺህ ፡ ፭፻ ፡ ዓመታት ፡ ሲያሳስብ ፡ መናገሩ ፡ ነው ።» ብለው ፡ መተርጎሚያውን ፡ እናገኛለን ። (6)

ይህን ፡ አተረጓጎም ፡ የፊተኞቹ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ መተርጎማን ፡ ያሠነጨት ፡ ሲሆን ፤ ከ፩ሺ፫፻ ፡ ዓመተ ፡ ምእረት ፡ ገደማ ፡ ጀምሮ ፡ በ፲፬ኛውና ፡ በ፲፮ኛው ፡ ምእት ፡ ዓ. ም. አካባቢ ፡ የተነሡት ፡ ደግሞ ፡ ወደዚህ ፡ ትርጉም ፡ አተክረው ፡ ያነጣጥሩ ፡ ጀመር ።

ስለዚህ ፡ በነቢዩ ፡ በሆሴዕ ፡ የተነገረው ፡ «የዐሥራ ፡ አምስት ፡ ጠፋልሐ ፡ ብሩር ፡ (የዐሥራ ፡ አምስት ፡ ብር) ፡ ፍቺ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ ቀጥሎ ፡ የሚገኝ ፡ ፩ሺህ፭፻ ፡ ዓመት ፡ ነው» ተብሎ የተተረጎሙውን ፡ ወስደው ፡ ከአዳም ፡ ጎስክ ፡ ልደተ ፡ ክርስቶስ ፡ ከነበረው ፡ ከ፩ሺህ ፡ ፭፻ ፡ ዓመተ ፡ ፍጻሜ ፡ ጋር ፡ ይመሩትና ፡ ሰባት ፡ ሺህ ፡ ዓመት ፡ መሙላቱን አዩ ።

በዚህም ፡ ጊዜ ፡ «ዘመነ ፡ አዳም ፡ ሰባት ፡ ሺህ ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ ነው» ብለው የቀመረ ፡ አዳምን ፡ ድንጋጌ ፡ (ማለት ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ በዚህ ፡ ምድር ፡ ላይ ፡ የሚኖርበት ፡ ዘመን) ከወሰኑት ፡ ከዳሮዎቹ ፡ ሠራዕያነ ፡ ሕግ ፡ ፍልስፍና ፡ ጋር ፡ አስተሳሰባቸውን ፡ አስማሙ ። የዘመኑ ፡ ፍጻሜ ፡ በሰባት ፡ ሺህ ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ እንደሚሆንና ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ ታሪክ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ አንደሚያከትም ፡ ወሰኑ ።

ይህንም ፡ አስተሳሰብ ፡ ለማጽናት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ድርሰቶች ፡ ተጽፈው ፡ እንደነበሩ ፡ እናገኛለን ። ከነዚህም ፡ መካከል ፡ የመጽሐፈ ፡ ሚላድ ፡ ደራሲ ፡ «መጽሐፈ ፡ ኪዳን ፡» ተብሎ ፡ ከሚሰየመው ፡ (የዘወትሩ ፡ ኪዳን ፡ አይደለም) ጠቅሶ ፡ በሐዋርያት ፡ የያዘ ፡ ጌታችን ፡ —« አመ ፡ ምእት ፡ ወኅምሳ ፡ ዓ ም ፡ አመ ፡ ተፈጸመ ፡ መዋዕል ፡ ጳንጠቆስጤ ፡ ወጳሲካ ፡ ይከውን ፡ ምጽአቱ ፡ ለአቡዮ ።»

ጳንጠቆስጤና ፡ ጳሲካ ፡ በተፈጸመ ፡ በመቶ ፡ ኅምሳ ፡ ዓመት ፡ ያባቱ ፡ መምጣት ፡ ይሆናል ።» ሲል ፡ እንደመለሰላቸው ፡ ያቀርባል ። ይህን ፡ ከጠቀሰ ፡ በኋላም ፡

«ወንሕነስ ፡ ኢናንቀለቅል ፡ እምዛቱ ፡ ሥርዓት ፡ ምእት ፡ ዓመት ፡ ዘይቤ ፡ ዐሠርቱ ፡ ምእት ፡ ዓመት ፡ ወእቱ ። ኅምሳ ፡ ዓመት ፡ ከይቤ ፡ ኅምስቱ ፡ ምንት ፡ ዓመት ፡ ወእቱ ፡ ዘምስለ ፡ ዓመታተ ፡ ሐሳዌ ፡ ሚሊሕ ። ወዝነቱ ፡ ዓመታት ፡ ይትኔለቱ ።» (7)

እኛ ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ሥርዓት ፡ አንናውጥም ። መቶ ፡ ዓመት ፡ ማለቱ ፡ ሺሕ ፡ ዓመት ፡ ማለቱ ፡ ነው ። ኅምሳ ፡ ዓመት ፡ ማለቱም ፡ አምስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ማለቱ ፡ ነው ። ይህም ፡ ከሐሳዊ ፡ መሲሕ ፡ ዓመታት ፡

ጋር፣ ነው። ይህ፣ ሁሉ፣ ከአዳም፣ እስከ፣ ልደተ፣ ክርስቶስ፣ ጋር፣ ሲደመር፣ ሰባት፣ ሺሕ፣ ይሆናል።» እያለ፣ ለማደጋገፍ፣ መሞከሩን፣ ልናይ፣ እንችላለን።

፩ኛ. መጽሐፈ፣ ሚላድ፣ የነሐሴ፣ ጅጁ. ቀን፣ ምንባብ፣ ገጽ፣ ፱፣ ይህም፣ አባባል፣ ሲውል፣ ሲያደር፣ በባሕታውያን፣ ብቻ፣ ተወስኖ፣ ሳይቀር፣ ከሊቃውንቱም፣ ወገን፣ አሳባቸውን፣ በሙሉ፣ አሳርፈዉበት፣ ለማመን፣ በቁ፣ አልፈው፣ ተርፈው፣ ይህን፣ እስተሳሰባቸው፣ ላልተቀበሉት፣ እስከ መንቀፍ፣ ደረጃ፣ ደርሰው፣ እንደነበሩ፣ በዚያ፣ ዘመን፣ አካባቢ፣ በተጻፉ፣ መጻሕፍት፣ ለመረዳት፣ እንችላለን።

ለምሳሌ፣ «መጽሐፈ፣ ሚላድ» በሚባል፣ በአጼ፣ ዘርወ፣ ያዕቆብ፣ ድጋፍ፣ በተጻፈ፣ ወይም፣ ራሳቸው፣ ጻፉት፣ በሚባል፣ መጽሐፍ፣ ቀጥሎ፣ ያለውን፣ ቃል፣ መመልከት፣ ነው።

« ወካዕበ፣ ስማዕ፣ አብአሲ፣ ክርስቲያናዊ፣ ሀለዉአ፣ እለ፣ ይብሉ፣ እምድሳረ፣ ሰብዓ፣ ምእት፣ ዓመት፣ ሁሉ፣ ብዙኅ፣ ዘመን፣ ዘኢይተኃለቁ፣ ዓመታት፣ በዝ፣ ዓለም፣ ዘንተሰ፣ እለ፣ ይብሉ፣ ሐሳውያን፣ እሙንቱ።

ክርስቲያናዊ፣ ሰው፣ ሆይ፣ ዳግመኛ፣ ይህን፣ ስማ፣ ከሰባት፣ ሺህ ዓመት፣ በኋላ፣ በቀመር፣ የማይቁጠር፣ ብዙ፣ ዓመት፣ በዚህ፣ ዓለም፣ አለ።» የሚሉ፣ አሉ። ይህን፣ የሚሉ፣ ግን፣ ውሸተኞች፣ ናቸው። » ይላል። (፪ኛ፣ መጽ. ሚላድ፣ ገጽ፣ ፻፲፱)

አዎን፣ ያ፣ ዘመን፣ አልፎ፣ በአሁኑ፣ ጊዜ፣ የምንኖር፣ ሰዎች፣ ይህን፣ አባባል፣ ስንመለከት፣ ጉዳዩን፣ ቀላል፣ አድርገን፣ እናስበው፣ ይሆናል። ነገር፣ ግን፣ በዚያ፣ ዘመን፣ አካባቢ፣ ብንኖር፣ ኖሮ፣ የዚህን፣ ያህል፣ በምሁራኑ፣ ዘንድ፣ እምነት፣ ተጥሎበት፣ የሚሰበከውን፣ ትተን፣ የትኛውን፣ እንይዝ፣ ኖሮ፣ ይሆን?

ሌላም፣ ብዙ፣ ዓይነት፣ ስሜታዊ ታሪክ በዚያ፣ ዘመን፣ አካባቢ ተፈጥሮ፣ እንደነበረ፣ በሰፊው፣ ለማስታወስ፣ በወደድን፣ ነበር። ሆኖም፣ የዚህን፣ በዚህ፣ አቁመን፣ የሰባት፣ ሺሕን፣ ዘመን፣ እስተሳሰብ፣ መነሻና፣ አጉላማሽ፣ ከሆኑት፣ ዋና፣ ዋናዎቹን፣ በሙጠኑ፣ ጠቀስ፣ ጠቀስ፣ አድርገን፣ ማመልከት፣ በቂ፣ ይሆናል።

፩. ሰባት፣ ሺሕ፣ ዓመተ፣ ዓለም፣ «ቀመረ፣ አዳም፣» እየተባለ፣ ከቀኑ፣ ዝርዝር፣ ጋር፣ ተጽፎ፣ በመጻሕፍቶቻችን፣ ይገኛል። (8)

፪. ሳቤላ፣ ወለተ፣ ሕርቃል፣ ተረጉሙቸው፣ የሚባል፣ የዘጠኝ፣ ፀሐይ፣ ፍቺም፣ ፍጻሜው፣ ፮፣ ሺሕ፣ ዓመት፣ ነው። (9)

፫. ይልቁንም፣ «ይቤ፣ አሐዱ፣ ምስኪን» ብለው፣ ስማቸውን፣ ስለ፣ ትሕትና፣ ያልገለጹ፣ ደራሲ፣ በጻፉት፣ መጽሐፍ።

«ናሁ፣ ጎልቀ፣ ቀመርን፣ ዘተወሀቦ፣ ለአዳም፣ ሰብዓ፣ ምእት፣ ዓመት፣ ... ዝንቱ፣ ጎሳበ፣ ቀመሩ፣ ዘተወሀቦ፣ ለአሁኑ፣ አዳም፣ እስከ፣ ጎልቀተ፣ ዓለም፣ ሰብዓ፣ ምእት፣ ተፈጸመ። ወዘሰ፣ ሁሉ፣ ቡቱውእቱ፣ እምነ፣ ቀመር፣ ዘተወሀቦ፣ ለአዳም፣ እምደዕዜ፣ ምጽአት፣ ለእመ፣ ኮነ፣ የም፣ እው፣ ጊሠም፣ ይመጽእ፣ ግብተ፣ ኢይትአመር።»

ለአዳም፣ የተሰጠው፣ ሰባት፣ ሺሕ፣ ዓመት፣ አሁን፣ አልፎአል። ለአዳም፣ ተሰጥቶት፣ የነበረ፣ ቀመርም፣ ሰባት፣ ሺሕ፣ ዓመት፣ ነበር። እነሆም፣ እርሱ፣ አለቀ።

ከእንግዲህ፣ ወዲህ፣ ያለው፣ ግን፣ ምጽአት፣ ነው፣ እርሱም፣ ዛሬ፣ ወይም፣ ነገ፣ ወይም፣ በድንገት፣ እንደሚኖርስ፣ አይታወቅም። ብለዋል። (10)

የእኒሁ ደራሲ፣ አስተሳሰብም፣ ሲታይ፣ ሰባት፣ ሺሕ፣ ዘመን፣ ሲያልቅባቸው፣ ጊዜ፣ «ማለቁን፣ ኦልቆአል፣ ዳሩ፣ ግን፣ ከእንግዲህ፣ ወዲህ፣ ባለው፣ ዘመን፣ የገታ፣ ምጽአት፣ ነገ፣ ወይም፣ ዛሬ፣ እንደሆነ አይታወቅም።» በማለት፣ ስምንተኛ፣ ሺሕ፣ ለሚል፣ አስተሳሰብ፣ እንደገና፣ በአዲስ፣ መንገድ፣ ለመቀየስ፣ የተገደዱ፣ ይመስላል።

፬. አክሲማሮስ፣ የመጀመሪያዎቹን፣ ሰባቱን፣ ሶለታት፣ ሰባት፣ ሺሕ፣ ዘመናት፣ አድርጎ፣ ቀምሮአቸዋል። (11)

እንደኔ፣ አስተያየት፣ የዚህ፣ ሁሉ፣ አስተሳሰብ፣ መነሻ፣ ከሠራዕያን፣ ሕግ፣ የተወሰደ፣ ሆኖ፣ ሳለ፣ በመሠረቱ፣ አንዳንድ፣ ሰዎች፣ ልዩ፣ መልክ፣ እየሰጡ፣ ስለጻፉት፣ ወይም፣ ስለሰበኩበት፣ በሕዝብ፣ ዘንድ፣ ልዩ፣ ስሜትን፣ ፈገገ፣ እንደ፣ ባህል፣ የሆነ፣ ይመስለኛል።

እንግዲህ፣ ኢትዮጵያ፣ በጥንታዊነታቸው፣ ከታወቁት፣ የአሕዛብ፣ መንግሥታት፣ መካከል፣ እንደመኖርዋ፣ በድርሻዋ፣ ስላበረከተችው፣ ቀዋሚ፣ ነገር፣ ለእኔ፣ የመሰለኝን፣ ብቻ፣ በምዕራፍ፣ ፬፣ ገልጫ ለሁ። ከዚህ፣ በቀር፣ ከየወገኑ፣ የዘረዘርኋቸውን፣ ልዩ፣ ልዩ፣ ዘርፎች፣ ግን፣ ምንም፣ እንኳ፣ የዚህን፣ ያህል፣ ተዋሕዶውና፣ ተለምደው፣ ለብዙ፣ ዘመናት፣ የቁዩ፣ ቢሆኑም፣ በመሠረቱ፣ ኢትዮጵያውያን፣ ያመነ፣ ጨዋቸው፣ ናቸው፣ ለማለት፣ አልያፍርም። ወደ፣ ኢትዮጵያ፣ ምን፣ ጊዜ፣ እንደገቡ፣ ደግሞ፣ በትክክል፣ ወስኖ፣ የሚገልጹ፣ መረጃን፣ ፈልገው፣ ለጊዜው፣ አላገኘሁም።

እንግዲያውስ፣ አንባቢዎች፣ በዚህ፣ እያዘገሙ፣ ስለሌላው፣ ቢያስቡበት፣ የተሻለ፣ መሆኑን፣ ጠቀሜ፣ ማለፊ፣ ነው።

እስከዚህ፣ የተመለከትነው፣ የንታውያን፣ አሕዛብ፣ ስለ፣ ኅሳብ፣ ዘመን፣ የነበራቸውን፣ ዕውቀትና፣ ስለመሰራጨቱ፣ ነው።

፩ኛ. ከዕብራውያን ፡ ጎሳብ ፡ ዘመን ፡ የተወሰደ ።

ኢትዮጵያ ፡ ከዕብራውያን ፡ የወሰደችው ፡ የዘመን ፡ አቋጣጠር ፡ እንደ ግልጽ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሌላ ፡ ሳይሆን ፡ በብሉይ ፡ ኪዳን ፡ የተጻፈው ፡ ከአዳም ፡ እስከ ፡ ክርስቶስ ፡ የተገኘው ፡ የዓመተ ፡ ዓለም ፡ አቋጣጠርንና ፡ የሱባዔያትን ፡ ታሪክ ፡ በሙሉ ፡ ነው ። ይህም ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ በቦታው ፡ ተተንትኖ ፡ በሰፊው ፡ ይገለጻል ። የዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ታላቅ ፡ ክፍልም ፡ እርሱ ፡ ነው ።

፪ኛ. ከእስክንድርያ የተወሰደ ።

የኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ከእስክንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ድሚጥሮስ ፡ የጎሳብ ፡ ጸም ፡ ኔቀሪረብ ፡ ስልት ፡ ጀምሮ ፡ የአቡሻክርን ፡ የእነጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዓሚድን ፡ ከግብጽ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ተቀብላ አስቀድመን ፡ ከጠቀስናቸው ፡ ከምሥራቅ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የጎሳብ ዘመን ፡ ሊቃውንት ፡ ትምህርት ፡ ጋር ፡ አያገናዘቡትና ፡ እያስተራረቁት ፡ የኢትዮጵያን ፡ ባሕሪ ፡ ጎሳብ ፡ መሥርታለች ።

ይህ ፡ ሁሉ ፡ አመጣጡ ፡ ከውጪ ፡ ቢሆንም ፡ እንኳ ፡ የማገናዘብና የማስተራረቁ ፡ በየጊዜውም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መንገድና ፡ ስልት ፡ እያገኙ ፡ የማራቀቁ ፡ ጉዳይ ፡ ከኢትዮጵያውያን ፡ ራስ ፡ ላይ ፡ እንዳልወረደ ፡ ይታያል።

ይልቁንም ፡ የቤዘን ፡ የሰሜን ፡ የጎጃም ፡ የምስካየ ፡ ቅዱሳን ፡ በመባል ፡ የተለያዩ ፡ አቀራረብ ፡ ያላቸው ፡ የቁጥር ፡ መጻሕፍት ፡ ውጤታቸው ፡ የሚመሳሰል ፡ ሲሆን ፡ አቀራረባቸው ፡ የተለያዩ ፡ ሆኖ ፡ ይገኛልና። (12)

ኢትዮጵያውያን ፡ ሊቃውንት ፡ በብዙ ፡ ደክመዉበት ፡ የተራቀቀ ፡ የጎሳብ ፡ ጎዳና ፡ እንዳዘጋጁ ፡ መገኘታቸውን ፡ የሚጠቁም ፡ ነው ።

ይህ ፡ የሚያሳየው ፡ የትምህርት ፡ ኢሰጣጣቸውና ፡ ፍልስፍናቸው ፡ የየራሳቸው ፡ መሆኑን ፡ ነው ።

ስለዚህም ፡ የሌሎችን ፡ አቋይተን ፡ በእጩጌ ፡ እንባቆም ፡ ትእዛዝ ፡ ከተተረጉ መው ፡ መጽሐፈ - አቡሻክር ፡ ለቀጥር ፡ መምህራን ፡ ለመምህር ፡ ሰሊክና ፡ ለመምህር ፡ ኦበሞ ፡ ከተነገረላቸው ፡ ቅኔያዊ ፡ ውዳሴ ፡ ብንመለከት ፡ ጥረታቸው ፡ አነስተኛ ፡ እንዳልሆነ ፡ ያስረዳናል ።

«ለባሕሪ ፡ ጎሳብ ፡ ዕውቀት ፡ ፍጥነት ፡ ዕዝራ ፡ ሰሊክ ፡ ጠቢባን ፡ የሐውርም ፡ በሐመሪ ፡ ጥበብ ፡ ከመ ፡ ሲራክ ፡ ዘደብረ ፡ ሊባኖስ ፡ ሰሊክ ፡ ወዘደብረ ፡ ብሥራት ፡ አበሞ ፡ ለአቡሻክር ፡ ተመሰልዎ ፡ መጽሐፈ ፡ ጎሳብ ፡ በተርጉሞ ፡ እኮ ፡ መንክር ፡ ለእመ ፡ ኮነ ፡ ስሕተት ፡ እምነ ፡ መንክር ፡ ግብረ ፡ እምላክ ፡ እስመ ፡ ግብረ ፡ እምላክ ፡ ኢይትሐተት ።» ተብሎ ፡ የተደረሰውን ፡ ከቀርባለሁ ። (13)

እንደዚህም ፡ ሁሉ ፡ በአጼ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ጎንደር ፡ ላይ ፡ የነበሩ ፡ ሊቅ ፡ ዐቃቤ ፡ ሰዓት ፡ ከብቴ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ማብራሪያ ፡ ቤተሰብ ፡ መልክ ፡ ገልጸው ፡ እንደገና ፡ እንደገና ፡ ገኘው ።

«መርህ ፡ ዕዉር ፡ ውእቱ ፡ መጽሐፈ ፡ ድሚጥሮስ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ዘእስክንድርያ ፡ ወባሕቱ ፡ ተቀበሉ ፡ ቦቱ ፡ ነገረ ፡ ካልገን ፡ ጠቢባን ፡ ወትእምርተ ፡ ዝንቱ ፡ በዘተሰምየ ፡ መርህ ፡ ዕዉራን ፡ ሶበ ፡ ጸሐፊ ፡ ዘንተ ፡ ጠቢባን ፡ ለለ ፡ ርእሶሙ ፡ እኮ ፡ አሐዱ ፡ ቃሎሙ ፡ እላ ፡ ፍሉጥ ፡ አሐዱ ፡ እምቃለ ፡ አሐዱ ፡ እስመ ፡ አሐዱ ፡ ሶ ፡ ዘይዌስክ ፡ ወቦ ፡ ዘይሐዕዕ ፡ እመሰ ፡ ቃለ ፡ ድሚጥሮስ ፡ ባሕቲቱ ፡ መርሐ ፡ ዕውራን ፡ እመኢኮነ ፡ ፍሉጥ ፡ አሐዱ ፡ እም አሐዱ ፡ ወእምኢተወስኮሂ ፡ ወእምኢሐፀ ፡ እላ ፡ እምኮነ ፡ አሐዱ ፡ በከመ ፡ ካልገን ፡ መጻሕፍት ፡ ዘይትረከቡ ፡ በቡጉልቆሙ ፡ ጎበ ፡ ብዙጎ ፡ መካኖት ፡ ነገሮሙ ፡ ይትረከቡ ፡ አሐዱ ፡ ለዝንቱስ ፡ ሶበ ፡ ጸሐፊ ፡ እስመ ፡ መጽሐፈ ፡ ጥበብ ፡ መጽሐፍ ፡ ይስሕቦሙ ፡ ጎበ ፡ ወስኮ ፡ ወእንዘ ፡ ይጽሕፉ ፡ ዘንተ ፡ እመ ፡ ድጎፀ ፡ አልቦሙ ፡ ሐሚት ፡ እስመ ፡ እሉ ፡ ውስተ ፡ ዕመቀ ፡ ምሥጢር ፡ ሀለዉ ፡ ወውስተ ፡ ሕሊናሆሙ ፡ ያመባል ፡ መዋገድ ፡ ምሥጢር ፡ እሉኒ ፡ ሶበ ፡ ይጽሕፉ ፡ በጥንተ ፡ ቃል ፡ ዘመጽሐፍ ፡ ወሕርግራግ ፡ ይሰነወዉ ፡ ወበነገር ፡ ዘማዕከል ፡ ይትሌለዩ ፡ እስመ ፡ ዘይትረከብ ፡ በአሐዱ ፡ ኢይትረከብ ፡ በካልፀ ።»

መርህ ፡ ዕዉር ፡ የእስክንድርያ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ የድሚጥሮስ ፡ መጽሐፍ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ የሌሎች ፡ ጠቢባን ፡ ነገር ፡ ደግሞ ፡ ተደባልቆ ቦታል ። ይህም ፡ ይታወቅ ፡ ዘንድ ፡ መርህ ፡ ዕዉር ፡ እየተባለ ፡ በሚጠራ ፡ መጽሐፍ ፡ ሁሉ ፡ ጠቢባን ፡ በየራሳቸው ፡ ሲጽፉ ፡ ቃላቸው ፡ አንድ ፡ ሆኖ ፡ አለመገኘቱ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ የአንዱ ፡ ቃል ፡ ከሌላው ፡ ቃል ፡ የተለየ ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ። አንዱ ፡ የሚጨምር ፡ ሲሆን ፡ ሌላው ፡ ደግሞ ፡ የሚያገድድል ፡ አለ ። እንግዲያውስ ፡ መርህ ፡ ዕዉራን ፡ የተባለ መጽሐፍ ፡ የአንዱ ፡ የድሚጥሮስ ፡ ብቻ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ የአንዱ ፡ መጽሐፍ ፡ ቃል ፡ ከሌላው ፡ መጽሐፍ ፡ ተለይቶ ፡ ባልተገኘም ፡ ነበር ። ወይም ፡ አንዱ ፡ የሚጨምር ፡ ሌላውም ፡ የሚያገድድል ፡ ጽሑፍ ፡ እየሆነ ፡ ባልታየም ፡ ነበር ።

ሌሎችን ፡ መጻሕፍት ፡ በጸፉዋቸው ፡ ጊዜ ፡ በብዙ ፡ ቦታዎች ፡ እንኳ ፡ ቢሆኑ ፡ አንድ ፡ ሆነው ፡ ይገኛሉ ፡—ይህ ፡ ግን ፡ እንደ ፡ ሌሎች ፡ መጻሕፍት ፡ አልሆነም ።

ይህም ፡ የሆነበት ፡ ምክንያት ፡—መጽሐፍ ፡ ራሱ ፡ የየብብ ፡ መጽሐፍ ፡ ነውና ፡ እንዲጨምሩበት ፡ ይስባቸዋል ። ሆኖም ፡ ይህን ፡ ሲጽፉ ፡ በጥቂቱ ፡ ቢሰናከሉ ፡ እንኳ ፡ መታማት ፡ የለላቸውም ። ይኸውም ፡ በምሥጢሩ ፡ ጠልቀው ፡ የሚገኙ ፡ ስለሆኑና ፡ በአሳባቸውም ፡ ውስጥ ፡ የምሥጢር ፡ ማዕበል ፡ እያማታቸው ፡ ስለሚገኝ ፡ ነው ።

እነዚህም ፡ በሚጽፉበት ፡ ጊዜ ፡ በመጽሐፍ ፡ ርእስ ፡ ነገርና ፡ በሕርግራግ ፡ ይስማማሉ ። እማኸል ፡ በሚገኝ ፡ አቀራረብ ፡ ግን ፡ ይለያያሉ። ይኸውም ፡ በአንዱ ፡ የሚገኘው ፡ በሌላው ፡ የማይገኝ ፡ በመሆኑ ፡ ነው።» ብለዋል ። (14)

መጽሐፈ ፡ ሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ዘዐቃቤ ፡ ሰዓት ፡ ከብቴ ፡ የእጅ ፡ ጽሑፍ ፡—ገጽ ፡ ፳፫ ።

ይህም ፡ ሁሉ ፡ የሚያሳየን ፡ ከድሚጥሮስ ፡ ተወረሰ ፡ በሚባለው ፡ መጽሐፈ ፡ ጎሳብ ፡ እንኳ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ሊቃውንት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስራ ፡ እየፈለሰፉ ፡ ሳይጨምሩበት ፡ እንዳላለፉ ፡ ነው ።

፪ኛ. ታላቁ : ክፍል ።

በመጽሐፍ : ቅዱስ : መሠረት : ከአዳም : ጀምሮ : እየቀጠለ :
የሚሄድ : የዓመተ : ዓለም : የዘመን : አቁጣጠር : ታሪካዊ : ሐረግ :—

ምዕራፍ : ፮ ።

በዜተ : ክርስቲያን : ታሪክ : ስለ : ኅሳብ : ዘመን : ጠባይ : ሲነገር
ሦስት : ሁኔታዎች : ተቋጥረዉበት : እናገናለን ።
እነዚህም :—

፩ኛ. ኅላፊ : ጊዜ : (ትግልም፡)

፪ኛ. የአሁን : ጊዜ : (የም፡)

፫ኛ. ትንቢታዊ : ጊዜ : (ጌላም፡) (1)

እነሆም : ኢትዮጵያዊ : የዘመን : አቁጣጠር : በእነዚህ : ሦስት :
ጠባዮች : የየጊዜያቱን : ታሪክ : ኅብረ : መልክን : እያሳየ : ሲያነጻጻርቅ፡
የሚኖር : ልዩ : ልዩ : ቅርንጫፎች : ያሉትና : ሳይቆራረጥ : እግቡ :
ድረስ : የሚዘልቅ : መሠረታዊና : ታሪካዊ : ሐረግ : አለው ።

እርሱም : በቅዱስ : መጽሐፍ : መሠረት : አዳም : ከተፈጠረ :
ጀምሮ : እየቀጠለ : የሚሄድ : ዓመተ : ዓለም : ወይም : የዓመተ : ዓለም :
የዘመን : አቁጣጠር : ነው ።

በዚህ : የዓመተ : ዓለም : የዘመን : አቁጣጠር : መሠረትነት : ጥን
ታትና : አቅማራት : አዕዋጃትና : ሠግር : ዐበቅቴና : መጥቅዕ : የጨ
ረቃ : ልደትና : ጠፍ : የምትሆንበት : ሕዕፅና : ተውሳክ : ሌሎችም
ብዙ : ሁኔታዎች : ሁሉ : እንደ : ቅርንጫፍ : እንደ : ዐዕቅ : ውጤት :
እየሆኑ : ይገኙበታል ።

ይህም : ለእነዚህ : ሁሉ : የኅሳብ : ዘርፎች : መነሻና : መድረሻ :
ነው ። ተቃራኒ : ሆኖ : በመነጻጸር : የሚወዳደረው : የሌለው : ብቻውን : የሚ
ንዝ : አንድ : መሥመር : የያዘ : አስደናቂ : የዘመን : አቁጣጠር : ሲሆን፡
ይብልጥ : ደስ : የሚያሰኝ : ለአእምሮም : ርካት : የሚሰጥ : ቀዋሚ ፤
ታሪክ : አለው ። እርሱም : የዘመን : አሮጌ : በሆነ : በመጽሐፍ : ቅዱስ :
ውስጥ : ተመሥርቶ : መገኘቱ : ነው ። ማቴ : ፲፫ : ፶፪ ።

እንደሚታወቅም : ሁሉ : ይህን : የዓመተ : ዓለም : የዘመን : አቁ
ጣጠር : ከሁለት : ክፍለን : ከአዳም : እስከ : ክርስቶስ : ልደት : የነበረ
ውን : ዓመተ : ፍዳ : ወይም : ዓመተ : ከ-ነኔ : እንለዋለን ። ከክርስቶስ :
ልደት : ወዲህ : ያለውን : ደግሞ : ዓመተ : ዓለም : የዘመን : አቁጣጠር ።

የኢትዮጵያ : ቤተ : ክርስቲያን : በመጽሐፍ : ቅዱስ : ላይ : የተጻ
ፈውን : የዘመን : አቁጣጠር : መሠረት : ስለመታደርግ ፤ « አዳም : ከተ
ፈጠረበት : ጊዜ : ጀምሮ : እስከ : ክርስቶስ : ልደት : ፮፻፮፻ : ዓመተ :
ዓለም : ነበረ : ብላ : » ታምናለች ። ይህም : አቁጣጠር : በሰብትዎጀ
ንት : መጽሐፍ : ቅዱስ : ይገኛል ።

ሰብትዎጀንት : ምንድን : ነው?

የሰብትዎጀንት : መጽሐፍ : ቅዱስ : ታሪካዊ : መንሥኤ : እንዴት :
እንደሆነ : መግለጽ : እዚህ : ላይ ያስፈልግ : ይሆናልና : ባጭሩ : ብን
ገልጽ : አይከፋም ።

«ሰብትዎጀንት» እየተባለ : በመጠራት : የታወቀው : መጽሐፍ :
ቅዱስ : የሰብዓ : ሊቃናት : ትርጉም : ነው ።

ከክርስቶስ : ልደት : በፊት : ከ፪፻፳—፪፻፳፪ : ዓመት : ገደማ : በም
ድረ : ግብጽ : ነግሦ : በነበረው : በፊላዶልፍ : በጥሊሞስ : ትእዛዝ : በሰ
ብዓ : የአይሁድ : ሊቃውንት : ከዕብራይስጥ : ወደ : የናኒ : ማለት :
ወደ : ግሪክ : ቋንቋ : የተተረጎመ : መጽሐፍ : ቅዱስ : ነው ።

ይህም : በልዩ : ልዩ : የታሪክ : መጻሕፍት : ተገልጾ : የታወቀ :
አይደለምን?

ለምሳሌ :— በምስር : ኒቅዮስ : በሚባል : አገር : አለቃ : የነበረ :
ዮሐንስ : መደብር : ሰብስቦ : ካዘጋጀው : የታሪክ : መጽሐፍ : እንዲህ :
ብሎ : የጻፈውን : በግዕዝ : አቅርቦ ያለሁ ።

«ወበመዋዕሊው : ልበጥሊሞስ : ፊላዶልፍስ : ዘትርጓሚ : ስሙ : መፍቀሬ : አገው : ተነ
ብእሴ : በዙጎ : ንባብ : ወልደ : አግዎስ : ውእቱ : ተርጎሙ : = ጸሐፍተ : እግዚአብሔር :
ቅዱሳት : እምልላነ : ዕብራኒ : ኅበ : ልላነ : የናኒ : ምስለ : ሰብዓ : አዕናግ ።

ወንድም : ወዳጅ : ተብሎ : ስሙ : በሚተረጎም : ፊላዶልፍስ :
በጥሊሞስ : እጅግ : አንባቢ : ሰው : ነበር ። እርሱም : የአግዎስ :
ልጅ : ሲሆን : በዘመኑ : የእግዚአብሔር : ቅዱሳት : መጻሕፍት : ከዕ
ብራይስጥ : ወደ : የናኒ : (ወደ : ግሪክ :) ቋንቋ : በሰባ : መተርጎማን :
ሽማግሌዎች : (ሊቃናት) : እንዲተረጎሙ : አስደርጎ : ነበር። » ይላል ። (2)

በዜና : አይሁድም : ዘየኅብር : ምስለ : ታሪክ : የሴፍ : ወልደ : ኮር
ዮን : « በጥሊሞስ : ፊላዶልፍን : ብልማይ : ይለዋል : እንጂ » ታሪኩ :
ከላይኛው : ተመሳሳይ : ነው ። (3)

ብልማይ : ማለቱ : ግን : በጥሊሞስ : ማለቱ : ነው : የሚሉ : አሉ።
ሰብትዎጀንት : የተባለውን : ሰባ : ሊቃናት : የተረጎሙት : የመጽሐፍ :
ቅዱስ : አቋምን : ካመለከትሁ ፤ የግዕዝ : መጽሐፍ : ቅዱስም : ከሰብ
ትዎጀንት : የተመለሰ : ስለመሆኑ : ባጭሩ : መግለጽ : ሊኖርብኝ : ነው።

የግዕዝ ስርዓት ስለ፡ መሆኑ ።

የግዕዝ ስርዓት ስለ፡ መሆኑ ። ከመጀመሪያው ፡ ከዚህ ፡ ሰባ ፡ ሊቃና ቃናት ፡ ወደ ፡ የናኒ ፡ ከተረጎሙት ፡ ቀጥታ ፡ የተመለሰ ፡ (የተተረጎሙ) መሆኑ ፡ ታውቆአል ።

በታሪክ ፡ ተጠንቶ ፡ እንደተረጋገጠ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ እስከ ፡ ዲዛና ፡ (አብርሃም) ፡ ንጉሠ ፡ አክሱም ፡ ድረስ ፡ የቁየ ፡ የሣባዊ ፡ ፊደል ፡ ጽሕፈት ፡ ነበራቸው ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ሣባዊ ፡ ፊደል ፡ አሁን ፡ እንደምናነበው ፡ ሆኖ ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ አልተሻሻለም ፡ ነበር ፡ ይባላል ። አልተሻሻለም ፡ ነበር የተባለበትም ፡ ምክንያት ፡ ከካዕብ ፡ እስከ ፡ ሳብዕ ፡ ዛሬ ፡ የሚነገርበት ፡ ድምፅ ፡ አልነበረውምና ፡ ነው ። ከድንጋይ ፡ ሐውልቶች ፡ ወይም ፡ ከፍርሽራሽ ፡ ድንጋዮችና ፡ ከቅርሳውያን ፡ ገንዘቦች ፡ ተጽፎ ፡ የሚገኘውን ፡ ብንመለከት ፡ በዛሬው ፡ ጽሑፋችን ፡ የምንጠቀምበት ፡ ከካዕብ ፡ እስከ ሳብዕ ፡ (ከሁለተኛ ፡ እስከ ፡ ሰባተኛ ፡ የድምፅ ፡ ስልት) የሚሰጥ ፡ አናጋሪ ፡ ምልክት ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ያልተበጀለት ፡ እንደነበረ ፡ ልንገነዘብ እንችላለን ። (4)

በአጼ ፡ ዲዛና ፡ ዘመን ፡ በ፫፻፴—፫፻፴፮ ፡ ዓ. ም. ክርስትና ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ገብቶ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በተቋቋመች ፡ ጊዜ ፡ ወዲያውኑ ፡ ቅዱሳት ፡ መጻሕፍትን ፡ ለሕዝብ ፡ ክርስቲያኑ ፡ ተርጉሞ ፡ ማቅረብ ፡ አጣጣፊና ፡ ተገቢ ፡ ሥራ ፡ ነበርና ፤ በቅድሚያ ፡ ታሰበበት ። የእምነተኛ ፡ ክርስትናው ፡ መምህር ፡ አቡነ ፡ ሰላማና ፡ (ፍሬምናጦስ) ብሔራውያን ፡ ሊቃውንት ፡ በሃይማኖት ፡ ቃላት ፡ አንጻር ፡ ወደፊደሉ ፡ ሲያተኩሩ ፡ ማሻሻል ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ ታያቸው ።

እነሆም ፡ ነባሩ ፡ ሣባዊ ፡ ፊደል ፡ የፊደሉ ፡ ቅርፅ ፡ (ብሔራዊ ፡ ግዕዝ ወይም ፡ ቅርስነቱ) ምንም ፡ ሳይለወጥ ፡ አናጋሪ ፡ ድምፅ ፡ የሚሰጡ ፡ ምልክቶች ፡ ከካዕብ ፡ እስከ ፡ ሳብዕ ፡ ተበጅተው ፡ እንዲያናግሩት ፡ አድርገው ፡ በተፋጠነ ፡ ሁኔታ ፡ ጽዲሱን ፡ ግዕዝ ፡ መሠረቱ ። (6)

የሥራው ፡ ጠባይ ፡ የንጉሡ ፡ ድጋፍ ፡ ያልተለየው ፡ በመሆኑና ፡ የአንድ ፡ ንጉሥ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ሳያልቅ ፡ በመከናወኑ ፡ ንጉሡ ፡ ዲዛና ፡ ክርስቲያን ፡ ሆኖ ፡ በተሻሻለው ፡ ጽዲሱ ፡ ፊደል ፡ በሐወልት ፡ ላይ ፡ አጽፎ ፡ ወዲያው ፡ እጥቅም ፡ ላይ ፡ አውሎት ፡ መገኘቱን ፡ መገንዘብ ፡ ብቻ ፡ ይበቃል ። (7)

እነሆም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የሰባ ፡ ሊቃናት ፡ (ሱብ ትዋጀንት) ስርዓት ፡ ቅዱስ ፡ በመባል ፡ ከታወቀው ፡ ቀጥታ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ የተተረጎመላትን ፡ ብሉይን ፡ ከሐዲስ ፡ (መጽሐፍ ፡ ቅዱስ) ።

ይዛ ፡ መሠረተ ፡ እምነቷን ፡ አጽንታበት ፡ እስከ ፡ ፳፻-(፳፻፳) ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ በመጀመሪያው ፡ ትርጉም ፡ ስትጠቀም ፡ ቁየች ። የግዕዝ ፡ ብሉይ ፡ ኪዳን ፡ ባገሩ ፡ ሥር ፡ ሰዶ ፡ ስለመቁየቱ ፡ ለቅ/ያሬድ ፡ ባለው ፡ ብሉይ ፡ የዕውቀት ፡ ብስለት ፡ ይታያል ። ድን ፡ (8)

ከዚያ ፡ ቀጥሎም ፡ በስድስተኛው ፡ መቶ ፡ ዓ. ም. ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ከመጡት ፡ ተስዐቱ ፡ ቅዱሳን ፡ (ዘጠኝ ፡ መነኮሳት) የግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ዕድገት ፡ በሚፈቅደው ፡ መጠን ፡ እንደገና ፡ ተሻሻሎ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ የተተረጎመ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ መኖሩ ፡ ተገልጾ ፡ እናገኛለን ። (9)

ኋላም ፡ በ፳፻፫ ዓ. ም. ከጥቁር ፡ ሰላማ ፡ ጳጳስ ፡ ዘኢትዮጵያና ፡ እንደዚሁም ፡ በየጊዜው ፡ ከተነሡ ፡ ከሌሎች ፡ ተርጓሚዎች ፡ ዘንድ ፡ «አብነት» እያልን ፡ የምንጠራቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የአተረጓጎም ፡ ዘዴ ፡ ያላቸው ፡ በግዕዝ ፡ የተጻፉት ፡ የቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ ትርጉሞች ፡ እንዳሉ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። (10)

እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ሰዋሰው ፡ በተራቀቀ ፡ ቁጥር ፡ የግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ዕድገትና ፡ የጊዜው ፡ የኑሮ ፡ ምቹት ፡ ፈቅዶላቸው ፡ እንደየዘመኑ ፡ ቢተረጎሙም ፡ ቅሉ ፡ ብሉያት ፡ ከሱብ ትዋጀንት ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውጪ ፡ ሆነው ፡ አይገኙም ።

ሱብ ትዋጀንት ፡ የተባለ ፡ የብሉይ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሐዋርያት ፡ በሐዲስ ፡ ኪዳን ፡ ትምህርታቸው ፡ ብሉያትን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሲጠቅሱ ፡ የተጠቀሙበት ፡ መሆኑ ፡ አይረሳም ። ለምሳሌ ፡ ሐዋርያ ፡ ጳውሎስ ፡ ወደ ፡ ዕብራውያን ፡ በጻፈው ፡ መልእክቱ ፡ የጠቀሳቸው ፡ የብሉይ ፡ ጥቅሶች ፡ ከሱብ ትዋጀንት ፡ መሆኑን ፡ መምህራን ፡ ያረጋግጣሉ ። (11)

እንግዲህ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የግዕዝ ፡ መ/ቅዱስ ፡ ሰባ ፡ ሊቃናት ፡ ከመለሱት ፡ ቀጥታ ፡ የተተረጎሙ ፡ ስለሆነ ፤ የኢትዮጵያ ፡ የዘመን ፡ አቁጣጠርም ፡ ከዚህ ፡ መሠረት ፡ ያልወጣ ፡ ሆኖአል ። (12)

በዚህ ፡ አንጻር ፡ ሰባ ፡ ሊቃናት ፡ ያልተረጎሙት ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ መኖሩ ፡ በግልጽ ፡ ይታወቃል ። (13)

ይህም ፡ እስከ ፡ ሐዋርያት ፡ ዘመን ፡ ምንም ፡ ልዩነት ፡ አልታየበትም ። በኋላ ፡ ግን ፡ በሱብ ትዋጀንት ፡ ወገኖቻችን ፡ ዘንድ ፡ እንደሚተረከው ፡ «የአይሁድ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ» ተብሎ ፡ ይጠራል ። ሌላም ፡ ሰፋያል ፡ ትችት ፡ እንደሚተችበት ፡ እናውቃለን ። (14)

ጊዮርጊስ ፡ ወ/ዐሚድ ፡ ተመልክት ፡ (15)

የዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ አዘጋጅ ፡ ግን ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ላይ ፡ ምንም ያህል ፡ ጉዳት ፡ የማያመጣውን ፡ ያን ፡ የፊተኛውን ፡ የመሳሳብ ፡ ዘመን ተጋዕዞ ፡ አድሶ ፡ እንደገና ፡ ለመተቸት ፡ ፍላጎት ፡ የለውም ። እንደሚመኘው ፡ በሆንለትስ ፡ የቅኝም ፡ የግራውም ፡ ያም ፡ ይህም ፡ በያዙት ፡ ነገር ፡ ተገላልጸው ፡ መግባባትና ፡ ስምምነት ፡ ፈጥረው ፡ ዛሬ ፡ ያሉበት ፡ ዛሬናዊ ፡ አቋማቸውን ፡ በፍቅር ፡ እንዲጠብቁ ፡ ነው ።

በምዕራፍ ፡ ፮ ፡ ላይ ፡ የሚገኙ ፡ የማስረጃ ፡ ምንጮች ፡

1. « ወፍካረሁሰ ፡ ለዘመን ፡ በውስተልብ ፡ አርአያ ፡ ወሰን ፡ ውለቱ ፡ ለጊዜ ፡ ዕድሜ ፡ ወዘን ቱሰ ፡ ጊዜ ፡ ዕድሜ ፡ ዘስሙ ፡ ዘመን ፡ ይትከረል ፡ እመንገሰሰሙ ፡ ገበ ፡ ሠለስቱ ፡ ክፍል ፡ ገበ ፡ ዘገለፈ ፡ ዘመን ፡ ወገበ ፡ ዘይመጽእ ፡ ወገበ ፡ ዘሀሉሂ ።

የዘመን ፡ ትርጓሜ ፡ በልብ ፡ ሲታሰብ ፡ ለዕድሜ (ቀጠሮ) ፡ ጊዜ ፡ የሚወስን መልክ ፡ አለው ፤ ይህም ፡ ዘመን ፡ ተብሎ ፡ የተጠራ ፡ የዕድሜ ፡ ጊዜ ፡ በስያሜው ፡ መጠን ፡ ወደ ፡ ሦስት ፡ ክፍል ፡ ይከፈላል ።

አከፋፈሉም ፡ ለኃላፊ ፡ ጊዜ ፡ ለመጪውም ፡ ጊዜ ፡ ላለውም ፡ (ለአሁን ፡) ጊዜ ፡ ነው ።

Orient- 812. Brit. MUS.

አቡሻክር ፡ አንቀጽ ፡ ፱ ፡ ገጽ ፡ ፮ ፡ ዓምድ ፡ 3

2. የሐንስ ፡ መደብር ፡ ክፍል ፡ ፳ ፡ ገጽ ፡ ፶፱ ፡ ዓምድ ፡ ፮
Orient. 818. B.M

3. ዜና ፡ አይሁድ ፡ ዘየጎብር ፡ ምስለ ፡ ቤንጎርዮን ፡ ገጽ ፡ ፳፩ ፡ ፳፪ ፡
Josecs Ben Gorion Ethiopic Brit MUS. Oriental.

4. ሊቀ ፡ ጠበብት ፡ አክሊለ ፡ ብርሃን ፡ ወልደ ፡ ቂርቆስ ፡ መጽሔተ ፡ ጥበብ ። ም. ፩. ገጽ ፡ ፲፩ ፡ ፲፫ ። አዲስ ፡ አበባ ፡ በንግድ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ. ም.

5. ጌሊቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌ ፡ ግዕዝ ፡ ስለማለትና ፡ ስለመባል ፡ መጽሐፈ ፡ ሰዋሰው ፡ ወግስ ፡ ከሚል ፡ መጽሐፋቸው ፡ በተለይ ፡ በመቅድመ ፡ ሰዋሰው ፡ ወግስ ፡ ፬ኛ ፡ ክፍል ፡ ላይ ፡ «ከጌታችን ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በዘመነ ፡ ብሉይ ፡ ኋላም ፡ በዘመነ ፡ ሐዲስ ፡ እስከአብርሀን ፡ ወአጽብሐ ፡ ዘመን ፡ ድረስ ፡ ካዕብ ፡ ሣልስ ፡ ራብዕ ፡ ኃምስ ፡ ሳድስ፤ ሳብዕ ፡ ሳይኖር ፡ በግዕዙ ፡ ብቻ ፡ ይጥፉበትና ፡ ያነቡበት ፡ ነበርና ፡ ግዕዝ ፡ የተባለ ፡ ስለዚህ ፡ ነው ። ይህም ፡ ሊታወቅ ፡ በጥንታዊ ፡ ፊደል ፡ ተጥፎ ከአክሱም ፡ ሐውልት ፡ የተገኘ ፡ ጥንታዊ ፡ የግዕዝ ፡ ንባብ ፡ እንዲህ ፡ ይላል» በማለት ፡ በሐውልቱ ፡ የተጻፈውን ፡ ገልጸዋል ። ገጽ ፡ ፳፱ ፡ አዲስ አበባ ፡ አርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ. ም.

6. ካሣቴ ፡ ብርሃን ፡ ሰላማ ፡ በዘመነ ፡ ሐዲስ ፡ መጻሕፍትን ፡ ከጽርእ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ሲመልስና ፡ ሲያስመልስ ፡ በግዕዝ ፡ ቃል ፡ ብቻ ፡ ለመተርጎም ፡ አልመችህ ፡ ቢለው ፡ ያይሁዶችንና ፡ ያረቦችን ፡ የጽርአትን ፡ ፊደል ፡ እንደ ፡ ቋንቋው ፡ ሥርዓት ፡ ድምጥ ፡ እየለወጠ ፡ በሚያስኬድ ፡ በነቁጣና ፡ በዋየል ፡ ፈንታ ፡ ከግዕዝ ፡ እስከ ፡ ሳብዕ ፡ ድረስ ፡ ያሉትን ፡ ስድስቱን ፡ አዕዑቅ ፡ በንባቡና ፡ በንባቡ ፡ ከጽርዕ ፡ ፊደል ፡ አስማምቶ ፡ እንደ ፡ ዕብራይስጥ ፡ ዐድሶታል ። ለብሉይና ፡ ለሐዲስ ፡ የበቃና ፡ የተቀደሰ ፡ ብርሃን ፡ የለበሰ ፡ ከዚያ ፡ ወዲህ ።

ይኸውም ፡ ሊታወቅ ፡ ከጥንት ፡ የተገኘ ፡ ከውሉድም ፡ የተሰናኘ ፡ ትርጓሜ ፡ ፊደል ፡ ያባ ፡ ሰላማን ፡ ትጋትና ፡ ሥራ ፡ ሲተርክ «ወአምጽአ ፡ ለነ ፡ ሰላማ ፡ ጳጳስ ፡ ፊደል ፡ እምሕርክትያነስ ፡ ወሚጠሙ ፡ በአዱ ፡ ልሳን ፡ ወእሙንቱ ፡ ሰብዐቱ ፡ ፊደላት ፡ » ብሎ ፡ ይመሰክራል ። ሲሉ ፡ አትተው ፡ አብራርተዋል ።

አለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌ ፡ መጽሐፈ ፡ ሰዋሰው ፡ ወግስ ፡ በተለይ ፡ «መቅድመ ፡ ሰዋሰው ፡ ወግስ ፡» በሚል ፡ በ፬ኛ ፡ ክፍል ፡ ቁ. ፮ ፡ ላይ ፡ ገጽ ፡ ፳፱ ፡— አዲስ ፡ አበባ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ. ም.

የሐውልቱ ፡ ሥዕል ።

8. ሀ. «ብሉይያችን ፡ የተቀዳበት ፡ ምንጭ ፡ ነቁና ፡ ዐዘቅቱ ፡ ሥር ፡ መሠረቱ ፡ ከሰብዓ ፡ ሊቃናት ፡ ትርጓሜ ፡ ከጥንታዊ ፡ ጽርእ ፡ እንደሆነ ፡ ርሱ ፡ ራሱ ፡ ቅሉ ፡ ባለቤቱ ፡ ይመሰክራል ። ቁጥር ፡ ከሌላቸው ፡ ከአዋልድ ፡ ወገን ፡ ሌላ ፡ ምስክር ፡ አያሻውም ። በውስጡ ፡ ያለው ፡ ጥሬ ፡ ንባብ የአሀጉርና ፡ የሰው ፡ ስም ፡ ሁሉ ፡ የጽርእ ፡ የዮናን ፡ ቃል ፡ ነውና ።

ዐፍሃ ፡ ማግባት ፡ የድፍረት ፡ ድፍረት ፡ ነው ። ከባሮቹ ፡ ከነቢያት ይልቅ ፡ ጌታን ፡ ማሳባል ፡ ይሆናል ። አስጣራውና ፡ አስተርጓሚው ፡ ርሱ ፡ ባለቤቱ ፡ ነውና ። (ዳን- ፱ ፡ ፪ ። ፲፪ ፡ ፴፪ ። ራዕ- ፳፪ ፡ ፲፰ ፡ ፲፱ ።)

ብሉይትም ፡ ከጽርእ ፡ የተሠለሱ ፡ ከሐዲስ ፡ ጋር ፡ በዘመነ ፡ ሐዲስ ፡ ከዚያውም ፡ በ፬ኛውም ፡ መቶ ፡ ነው ። ... የመለሳቸውም ፡ ዕብራዊ ፡ ሌዋዊ ፡ ወይም ፡ ግብጻዊ ፡ ያይደሉ ፡ ጽርእዊውና ፡ ጠሮሳዊው ፡ ፍሬ ፡ ምናጠስ ፡ ነው ።

እንዲህ ፡ ስላልነ ፡ ግን ፡ የጭፍራውን ፡ ላለቃው ፡ ሱጥቶ ፡ መናገር ነው ፡ እንጂ ፡ ከርሱ ፡ ጋር ፡ ኹነው ፡ እንደ ፡ ርሱ ፡ ዐብረው ፡ የመለሱ ፡ ግዕዝና ፡ ጽርእ ፡ ዐረብና ፡ ሱርስት ፡ የሚያውቁ ፡ ብዙ ፡ ያገር ፡ ልጆች ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ አሉ« ። በማለት ፡ እያስረዱ ፡ የጻፉትን ፡ መመልከት ፡ ነው ።

ጥቅል፡ ፍሬምናጦስ፡
(እቡን ሰላማ፡ ከግብ፡ ብርሃን ማ)

ዮ. የእስራኤል ሊቃውንት ጥቅልን በግልጽ ታሪክ ሲተረጎሙ

አለቃ : ኪዳነ : ወልድ : ክፍሌ : መጽሐፈ : ሰዋሰው : ወግስ : በተ
ለይ : መቅድመ : ሰዋሰው : ወግስ : ከሚል : ክፍል : ፪ : ፲፰ ።
አዲስ : አበባ : በአርቲስቲክ : ማተሚያ : ቤት : ታተመ : ፲፱፻፵፰ :
ዓ. ም. ።

ለ. በመልክዕ : አቡነ : ሰላማም : «ሰላም : ለክፍሪክ : እንተ : አል
ቦቱ : አርምም ።

በምህሮ : ወንጌል : ሰይፍ : ለጉንደ : ጎጠአት : ይገዝዎ :
አባ : ሰላማ : ገንጻሌ : መጻሕፍት : ዘበተርጉም : »

ትርጓሚው : «ወንጌልን : በማስተማር : ሰይፍ : ጎጠአትን : ከግ
ንዱ : ይቁርጠው : ዘንድ : ዝምታ : ለማያውቅ : ከንፈርህ : ሰላምታ :
ይገባል። መጻሕፍትን : በመገልበጥ : የተረገምህ : አባ : ሰላማ : ሆይ»
ተብሎ : ከደራሴ : መልክዕ : ተነግሮ : መቁየቱ : የሚታወስ : ነው ።
ገጽ : ፵፰ :—

Orient. 829. Brit. MUS.

ሐ. አባ : ገብረ : የሱስ : ጎይሉ : (ዶክተር :) ስለ : ግዕዝ : ቋንቋ :
ታሪክ : ገጽ : ፵፪ : አዲስ : አበባ : በመርሀ : ጥበብ : ማተሚያ : ቤት :
ታተመ : ፲፱፻፵፱ : ዓ. ም. :—

9, ሀ, አባ : ጊዮርጊስ : ዘጋሥጫ : መጽሐፈ : ምሥጢር : ስለ :
ተሰዐቱ : ቅዱሳን : ትርጓሜ : ያመለከቱበት : ገጽ : ቅድስት : ሥላሴ :
ቤተ : መጻሕፍት ።

ለ. ሊቀ : ጠበብት : አክሊለ : ብርሃን : ወ/ ቂርቆስ : መርሀ : ልቡና :
ም. : ፫ ። ገጽ : ፲፫ ፤ መሥመር : ፱ : ፳፫ ። አዲስ : አበባ : በትንሣኤ :
ዘጉባኤ : ማተሚያ : ቤት : ታተመ ። ፲፱፻፵፫ : ዓ. ም. :—

10. እነሆም : ሐዋርያት : በሰብትዎጀንት : ብሉይ : ኪዳነ : ስለ : መጠ
ቀማቸው : ሰር : ላውንስሉ : ሊ. ብሬንተን : በግሪክና : በእንግሊዝኛ :
አዲስ : የብሉይ : ኪዳነ : ትርጓሜቸው : በመግቢያው : ገጽ : ላይ : ቀጥሎ :
ያለውን : አስተያየት : ገልጾል ።

The Septuagint version having been current for about three centuries before the time when the books of the New Testament were written, it is not surprising that the Apostles should have used it more often than not in making citations from the Old Testament. They used it as an honestly-made version in pretty general use at the time when they wrote. They did not on every occasion give a giverranty authoritative translation

ation of each passage de novo, but they used what was already familiar to the ears of converted Hellenists when it was sufficiently accurate to suit the matter in hand. In fact, they used it as did their contemporary Jewish writers, Philo and Josephus, but not, however, with the blind implicitness of the former.

The
Septuagint Version
Of The Old Testament
And Apocryph
With An English Translation

by

Sir Launcelot Lee Brenton
Samuel Bagster and Limited

Printed in Great Britain by Lowe & Brydone Printers Limited Thetford
Norfolk Reprinted 1976.

11. ዳዊት : እስቶክስ : የሐዋርያ : የጳውሎስ : መልእክት : ወደ : ዕብ
ራውያን : ትርጓሜ :— በተለይ : መቅድም : ክፍል : ፫ : ገጽ : ፲፬ :
ጎንደር : ተጻፈ ። አዲስ : አበባ : በአርቲስቲክ : ማተሚያ : ሊ. ሚትድ :
ታተመ : ፲፱፻፶፰ : ዓ. ም. :—

12. «ኢትዮጵያ : ዘመነ : ብሉይን : አምስት : ሺህ : ካምስት : መቶ፤
ወይም : ፶፭፻ ማለቷ : ከጥንታዊው : ጽርዕ : የተቀዳ : ከዮናኒ : የተ
መለሰ : መጽሐፈ : ኦሪታን : ተከትላ : ነው ።» ገጽ : ፶፬ : መሥመር :
፬—፮ ።

ኪዳነ : ወልድ : ክፍሌ ፤ መዝገበ : ፊደላት : ሴማውያት : አዲስ :
አበባ : በአርቲስቲክ : ማተሚያ : ቤት : ዳግመኛ : ታተመ : ፲፱፻፶፫ :
ዓ. ም. :—

በ13. ኪዳነ : ወልድ : ክፍሌ ፤ መዝገበ : ፊደላት : ሴማውያት : ገጽ :
፶፬—፶፮ : ተመልክት ። አዲስ : አበባ : በአርቲስቲክ : ማተሚያ : ቤት :
ዳግመኛ : ታተመ : ፲፱፻፶፫ : ዓ. ም. —

በኅሳብ ፡ ዘመን ፡ አቁጣጠር ፡ ስለ ፡ ዘመናዊ ፡ ተጋዕዞ ፡ (ክርክር ፡) ሐተታ ።

በዚህ ፡ በያዝነው ፡ ትምህርታዊ ፡ ክፍል ፡ ከአዳም ፡ ተፈጥሮ ፡ እስከ ፡ ልደተ ፡ ክርስቶስ ፡ ስላለው ፡ ዘመንና ፡ ስለ ፡ ዘመኑ ፡ አቁጣጠር ፡ ሁኔታ ፡ የምንናገር ፡ መሆኑ ፡ አይዘነጋም ።

እነሆም ፡ ይህን ፡ በምንናገርበት ፡ ጊዜ ፡ «ሰማይና ፡ ምድር ፡ እንዲሁም ፡ የሚኖሩባቸው ፡ ሁሉ ፡ የተፈጠሩት ፡ ከብዙ ፡ ሚልዮን ፡ ዓመታት ፡ በፊት ፡ ስለሆነ ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ቁጥርና ፡ በቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ የተጻፈው ፡ የዘመን ፡ አቁጣጠር ፡ ልክ ፡ ሊመጣ ፡ ይችላልን?» የሚሉና ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ቃል ፡ ተደናቅፈው ፡ የፈሩ ፡ ክፍሎች ፡ የሚያቀርቡት ፡ ጥያቄ ፡ ዘመናዊ ፡ ነው ። (1)

መቼም ፡ ቢሆን ፡ ማናቸውም ፡ ታሪክ ፡ ነክ ፡ ጉዳይ ፡ ምን ፡ ከምን ተዘምዶ ፡ እንዳለው ፡ ወይም ፡ እንደሌለው ፡ አስቀድሞ ፡ ሳይለይ ፡ ሲቀርብ ፡ ለጊዜው ፡ ማደናገሩ ፡ አይቀርም ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ አቁጣጠራችን ፡ መነሻው ፡ ከመቼ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ መሆኑን ፡ እንደዚሁም ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ጥሬ ፡ ንባብና ፡ በቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ መተርጉማን ፡ ጽሑፍ ፡ መካከል ፡ ሊኖር ባለው ፡ ልዩነት ፡ አጥርቶ ፡ ማየትና ፡ በየመልኩም ፡ እየለዩ ፡ መፍረድ ፡ ጠያቂዎቹ ፡ አስፈላጊና ፡ ጠቃሚ ፡ መሆኑን ፡ ያምኑበታል ፡ ብለን ተስፋ ፡ እናደርጋለን ። ይህም ፡ ከሆነ ፡ ዘንድ ፡—

መጀመሪያ ፡ የዘመን ፡ አቁጣጠራችን ፡ ትውፊታዊ ፡ ታሪክን ፡ ጨብጦ ፡ ከሚገኝ ፡ አዳም ፡ ከተፈጠረበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ የአዳምን ፡ ዕድሜ ፡ ካስማዊ ፡ መነሻ ፡ አድርጎ ፡ ይነሣና ፡ ከዚያ ፡ በተያያዘ ፡ ዘመን ፡ ትውልድ ፡ እየተከታተለ ፡ የሚወርድ ፡ ነው ።

በኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ታሪክ ፡ ለዘመን ፡ አቁጣጠር ፡ መነሻ ፡ መሠረታዊ ፡ ካስማ ፡ አድርገን ፡ የምንይዘው ፡ አዳም ፡ ከተፈጠረበት ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ ስለ ፡ መሆኑ ፡ የትውልድ ፡ ደብዳቤ ፡ ዝርዝር ፡ ተገልጾ ፡ ከተጻፈበት ፡ በኋላት ፡ ዘፍጥረትና ፡ በመጽሐፈ ፡ ዜና ፡ መዋዕል ፡ ቀዳማዊም ፡ መሠረት ፡ ነው ።

ዘፍጥ. ፮ ፡ ፩—፴፪ ። ፩ኛ ዜና ፡ መዋዕ. ፩ ፡ ፬ ።
ይህን ፡ በመስለ ፡ ምዕማድ ፡ (መደላድል) ፡ የአቁጣጠራችን ፡ መነሻ ተመልክቶ ፡ በሚታይ ፡ መንሥኤ ፡ ላይ ፡ መገኘቱ ፡ ከታወቀ ፡ ከዚህ ፡ ውጭ ፡ ለሆነ ፡ ነገር ፡ ሊያስጠይቅ ፡ የሚችል ፡ ምንም ፡ ላይ ፡ የሚታይ ፡ አይደለም ።

ማናቸውም ፡ የዘመድ ፡ እንደ ፡ እመሕያው ፡ (የሰው ፡ ዘር) ፡ ተፈጥሮን በሚመለከት ፡ ታሪክ ፡ የጻፉ ፡ ሁሉ ፡ የእኛ ፡ አባት ፡ የሆነ ፡ አዳም ፡ ከተፈጠረበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ የትውልድ ፡ ደብዳቤ ፡ (ሊስት) ፡ ዝርዝር ፡ ቁጥር መሥርተው ፡ ተገኝተዋልና ፡ ነው ።

«ተሰኪሉ ፡ ዘቀዲሙ ፡ መዋዕል ፡ ዘኮነ ፡ እምቅድሚክሙ ፡ እምአመ ፡ ፈጠሮ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለእንደ ፡ እመ ፡ ሕያው ፡ ዲቢ ፡ ምድር ፡ » ዘዳግ ፡ ፬ ፡ ፴፪ ።

እነሆም ፡ ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዓሚድ ፡ ከዱሮም ፡ ጀምሮ ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መምህራን ፡ ታሪካዊ ፡ አሳብና ፡ የአቁጣጠራቸውም ፡ መነሻ ፡ ከማን ፡ ጀምሮ ፡ እንደሆነ ፡ ሲያብራራ ፡ በጻፈው ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ መጽሐፍ ፡ ላይ ፡ የሚከተለውን ፡ ቃል ፡ እናገኛለን ።

« መምህራን ፡ ግን ፡ የአቁጣጠር ፡ ኅሳብ ፡ የሚሆን ፡ ታሪካቸውን ፡ ወዘተጠየቀሱ ፡ በኅዚህም ፡ ከመ ፡ ኮነ ፡ እምአመ ፡ ተፈጥሮ ፡ አዳም ፡ እስከ ፡ እመ ፡ አስተርእዮ ፡ ክርስቶስ ፡ እግዚአብሔር ፡ በሥጋ ፡ ግምሳ ፡ ምእት ፡ ወጋምስቱ ፡ ምእት ፡ ዓመት ። ወተፈልጠተ ፡ ዝንቱ ፡ ይነግር ፡ ከሙተ ፡ እምአዳም ።

መምህራን ፡ ግን ፡ የአቁጣጠር ፡ ኅሳብ ፡ የሚሆን ፡ ታሪካቸውን ፡ የረታ ፡ የቀና ፡ አድርገው ፡ ለማሳየት ፡ ተግተው ፡ ተጣጥረዋል ። በእርሱ ፡ ዘንድ ፡ መረጃነቱ ፡ የታወቀ ፡ ሆኖ ፡ የሚገኘውም ፡ አዳም ፡ ከተፈጠረበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ ክርስቶስ ፡ ጌታችን ፡ በሥጋ ፡ እስከ ፡ ተገለጠበት ፡ ዘመን ፡ ድረስ ፡ አምስት ፡ ሺሕ ፡ አምስት ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ መሆኑ ፡ ነው ።

የዚህም ፡ ተለይቶ ፡ መታወቅ ፡ ከአዳም ፡ ጀምሮ ፡ ግልጽ ፡ ሆኖ ፡ ይነገራል ። » (2)

ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዓሚድ ፡ ገጽ ፡ ፲፮ ፡ መጀመሪያ ፡ ክፍል ፡ ፫፻፲፭ ፡ እንግዲህ ፡ «ምዕማድ ፡ ሳያደላድሉ ፡ ዓምድ ፡ አይተክሉ» ተብሎ የሚተረከውን ፡ በማስታወስ ፡ ያቀረብነው ፡ ምክንያታዊ ፡ አስረጅ ፡ መሥራቶችን ፡ ተከትለን ፡ በኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ትምህርታዊ ፡ አቋም ፡ ያለ ዕንቅፋት ፡ ገለጻችንን ፡ ለመቀጠል ፡ ያስችለናል ፡ ብለን ፡ እናስባለን ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ማስረጃ ፡ ብቻ ፡ አቀባብሎና ፡ ጥሎ ፡ መሸሽ ፡

ሕሊናን ፡ አያንጸም ። ራሱ ፡ ሙጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ በሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ጠባይ ዓዋ ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ ምን ፡ እንደሚል ፡ ቀርቦ ፡ ይታይ ፡ ዘንድ ፡ ይገባል ። እንደዚሁም ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ መተርጉማንም ፡ ያቀረቡት ፡ አስተሳሰብ ፡ በራሱ ፡ አቋም ፡ እንዳለ ፡ አቅርቦ ፡ ማየት ፡ ያሻል ።

ለዘመናዊ ፡ ተጋዕዞም ፡ መነሻ ፡ የሆነ ፡ ከየትኛው ፡ ምንጭ ፡ የፈለቀ ፡ ኅሳብ ፡ እንደሆነ ፡ ለማየት ፡ የሚቻለው ፡ እንደዚሁ ፡ ሲሆን ፡ ይመስለኛል ።

መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ለሚጠበቅበት ፡ ተጠያቂነት ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ለማተኛነት ፡ መብራሪት ፡ ያለበት ፡ ቢሆንም ፡ ጥሬ ፡ ቃሉ ፡ ተጠቅሶ ፡

መቅረብና ምስክርነቱን ፡ መስጠት ፡ የራሱ ፡ ኅላፊነት ፡ ይሆናል ።
፪ ፡ ጴጥ. ፩ ፡ ፲፱—፳፩ ።

መቼም ፡ ቢሆን ፡ እጅግ ፡ አድርጎ ፡ ደስ ፡ የሚያሰኝ ፡ ነገር ፡ ቢኖር ፡
መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ በጠባዩ ፡ ራሱ ፡ ተገልጦ ፡ እንዲቀርብ ፡ እንጂ ፡ በሰው ፡
አስተሳሰብ ፡ ወይም ፡ በተመርጥን ፡ አቀያየስ ፡ እንዲደገፍ ፡ ሰውም ፡
እንዲያደላለት ፡ የማይሻ ፡ መሆኑ ፡ ነው ፡ ዮሐ. ፮ ፡ ፴፱—፵፩

እንግዲህ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ምን ፡ እንደሚል ፡ እንይ ።

እነሆም ፡ በአራት ፡ ዘፍጥረት ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ፡ ፩—፫ ፡ «በመጀመሪያ ፡
እግዚአብሔር ፡ ሰማይንና ምድርን ፡ ፈጠረ ፤ ምድርም ፡ ባዶ ፡ ነበረች ፡
አንዳች ፡ አልነበረባትም ፤ ጨለማም ፡ በጥልቁ ፤ ላይ ፡ ነበረ፤ የእግዚአብሔርም ፡
መንፈስ ፡ በወኃ ፡ ላይ ፡ ይሰፍፍ ፡ ነበር።» ይላል ።

ወደ ፡ እነዚህ ፡ ቁጥሮች ፡ ብናተኩር ፡ «በመጀመሪያ ፡ ሰማይና ፡
ምድር ፡ እንደዚሁም ፡ ጥልቀት ፡ ጨለማና ፡ ውኃ ፡ መፈጠራቸው ፡ ተገልጿል ፡
የሚታይ ፡ ሲሆን ፤ የዕለት ፡ ወይም ፡ የቀን ፡ ቁጥር ፡ እንዳልተጠቀሰባቸው ፡
እናገኛለን ። ኢ.ሳ. ፵፮ ፡ ፮ ፡

ቀጥሎ ፡ የተጻፈውን ፡ ብንመለከት ፡ «እግዚአብሔርም ፡ ብርሃን ፡ ይሁን ፡
አለ ፤ ብርሃንም ፡ ሆነ ፡ እግዚአብሔር ፡ ብርሃኑ ፡ መልካም ፡ እንደሆነ ፡
አየ ፤ እግዚአብሔርም ፡ ብርሃንንና ፡ ጨለማን ፡ ለየ ፤ እግዚአብሔርም ፡
ብርሃኑን ፡ ቀን ፡ ብሎ ፡ ጠራው ፡ ጨለማውንም ፡ ሌት ፡ አለው ፡ ማታም ፡
ሆነ ፡ ጥዋትም ፡ ሆነ ፡ አንድ ፡ ቀን ።» ዘፍጥ. ፩ ፡ ፱ ፡ ፮ ።

በእነዚህ ፡ ቁጥሮች ፡ ደግሞ ፡ እግዚአብሔር ፡ ብርሃን ፡ ይሁን ፡ ብሎ ፡
ብርሃን ፡ ከሆነ ፡ በኋላና ፡ ብርሃኑንም ፡ ከጨለማ ፡ ለይቶ ፡ ብርሃኑን ፡
ቀን ፡ ብሎ ፡ እንደጠራውና ፡ ማታም ፡ ሆኖ ፡ ጠዋትም ፡ ሆኖ ፡ አንድ ፡
ቀን ፡ ተብሎ ፡ እንደተጠራ ፡ እናያለን ።

ከዚህ ፡ ምን ፡ እንረዳለን? በመጀመሪያ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሰማይንና ፡
ምድርን ፡ ጥልቅንና ፡ ጨለማን ፡ ውኃን ፡ ፈጥሮ ፡ ሲያበቃ ፡ « ብርሃንንም ፡
ከጨለማ ፡ ለይቶ ፡ ብርሃኑን ፡ «ቀን» ፡ ብሎ ፡ እስከ ፡ ሰየመበት ፡ ጊዜ ፡
ድረስ ፡ የቀን ፡ ወይም ፡ የጊዜ ፡ ቁጥር ፡ ሳይኖር ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ጊዜ ፡
ምን ፡ ያህል ፡ ዘመንና ፡ ዘመናት ፡ አልፈው ፡ እንደሆነ ፡ ያለ ፡ መታወቁ ፡
አይደለም? ምን ፡ አልባት ፡ በብዙ ፡ ሚሊዮንና ፡ ሚሊያርድ ፡ የሚቁጠሩ ፡
ዓመታት ፡ በመካከሉ ፡ ሊኖሩ ፡ ይችላሉ ፡ ይሆን? እንጂ ፡ ኦናው ቅም ፡
ላልተገለጸ ፡ ነገር ፡ ትርጉም ፡ መስጠት ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ።

መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ «በመጀመሪያ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሰማይንና ፡
ምድርን ፡ ፈጠረ፤» ካለበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ «ብርሃን ፡ ይሁን ።» እስካለበት ፡
ጊዜ ፡ ድረስ ፡ ያለፈው ፡ ጊዜ ፡ (ዘመን) ፡ ስሙን ፡ ጠርቶ ፡ በቁጥር ፡ አግብቶ ፡
ብገልጽልንና ፡ ብናውቀው ፡ ኖሮ ፡ ባልጠላንም ፡ ነበር ። ይህ ፡ ሳይቀር ፡
ግን ፡ እግዚአብሔር ፡ መጀመሪያ ፡ መፍጠር ፡ የጀመረበትን ፡ ጊዜ ፡
አሳይቶ ፡ የቀን ፡ ቁጥር ፡ እስከ ፡ ገባበት ፡ ድረስ ፡ በመካከል ፡ ክፍት ፡
የሆነ ፡ የጊዜ ፡ ስፍራ ፡ አስቀምጦ ፡ እንደተወለደን ፡ ሊዘነጋ ፡ የማይገባ ፡
ነው ።

ምናልባት ምን ፡ የዚህን ፡ ያህል ፡ መርማሪዎች ፡ ሆነን ፡ ከተገኘን ፡
አንዳንድ ፡ ነገር ፡ እንድናጠናበት ፡ አስቦ ፡ የሰጠን ፡ ይሆናልና ፤ ከነቀፋ ፡
በፊት ፡ አጠቃላይ ፡ መቀበሉ ፡ ይጠቅማል ።

እንግዲህ ፡ እውነት ፡ እንድንናገር ፡ የሚፈቀድልን ፡ ከሆነ ፡ መጽሐፍ ፡
ቅዱስ ፡ የሚለው ፡ ተገልጦአልና ፡ ባይመካኝበት ፡ መልሳም ፡ አይደለም?

ማናቸውም ፡ ነገር ፡ በዘመን ፡ ብዛት ፡ ነዋሪነቱ ፡ ይረሳና ፡ የሚቀስቅሰው ፡
ነገር ፡ ተገኝቶ ፡ እንደገና ፡ ሲነሣ ፡ ለጊዜው ፡ አዲስና ፡ ብርቅ ፡ ይመስላል ።
እንደ ፡ አሁኑ ፡ ሁሉ ፡ ስለ ፡ ዓለም ፡ ዘመን ፡ ስለ ፡ አቁጣጠሩም ፡ በዱሮ ፡
ዘመን ፡ በነበሩ ፡ ጠቢባን ፡ መካከል ፡ የተፋፋመ ፡ ክርክር ፡ ተደርጎ ፡
እንደነበረ ፡ በታሪክ ፡ ተመዝግቦ ፡ ይገኛል ።

ከነአካቱውም ፡ « ዘመን ፡ መቁጠር ፡ የለበትም ። » የሚሉ ፡ እንደነበሩ ፡
በሩ ፡ ሊዘነጋ ፡ አይቻልም ። በኋላ ፡ ግን ፡ በየአሳባቸው ፡ የተለያዩት ፡ ሁሉ ፡
ወደ ፡ ጊዜ ፡ ቁጥር ፡ እንዲመሩ ፡ የተገደዱበት ፡ ሁኔታ ፡ እፊታቸው ፡
እየተያያዙ ፡ ሳይታዩቸው ፡ አልቀረም ።

ይኸውም ፡ ለማሰብ ፡ የአእምሮ ፡ ክህሎት ፡ የተሰጣቸው ፡ ለባወያን ፡
የሆኑ ፡ ፍጡራን ፡ በኖሩበት ፡ ቦታ ፡ ከአድማስ ፡ እስከ ፡ አድማስ ፡ የሚታይ ፡
የተፈጥሮ ፡ ሁከት ፡ (ለውጥ) መገኘቱ ፡ ነው ።

በአንድ ፡ ሠሌዳዊ ፡ ገጽ-ሕፍ ፡ ነጭ ፡ ወረቀት ፡ ላይ ፡ ዐርፋ ፡ የምትታይ ፡
የቀለም ፡ ነጥብ ፡ እንደምን ፡ አድርጋ ፡ ዓይንን ፡ ወደ ፡ ራስዋ ፡ እንደምትሰብ ፡
ያህል ፡ ተደርጎ ፡ ምሳሌ ፡ ቢወሰድ ፡ ገንፋን ፡ ያቀለዋል ።

አዎን ፡ ሰዎች ፡ በተገኙበት ፡ ቦታና ፡ ኑካባቢ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሁከት ፡
(መለዋወጥ) እስከ ፡ ታየ ፡ ድረስ ፡ ምልክት ፡ (ዱካ) አለ ። ምልክቱ ፡ ሲደጋገም ፡
የጊዜ ፡ ቁጥር ፡ አፋ ፡ የሁከቱ ፡ ምልክት ፡ ዘግየት ፡ እያለ ፡ ሲደጋገም ፡
የዘመን ፡ ቀመር ፡ አፋ ፡ የመያጋገሙ ፡ (የመመላለሱ ፡ ሁኔታ ፡ እየቀጠለ ፡
የሚኖር ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ የኃላፊው ፡ ጊዜ ፡ መለኪያነት ፡ ለመጨመሩም ፡
መቁጣጠሪያ ፡ ሆነ ።

እንዲህ ፡ ሆኖ ፡ ለባዊ ፡ ለሆነ ፡ ለሰው ፡ አእምሮ ፡ ከተገለጠና ፡ ሊሠወር ፡ ካልቻለ ፡ ዘንድ ፡ ለባዊ ፡ አእምሮ ፡ አስፈላጊነቱን ፡ በግድ ፡ ጠቃሚነቱን ፡ በውድ ፡ አምኖ ፡ ተቀብሎ ፡ እግብር ፡ ላይ ፡ ሊያውለው ፡ የማይጣስ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሕግ ፡ ይሆንበታል ።

ከዚህም ፡ የተነሣ ፡ የዱሮ ፡ ጠቢባን ፡ የዘመን ፡ ቊጥር ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑን ፡ አምነው ፡ ለመቀበልና ፡ «ዘመን ፡ አይቁጠርም» ፡ ከሚሉት ፡ ይልቅ ፤ ከሕሊና ፡ ጋር ፡ ተስማምቶ ፡ የሚሄድ ፡ ውሳኔያዊ ፡ ሥርዓተ ጎሳብን ፡ መከተሉ ፡ እንደሚጠቅም ፡ ለመገንዘብ ፡ በቅተዋል ።

ይህም ፡ ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዓሚድ ፡ በጻፈው ፡ በመጽሐፈ ፡ ጎሳብ በተለይ ፡ «በእንተ ፡ ጥያቄ ፡ አዝማን» ከሚል ፡ ክፍል ፡ የተገለጸውን ፡ እንደሚከተለው ፡ አቅርቤአለሁ ።

« ነገር ፡ በእንተ ፡ ጥያቄ ፡ አዝማን ፡ በ ፡ እምኔሆሙ ፡ ዘክህደ ፡ ወይቤ ፡ አልቦ ፡ ጥንት ፡ ለዘመን ፡ ወቦ ፡ እምኔሆሙ ፡ ዘይቤ ፡ ከመ ፡ ውእቱ ፡ ርኩብ ፡ ... ወምክረ ፡ ጽድቅሰ ፡ ዘበእማን ፡ ከመ ፡ ውእቱ ፡ መጠነ ፡ መዋዕለ ሁከታተ ፡ ፈላካት ፡ ወሰቦ ፡ ኮነ ፡ ፈላካ ፡ ህውክ ፡ በወ ውደ ፡ ሰማይ ፡ ሁከተ ፡ ወጉሉ ቀተ ፡ ይታለዉ ፡ በባይናቲሆሙ ፡ ተረሰየ ፡ መጠነ ፡ ነሱ ፡ አሐተ ፡ ሁከተ ፡ ምዕረ ፡ ታስተርእ ፡ ለሰብእ ፡ ብሔር ፡ እላ ፡ የጎድሩ ፡ ውስቱታ ፡ ወአሐተ ምዕረ ፡ ትትጎሳእ ፡ እምኔሆሙ ፡ በከዋነ ፡ ምድር ፡ ወበይነ ፡ ውእቱ ፡ ተፈልጠ ፡ መጠነ ፡ ሁከት ፡ ዘይሰመይ ፡ ዕለተ ፡ ለሌሊት ፡ ወለመዓልት ፡ ወመዓልትሰ ፡ ፍካሬ ፡ ለጊዜ ፡ ዘትትሚጠን ፡ ቦቱ ፡ ፀሐይ ፡ ወሌሊትሰ ፡ ፍካሬ ፡ ለጊዜ ፡ ዘትትጎሳእ ፡ ውስቱቱ ።

ስለ ፡ ዘመናት ፡ መረጃዎች ፡ የተነገረ ፡—ከተናጋሪዎች ፡ መካከል ፡ ለዘመን ፡ መነሻ ፡ የለውም ፡ ብለው ፡ የካዱ ፡ ነቡሩ ። ከመካከላቸውም ፡ ዘመን ፡ የተገኘ ፡ መሆኑን ፡ የተናገሩ ፡ ነቡሩ ። ብሎ ፡ ካተተ ፡ በኋላ ፡ ... እውነትን ፡ የተከተለ ፡ ውሳኔ ፡ ግን ፡ የፈለካት ፡ ሁከታት ፡ (መለዋወጥ) ፡ የጊዜ መጠን ፡ ነው ። ይኸውም ፡ በጠፈር ፡ ዙሪያ ፡ የፈለክ ፡ መለዋወጥ ፡ ሲደረግ ፤ ሊቁጠሩ ፡ የሚችሉ ፡ መለዋወጦች ፡ አንዱ ፡ በአንዱ ፡ ይከታተላሉ ። በዚህም ፡ የሁሉ ፡ ምጣኔ ፡ ተደረገ ። እነሆም ፡ ለአገር ፡ ሰዎችና ፡ ለሚኖሩባት ፡ ምድር ፡ እስክትመስል ፡ ድረስ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ የምትደበቅ ፡ ኦንድ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ የምትገለጥ ፡ ተለዋዋጭ ፡ ሁኔታ ፡ ትገኛለች ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ቀንና ፡ ሌሊት ፡ ተብሎ ፡ ለሚጠራ ፡ ዕለት ፡ የለውጡ (ሁከቱ) ፡ መጠን ፡ (ቊጥር) ፡ ሊኖር ፡ መቻሉ ፡ ተለይቶ ፡ ታወቀ ። ቀን ፡ ማለት ፡ ፀሐይ ፡ ለምታበራበት ፡ ጊዜ ፡ መለኪያ ፡ ሌሊት ፡ ማለት ፡ ደግሞ ፡ ፀሐይ ፡ ለምትደበቅበት ፡ ጊዜ ፡ መለኪያ ፡ ሆነ ፡ ማለት ፡ ነው ። » (3)

ከዚህ ፡ እንደታየ ፡ የዱሮ ፡ ጠቢባን ፡ ዘመኑን ፡ ቢያርቁትም ፡ ቢያቀርቡትም ፡ ለጊዜ ፡ መቶጠሪያ ፡ የብርሃን ፡ መመላለስን ፡ መነሻ ፡ በማ

ድረጋቸው ፡ ዘረው ፡ ወደ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ መመሪያ ፡ መጥተዋል ፡ ማለት ፡ ነው ። መዘ. ፲፰. (፲፱) ፩—፮ ። ኤር. ፴፩—፴፮ ። ም. ፴፫ ፡ ፳ ።

ሰማይና ፡ ምድር ፡ ጥልቅና ፡ ጨለማ ፡ ውኃ ፡ የተፈጠረበት ፡ ጊዜ ፡ ጨለማ ፡ ተፈጥሮበታልና ፡ «ሌሊት» ፡ ልንለው ፡ ይገባል ፡ ያሉ ፡ ሊቃውንት ፡ ናቸው ፡ እንጂ ፤ አሪቱ ፡ አይደለም ። አሪት ፡ ግን ፡ « ሰማይና ፡ ምድር ፡ ጥልቅና ፡ ውኃ ፡ ጨለማም ፡ የተፈጠሩበት ፡ ጊዜን ፡ « በመጀመሪያ » ፡ ይለዋል ፡ እንጂ ፤ «ሌሊት» ፡ አይለውም ። ዘፍጥ. ፩ ፡ ፩—፫ ።

ከአበው ፡ ሊቃውንትም ፡ እንኳ ፡ ተከፍለው ፡ በተለይ ፡ እነ ፡ ቅዱስ ፡ አትናቴዎስ ፡ የአሪቱን ፡ አባባል ፡ ለውጠው ፡ አልተረገሙትም ።

ይህን—በአሪት ፡ «በመጀመሪያ» ፡ የተባለውን ፡ ጊዜ ፡ «ሌሊት» ፡ አሉድ ፡ ነው ። በማለት ፡ ከሌሎች ፡ ሊቃውንት ፡ ይበልጥ ፡ ሐተታና ፡ ክርክር ፡ ያደረገ ፡ ሊቁ ፡ ዮሐንስ ፡ አቡሻክር ፡ እንደሆነ ፡ እንምታለሁ ። ይህም ፡ በእርሱ ፡ ዘመን ፡ ከነበረው ፡ ተጋዕዞ ፡ የተነሣ ፡ ነው ።

አቡሻክር ፡ በነበረበት ፡ ዘመን ፡ ስለ ፡ ክርስቶስ ፡ የትንሣኤ ፡ በዐል ፡ አከባበር ፡ አብራርቶ ፡ ለመግለጽ ፡ ይፈልግ ፡ ነበርና ፤ ይህን ፡ ሰማይና ፡ ምድር ፡ ጥልቅና ፡ ጨለማ ፡ ውኃም ፡ የተፈጠረበት ፡ « በመጀመሪያ » ፡ ተብሎ ፡ በአሪት ፡ የተነገረ ፡ ጊዜን ፡ «ሌሊት» ፡ አሉድ ፡ ብሎ ፡ ለማነጻጻርና ፡ ለማገናዘብ ፡ ሰፊ ፡ ሐተታ ፡ አድርጎአል ።

ማስረጃው ፡ «ይህ ፡ የመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ጨለማ ፡ ያለበት ፡ በመሆኑ ፡ ሌሊት ፡ መባል ፡ እንደሚገባውና ፡ ያለጎርሱ ፡ የስድሳት ፡ ቀናት ፡ ሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ሊሟላ ፡ እንዴት ፡ ይችላል? » የሚል ፡ ነበር ።

ዮሐንስ ፡ አቡሻክር ፡ አስተሳሰቡን ፡ ለማጠናከር ፡ በሚገልጽበት ጊዜ ፡ የሰውን ፡ አሳብና ፡ የፊቃድ ፡ ዝንባሌ ፡ ወደራሱ ፡ ለመማረክ ፡ በሚያስችል ፡ ቅኔያዊ ፡ አነጋገር ፡ ተጠቅሞኦል ፡

ይህም ፡ ቅኔያዊ ፡ አነጋገር ፡ ለአተረጓጎሙ ፡ የምሥጢር ፡ መክፈቻ ፡ አድርጎ ፡ አቅርቦት ፡ ይገኛልና ፡ በአንክሮ ፡ ልንመለከትለት ፡ ይገባል ።

«መዐልት ፡ ይቀድሞ ፡ ለሌሊት ። ይቀድሞ ፡ ቦክብር ፡ ወአኩ ፡ በተባድሮ ፡ ወዝኬ ፡ ውእቱ ፡ እስመ ፡ ብርሃን ፡ ይከብር ፡ እምነ ፡ ጽልሙት ። ወመዓልትኒ ፡ እምሌሊት ፡ ዝውላቱ ፡ ይቀድሞ ፡ በክብር ፡ ወአኩ ፡ በተባድሮ ፡ ወሌሊትኒ ፡ ይቀድሞ ፡ ለመዓልት ፡ ቀዲሞተ ፡ ጠባይዓዌ ፡ ወአኩ ፡ በክብር ። , . .

ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ በአሪት ፡ ዘፍጥረቅ ፡ ም. ፩ ፡ ቲ. ፩—፫ ያለውን ፡ ጥሬ ፡ ንባብ ፡ ከጠቀሰ ፡ በኋላ ፡

«ወንድም፣ ተጠየቀ፣ ወተወውቀ፣ ከመ፣ እግዚአብሔር፣ ልዑል፣ ፈጠረ፣ ሰማያት፣ ወምድረ፣ ወቀላያት፣ ወማያት፣ እምቅድመ፣ ይፍጥሮ፣ ለብርሃን፣ ዘውእቱ፣ ቀዳማይ፣ ዕለት፣ ወጽልመ ትኒ፣ መልዕልተ፣ ቀላይ፣ ወእለበጢ፣ ዘንተ፣ ዘመነ፣ ዘኮነ፣ ውስቱቱ፣ ጽልመት፣ ዘቦቱ፣ ፈጠረ፣ እግዚአብሔር፣ ሰማያት፣ ወምድረ፣ ወቀላያት፣ እመ፣ ኮነ፣ ጉሉቄ፣ ምስለ፣ ስድስቱ፣ ዕለታት፣ ወሚመ፣ እልቦ፣ እመሰ፣ እኩነ፣ ጉሉቄ፣ እምኔሁ፣ በከመ፣ ባህ ሎሙ፣ ለእለ፣ ይቤሉ፣ መዓልት፣ ይቀድሞ፣ ለሌሊት፣ ወረሰዩ፣ ቀዳሚ፣ ኩሉ፣ ዕለት፣ በገቢ ሆሙ፣ መዓልተ፣ ወተፍጻሚቶ፣ ሌሊተ» ይላል፡—

ዳግመኛም፡ « ወከመ፣ ቃሉሰ፣ ለዝ፣ ብእሲ፣ ይትበሀል፣ ከመ፣ ሰማያት፣ ወምድር፣ ወቀላያት፣ ወጽልመት፣ ተፈጥሩ፣ በካልዕ፣ ዕለት፣ ወእኮ፣ በሳድስት፣ ዕለት፣ ወይከውኑ፣ ገቢሁ፣ እሉ፣ ዕለታት፣ ነኪራነ፣ ወእኮ፣ እምኔሁ... ወለኩሉ፣ መዓልት፣ የወውድም፣ ከልዓቱ፣ ሌሊት፣ (ሌያልይ) ወለኩሉ፣ ሌሊት፣ የወውድም፣ ከልዓቱ፣ መዓልት፣ (መዋ ዕል) ወሰበ፣ ሠራዕነ፣ ከመ፣ ይኩን፣ መዓልት፣ ቀዳማይ፣ መዓልተ፣ ሰንበት፡—

ቀን፣ ሌሊትን፣ ይቀድመዋል። አዎን፣ ይቀድመዋል፣ ሲባል፣ ግን፣ በክብር፣ እንጂ፣ ቀድሞ፣ በመገኘቱ፣ አይደለም ። ይህም፣ ማለት፣ ብርሃን፣ ከጨለማ፣ ይልቅ፣ ክብር፣ አለውና፣ ነው። ቀንም፣ ከሌ ሊት፣ እንዲሁ፣ ነው፣ በክብር፣ እንጂ፣ ቀድሞ፣ በመገኘቱ፣ አይደለም፣ ማለት፣ ይኸው፣ ነው። ሌሊት፣ ቀንን፣ ይቀድመዋል፣ ማለትም፣ በክ ብር፣ ሳይሆን፣ ሕጋዊ፣ (ጠባይዓዊ)፣ በሆነ፣ መቀዳደም፣ ይቀድመዋል፣ ማለት፣ ነው። »

ዮሐንስ፣ አቡሻክር፣ ለሚያቀርበው፣ አሳብ፣ ይህን፣ ርእስ፣ አድርጎ፣ ንድፍን፣ ሥሎ፣ ሲያበቃ፣ ከዚህ፣ ቀጥሎ፣ በአሪት፣ ዘፍጥ ረት፣ ም. ፩፣ ፩—፫፣ ያለውን፣ ጥሬ፣ ንባብ፣ ካቀረበ፣ በኋላ፡—

«እነሆም፣ ልዑል፣ እግዚአብሔር፣ መጀመሪያ፣ ቀን፣ የሚሆን፣ ብርሃንን፣ ከመፍጠሩ፣ አስቀድሞ፣ ሰማያትንና፣ ምድርን፣ ጥልቆችንና ውኃዎችን፣ እንደፈጠረ፣ ጨለማንም፣ በጥልቆች፣ እንዳደረገ፣ ታወቀና፣ ተጠነቀቀ ። ነገር፣ ግን፣ እግዚአብሔር፣ ሰማያትንና፣ ምድርን፣ ጥል ቆችንም፣ የፈጠረበት፣ ቀን፣ ጨለማንም፣ እንደፈጠረበት፣ አልተገ ነዘቡም ።

ከስድስት፣ ቀናት፣ እንደሆነና፣ ለንዳልሆነም፣ አል ተገነዘቡም ። እን ኪያስ፣ ቀን፣ ሌሊትን፣ ይቀድመዋል፣ የሚሉ፣ የቀኖችን፣ ሁሉ፣ መጀ መሪያ፣ በእነርሱ፣ ዘንድ፣ እንደመነሻ፣ ሌሊትንም፣ ሁሉ፣ እንደመ ጨረሻና፣ ሰማይና፣ ምድር፣ ጥልቅና፣ ውኃ፣ የተፈጠረበት፣ ጊዜም፣ ከስድስት፣ ቀኖች፣ ቁጥር፣ ውጭ፣ ማድረጋቸው፣ ነው። ።

ዳግመኛም፣ እንደዚህ፣ ሰው፣ አባባል፣ ከሆነ፣ ሰማያትና፣ ምድር ጥልቆችም፣ በሌላ፣ ጊዜ፣ ተፈጥረዋል፣ እንጂ፣ ከስድስት፣ ቀኖች፣ ቁጥር፣ አይደሉም፣ ማለት፣ ነው። እነዚህም፣ ቀኖች፣ ከዚህ፣ የተለዩ፣ እንጂ፣ ከእርሱ፣ ወገን፣ አይደሉም፣ ማለት፣ ነዎ! ብሎአል።

ቀጥሎም፡ «ለማናቸውም፡ ቀን፡ ሁለት፡ ሌሊቶች፡ ይከቡታል ። ለማናቸውም፡ ሌሊት፡ ሁለት፡ ቀናት፡ ይከቡታል ።» ብሎአል ። (4)

ይኸውና፡ ዮሐንስ፡ አቡሻክር፡ የራሱን፡ አሳብ፡ በሚገልጽበት፡ ጊዜ፡ በአስተሳሰቡ፡ ያልተስማሙትን፡ ሁሉ፡ ነቅፎ፡ በሐተታ፡ መልክ፡ እንደዚህ፡ አድርጎ፡ ጽፎአል።

ዮሐንስ፡ አቡሻክር፡ ራሱ፡ ከነበረበት፡ ዘመን፡ በፊት፡ ሆነ፤ እርሱ፡ በነበረበት፡ ዘመን፡ ጎሳቡን፡ ያልተቀበሉለት፡ ክፍሎች፡ እንደነ በሩ፡ በሚናገረው፡ የተቃዋሚነት፡ አነጋገር፡ ተቃራኒነታቸውን፡ ገል ጾአል። ይህም፡ ማለት፡ የሰማይና፡ የምድር፡ የጨለማም፡ የውኃም፡ መፈጠር፡ የተጀመረበት፡ ጊዜ፤ ከብርሃናዊ፡ ቀን፡ ቁጥር፡ ያልገባ፡ መሆኑን፡ የተገነዘቡ፡ ነበሩ፡ ማለት፡ እንደሆነ፡ አንባቢ፡ ያስተውላል።

አስተሳሰባቸውን፡ የነቀፈባቸው፡ እነማን፡ እንደሆኑ፡ በግልጽ፡ ባይታወቅም፡ ቅሉ፡ አርጌኒስ፡ «ክቶሁኑ፡ ዘመነ፡ ዓለም፡ በፊትም፡ እግዚአብሔር፡ ሌላውን፡ ፍጥረት፡ ሳይፈጥር፡ እንዳልኖረ፤» መናገሩ፡ ይታወሳልና፤ ምናልባት፡ እርሱን፡ ይሆናል። (5)

ይልቁንም፡ ራሱ፡ ላቀረበው፡ ኦሳብ፡ ሙሉ፡ በሙሉ፡ ተቃራኒ፡ ሆኖ፡ የተጻፈ፡ የእስክንድርያው፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ አትናቴዎስ፡ ሐዋርያ ዊና፡ መስፍኑ፡ አንቲያኮስ፡ በቅዱሳት፡ መጻሕፍት፡ ስለሚገኙ፡ ቃላት፡ ትርጓሜ፡ በጥያቄና፡ መልስ፡ የተነጋገሩበት፡ ትምህርታዊ፡ ገለጻ፡ መኖሩን፡ እናውቃለን።

ይኸውም፡— የአንቲያኮስ፡ ጥያቄና፡ የአትናቴዎስ፡ ሐዋርያዊ፡ መልስ፡ እንደሚከተለው፡ ጠቅሰን፡ አቅርቦነዋል፡—

«ይቤ፡ እንቲያኮስ፡ ብዙኃን፡ እለ፡ ይብሉ፡ ከመ፡ ሌሊት፡ ይቀድሞ፡ ለመዓልት ወቦ፡ እለ፡ ይብሉ፡ ከመ፡ መዓልት፡ ይቀድሞ፡ ለሌሊት፡—

እውሥእ፡ አትናቴዎስ፡ ወይቤ፤ መፍትሔ፡ ለነንለቡ፡ ቃለ፡ መጽሐፍ፡ ከመ፡ እግዚ አብሔር፡ ልዑል፡ ይቤ፡ ቀዳሚ፡ ይኩን፡ ብርሃን፡ ወኮነ፡ ከማሁ፡ ወበእንተዝ፡ ናሁ፡ አጠ የቀ፡ ከመ፡ መዓልት፡ ይቀድሞ፡ ለሌሊት፡ ወይእቲ፡ ጽልመት፡ እንተ፡ ኮነት፡ መልዕልተ፡ ኢትሰመይ፡ ሌሊተ፤ እስመ፡ ኢተጎላቂት፡ በሐሳብ፡ ሰዓታት፡ ወወርጎ፡ ወከዋክብት፡ ወተወውቀ፡ ከመ፡ ብርሃን፡ መዓልት፡ ይቀድሞ፡ ለጽልመተ፡ ሌሊት።

ይቤ፡ እንቲያኮስ፡ ቦኑ፡ እዘዘነ፡ እግዚእ፡ ናክብራ፡ ለሰንበተ፡ ከርስቲያን፡ እምሠ ርከ፡ ሰንበተ፡ አይሁድ፡—

እውሥእ፡ አትናቴዎስ፡ ወይቤ፤ እስመ፡ እግዚአብሔር፡ ልዑል፡ መርሆሙ፡ ለእሕ ዛብ፡ ወእውዕለሙ፡ እምጽልመት፡ ወእም፡ ስሕተት፡ ወእምሕገ፡ እሪት፡ ወሚጠሙ፡ ውስተ፡ ብርሃን፡ እእምሮ፡ ወንጌል፡ ቅዱስ። ወበእንተዝ፡ መፍትሔ፡ ለነ፡ ናቅድም፡ እክ ብርታ፡ ለዕለተ፡ ትንሣኤሁ፡ ለክርስቶስ፡ እግዚእን፡ በሠርከ፡ ሰንበተ፡ አይሁድ፡ ወንቅ ቀበሎ፡ ለብርሃን፡ ጸቢሐ፡ ዕለተ፡ እሑድ፡ ወንፈጽም፡ ፍሥሐነ፡ በብርሃና፡ ለዕለት ።

ትርጓሜውም፡—አንቲያኮስ፡ «ብዙዎች፡ ሰዎች፡ ሌሊት፡ ቀንን፡ ይ ት ጅማል፡ ይላሉ። ደግሞ፡ ቀን፡ ሌሊትን፡ እንደሚቀድሙ፡ የሚናገሩ፡ አሉ።» ብሎ፡ ጠየቀ።

አትናቴዎስ፡— « ልዑል፡ እግዚአብሔር፡ በመጀመሪያ፡ « ብርሃን፡ ይሁን »፡ እንዳለና፡ እንዲሁም — እንደሆነ፡ የመጽሐፍን፡ ቃል ጠንቅቀን፡ ለናስተውል፡ ዘንድ፡ ይገባናል ።

ስለዚህም፡ እነሆ፡ ቀን፡ ሌሊትን፡ እንደሚቀድመው፡ አስረድቶ አል ። ያች፡ ከዚያ፡ በላይ፡ (በፊት)፡ የነበረች፡ ጨለማ፡ ግን፡ ሌሊት ተብላ፡ አትጠራም ። በሰዓቶችና፡ በጨረቃ፡ በከዋክብት፡ ጊሳብ፡ ገብታ፡ አልተቆጠረችምና፡ ነው ። እንዲያስ፡ የቀን፡ ብርሃን፡ የሌሊትን፡ ጨለማ፡ እንደሚቀድመው፡ ታወቀ፡ » ብሎ፡ መለሰለት ።

ከዚህም፡ በማያያዝ፡ አንቲያኮስ፡ በውኑ፡ ጌታ፡ ከሰንበተ፡ ኦይሁድ፡ (ከቅዳሚት)፡ ማታ፡ ወይም፡ ምሽት፡ ጀምረን፡ ሰንበተ፡ ክርስቲያንን፡ እንድናከብር፡ አዘዘን? ብሎ፡ ጠየቀ ።

አትናቴዎስም፡— ልዑል፡ እግዚአብሔር፡ ኦሕዛብን፡ ከጨለማና፡ ከስሕተት፡ ከኦሪትም፡ ትእዛዛት፡ ቀንበር፡ ስለወጣቸው፡ ወደ፡ ቅዱስ፡ ወንጌል፡ የብርሃን፡ ዕውቀትም፡ ስለመለሳቸው፡ በዚሁ፡ ምክንያት፡ በአይሁድ፡ ሰንበት፡ ማታ፡ የጌታችን፡ የክርስቶስን፡ የትንሣኤውን፡ ዕለት፡ ማክበር፡ እንጀምር፡ ዘንድ፡ የዕለተ፡ እሑድን፡ የገጋት፡ ብርሃንን፡ እንቀበለው፡ ዘንድ፡ በተኳቱ፡ ብርሃንም፡ ደስታችንን፡ እንፈጽም፡ ዘንድ፡ ይገባናል፤ » ብሎ፡ መለሰለት ።

ዝንቱ፡ መጽሐፍ፡ ዘአቡነ፡ አትናቴዎስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ዘኣለ፡ እስክንድርያ፡ ወዘአንቲያኮስ፡ በእንተ፡ ተጎሥሦ፡ ቃላት፡ ዘውስተ፡ መጻሕፍት፡— ዘጠኝኛውና፡ አስረኛው፡ ጥያቄ፡— (6)

እነሆም፡ ከቅዱስ፡ አትናቴዎስ፡ ሐዋርያዊና፡ ከዮሐንስ፡ አቡሻክር፡ የቀረቡ፡ እርስ፡ በርሳቸው፡ የሚቃረኑ፡ ሁለት፡ አሳቦች፡ እንዳሉ፡ ተመለከትን ። ለእያንዳንዳቸውም፡ ደጋፊ፡ ወገን፡ አላቸው ። ሁለቱንም፡ አስታርቆ፡ በማእከላዊ፡ መንገድ፡ የሚመራም፡ ክፍል፡ አለ ።

በበኩሌ፡ ዮሐንስ፡ አቡሻክር፡ በሊቅነቱና፡ ማስረጃ፡ በማቅረብም፡ በሚያደርገው፡ መራቀቅና፡ ችሎታዊ፡ ስልት፡ ሁሉ፡ ደስ፡ ይለኛልና፡ የማደንቀው፡ መምህር፡ ነው ።

ነገር፡ ግን፡ እርሱ፡ በነበረበት፡ ጊዜ፡ ይከራክርበት፡ የነበረ፡ ነገር፡ በዛሬ፡ ጊዜ፡ ኦስፊላጊ፡ አይመስለኝም ። ከዚህም፡ ጋር፡ እንደ፡ እኔ፡ አስተሳሰብ፡ «እግዚአብሔር፡ የፈቀደውን፡ ሊያደርግ፡ ሥልጣን፡ ያለው፡ ስለሆነ፡ በፈቀደ፡ ጊዜ፡ በመንፈቅ፡ መዓልት፡ ወይም፡ በመንፈቅ፡ ሌሊት፡ (አሁን፡ በምንናገርበት፡ አነጋገር -) ቢፈጠር፡ የሚያስገድደው፡ እንደሌለ፡ ግልጽ፡ ነውና፤

«ሌሊት፡ ሳይቀድመው፡ ቀን፡ ቀዳማይ፡ ዕለት፡ ሊሆን፡ አይችልም ፤ ወይም፡ « ብርሃን፡ ይሁን »፡ የተባለበት፡ ቀን፡ ሌሊትን፡ ካለ ዘለ ፤ ከሰባት፡ ቀናች፡ አንዱ፡ ሆኖ፡ መቁጠር፡ የለበትም ። » ብሎ፡ ጠክራከር፡ በሥልጣን፡ እግዚአብሔር፡ ላይ፡ መግባት፡ እንዳይሆን፡ ያስፈራኛልና ፤ በዚህ፡ ጊዜ፡ ከአትናቴዎስ፡ የተሰጠ፡ መግለጫ፡ ለእኔ፡ የሚስማማኝ፡ ሆኖ፡ ታይቶኛል ።

ኢሳ. ፡ ፲፪—፲፬ ። ኢዮ. ፴ ፡ ፳፮ ። ም. ፴፰ ፡ ፩—፫ ። ሮሜ. ፲፩ ፡ ፴፰ ። ፴፯ ። ራዕ. ፱ ፡ ፲፩ ፡ ተመልከት ።

በተመርሆ፡ ልቡናዊ፡ (በነገረ፡ መለኮት፡ ፍልስፍናም) ሊቁ፡ ያህያ፡ ወልደ፡ አዳይና፡ ማር፡ ዮሐንስ፡ የርስኒ ፤— በተመርሆ፡ ልቡና፡ ትምህርታቸው፡ «የጌታ፡ ፈቃድ፡ ኦይታሠርም ። » ማለታቸው፡ ይታወሳል ። (7) (8)

እንደሚታወቀው፡ ሁሉ፡ አባቶቻችን፡ መምህራን፡ በመንፈሳዊ ነቱ፡ የታወቀውን፡ የቤተ፡ ክርስቲያን፡ መምህር፡ አዕማድ፡ በሆኑ፡ የመሠረተ፡ እምነት፡ ትምህርቶች፡ ነውር፡ ካላቸው፡ በአተረጓጎሙ፡ አንዳንድ፡ ልዩነት፡ ቢያገኙበት ፤ አስታራቂ፡ ትርጉም፡ ይፈልጉለታል፡ እንጂ ፤ ቀጥታ፡ ለመንቀፍ፡ አይደፍሩም ።

ይኸውም፡ «እስመ፡ ኢይደሉ፡ ይዘለፍ፡ ለዘይትጎሥሥ ፡ እለ ኢያዘከርዎ ፡ መጻሕፍት፡—

መጻሕፍትን፡ በማይቃወም፡ ነገር፡ ለሚመረምር፡ ነቀፋ፡ ማድረግ፡ አይገባም ። » ተብሎ፡ በመተርጉም፡ በተገለጸው፡ ተመርተው ነው፡ እንጂ ፡ በከንቱ፡ አይደለም ። (9)

ስለዚህም፡ የዮሐንስ፡ አቡሻክርን፡ አሳብ፡ ተቀብለው፡ ለአስተሳሰባቸው፡ መፍትሔ፡ አስታራቂ፡ ዘይቤን፡ ፈጥረዋለታል ።

ለምሳሌ፡— ገሚሶቹ፡ «እግዚአብሔር፡ ሰማይንና፡ ምድርን፡ ጥልቅንና፡ ጨለማን፡ ውኃን፡ ይፈጥር፡ በነበረ፡ ጊዜ፡ ጊዜያቶችን፡ ሁሉ፡ በሰዓት፡ መሥፈሪያ፡ እየከፋፈሉ፡ በጣልቃ፡ ገብ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ፍጥረታትን፡ ሲፈጥር፡ እንደነበረ፡ እየተነተኑ፡ በማሳየት፡ ጽፈዋል ። (ሥነ፡ ፍጥረት)፡

ገሚሶቹ፡ ደግሞ፡ የሰማይና፡ የምድር፡ መፈጠርን፡ « ሌሊተ፡ እሑድ » ብለው፡ ሲያበቁ፡ የቀኑን፡ ብርሃን፡ « መዓልተ፡ እሑድ » ብለውት፡ ይገኛሉ ። እነዚህም፡ « የክዋኔ፡ ሁሉ፡ መሠረት፡ የሆኑትን፡ ንጥረ፡ ባሕርያት፡ (ጥንተ፡ ንጥሮች) የሰማይና፡ የምድር፡ የጥልቅና፡ የበርባሮስ፡ የውኃም ፤ መፈጠር፡ ተጀምሮበታልና ፤ ከሌሊት፡ ቁጥረው፡

«ሌሊት፡» በማለት፡ ይናገሩ፡ እንጂ፤ በዚያን ጊዜ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ፍጥረታት፡ መፈጠራቸውን፡ ገልጸዋል ። (10)

አስተሳሰባቸውም፡ ሰማይና፡ ምድር፡ ከተፈጠረበት ጊዜ፡ ጀምሮ፡ «ብርሃን፡ ይሁን፡» እስኪል፡ ድረስ፡ ጌታ፡ ሥራ፡ አለመፍታቱን፡ ለማሳየት፡ ይመስላል ።

በሌላ፡ ወገንም ... እግዚአብሔር፡ «ብርሃን፡ ይሁን፡» ካለበት ጊዜ፡ አንሥቶ፡ እስከ፡ ሰባቱ፡ ዕለታት፡ ባሉት፡ ጊዜያት፡ ቢሆንም፡ የዕለታቱ፡ ጊዜያት፡ ርዝማኔ፡ ከአሁኑ፡ ዕለት፡ (ቀን) ርዝመት፡ መለየቱን፡ የሚጠቁሙ፡ ጥቅሶች፡ ከመጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ ይገኛሉ። መዝ. ፱፱፡ (፯) ፬። ፪ኛ. ጴጥ. ፫፡ ፳።

በዚህ፡ ሁሉ፡ የዳሮ፡ ሊቃውንት፡ የጊዜውን፡ መለኪያ፡ በዓመታት፡ የመደቡ፡ ይገኛሉ። ከእነዚህም፡ አንዱ፡ የቆዳሮስ፡ ኤጲስ፡ ቆጶስ፡ ኤጲፋንዮስ፡ አዘጋጀው፡ ተብሎ፡ በሚነገርለት፡ በመጽሐፈ፡ አክሲማሮስ፡ «ከሰዓትና፡ ከዕለት፡ ጀምሮ፡ በተመጠነ፡ የቁጥር፡ መለኪያ፡ አንዱ፡ ቀን፡ በሺህ፡ ዓመት፡ ተቀምሮ፡ ይገኛል ። (11)

የመጀመሪያዎቹ፡ ቀኖች፡ በዚህ፡ መለኪያነት፡ መቀመጫቸው፡ በመጽሐፈ፡ አክሲማሮስ፡ ካየን፤ ስለ፡ ቁጥሩ፡ መለኪያ፡ ትክክለኛነት፡ ማሰባችንን፡ አቁይተን፡ «እንዲህ፡ አድርጎ፡ እንዲቀምር፡ ምን፡ አሳሰበው?» በሚል፡ ጥያቄያዊ፡ እግርጌ፡ እናሥምርበትና፡ ጥቂት፡ እናስብበት ። (12)

እንግዲህ፤ «እግዚአብሔር፡ ሰማይንና፡ ምድርን፡ ያሉባቸውን፡ ሁሉ፡ መፍጠር፡ ከጀመረበት ጊዜ፡ ጀምሮ፡ በረጃጅም፡ ጊዜያት፡ የተፈጸሙ፡ ታሪካዎቻን፡ ድርጊቶችና፡ ሁኔታዎች፡ እንደነበሩ፡ ለሊቁ፡ የተሰማው፡ አይመስልምን?»

ከኢትዮጵያ፡ የኅሳብ፡ ዘመን፡ መምህራን፡ መካከልም፡ ይህ፡ ብርቅ፡ ሆኖ፡ የሚታየው፡ የአሁኑ፡ ዘመን፡ ጥያቄ፡ ሳይመጣ፤ ተሰማሚ፡ የሆነ፡ መንገድን፡ ቀይሰው፡ መፍትሔውን፡ በጽሑፍ፡ የተዉልን፡ ይገኛሉ።

ለምሳሌ፡—«በዘንዜከር፡ ኅሳብ፡ ሕጉ፡ እምትእዛዛቲሁ፡» ብሎ፡ በሚጀምር፡ እብሪቲሽ፡ ሙዚዬም፡ በሚገኝ፡ ቀደም፡ ብሎ፡ ኢትዮጵያዊ፡ የኅሳብ፡ ዘመን፡ ጸሐፊ፡ ከጸፈው፡ ድርሰት፡ ግሩም፡ የሆነ፡ አቀያየስ፡ ልንመለከት፡ እንችላለን ።

ደራሲው፡ «ጥንትዮን፡ ማለት፡ ፀሐይና፡ ጨረቃ፡ የተፈጠሩበት፡ ዕለተ፡ ረቡዕ፡ ነው።» በሚሉ፡ ሊቃውንት፡ አንጻር፡ ቆሞ፡ የአስተሳሰቡን፡ ሁኔታ፡ ሲገልጽ፡ እንዲህ፡ ይላል ።

«ትርጓሜሁ፡ ለዝ፡ ጥንትዮን፡ አኩ፡ ብሂለ፡ ተፈጥሮቶሙ፡ ለፀሐይ፡ ወለወርሃ፡ አላ፡ ጥንተ፡ ተራክቦቶሙ ።»

ጥንትዮን፡ የማለት፡ ትርጓሜም፡ ፀሐይና፡ ጨረቃ፡ የተፈጠሩበት ጊዜ፡ (ጥንት) ማለት፡ ሳይሆን፡ ፀሐይና፡ ጨረቃ፡ የተገናኙበት ጊዜ፡ (መነሻ) ማለት፡ ነው።» ብሎአል ። (13)

የሊቁ፡ አመለካከት፡ ለኅሳብ፡ ዘመን፡ ትምህርት፡ ፀሐይና፡ ጨረቃ፡ የተገናኙበት ጊዜን፡ መንሥኤ፡ አድርጎ፡ «ጥንትዮን፡» ቢባል፡ በቂና፡ የሚያረካ፡ መሆኑን፡ ያስገነዝባል ። ይህም፡ አባባል፡ ጊዮርጊስ፡ ወልደ፡ ዓሚድ፡ ካቀረበው፡ ታሪክ፡ ጋር፡ ይዛመዳል ።

ስለዚህ፡ ሊቅ፡ ትስተሩስብ፡ ምን፡ እንላለን? የአሁኑ፡ ዘመናዊ፡ ጥያቄን፡ አይቶ፡ ጽፎታል፡ እንላለን፡ ወይ? እንዲህ፡ እንዳይባል፡ መጽሐፉ፡ የተጻፈበት፡ ዘመን፡ በ፩ሺ፯፻፲ ዓ. ም. መሆኑን፡ ጽሑፉ፡ ራሱ፡ ይገልጻል ። ባጭሩ፡ ምን፡ ቢሰማው፡ እንዲህ፡ ብሎ፡ ጻፈ? በማለት፡ መልሱ፡ ራስን፡ መጠየቅ፡ ይቀላል ።

ከቤተ፡ ክርስቲያን፡ መምህራን፡ ቀኖናዊ፡ ውሳኔ፡ ያልተሰጠባቸው፡ ይህን፡ የመሳሰሉ፡ ብዙ፡ አስተያየቶች፡ በዘመናቱ፡ ሁሉ፡ ተሠንዝረዋል ። ለዚህ፡ ዓይነቱ፡ አስተያየት፡ መነሻ፡ ምንድን፡ ነው? በቅዱሳት፡ መጻሕፍት፡ የዘመን፡ እርዝማኔን፡ እየጠቁመ፡ የሚያሳይ፡ እንደዚህ፡ ያለ፡ ሰፊ፡ በር፡ ተከፍቶ፡ በመገኘቱ፡ ኮይደለምን? የእግዚአብሔር፡ ሥራና፡ ጊዜስ፡ ለምን፡ ይታጠፋል? ራሱ፡ እንደ፡ መጋረጃ፡ ሊያጣጥፈውም፡ እንዳልነበረ፡ ሊያደርገውም፡ ይችላል፡ የለምን? አዬ. ፴፰፡ በሙሉ፤ መዝ. ፻፩/ ፻፱/ ፳፭—፳፯ ።

ኢያሱ፡ ሲራክ፡ «ነጠብጣብ፡ ዝናም፡ ወመዋዕለ፡ ዓለም፡ ኢይትጸለቁ፡ (የዝናም፡ ነጠብጣብና፡ (ጠብታዎች)፡ የዓለም፡ ዓመታት፡ ለመቀጠር፡ ኮይቻልም፡» ያለው፡ ለዚያ፡ ላልታወቀ ጊዜ፡—ይኸውም፡ በመጀመሪያ፡ ሰማይና፡ ምድር፡ ተፈጥረው፡ ብርሃን፡ ይሁን፡ እስከ፡ ተባለበት፡ ላለው፡ ጊዜ፡ ሳይሆን፡ ይቀራል? ሲራክ፡ ፩፡ ፫፡—

በቤተ፡ ክርስቲያን፡ ግቢና፡ ውጫ፡ የሚገኙ፡ የምርመራ፡ ክፍሎች፡ እነሆ፡ መጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ ከፍቶ፡ በሰጣቸው፡ የጊዜ፡ ሜዳ፡ ላይ፡ በዋሉበት፡ ሙያ፡ ተሰማርተው፡ የጥናታቸውን፡ ውጤት፡ ያበርከቱ ።

እኛ፡ ግን፡ የእኛ፡ አባት፡ አዳም፡ ከተፈጠረበት ጊዜ፡ ጀምረን፡ መጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ በቀየሰልን፡ አብነታዊ፡ መንገድ፡ የዓመተ፡ ዓለም፡ ታሪካችንን፡ በትውፊት፡ እየተከታተልን፡ እንጽፋለን ። መዝ. ፻፲፫/፻፲፬/ ቍ. ፳፬ ።

በምዕራፍ ፩ ፡ የሚገኙ ፡ የማስረጃ ፡ ምንጮች ፡

(ገጽ ፡ 26 ፡ 27)

1. ከበደ ፡ ሚካኤል ፡ የዓለም ፡ ታሪክ ፡ (ገጽ ፡ ፳፮ ፡ ፳፯) ኦዲስ ፡ አባበ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ. ም. ፡—

2. ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዓሚድ ፡ መጀመሪያ ፡ ክፍል ፡ ገጽ ፡ ፲፯ ።
Orient. 815. Brit. MUS.

3. ሀ. ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዓሚድ ፡ መጀመሪያ ፡ ክፍል ፡ ገጽ ፡ ፮ ፡ ዓምድ ፡ ፭ ፡ ፮ ፤
Orient. 814. Brit. MUS.

ለ. ዓቃቤ ፡ ሰዓት ፡ ከብቴ ፡ በሥነ ፡ ፍጥረት ፡ መጽሐፋቸው ፡ ገጽ ፡ ፮ መሥመር ፡ ፳፩—፳፯ ፡—

ወሙሴስ ፡ ኢዘከረ ፡ ሰዓት ፡ አላ ፡ ይቤ ፡ በቀዳሚ ፡ ገብረ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሰማየ ወምድረ ፡ ወምድርስ ፡ ሀለወት ፡ እምትካት ፡ ወኢታስተርኢ ፡ ወኢኮነት ፡ ድሉተ ፡ ወጽልመት ፡ ማዕከለ ፡ ቀላይ ፡ ወመንፈስ ፡ እግዚአብሔር ፡ ይጸልል ፡ መልዕልተ ፡ ማይ . . . እከሲማሮስ ፡ ያግሀድ ፡ ከመቦ ፡ ሰዓት ፡ . . . ወዓዲ ፡ ያጤይት ፡ ከመ በበሰዓቱ ፡ ለሌሊት ፡ ፈጠረ ፡ ኩሎ ፡ ፍጥረተ ።

4. አቡሻክር ፡ አንቀጽ ፡ ፲፪ ፡ ገጽ ፡ ፲፭ ፡ ዓምድ ፡ ፩—፫ ።
Orient. 809, Brit. MUS.

5. ቻርልስ ፡ ዊልያም ፡ ኢዘንበርግ ፡ «የእግዚአብሔር ፡ መንግሥት ፡ ታሪክ ።» ገጽ ፡ ፻፲፫ ፡ መሥመር ፡ ፭—፲ ። በክርሾና ፡ ማተሚያ ፡ ታተመ ። ፩፻፷፻፲፫ ፡ ዓ. ም.

6. ተስእሎ ፡ አንቲያኮስ ፡ ለአትናቴዎስ ፡ ገጽ ፡ ፲፯ ።

7. ሀ. «ተመርሆ ፡ ልቡናዊሱ ፡ ይቤ ፡ ሊቅ ፡ ያህያ ፡ ወልደ ፡ አዳይ ፡ . . . ፈጣሪ ፡ ልዑል ፡ የአምር ፡ ክፍለታተ ፡ እስመ ፡ ውሉቱ ፡ ጠቢብ . . .» ገጽ ፡ ፬ ፡ ዓምድ ፡ ፫ ።

Orient. 735. Brit. MUS.

8. ለ. « ጠቢባን ፡ ይትአመኑ ፡ ከመ ፡ እግዚአብሔር ፡ ልዑል ፡ በኪነ ፡ ጥበቡ ፡ ረቂቅ ፡ ፈጠረ ፡ ፍጥረታተ ፡ በፍጹም ፡ ሥርዓት ፡ ዘእንበለ ፡ ኑታጌ ፡ —»

ማር ፡ ዮሐንስ ፡ የርስኒ ፡— «ተስእሎት ፡ ዘማር ፡ ዮሐንስ ፡ ዘተሰ ምየ ፡ የርስኒ ፡ በእንተ ፡ ሥርዓተ ፡ ጉባኤ ።» ገጽ ፡ ፲፩ ።

Orient. 735. Brit. MUS.

9. ትርጓሜ ፡— ወንጌል ፡ ማቴዎስ ፡ ዘማር ፡ ዮሐንስ ፡ ገጽ ፡ ፵፯
Orient. 735. Brit. MUS.

10. ሀ. ዐቃቤ ፡ ሰዓት ፡ ከብቴ ፡ ሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ያልታተመ ፡ የእጅ ፡ ጽሑፍ ፡ ገጽ ፡ ፪—፭ ።

ለ. ሊቀ ፡ መዘምራን ፡ ሞገስ ፡ ዕቁበ ፡ እግዚእ ፡ አሥመራ ፡ በኮከበ ፡ ጽባሕ ፡ ዘማኅበረ ፡ ሐዋርያት ፡ ፍሬ ፡ ሃይማኖት ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ. ም. ፡—

ሐ. ሊቀ ፡ ሊቃውንት ፡ ኃይለ ፡ መስቀል ፡ ገብረ ፡ መድኅን ፡ ሥርወ ፡ ሃይማኖት ፡ አዲስ ፡ ጉባኤ ፡ በኦርቲዶክስ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፷፰ ፡ ዓ. ም. ፡—

መ. ጸሐፊውን ፡ የማይነግር ፡ መጽሐፈ ፡ ሥነ ፡ ፍጥረት ፡ በሰው ፡ እጅ ፡ የሚገኝ ።

11. ኤጲፋንዮስ ፡ አክሲማሮስ ፡ ዘፈክሮ ፡ ኤጲፋንዮስ ፡ ዘቆጵሮስ ፡ ገጽ ፡ ፲፬ ። ፤ ፻፵፭—፻፵፰ ፡ ዓምድ ፡ ፪ ።

Orient. 818. Brit. MUS.

12. መጽሐፈ ፡ ሚላድ ፡ ፪ ፡ ገጽ ፡ ፻፩ ፡
Scriptores Aetiopici Tomus 43,
Das Mashaf Milad il'er ativitatis
Mashafa Sellasie (Liber Trinitatis)
Des Kaisers Zar'a ya

I
Herasgeben Von
Kurt Wendt
Lorain
Secretrit du Corpus Sco.
49. CH. D. Wavre 1963.

13. ስሙን ፡ ያልገለጸ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ጸሐፊ ፡ « በዘንዚክር ፡ ኅሳባተ ፡ ሕጉ ፡ እምትእዛዛቲሁ ።» ብሎ ፡ የሚጀምር ፡ ጽሑፍ ፡ ገጽ ፡ ፬ ፡ ዓምድ ፡ ፩ ።

Orient 13269 Hasab Heg
Ethiopic Brit Mus. Achronalog
Raphy 67.
Treaticle Ethiopic B. M. Ori. Ms 121.33.

ምዕራፍ : ፳ #

የጌሺህጅጅ : ፃመተ : ዓለም : ታሪክ : ከአዳም : ተፈጥሮ : ስለመጀመሩ ።

እንግዲህ : አሁን : አዳም : ከተፈጠረበት : ጊዜ : ጀምሮ : እስከ : ልደተ : ክርስቶስ : ጅሺህጅጅ : ፃመተ : ዓለም : ነበረ : ብላ : የኢትዮጵያ : ቤተ : ክርስቲያን : የምታምንበትን : የየዘመናቱን : ዝርዝር : ቁጥርና : የታሪካዊ : ትውፊትን : ማጣሪያ : ሐተታ : ከዚህ : እንጀምራለን ።

እንደሚታወቀው : ሁሉ : ኦዳም : ከመፈጠሩ : በፊት : ከባሕርና : ከምድር : የተለያየ : አካላዊ : ቅርፅ : ይዘው : በደመ : ነፍስ : ሕይወት : ያላቸውን : እንሰሳትንና : አራዊትን : ተንቀሳቃሾችን : ሁሉ : እግዚአብሔር : እንደፈጠረ : ተገልጾል ። ዘፍጥ. ፩ : ፳ - ፳፭ ።

ሰውን : በሚፈጥርበት : ጊዜ : ግን : «እግዚአብሔር : ሰውን : በመልካችን : እንደ : ምሳሌያችን : እንፍጠር።» ብሎ : እንደ : ፈጠረውና : በአፍንጫውም : የሕይወት : እስትንፋስ : እፍ : እንዳለበት : » በመጽሐፍ : ቅዱስ : ተነገረ ። ዘፍጥ. ፩ : ፳፮ : ፳፯ : ምዕ. ፪ : ፯ ።

ይኸውም : በጽድቅና : በቅድስና : መልክ : መፈጠር : መሆኑን : ሐዋርያ : ጳውሎስ : ገልጾታል ። ኤፌ. ፬ : ፳፱ ። ቄላስ. ፫ : ፲ ። ሮሜ. ፲፱ : ፪ ። ፪ኛ : ቆሮ. ፫ : ፲፮ ፣ ፲፰ ። ኢዮ. ፴፪ : ፰ ። (1)

እነሆም : ሰው : ይህን : የእግዚአብሔር : መልክ : የሚመስልበትን : የክብር : መንፈስ : በመታደሉ : በደግና : በክፉ : በጽድቅና : በኃጢአት : በቅዱስና : በርኩስ : በእውነትና : በውሸት : መካከል : ለይቶ : የመፍረድና : የመበየን : ክሃል : (ኾሎታ) : የሕሊናዊ : ፈቃድ : መስማማት : ሥልጣን : ያለበት : የባለ : ግዕዛን : ኦኦምሮ : (ለብዎ) : ባለቤት : ሆኖ : መፈጠሩ : ነው ። (2)

ሰው : «መንፈስ : ነፍስ : ሥጋ» ያሉት : ሆኖ : መፈጠሩ : በቅዱሳት : መጻሕፍት : ታውቆአል ። ፩ኛ. ተሰሎ. ፭ : ፳፫ ። ዕብ. ፬ : ፲፪ ። የቤተ : ክርስቲያን : መምህራን : እነዚህን : የሰው : ኃዋቶች : «ኃይለንባብ : ኃይለ : እንሰሳትን : ኃይለ : ዘርዕ» እያሉ : በልዩ : ልዩ : አቀራረብ : ይገልጹአቸዋል ። (3)

ሰውን : ሰው : ያሰኘው : ግን : እግዚአብሔርን : የሚመሳልበት : ከእግዚአብሔር : የተቀበለው : ሙንፈሱ : መሆኑ : የቤተ : ክርስቲያን : እምነት : ነው ። መዝ. ፵፰/፵፱/፲፪ ። ኢዮ. ፴፭/፲፩ ። ሰ. ፩ : ፫ ።

(አውሳብዮስ : መቅ-ወንጌል :) (4)

እንግዲህ : ባለግዕዛን : አላምሮ : (ነፃ : አእምሮ) ያለው : ሆኖ : በአርአያ : ሥላሴ : ከተፈጠረው : ከአዳም : ዝርያ : ስለሚወርድ : በመጽሐፍ : ቅዱስ : ገለጸ : ስለታወቀው : ትውፊታዊ : ታሪክና : ስለ : ዘመኑ : አቁጣጠር : በጥንቃቄ : እንከታተል ።

አዳም : በእግዚአብሔር : መልክና : ምሳሌ : ተፈጥሮ : መጀመሪያ : በገነት : እንደኖረ : የፈጠረውን : ትእዛዝ : ከተላለፈ : በኋላ : ግን : እርሱና : ሚስቱ : ሔዋን : ወደ : ምድር : እንደተሰደዱ : ተገልጾአል ። ዘፍጥ. ምዕራፍ : ፪ : ፫ : በሙሉ : እንብብ :---

ክፍል : ፩ : ዘመነ : አበው ።

ከአዳም : እስከ : ኖሳ : ኖሳም : ሴምንና : ካምን : ያፌትንም : እስከ ወለደበት : ከዚያም : እስከ : ጥፋት : ወኃ : የሚያጠቃልለውን : የአበውን : ትውልድና : የዘመን : አቁጣጠር : እንደሚከተለው : አንጽፋለን ።

የመጽሐፍት ጥቅሶች :	የአበው ስም :	የዘመን : ቍጥር :
ዘፍጥ. 5 : 3	አዳም :	230
» 5 : 6	ሴት :	205
» 5 : 9	ሄኖስ :	190
» 5 : 12	ቃይናን :	170
» 5 : 15	ሙላልዔል :	165
» 5 : 18	ያሬድ :	162
» 5 : 21	ሄኖክ :	165
» 5 : 25	ማቲሳላ :	187
» 5 : 28	ላሚህ :	182
» 5 : 32	ኖሳ :	በ500 ዓመቱ :
	ሴምን : ካምን : ያፌትን : ወለደ :	000
» 7 : 6	የጥፋት : ወኃ : በምድር :	ከ100 ዓ. በኋላ : ሆነ :
	ከአዳም : እስከ : ጥፋት : ወኃ : ድምር :	2256 ዓ. ዓ. ይሆናል ።

ክፍል : ፪ : ዘመን : አበው ።

ከጥፋት : ውኃ : በኋላ : በሴም : በኩል : ያለውን : ሐረግ : ትውልድ : ተከትለን : አብርሃም : ፸፮ : ዓመት : እስከ : ሆነው : ድረስ : ያለውን : የቱበውን : ትውልድና : የዘመን : አቁጣጠር : በዝርዝር : እና ቅርባለን ።

የመጽሐፍ : ቅዱስ : ጥቅሶች :	የአበው : ስም :	የዘመን : ቁጥር :
ዘፍጥ. 11 : 10	ሴም :	002
» 11 : 12	አርፋክስድ :	135
» 11 : 13 ሉቃ. 3 : 36	ቃይናን : (ቃይንም) :	130
» 11 : 14	ሳላ :	130
» 11 : 16	ኤቦር :	134
» 11 : 18	ፋሌቅ :	130
» 11 : 20	ራግው :	132
» 11 : 22	ሴሮህ :	130
» 11 : 24	ናኮር :	109
» 11 : 26	ታራ :	100
» 12 : 4	አብርሃም :	75
	ድምር :	1207

እነሆም : ከአዳም : እስከ : የፋት : ውኃ : የነበረው : ዘመን : ከጥፋት : ውኃ : በኋላ ፤ አብርሃም : ፸፮ : ዓመት : እስከ : ሆነው : ድረስ : የተቆጠረው : ዘመን : ተጠቃልሎ : ሲደመር : የሚገኘውን : ውጤት : እንይ ፡—

ይኸውም : ፩. ከጥፋት : ውኃ : በፊት : የነበረው : 2256
 ፪. ከዚያ : እስከ : አብርሃም : ዕድሜ : ፸፮ : ያለው ። 1207
 ድምር : 3463

ዓ. ም. ሆነ ።

ማስገንዘቢያ ፡—

ከዚህ ፡ ላይ ፡ የናኮር ፡ ፸፱ ፡ የታራም ፡ ፸ ፡ ዓመት ፡ አድርገው ፡ የሚቁጥሩ ፡ መኖራቸው ፡ የታወቀ ፡ ።

ጀመዝገቦ : ፊደል ፡ የግዕዝ ፡ ያማርኛ ፡ ቋንቋ ፡ መክፈቻ ፡ ፪ኛ ፡ መጣፍ ፡ ኪዳኔ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌ ፡ ድራግዋ ፡ ፲፱፻፳፮ ፡ (፲፱፻፴፬)
 ዓ. ም. ገጽ ፡ ፴፮ ፡ ፴፯ ። (7)

እኔ ፡ ግን ፡ በግዕዝ ፡ ተጻፈው ፡ ከሚገኙ ፡ የብራና ፡ ቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ (8)

፫ ፡ ለንዲሁም ፡ ሐምሌ ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፯ ፡ ዓ. ም. ታርዋና ፡ ተዘጋጅቶ ፡ በታተመው ፡ አሁን ፡ ሕዝቡ ፡ በሚገለገልበት ፡ በአማርኛ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ መሠረት ፡ የተገለጸውን ፡ ኢትዮጵያዊን ፡ አቁጣጠር ፡ ተከትሎ ፡ ጽፌ አለሁ ። (9)

ዘፍጥ. ፲፩ ፡ ፳፱—፳፯ ፡ ገጽ ፡ ፳ ፡ ዓ. ፪ ።
 በምዕራፍ ፡ ፳ ፡ የሚገኙ ፡ የማስረጃ ፡ ምንጮች ፡—

1 «ወዘይቤሰ አምሳሌ እግዚአብሔር ገኝ በእንተ እእምሮቱ ወልቡናሁ ዘስፋሕ ወበእንተ ተሠልጦቱ ዘገድርት ቡቱተ ወዘቤሰ በአርአያሁ ገኝ በእንተ ፍድፋዴ ኃይል ወክብር ወሥልጣን ዘተውህቦ ለሰብእ ወከዌነ ኢመዊት ወአሠልጠኛ ለዕለ ኩሉ ዘሀሉ ዲቦ ምድር ወአንገሥ ።»

በእግዚአብሔር ፡ ምሳሌ ፡ ተፈጠረ ፡ መባሉ ፡ ስለተሰጠው ፡ ዕውቀትና ፡ በውስጡ ፡ ስለደረበት ፡ ስለመንፈሱ ፡ ስለነትና ፡ ኃላፊነት ፡ ነው ። በመልኩ ፡ ፈጠረው ፡ መባሉ ፡ ደግሞ ፡ የኃይል ፡ የክብር ፡ ልቅና ፡ ለሰው ፡ ስለተሰጠና ፡ ሚች ፡ ያለመሆንን ፡ በምድር ፡ ባለው ፡ ሁሉ ፡ ላይ ፡ መሠልጠንና ፡ መንገሥን ፡ ሲያስገነዝብ ፡ የተነገረ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ በረሃም ፡ ይተረጎማል ።

በረሃም ፤ መጽሐፈ ፡ በረሃም ፡ ወይዋስኛ ፡ BARALAM AND YEWASEF ገጽ ፡ ፳፩ ። ላምድ ፡ ፩፡፪ ። CAMBRIDGE Orient. 699. B, M. AT THE UNIVERSITY PRESS. 1923

2- «ወዓዲ እክበሮ በንፍሐት ዛይኔ ማኅተመ ሕይወት መንፈሳዊት እንተ ባቲ እክበሮ እምኩሉ ፍጥረት ዘታሕተ ሰማይ ። ወትተወወቅ በኃይል ንባብ ፤ ዛይኔ ገዱ ፤ ለእግዚአብሔር ወአምሳሌሁ— ወተፈጸመ ፍጥረቱ ለአዳም በዝንቱ ግብር ዘቦ ውስቲቱ ፤ ሠለስቱ ኃይል ፤ ኃይል ዘርዕ ፤ ወኃይል እንሰሳ ፤ ወኃይል ንባብ

እንዲሁም ፡ ከሰማይ ፡ በታች ፡ ካለው ፡ ፍጥረት ፡ ሁሉ ፡ በላይ ፡ ባከበረው ፡ መንፈሳዊት ፡ ማኅተመ ፡ ሕይወት ፡ በምትሆን ፡ በንፍሐት ፡ ስም ፡ እክበረው ። ይህችም ፡ በነባቢነት ፡ ኃይል ፡ ትታወቃለች ። እርሱ ስሞ ፡ የእግዚአብሔር ፡ መልክና ፡ ምሳሌው ፡ ናት ። . . . ሦስት ፡ ኃይል ፡ ኃይል ፡ ዘርዕ ፡ ኃይል ፡ አንሰሳ ፡ ኃይል ፡ ንባብ ፡ ያለበት ፡ የአዳም ፡ ጸፊ ፡ ጠር ፡ በዚህ ፡ ግብር ፡ ተከናወነ ። ስለዚህ ፡ ኑውሳብዮስ ፡ ያብራራል ። ገጽ ፡ ፲፰ ፡ ፲፱ ።

አውሳብዮስ፣ መቅድመ፣ ወንጌል» ወንጌል፣ ቅዱስ፣ ንባብና ትርጓሜ ሲወርድ ሲዋረድ፣ የመጣ፣ አዲስ አበባ፣ ብብርሃንና ሰላም፣ ማተሚያ ቤት ታተመ፣ 1959፣ ዓ.ም.፣ —

- 3. ከመሠረት ሰብሐት ለአብ፣ «ሥረ፣ ብዙ፣ ገጽ 18—20 በሙሉ፣ አዲስ አበባ በንግድ፣ ማተሚያ ቤት ታተመ፣ 1961 ዓ.ም.፣ »
- 4. ቦቃቤ፣ ሰዓት፣ ከብቱ፣ «መጽሐፈ፣ ምዕላድ» በሃሰተኛው፣ ታላቁ ክፍል፣ አሚን፣ በመንፈስ፣ ቅዱስ፣ በሚል፣ ላይ፣ ገጽ፣ 63

Add 16 199 B, M.

ክፍል : ፩ ።

- 5. አስማተ አበው፣ መጠቀሚያ፣ ሰብዓ፣ መተርጎማን ። ሰብዓ፣ ሊቃናት፣ (መተርጎማን) የጻፉት፣ የአበው፣ ስሞችና፣ ዘመናቸው፣ ይኸው፣ ሲል፣ ርእሰ ነገር ትደርጎ የሐንስ፣ ጌብካር፣ ይጽፋል ። አቡሻክር አንቀጽ፣ 48፣ ገጽ፣ 61 ። ዓምድ፣ 2 ።

Orient 807 Brit. MUS.

ክፍል : ፪ ።

- 6. አቡሻክር አንቀ፣ 48 ገጽ 65
O.ient. 809. B. M.
- 7. ኪዳነ ወልድ ክፍለ መዝገብ ፈጽላት ሲማውያት የግዕዝና የእግርኛ ቋንቋ መዝገብ 2ኛ፣ መጣ፣ ገጽ፣ 55—56 ። 1926 ዓ.ም.
- 8. የአባ ማሩ ንብረት የነበረ በ14ኛው መቶ ክፍለ ዘመን፣ የተጻፈ ስምንቱ (ብሔረ ኦሪት)፣ Orient. 480. Brit. MUS.
- 9. ዘአድያም ሰገድ፣ አያሱ፣ —ብሉይ፣ ኪዳን፣ ተመልክት ። Orient. 411 Brit. MUS.

ምዕራፍ : ፱ ክፍል ፩ ። ዘመን ፣ አበው ።

ስለ ፡ ፬፻፴ ፡ ዓመት ፡ እሥራኤላዊ ፡ ስደት ፡ መንሥኤ ፡ መቼ ፡ እንደሆነ፤

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ሕዝብ ፡ እሥራኤል ፡ በስደት ፡ ኖረው ፡ ከግብፅ ፡ እስከ ወጡ ፡ ድረስ ፡ ስለተነገሩት ፡ ፬፻፴ ፡ ዓመታት ፡ ታሪክ ፡ እንጽፋለን ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ አቁጣጠር ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መግሥት ፡ የተሰየየ ፡ አቀራረብ ፡ ስላላቸው ፡ አንባቢ ፡ እንዳይቸገር ፡ እውነተኛውን ፡ መልኩን ፡ አጥርተን ፡ ለመግለጽ ፡ ሐተታዊ ፡ ማብራሪያ ፡ ማቅረብ ፡ አስፈላጊናል ።

፩ኛ. በቅድሚያ ፡ ከሁሉ ፡ ለየት ፡ ብሎ ፡ ስለሚታየው ፡ በቁጥር ፡ መምህራን ፡ መካከል ፡ «ሰባት ፡ መኃድርን ፡ የሚመለከት ፡ አብነት ፡ መከተል ፡ አለበት» የሚሉ ፡ ክፍሎች ፡ ስላላቸው ፡ አስተሳሰብ ፡ ወስደን ፡ እንመለከታለን ።

ይኸውና ፡ የእነርሱ ፡ አስተሳሰብና ፡ አባባል ፡ ስለነዚህ ፡ ፬፻፴

ዓመታት ፡ እንደሚከተለው ፡ ይገለጻል ።

«፬፻፴ ፡ ዓመት ፡ በሙሉ ፡ እሥራኤላውያን ፡ በግብፅ ፡ ምድር ፡ የኖሩበት ፡ ዘመን ፡ ነው ። ይህም ፡ ይታወቅ ፡ ዘንድ ፡ በአራት ፡ ዘወት ፡ ፲፪ ፡ ፵ ፡ ፵፪ ።

«የእሥራኤል ፡ ልጆች ፡ በግብፅ ፡ ምድር ፡ የተቀመጡት ፡ ዘመን ፡ ፬፻፴ ፡ ዓመት ፡ ነው ። እንዲሁም ፡ ሆኖ ፡ ፬፻፴ ፡ ዓመት ፡ ከተፈጸመ ፡ በኋላ ፡ በዚያ ፡ ቀን ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሠራዊት ፡ ሁሉ ፡ ከግብፅ ፡ ምድር ፡ ወጣ » ይላል ። ይህንም ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ ያዕቆብ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ በወረደ ፡ ጊዜ ፡ የ፻፴ ፡ ዓመት ፡ ሽማግሌ ፡ እንደነበረ ፡ የሚገልጸውን ፡ ትውፊታዊ ፡ ቁጥር ፡ እሥራኤል ፡ በግብፅ ፡ ለኖሩባቸው ፡ ፬፻፴ ፡ ዓመት ፡ መነሻ ፡ ያደርጋል ።

ይህ ፡ አስተሳሰብ ፡ በማጠቃለል ፡ የተነገሩትን ፡ ትላልቅ ፡ ቁጥሮችን ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ እየጠቀስ ፡ የሚሸከቡብ ፡ ሲሆን ፡ እውስጣቸው ፡ ከሰው ፡ የሕይወት ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ የተያያዘውን ፡ የዓመታት ፡ ዝርዝር ፡ ቁጥሮችን ፡ ስለማይመለከት ፡ አብዛኛቹ ፡ የጥናት ፡ ሊቃውንት ፡ አይከተሉትም ። (እነዚህ ፡ መምህራን ፡ ትላልቅ ፡ ቁጥር ፡ ያለባቸውን ፡ ጥቅሶች ፡ እየጠቀሱ ፡ ስለመሸከቡባቸው ፡ አንድ ፡ ሠንጠረዥ ፡ ሠርተን ፡ የምናጻይበት ፡ ቦታ ፡ በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ እንዲገኝ ፡ ተደርጎአል ። ገጽ ፡ ፻፵፮ ።

፪ኛ. ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ አስተሳሰብና ፡ አቀራረብ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ። «የእሥራኤል ፡ ልጆች ፡ በስደት ፡ የኖሩባቸው ፡ ፬፻፴ ፡ ዓመታት ፡ እግዚአብሔር ፡ ለአብርሃም ፡ የተስፋ ፡ ቃሉን ፡ በሰጠው ፡ ጊዜ ፡ የተናገሩቸው ፡ የዓመታት ፡ ቁጥሮች ፡ ናቸው ።» ዘፍ. ፲፮ ፡ ፲፫ ፡ ፲፬ ። (1)

ስለዚህም ፡ አብርሃም ፡ ይህን ፡ የተስፋ ፡ ቃል ፡ ከተቀበለበት ፡ ከ፩ኛ የዕድሜው ፡ ዓመት ፡ ጀምሮ ፡ እሥራኤል ፡ ከግብፅ ፡ እስከወጡበት ፡ ዘመን ፡ የነበሩ ፡ ዓመታት ፡ ናቸው ። ዘፍጥ-፲፪ ፡ ፬ ። (2)

ሐዋርያ ፡ ጳውሎስም ፡ ለገላትያ ፡ ሰዎች ፡ በጻፈው ፡ መልእክቱ ፡ ላይ ፡—«ለአብርሃምና ፡ ለዘሩ ፡ የተስፋ ፡ ቃል ፡ ተነገረ ። . . . ይህንም እላለሁ ፡ ከ፬፻፴ ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ የተሰጠው ፡ ሕግ ፡ አስቀድሞ ፡ በእግዚአብሔር ፡ የተረጋገጠውን ፡ ኪዳን ፡ የተስፋውን ፡ ቃል ፡ እስኪሸርድረስ ፡ አያፈርስም» ብሎ ፡ በማስረዳቱ ፡ ታውቆአል ።

ስለዚህ ፡ የ፬፻፴ ፡ ዓመት ፡ መነሻ ፡ አብርሃም ፡ ተስፋውን ፡ የተቀበለበት ፡ ዘመን ፡ ነው ። » ገላ ፡ ፫ ፡ ፲፮ ፡ ፲፯ ።

በዚህ ፡ የአቀራረብ ፡ ስልት ፡ አብዛኞቹ ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ መምህራንና ፡ መተርጎማን ፡ ይስማማሉ ። (3)

አብርሃም ፡ ይስሐቅን ፡ የወለደው ፡ ፻ ፡ ዓመት ፡ በሆነው ፡ ጊዜ ፡ ነበር ። የተስፋ ፡ ቃል ፡ የተሰጠው ፡ ግን ፡ የ፩ኛ ፡ ዓመት ፡ አዛውንት ፡

በነበረ ጊዜ፡ ነው። ይኸውም፡ የተስፋ፡ ቃል፡ ከተቀበለበት፡ በ፩፤
 ዓመቱ፡ በተጨማሪ፡ ፩፤ ዓመት፡ ቁይቶ፡ ይስሐቅን ፡ ሊወልድ፡
 ችሎአል። ዘፍጥ ፡ ፩፤ ፤ ፩፤ ።

የዚህም ፡ ዘመን ፡ የታሪክ ፡ ትውፊት ፡ ሲወራረስ ፡ እንይ፡—

ሀ. አብርሃም ፡ የተስፋ፡ ቃልን ፡ ተቀብሎ ፡ ይስሐቅን ፡ እስኪወልድ፡	25 ዓመት ፡
ለ. ይስሐቅ ፡ ኤሳውንና ፡ ያዕቆብን ፡ እስኪወልድ፡	60 ዓመት ፡
ሐ. ያዕቆብ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ሲወርድ ፡	130 ዓመት ፡
ድምር ፡	215 ዓመት ፡

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ የዘመን ፡ ቁጥር ፡ የ፩፻፴ ፡ ዓመት ፡ ስደት ፡ ከፊልነው ፡ (4) ዘፍጥ ፡ ፩፤ ፤ ፩፤ ። ምዕ- ፩፤ ፤ ፩፤ ። ም ፡ ማ፯፤፱

ክፍል ፡ ፪ ፡ ዘመን ፡ አበው ፡

ስለ ፡ ፩፻፴ ፡ ዓመት ፡ እሥራኤላዊ ፡ ስደት ፡ አጋማሽ ፡ ሐተታዊ ታሪክ።

ከላይ ፡ እንደተገለጸው ፡ የ፩፻፴ ፡ ዓመት ፡ እሥራኤላዊ ፡ ስደት ፡ ታሪካዊ ፡ ቁጥር ፡ በአሪት ፡ ዘፍጥ ፡ ፲፮፡ ፲፫፡ ፲፱ ። በዘዐአ. ፲፪፡ ፵፤ ፡ ማ፯፤፱፡ ተጽፎ ፡ በመገኘቱ ፡ አጠቃላይ ፡ ቁጥር ፡ መሆኑ ፡ ሲታወቅ ፤ ከሰው ፡ የሕይወት ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ በዝርዝር ፡ እንዲገለጽ ፡ እያመሳከርን ፡ የአብርሃም ፡ ዕድሜ ፡ ፫፮፡ ዓመት ፡ ከሆነበት ፡ ጀምሮ ፡ ያዕቆብ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ እስከ ፡ ወረደበት ፡ ያለው ፡ ከፊሉን ፡ ፪፻፲፮፡ ዓመት ፡ አግኝተናል ።

ከፊሉን ፡ ቀሪ ፡ ዘመን ፡ በታሪካዊ ፡ ትውፊት ፡ ዝርዝር ፡ ለማግኘት ፡ ሐተታችንን ፡ ስንቀጥል ፤ የዮሴፍን ፡ ታሪክ ፡ ተከታትለን ፡ ብናዘግም ፤ ከሌሎች ፡ ይልቅ ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ የሚያረግጥ ዱን ፡ በመጽሐፍ ቅዱስ ፡ ጥቅሶች ፡ የተመሠረቱ ፡ የዘመን ፡ ቁጥሮች ፡ እናገኝበታለን ። ሌላ ፡ ይቅርና ፡ የዮሴፍ ፡ ልደትና ፡ ሞት ፡ ተጠቅሶ ፡ ይገኛል ።

ዮሴፍ ፡ በፈርዖን ፡ ፊት ፡ በቆመ ፡ ጊዜ ፡ የ፴ ፡ ዓመት ፡ ጉልማሳ ፡ ነበር ። ዘፍጥ ፡ ማ፯፤ ፡ ማ፯፤ ። እንዲሁም ፡ የጥጋብ ፡ ዘመን ፡ ፯ ፡ ዓመት ፡ ነበር ። ዘፍጥ ፡ ማ፯፤ ፡ ማ፯፤ ፡ ማ፯፤ ። የረሃብም ፡ ዘመን ፡ ፯ ፡ ዓመት ፡ ሲሆን ፡ ፪ ፡ ዓመት ፡ እንደተነግሉትና ፡ ገና ፡ ፮፡ የረሀብ ፡ ዓመታት ፡ እንደቀሩ ፤ ያዕቆብ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ወረደ ። ዘፍጥ ፡ ማ፯፤ ፡ ፮፡ ፯ ፡ የጥጋቡ ፡ ዘመን ፡ ፯ ፡ ዓመትና ፡ ከረሀቡ ፡ ዘመን ፡ የተነግሉት ፡ ፪ ፡ ዓመት ፡ በደመር ፤ ፱ ፡ ዓመት ፡ ይሆናል ። ይህ ፡ ፱ ፡ ዓመት ፡ የዮሴፍ ፡ በፈርዖን ፡ ፊት ፡ በቆመ ፡ ጊዜ ፡ የ፴ ፡ ዓመት ፡ ልጅ ፡ ነበርና ፡ ተገቢው ፡ ጋር ፡ በደመር ፡ ሆኖ ፡

እንግዲህ ፡ የዮሴፍ ፡ የ፴፱ ፡ ዓመት ፡ ልጅ ፡ ሲሆን ፤ ያ ፡ ጊዜ ፡ ያዕቆብ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ የወረደበት ፡ ዘመን ፡ መሆኑ ፡ ተረጋገጠ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ያዕቆብ ፡ የ፻፴ ፡ ዓመት ፡ ሽማግሌ ፡ መሆኑን ፡ ለፈርዖን ፡ እንደተገለጸለት ፡ ታውቆአልና ፤ ማ፯፤፮ን ፡ የዮሴፍ ፡ ዕድሜ ፡ ከ፻፴ ብንቀንስ ፡ ያዕቆብ ፡ የ፲፩ ፡ ዓመት ፡ አዛውንት ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፤ የዮሴፍን ፡ እንደወለደ ፡ ያስገነዝባል ። ይህን ፡ ቁጥር ፡ ልብ ፡ ያደርጋል ። ዘፍጥ ፡ ማ፯፤፱፡፰፡

እነሆም ፡ ያዕቆብ ፡ የ፻፴ ፡ ዓመት ፡ ሽማግሌ ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፤ ልጁ ፡ ዮሴፍ ፡ የ፴፱ ፡ ዓመት ፡ ልጅ ፡ እንደነበረና ፤ የዮሴፍ ፡ በ፻፲ ፡ ዓመቱ ፡ እንደሞተ ፡ ተገልጾ ፡ እናገኛለን ። ዘፍጥ ፡ ፱ ፡ ፩፤ ።

ይህም ፡ የሚያስረዳው ፡ ያዕቆብ ፡ በ፻፴ ፡ ዓመቱ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ከወረደ ፡ በኋላ ፡ የዮሴፍ ፡ ፫፮፡ ዓመት ፡ ቁይቶ ፡ መሞቱን ፡ ነው ። አሁን ፡ ፫፮፡ ዓመትን ፡ ይዞ ፡ መቁየት ፡ ነው ።

እስከዚህ ፡ ያለው ፡ የዘመን ፡ አቁጣጠር ፡ በሐረገ ፡ ትውልድ ፡ ዕድሜ ፡ የተሰናሰለ ፡ ነው ። ሆኖም ፡ ከዮሴፍ ፡ ሞት ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ልደተ ፡ ሙሴ ፡ ያሉት ፡ ፳፬ ፡ ዓመታት ፡ በሐረገ ፡ ትውልድ ፡ ትውፊት ። አይሰናሰሉም ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ ከዮሴፍ ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ልደተ ፡ ሙሴ ፡ ለእነዚህ ፡ ፳፬ ፡ ዓመታት ፡ በቂ ፡ የሆነ ፡ የታሪካዊ ፡ የጊዜ ፡ ስፍራ ፡ መኖሩ ፡ ቢታመንም ፤ የጊዜ ፡ ታሪካዊ ፡ ትውፊትን ፡ (ቅብብልን) ከአረካካቢው ፡ ሰው ፡ ጋር ፡ ተጨባጭ ፡ አድርጎ ፡ የሚያቀርብ ፡ ጥቅስ ፡ በብሔረ ፡ ኦሪት በጠቅላላውም ፡ በመጽሐፍ ቅዱስ ፡ አልተገኘም ።

እንግዲያውማ ፡— እስከ ፡ የዮሴፍ ፡ ሞት ፡ ያስጓዘን ፡ ትውፊታዊ ፡ ቁጥር ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ከተቋረጠ ፤ እስከ ፡ የዮሴፍ ፡ ሞት ፡ ድረስ ፡ የተጓዘውን ፡ የጊዜን ፡ ታሪካዊ ፡ ትውፊት ፡ ወደ ፡ ጎን ፡ አቁይተን ፡ በሐረገ ፡ ትውልድ ፡ ወደ ፡ ሙሴ ፡ የሚወርደውን ፡ የሌዊን ፡ ትውልድ ፡ ለመመርመር ፡ በናተኩር ፡ አይሻልጥን ?

አዎን ፡ ሌዊ ፡ ከያዕቆብ ፡ የተወለደበትን ፡ ጊዜ ፡ ብንፈልግ ፤ እስከ ፡ ልደተ ፡ ሙሴ ፡ የሚያያይዝ ፡ አረካካቢ ፡ (ትውፊታዊ) ሰውና ፡ ቁጥር ፡ ባናገኝም ፡ እንኳ ፤ በመጠኑ ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ራመድ ፡ እንድንል ፡ የሚገፋን ፡ ቁጥር ፡ እናገኝ ፡ ይሆናል ።

እንግዲህ ፡ ሌዊ ፡ ከያዕቆብ ፡ የተወለደበትን ፡ ጊዜ ፡ እንፈልጋለን ። አዎን ! ያዕቆብ ፡ ለአጎቱ ፡ ላባ ፡ ፯ ፡ ዓመት ፡ ተገዝቶ ፡ ልያን ፡ አግብቶ ፡ ልያ ፡ ሮቤልን ፡ ስምያንን ፡ ሌዊን ፡ የወለደችለትን ፡ ዘመን ፡ ለማግኘት ፡ እንድ ፡ ቀዋሚ ፡ ማስረጃ ፡ ከመጽሐፍ ቅዱስ ፡ መጨበጥ ፡ ኦስፊላገ ፡ ነው ።

እርሱም፡— «ራሔልም፡ ዮሴፍን፡ ከወለደችለት፡ በኋላ፤ ያዕቆብ ላባን፡ እንዲህ፡ አለው፡— ወደ፡ ስፍራዬ፡ ወደ፡ አገራም፡ እመለስ ፡ ስንድ፡ አሰናብተኝ ። ስለ፡ እነርሱ፡ የተገዛሁላቸውን፡ ሚስቶቹንና ፡ ልጆቹን፡ ስጠኝና፡ ልሂድ» ብሎ፡ ተናግሮ፡ እንደነበር፡ ይታወሳል ። ስፍጥ ። ሸ፩ ፤ ሸ፩ ።

በዚህ፡ ጥቅስ፡ ላይ፡ ምርመራ፡ በደረግ፡ መጋረጃው፡ ተገልጾ፡ ተፈላጊው፡ ነገር፡ መታየቱ፡ አይቀርም ።

ይህ፡ ጥቅስ፡ ባጭሩ፡ ራሔል፡ ዮሴፍን፡ የወለደችበት፡ ጊዜንና፡ ያዕቆብም፡ ለላባ «አሰናብተኝ» ሲል፡ ጥያቄውን፡ ያቀረበበት፡ ጊዜን፡ ለይቶ፡ ያስጨብጠናል ። ይህ፡ ጊዜ፡ ያዕቆብ፡ ለላባ፡ ሁለት ፡ ጊዜ ፡ ሰባት፡ ዓመታት፡ ካገለገለው፡ በኋላና፡ ስለ፡ ሦስተኛው፡ ሰባት፡ አዲስ፡ ውል፡ እየተነጋገሩ፡ የተገኙበት፡ ጊዜን፡ የሚያስገነዝብ፡ መሆኑ፡ በጣም፡ ግልጽ፡ ነውና፤ ክርክር፡ የሚያሻው፡ አይደለም ። ስፍጥ ። ሸ፩ ፤ ሸ፩ ።

መቼም፡ የዮሴፍ፡ የሕይወት፡ ታሪክ፡ አኃዝን፡ ይዘ፡ ስለሚነገር፤ በያዕቆብ፡ ሕይወትና፡ ድርጊት፡ ላይ፡ የሚያብራራ፡ መሠረታዊ፡ ታሪክ፡ አለውና፤ የተወለዱበትን፡ ዘመን፡ ለማግኘትም፡ በሆነ፤ መመሪያችን፡ ከዚህ፡ ውጭ፡ አይሆንም ።

ስለዚህ፡ ያዕቆብ፡ ወደ፡ ግብ፡ በ፻፴፯፡ ዓመቱ፡ በወረደ፡ ጊዜ ፤ ዮሴፍ፡ የ፴፱፡ ዓመት፡ ልጅ፡ እንደነበረ፤ የተገለጸውን፡ አስታውሰን፤ ይህን፡ ዘመን፡ ከተራ፡ (ገደብ)፡ በማድረግ፤ ዮሴፍ፡ በተወለደ፡ ጊዜ ፡ የያዕቆብ፡ ዕድሜ፡ ምን፡ ያህል፡ እንደነበረ፡ መረዳት፡ አያቅተንም፡— ከ፻፴፯፡ ዓመት፡ ፴፱፡ ብንቀንስ፤ ያዕቆብ፡ ዮሴፍን፡ በወለደ፡ ጊዜ ፤ የ፺፩፡ ዓመት፡ አዛውንት፡ እንደነበረ፡ እናገኛለን ። ስፍጥ ። ሸ፩ ፤ ሸ፩ ።

ደግሞ፡ ራሔል፡ ዮሴፍን፡ እንደ፡ ወለደችለት፡ ያዕቆብ፡ ላባ፡ እንዲያሰናብተው፡ የጠየቀበትን፡ ጊዜ፡ እንደ፡ ገደብ፡ አድርገን፡ ያዕቆብ፡ ልያን፡ ሲያገባ፤ ዕድሜው፡ ምን፡ ያህል፡ እንደነበረ፡ ብንመረምር ፡ ዮሴፍን፡ እንደወለደ፡ አሰናብተኝ፡ ብሎ፡ ላባን፡ በጠየቀው ፡ ጊዜ ፤ ያዕቆብ፡ የሁለት፡ ሰባት፡ ዓመታት፡ አገልግሎቱን፡ በፈጸመ፡ ጊዜ ፡ መሆኑ፡ በተነጋገሩበት፡ ውል፡ ታውቆአልና፤ ያዕቆብ፡ ልያን፡ ያገባ፡ ከ፺፯፡ ዓመት፡ በፊት፡ መሆኑ፡ ግልጽ፡ ነው ። ስፍጥ ። ሸ፩ ፤ ሸ፩ ።

ያዕቆብ፡ ከላባ፡ በተነጋገረ፡ ጊዜና ፡ ዮሴፍን፡ በወለደ፡ ጊዜ ፡ የ፺፩፡ ዓመት፡ ሰው፡ እንደነበረ፡ አይተናል ። ይህን፡ ፺፯ ዓመት ፡ ከ፺፩ ዓመት ፡ ብንቀንሰው ፤ ያዕቆብ ፡ ልያን ፡ ያገባ ፡ ጊዜ ፡ የ፹፬፡ ዓመት ፡ ሰው ፡ እንደነበረ ፡ ለመረዳት ፡ ያስችለናል ።

እነሆም፡ ያዕቆብ፡ ልያን፡ ሲያገባ፤ በ፹፬፡ የዕድሜው፡ ዓመት መሆኑ፡ ተገለጸ ። ይህ፡ ቁጥር፡ በመገኘቱ፡ በያዕቆብ፡ የሕይወት ታሪክ፡ ወዲያም፡ ወዲህም፡ የሚያረጋግጥ ድ፡ መንገድ፡ ተከፍቶአልና ከወንድሙ፡ ከኤሳው፡ የሸሸበትንና፡ የተመለሰበትን፡ ጊዜም፡ ሁሉ፡ ስለሚያስገኝ፤ ጠቃሚነቱን፡ አለመዘንጋት፡ ነው ።

ያዕቆብ፡ ልያን፡ እንዳገባ፡ መጀመሪያ፡ ሮቤልን፡ ወለደችለት፡ በዓመቱም፡ ስምዖንን፡ ወለደችለት፡ በሦስተኛው፡ ዓመትም፡ ሌዊን ወለደችለት ። እነዚህ፡ ፫፡ ዓመታት፡ ለያዕቆብ፡ ልያን፡ ሲያገባ፡ ከነበረው፡ ፹፬፡ ዓመት፡ ጋር፡ ብንደምራቸው፡ ሌዊ፡ በያዕቆብ፡ ዕድሜ በ፹፯፡ ዓመት፡ መወለዱን፡ ዮሴፍንም፡ በ፱፡ ዓመት፡ የሚቀድመው መሆኑን፡ ለመገንዘብ፡ ያበቁናል ። ስፍጥ ። ሸ፩ ፤ ሸ፩ ።

አንዳንድ፡ ሊቃውንት፡ ግን፡ ሌዊ፡ በያዕቆብ፡ ዕድሜ፡ በ፹፪ ዓመት፡ ተወለደ፡ ይላሉ ። ገሚሶቹም፡ «ሌዊ፡ የተወለደው፡ በያዕቆብ በ፹፮፡ ዓመት፡ ነው» ብለዋል ። የዚህ፡ አቁጣጠር፡ ጎሳብ፡ ግን፡ ገና አልገባኝም ። ባዮቹ፡ መነሻውን፡ አልገለጹታና፡ ነው ። (5)

እነሆም፡ ሌዊ፡ ወደ፡ ግብ፡ ሲሰደድ፡ የዕድሜው፡ ዘመን፡ ምን ያህል፡ እንደ፡ ነበረ፡ ለመረዳት፡ ያዕቆብ፡ ወደ፡ ግብ፡ እንደ፡ ወረደ፡ ከነበረው፡ ከ፻፴፯፡ ዓመት፡ ፹፯፡ ብንቀንስ፡ ፵፫፡ ዓመት ፡ ስለምናገኝ፤ የ፵፫፡ ዓመት፡ ልጅ፡ በነበረ፡ ጊዜ፡ ወደ፡ ግብ፡ መሄዱ ፡ ይታያል ።

የሌዊ፡ ጠቅላላ፡ ዕድሜው ፡ ፻፴፯፡ ዓመት፡ ነው ። ዘፀአ- ፮፡ ፲፮ ከ፻፴፯፡ ወደ፡ ግብ፡ ከመውረዱ፡ የኖረባቸውን፡ ፵፫፡ ዓመታት፡ ብንቀንስ፡ ፺፬፡ ዓመት፡ እናገኛለን ። ስለዚህም፡ ሌዊ ፡ በምድረ፡ ግብ፡ ፺፬፡ ዓመት፡ ቁይቶ፡ መሞቱን፡ ለመረዳት፡ እንችላለን ።

እነሆም፡ ሌዊ፡ በግብ፡ አገር፡ ቁይቶ፡ ስለሞተ፤ ከሌዊ፡ ሞት፡ እስከ፡ ልደተ፡ ሙሴ፡ የ፵፩፡ ዓመታት፡ ታሪክን፡ የሚያረካክብ፡ የትውፊት፡ ሰው፡ ሳይገለጥ፡ በክፍት፡ የጊዜ፡ ቦታ ፡ ተዘርረው ፡ እናገኛለን ።

ዮሴፍ፡ አባቱ፡ ወደ፡ ግብ፡ ከመጣለት፡ ጊዜ፡ ጀምሮ ፡ በግብ፡ የኖረበት ፡ ዘመን ፡ ፸፩ ፡ ዓመት ፡ ነበረና ፤ ሌዊ ፡ ግን ፡ በግብ፡ የኖረው ፡ ፺፬ ፡ ዓመት ፡ በመሆኑ ፤ ከዮሴፍ ፡ ሞት ፡ በኋላ ፡ ፳፫ ፡ ዓመት ፡ ቁይቶ ፡ ስለሞተ ፤ ከዮሴፍ ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ልደተ ፡ ሙሴ ፡ ከነበረው ፡ የጊዜ ፡ ቦታ ፤ ከሌዊ ፡ እስከ ፡ ልደተ ፡ ሙሴ ፡ ያለው ፡ ክፍት ፡ የጊዜ ፡ ቦታ ፡ እንደሚጠብ ፡ መገንዘብ ፡ አያቅትም ። ይህም ፡ ከ፳፬ ወደ ፡ ፵፩ ፡ ወርዶአልና፡ ነው ።

ነገር፡ ግን፡ ከሌዊ፡ ሞት፡ እስከ፡ ልደተ፡ ሙሴ፡ ስለሚገኙ፡ ፵፩ ዓመታት፡ በትውፊታዊ፡ የዘመን፡ ታሪክ፡ የሚያቀባብል ፡ ወይም ፡

የሚያሸጋግር ፡ ሰው ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ተጠቅሶ ፡ አልተገኘም ።

ምነው! የሙሴ ፡ አያት ፡ ቀዳት ፡ ሐረገ ፡ ትውልድ ፡ የታወቀ ፡ አደለገን? ፡ የሚል ፡ ጥያቄ ፡ ይኖራል ።

አዎን— የሙሴ ፡ አያት ፡ ቀዳት ፡ የሌዊ ፡ ልጅ ፡ ነው። ነገር ፡ ግን ፡ ሌዊ ፡ ቀዳትን ፡ በስንተኛው ፡ ዓመቱ ፡ እንደወለደው ፡ አልተገለጸም ። እገሌ ፡ ይህን ፡ ያህል ፡ ዓመት ፡ እንደሆነው ፡ እገሌን ፡ ወለደ ፡ የሚያሰኝ ፡ ትውልድታዊ ፡ ወይም ፡ አሸጋጋሪ ፡ ቁጥር ፡ በወላጁ ፡ ወይም በተወላጁ ፡ ተሥሎ ፡ ተቀርቦበት ፡ እስካልተገኘ ፡ ድረስ ፤ ታሪካዊ ትውልድን ፡ ያስገነዝባል ፡ ለማለት ፡ አያስደፍርም ።

ስለዚህ ፡ አንዳንድ ፡ ሊቃውንት ፡ ቀዳት ፡ የተወለደበትን ፡ ዘመን ከቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ በ.ያጠ.፤ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ታሪክ ፡ የዚህን ፡ መረጃ ፈልገው ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ከአራት ፡ የሚቀድምና የሚገቡ ፡ አስረጅ ፡ ታሪክ ፡ አላገኙም ።

ከኩፋሌም ፡ የዳሰሱት ፡ ታሪካዊ ፡ ትውልድን ፡ የማያስገኝ ፡ ነበር ።

ኩፋሌ ፡ ራሱ ፡ አዳም ፡ ከተፈጠረ ፡ ጀምሮ ፡ የሴፍ ፡ እስከተሸጠ በት ፡ ዘመን ፡ ፵፬ ፡ ኢዮቤልዩና ፡ ስድስተኛ ፡ ሱባዔ ፡ ብቻ ፡ አድርጎት ፡ ስለሚገኝ ፤ ይህም ፡ ከኢዮቤልነት ፡ ሽፋኑ ፡ ተገልጦ ፡ ሲተነተን ፤ ዝር ዝር ፡ ቁጥሩ ፡ «፪፯ ፡ ፻፺፰ ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ ብቻ ፡ ስለሚሆን ፤ ሰባ ፡ ሊቃናት ፡ ከተረገሙት ፡ ይሁን ፡ ከአይሁድ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ፈጽሞ ፡ በማይገናኝ ፡ የዘመን ፡ አቋጣጠር ፡ ብቻውን ፡ እንደሚጓዝ ፤ አስታውቆአል ። ኩፋሌ ፡ ፳፱ ፡ ፲፩ ፡ ፲፫ ።

ከዱሮ ፡ የኢትዮጵያ ፡ የቁጥር ፡ ሊቃውንት ፡ አንዱ ፡ ሲያገናዝብ ፡ ሳለ ፤ ይህን ፡ ባዮ ፡ ጊዜ ፤ ሲነደው ፡ «ኩፋሌ ፡ ማለት ፡ ዘተከፍለ ፡ እምአሪት» ልጅ ፡ ከአባቱ ፡ እንደ ፡ ሚከፈል ፡ የተከፈለ ፡ በሆን ፤ ግብሩን ፡ ፈራሽ ፡ አድርጎታል ። ሲል ፡ በሥርዋዕ ፡ ጽፎአል ። (6)

ይህ ፡ ብቻ ፡ አይደለም ፤ የቀዳት ፡ የእንበረም ፡ ጠቅላላ ፡ የዕድሜያቸው ፡ ዘመን ፡ በአራት ፡ ተጽፎ ፡ የተገለጸ ፡ ሲሆን ፤ ቀዳት ፡ በስንተኛው ፡ ዓመቱ ፡ እንበረምን ፡ እንደ ፡ ወለደ ፤ እንበረምም ፡ ሙሴን ፡ በወለደ ፡ ጊዜ ፤ የሰንት ፡ ዓመት ፡ አዛውንት ፡ እንደነበረ ፤ የሚገልጽ ፡ ጥቅስ ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ አልተገኘም ። ዘፀአ. ፮ ፡ ፲፮—፳ ።

እንግዲህ ፡ ከላይ ፡ እንደተገለጸው ፡ በምንም ፡ ረገድ ፡ በዚህ ፡ በ፵፩ ዓመት ፡ የታሪክ ፡ ባለቤት ፡ በመሆን ፡ የሚያቁናጥጠን ፡ ማለት ፡ ጊዜውን ፡ የሚያረካክበን ፡ ሰው ፡ ለማግኘት ፡ አልቻልንምና ፤ ትችቱን ፡ በዚህ እናብቃ ።

ከሌዊ ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ሙሴ ፡ ልደት ፡ ፵፩ ፡ ዓመታት ፡ መኖራቸውን ፡ ለ፵፩ ፡ ዓመታት ፡ የሚሆን ፡ የታሪክ ፡ ጊዜ ፡ ከፍት ፡ ቦታ ፡ መኖሩን ፡ መቼውም ፡ ተረድተናል ። ገላ ፡ ፫ ፡ ፲፮ ፡ ፲፯ ።

፵፩ ፡ ዓመታትን ፡ ይዘን ፡ ከልደተ ፡ ሙሴ ፡ እስከ ፡ ፀአተ ፡ እስራኤል (እስራኤል ፡ ከግብፅ ፡ እስከ ፡ ወጡ) ምን ፡ ያህል ፡ ዘመን ፡ እንዳለ ፡ ከቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ እንመልከት ።

ሙሴ ፡ ፵ ፡ ዓመት ፡ በሆነው ፡ ጊዜ ፤ ካደገበት ፡ ከፈርዖን ፡ ቤት ፡ ወጥቶ ፡ ከብሉይ ፤ ወደ ፡ ዓ ድያም ፡ ሄደ ።

በምድያም ፡ ፵ ፡ ዓመት ፡ ከቁየ ፡ በኋላ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ተጠርቶ ፡ እስራኤልን ፡ ከግብፅ ፡ ያወጣ ፡ ዘንድ ፡ ተመልሶ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ እንደገባና ፡ ሕዝቡ ፡ እስራኤልን ፡ ይዞ ፡ ከግብፅ ፡ እንደወጣ ፡ ተገልጾአል ።

ዘፀአት ፡ ፮ ፡ ፮ ። የሐዋ. ሥ. ፯ ፡ ፳፫—፵ ።

እነሆም ፡ ሙሴ ፡ ፹ ፡ ዓመት ፡ በሆነው ፡ ጊዜ ፤ እስራኤል ፡ ከግብፅ ፡ ምድር ፡ እንደወጡ ፡ ታወቀ ።

ሀ. አሁን ፡ ያዕቆብ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ከወረደበት ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ ሌዊ

በግብፅ ፡ የኖረው ፡ —	94 ፡ ዓመት ፡ ፡
ለ. ከሌዊ ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ሙሴ ፡ ልደት ፡ —	41 »
ሐ. ከሙሴ ፡ ልደት ፡ እስከ ፡ ፀአተ ፡ እስራኤል ፡ —	80 »
ድምር	215. ዓ. ሆነ

ይህ ፡ ቁጥር ፡ ከእስራኤላውያን ፡ የሰደት ፡ ዘመን ፡ የ፬፻፴ ፡ ዓመት ፡ ከፊሉ ፡ የዘመን ፡ ቁጥር ፡ ነው ። (7)

ሀ. ከአብርሃም ፡ ፸፭ኛ ፡ ዕድሜው ፡ ጀምሮ ፤ ያዕቆብ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ ስከሄደበት ፡ ጊዜ ፡ የነበረው ፡ ከፊል -

ለ. ከዚያም ፡ እስከ ፡ ፀአተ ፡ እስራኤል ፡ የተገኘው ፡ አጋማሽ ፡ ቁጥር ፡

215. ዓመት ፡
215. ዓመት ፡
430. ዓመት ፡

ድምር ፡ ይሆናል ። (8)

በውስጡ ፡ በሚገኝ ፡ አቀራረብ ፡ ባይስማሙም ፡ የ፬፻፴ ፡ ዓመት ፡ መነሻ ፡ ከአብርሃም ፡ ፸፭ኛ ፡ ዓመት ፡ ወዲህ ፡ እስከ ፡ ፀአተ ፡ እስራኤል መሆኑን ፡ አብዛኞቹ ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አብው ፡ ይስማሙበታል ።

አሁን ፡ ከአዳም ፡ እስከ ፡ ፀአተ ፡ እስራኤል ፡ ያለውን ፡ የዘመን ፡ ቁጥር ፡ ምን ፡ ያህል ፡ እንደሆነ ፡ እንመልከት ።

ሀ- ከአዳም ፡ እስከ ፡ ጥፋት ፡ ውኃ ፡	2. 256
ለ- ከጥፋት ፡ ውኃ ፡ እስከ ፡ አብርሃም ፡ ፎኛኛ ፡ ዓመት ፡	1. 207
ሐ- ከአብርሃም ፡ ፎኛኛ ፡ እስከ ፡ ፀአተ ፡ እስራኤል ፡	430
ድምር ፡	<u>3.893 ዓ.ዓለም</u>

በምዕራፍ ፡ ፱ ፡ የሚገኙ ፡ የማስረጃ ፡ ጥቅሶች ፡

- «ወእምድገረ ሰብዓ ወኃምስቱ ዓመት እምዓመተ አብርሃም ይትሰለፉ አርባ ዕቱ ምእት ፡ ወሠላሳ ዓመት ፡ ከአብርሃም ፎኛኛ ዓመት በኋላ ፬፻፴ ዓመት መቄጠር ይጀምራል ። ሲል አቡሻ ክር ይናገራል ። አቡሻከር አንቀጽ ፵፰ ገጽ ፳፮ ዓምድ ፩ ።
Orient. 809. Brit. MUS.
- «እምአብርሃም እስከ ፡ ፀአተ ፡ እምራኤል ፡ አርባዕተ ፡ ምእት ፡ ሠላሳ ፡ ወአሐዱ ፡ ዓመት ከአብርሃም እስከ ፡ ፀአተ ፡ እምራኤል ፬፻፴፩ ዓመት ነው ይላል ። ፡—ገጽ ፳፩ ነገረ ትንቢቶሙ ለነቢያት የሚል ጽሑፍ
Orient. 494. Brit. MUS.
- «ወመዋዕልየሰ የም ምእት ወሠላሳ ዓመት » ዘይቤ ያዕቆብ— ዝኪውእቱ ተናጸሚቱ ክልኤቱ ምእት አሠርቱ ወገምስቱ ዓመት » ዘፍጥ- ፵፯ ፡ ፮—፱ ያዕቆብ ለፈርዖን የዕድሜውን ዘመን ሲነግረው እሁን መቶ ሠላሳ ዓመት ሆነኝ አለው ። እንሆም ከአብርሃም ፎኛኛ ዓመት ጀምሮ የተቆጠረ የ፪፻፲፩ ዓመት የተፈጸመበት ጊዜ ይህ ነበር ብሎአል ። አቡሻከር አንቀጽ ፵፰ ፡ ገጽ ፳፯ ።
Orient., 809.B. M.
- ክፍል ፪ ዘመን አበው የ፬፻፴ ዓ. አጋማሽ ፡
«ወይቤ አሐዱ እምስብእ ሐሳባት እስመ ለያዕቆብ ሰባ ኮኖ ሰማኒያ ወክልዔተ ዓመተ ወለደ ሎቱ ሌዊ ። ያዕቆብ ፹፪ ዓመት በሆነው ጊዜሌዊን ወለደ » ብሎ ከገሳብ ሊቃውንት አንዱ ተናግሮአል ። ሲል አቡሻከር ይጠቅሳል አቡሻ- አንቀ- ፵፰ ገጽ ፳፭
Orient. 809.B. M.
- ከሊቀ ሊቃውንት መሐሪ ትርፌ የተዘጋጀ የቅ. ጳውሎስ መጽሐፍ ፡ ገጽ ፫፻፹፱ ፫፻፺ አዲስ አበባ በትንሣኤ ዘገባኤ ማተሚያ ቤት ታተመ ፲፱፵፰ ዓ. ም.
- ከኢትዮጵያዊ ሊቅ በሥርዋዕ የተጻፈ ፡ «ኩፋሌ ዘከመ ይተከፈል ወልድ እም አቡሁ ከማሁ ተከፍለ ኩፍሌ እምእራት » አቡሻ ገጽ ፳፰ ዓምድ ፫
Orient 809 B. M.
- ይቤ ማር በርሳ እምጥንተ በአቶሙ ለእስራኤል በሰብዓ ነፍስ እስከ ፀአተሙ ክልኤቱ ምእት አሠርቱ ወኃምስቱ ዓመት— ማር በርሳ የተባለ ሊቅ «እምራኤል ሰብዓ ነፍስ ሆነው ወደ ገብዕ ከገቡበት ዘመን ጀምሮ ከግብዕ እስከ ወጡበት ድረስ፡፪፻፲፩ ዓመት ነው» ብሎአል ። ገጽ ፲፱ ። ማር በርሳ ከመጽሐፈ ነቢያት ውስጥ አብሮ የተጠረዘ ።—
Add. 24. 991 B. M
- «ዕድሜ ህላዌሆሙ ለሕዝብ ውስተ ምድረ ግብዕ እስከ እመ አውዕሎም እግዚአብሔር በእደዌሁ ለሙሴ ክልኤቱ ምእት አሠርቱ ወኃምስቱ ዓመት ። ሕዝብ እምራኤል እግዚአብሔር እስኪያወጣቸው ፡ በግብዕ የኖሩበት ፪፻፲፩ ዓመት ነው ። ይላል ። አቡሻከር ገጽ ፳፮ ዓምድ ፪
Orient. 809.

ምዕራፍ ፡ ፲ ፡ ክፍል ፡ ፩ ፡
ዘመን ፡ መሳፍንት ።

የሙሴና ፡ የኢያሱ ፡ ዘመን ፡ ምስፍና ፡ ሐተታዊ ፡ ታሪክ ።

የሙሴ ፡ ዘመን ፡ ምስፍና ፡ እስራኤል ፡ ከግብዕ ፡ ከወጡበት ፡ ዓመት ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ጊዜ ፡ ሞቱ ፡ ድረስ ፡ ሲሆን ፡ ዘመን ፡ ምስፍናው ፡ ፵ ዓመት ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ፡ የሙሴ ፡ ዕድሜ ፡ በጠቅላላ ፡ ፻፳ ፡ ዓመት ፡ ነበር ። በ፹ ፡ የዕድሜው ፡ ዓመት ፡ ከፈርዖን ፡ ባርነት ፡ ሕዝብ ፡ እስራኤልን ፡ ነፃ ፡ እንዲያወጣ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ዘንድ ፡ ታዘዘ ። ፵ ፡ ዓመትም ፡ በምስፍና ፡ ሕዝብ ፡ እስራኤልን ፡ በምድረ ፡ በዳ ፡ መራ። ይህም ፡ በቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ ተገልጿል ፡ የታወቀ ፡ ቁጥር ፡ ነው ። ዘፀአት ፡ ፮ ፡ ፯ ፡ ዘዳግም ፡ ፴፬ ፡ ፯ ።

የሙሴ ፡ አላስቸገረምና ፡ ሰፊ ፡ ሐተታ ፡ አያስፈልገውም ። ነገር ፡ ግን ፡ ከእርሱ ፡ ቀጥሎ ፡ ሕዝቡ ፡ እስራኤልን ፡ እየመራ ፡ በምስፍና ፡ ከነዓናውያንን ፡ ወግቶ ፡ ርስትን ፡ ለነገደ ፡ እስራኤል ፡ ያከፋፈለ ፡ የኢያሱ ፡ ዘመን ፡ ምስፍናው ፡ በአኅዝ ፡ ቁጥር ፡ ተገልጿል ፡ አልተጻፈም ። ጠቅላላ ፡ ዕድሜው ፡ ብቻ ፡ ምን ፡ ያህል ፡ እንደሆነ ፡ ተጽፎአል ። ኢያ ፡ ፳፱ ፡ ፳፱ ።

ስለዚህ ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መምህራን ፡ የኢያሱን ፡ ዘመን ፡ ምስፍና ፡ ምን ፡ ያህል ፡ እንደሆነ ፡ አውጥተው ፡ አውርደው ፡ በጥንቃቄ ፡ ለመረዳት ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ተመልሰው ፡ መጀመሪያ ፡ የተወለደበትን ፡ ዘመን ፡ ፈለጉና ፡ መረመሩ ።

፩. በመጽሐፈ ፡ ቀሌምንጦስ ፡ «ኢያሱ ፡ በሙሴ ፡ ዕድሜ ፡ በ፵፪ኛ ዓመት ፡ ተወለደ» ተብሎ ፡ ተጽፎአል ። (1)

፪. ብዙዎቹ ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ሊቃውንት ፡ አቡሻክርና ፡ ሳዊሮስ ፡ ዘእስሙናይን ፡ ሌሎችም ፡ ኢያሱ ፡ የ፴፱ ፡ ዓመት ፡ ሰው ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ ከሙሴ ፡ ጋር ፡ እንደተገናኘ ፡ ፵ ፡ ዓመትም ፡ ከሙሴ ፡ ጋር ፡ እንደኖረ ፤ ምስፍናን ፡ ሲረከብ ፤ የ፸፱ ፡ ዓመት ፡ አዛውንት ፡ ሆኖ ፡ በምስፍና ፡ ፴፩ ፡ እንደ ፡ መራና ፡ በ፻፲ ፡ ዓመቱ ፡ እንደሞተ ፡ ይናገራሉ ። (2)

እነዚህ ፡ ሊቃውንት ፡ ወደዚህ ፡ የተመሩበት ፡ መሠረተ ፡ አሳብ ፡ ካሉበና ፡ ኢያሱ ፡ ንደኛሞች ፡ እንደነበሩና ፡ በሕይወት ፡ ታሪክ ፡ በአሳብ ይመሳሰላሉና ፡ የዕድሜ ፡ አቻነትም ፡ ሳይኖራቸው ፡ አይቀርም ። በማለት ፡ ነው ።

አዎን ፡ ሙሴ ፡ የከነዓንን ፡ ምድር ፡ እንዲሰልፍ ፡ ከላካቸው ፡ አሥራ ፡ ሁለት ፡ ጉብኞች ፡ መካከል ፡ ሁለቱ ፡ ኢያሱና ፡ ካሉብ ፡ እንደነበሩና ፤ ከዚያ ፡ እንደተመለሱም ፡ ሕዝቡ ፡ ከነዓናውያንን ፡ ሳይፈራ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ታምኖ ፡ የተሰጠውን ፡ የተስፋ ፡ ርስት ፡ እንዲወርስ ፡ ያጽናት ፡ ሁለቱ ፡ እንደነበሩ ፡ ተጽፎአል ። ዘጎላ ፡ ፲፫ ፡ ፮ ፤ ፯ ፤ ፴ ።

እነሆም : ወደ : ከነዓን : ምድር : ገብተው : እገሩን : መውረስ :
 ጀምረው : አምስት : ዓመት : እንደሆነው ፤ ካሌብ : ለኢያሱ : ከግጩ :
 ዓመት : በፊት : የሆነውን : እያስታወሰ : «በዚያ : ጊዜ : የግ : ዓመት
 ልጅ : ነበርሁ ፤ ከዚያም : ወዲህ : ግጩ : ዓመት : በሕይወት : እኖረኝ ።
 አሁን : ለእኔ : ሹኛ : ዓመት : ሆነኝ : ሙሴ : በላከኝ : ጊዜ : እንደነበርሁ
 ዛሬም : ጉልበታም : ነኝ» ይለዋል ። ኢያሱ : ፲፬ : ፮—፲፫ ።

ይሁን : እንጂ : በዚህ : የተገለጸው : የካሌብ : ዕድሜ : እንጂ ፤ የኢ
 ያሱ : አይደለምና ፤ ከኢያሱ : የጉልበትና : ዕድሜ : ጋር : ምንም :
 ተዘምዶ : የለውም ።

፫. ገሚሶቹ : ሊቃውንት : ግን : ኢያሱ : ከሙሴ : ልደት : በኋላ ፤
 በግጩ : ዓመት : ተወለደ : ሲሉ : ጽፈዋል። (3)

፬- እንደዚሁም : ደግሞ : ኢያሱ : በሙሴ : ዕድሜ : በግጩ : ዓመት :
 ተወለደ : በግጩ : ዓመቱ : ከሙሴ : ጋር : ተገናኝቶ : በግጩ : ዓመቱ : ምስ
 ፍናን : ተረክቦ : ጽጿ : ዓመት : በግጩ : ሙርቶ : በ፲፯ : ዓመቱ : እን
 ደሞተ : የሚናገሩ : ሊቃውንት : ተገኝተዋል ።

እነም : የሮቤልና : የጋድ : የምናሴም : የነገድ : እኩሌታ : ከኢያሱ :
 ተሰናብተው : ወደ : ርስታቸው : የተመለሱበትን : ዘመን : መስፍኑ : የፍ
 ታሐ : ካመለከተው : ፫፻ : ዓመት : ጋር : በማስተያየት : ይህን : አባባል :
 ስለመረጥሁ ፤ የኢያሱን : ዘመን : ምስፍና : ጽጿ : ዓመት : ነበረ ፤ ከሚ
 ሉት : ጋር : ተባብራለሁ ። ኢያሱ : ጽጿ : ፩—፱ ። መሳ. ፲፩ : ጽጿ—ጽ፯ ።

አሁን : የሙሴንና : የኢያሱን : ዘመን : ምስፍና : በሚከተለው :
 ሠንጠረዥ : አቅርበን : እናሳያለን ፡—

- ሀ. ሙሴ : 40 : ዓመት :
- ለ. ኢያሱ : 21 : ዓመት :
- ድምር : 61 : ዓመት ።

ክፍል : ፪ ።

ዘመን : መሳፍንት ።

ከኢያሱ : ዘመን : እስከ : ኢያሶር : ዘመን : ምስፍና : ፍጻሜ ።

ከዚህ : ቀጥሎ : ከኢያሱ : ዘመን : ምስፍና : መጨረሻ : ጀምሮ :
 እስከ : የፍታሐ : ዘመን : ምስፍና : መጀመሪያ : ስላሉት : ስለ : እሥራ
 ኤል : መሳፍንትና : ትውፊታዊ : የታሪክ ፤ ዘመን : እንደሚከተለው :
 በዝርዝር : ይቀርባል ።

የመጽሐፍ ፤ ቅዱስ ፣ ጥቅሶች :	የመሳፍንት ፡ ስም ፡	የዘመን ፡ ቀጥር ፡
መሳ. ፫ ፡ ፳	ከነገድ ፡ ኩሰርስቴም ፡ በታች ፤	08
መሳ. ፫ ፡ ፲	ጎቶንያል ፡	40
መሳ. ፫ ፡ ፲፫ ፡ ፲፬	ከኢግሎ ፡ በታች ፡	18
መሳ. ፫ ፡ ፴	ናዖድ ፤	80
መሳ. ፫ ፡ ፴፩	ሴሜጋር ፡	00
መሳ. ፬ ፡ ፪ ፤ ፫	ከኢያቤስ ፡ በታች ፡	20
መሳ. ፭ ፡ ፴፩	ባረቅ ፡	40
መሳ. ፮ ፡ ፩ ፤ ፪	ከምድያም ፡ በታች ፤	07
መሳ. ፰ ፡ ፳፰	ጌዴዎን ፡	40
መሳ. ፱ ፡ ፳፱	አቤሚሌክ ፡	03
መሳ. ፲ ፡ ፩ ፡ ፪	ዳላ ፤ (ነዋል ፡ ብርጋል)	23
መሳ. ፲ ፡ ፫ ፡ ፬	ኢያዕር ፡	22
	ድምር	301

ማሳሰቢያ ፡ ስለ ፡ ሴሜጋር ፡ ምስፍናዊ ፡ ዘመን ፡ በአኃዝ ፡ ከመጽ
 ሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ አልተገለጸምና ፡ ዘመኑን ፡ አልጻፍንም ። ጊዮርጊስ ፡
 ወ/ዓሚድ ፡ የእርሱን ፡ ምስፍና ፡ ከናዖድ ፡ ሹው ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡
 እንደሚቈጠር ፡ ይገልጻል ። ደራሲውም ፡ ይህን ፡ አሳብ ፡ ይቀበላል ። (4)

ክፍል ፡ ፫ ፡

ዘመን ፡ መሳፍንት ፡

የአሞን ፡ ልጆች ፡ እስራኤልን ፡ ስለተጋፉባቸው ፡ ፲፰ ፡ ዓመታትና ፡
 መስፍኑ ፡ የፍታሐ ፡ ስለሚጠቅሳቸው ፡ ፫፻ ፡ ዓመታት ፡ ሐተታ ።

አንዳንድ ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ መተርጎማንና ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡
 መምህራን ፡ የሐንስ ፡ አቡካክርም ፡ ጭምር ፡ በመጽሐፈ ፡ መሳፍንት ፡
 ፲ ፡ ቁ-፳ ፡ ላይ ፡ «የአሞን ፡ ልጆች ፡ ሕዝብ ፡ እስራኤልን ፡ ፲፰ ፡ ዓመት ፡
 ተጋፉዋቸው» ፡ ተብሎ ፡ ስለተጻፈ ፡ እነዚህን ፡ ፲፰ ፡ ዓመታት ፡ በዕ
 ድሜ ፡ መዋዕል ፡ ማለት ፡ በትውፊታዊ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ በታ ፡ አስይ
 ዘው ፡ ይቁጥሩአቸዋል ። (5)

ሆኖም ፡ በእነዚህ ፡ የ፲፰ ፡ ዓመት ፡ ቁጥሮች ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ የመ
 ላው ፡ የሕዝብ ፡ እሥራኤል ፡ ታሪክ ሆነ ፡ ትውፊታዊ ፡ የዘመን ፡ ይዘታ ፡

ተለይቶና ፡ ቀዋሚ ፡ ሆኖ ፡ የሚያስታውቅ ፡ መረጃ ፡ የለም ። እንዲህም ፡ በመሆኑ ፡ የተጠቀሱት ፡ ፲፰ ፡ ዓመታት ፡ መስፍኑ ፡ ኢያዕር ፡ ከገዛቸው ፡ ከጽጌ ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ ሆነው ፡ ከ፬ኛ. የግዛቱ ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ የተገኙ ፡ መሆናቸውን ፡ በሚከተሉት ፡ ማስረጃዎች ፡ ለማብራራት ፡ እወዳለሁ ።

፩ኛ. መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ «የአሞን ፡ ልጆች ፡ በዮርዳኖስ ፡ ማዶ ፡ በአሞራውያን ፡ አገር ፡ በገለግድ ፡ ውስጥ ፡ ያሉትን ፡ የእስራኤልን ፡ ልጆች ፡ ሁሉ ፡ ፲፰ ፡ ዓመት ፡ ተጋፋላቸው» ይላል ። መሳ-፲ ፡ ፰ ።

እነሆም ፡ አሞናውያን ፡ ፲፰ ፡ ዓመት ፡ የተጋፋላቸው ፡ በዮርዳኖስ ፡ ማዶ ፡ ለነበሩት ፡ እሥራኤላውያን ፡ ብቻ ፡ መሆኑ ፡ ተገልጾአል ።

ይህም ፡ ሲሆን ፡ በዮርዳኖስ ፡ ማዶ ፡ ከነበሩት ፡ ከሮቤልና ፡ ከጋድ ፡ ከምናሴ ፡ የነገድ ፡ እኩሌታ ፡ በቀር ፡ ሌሎች ፡ የእስራኤል ፡ ነገዶች ፡ እነዚህን ፡ የ፲፰ ፡ ዓመታት ፡ በአሞን ፡ ልጆች ፡ ከንድ ፡ አልተዋረዱባቸውም ፡ ማለት ፡ ነው ። ከ፲፰ ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ የአሞን ፡ ንጉሥ ፡ ጉልበት ፡ ተሰምቶት ፡ የዮርዳኖስን ፡ ተሻግሮ ፡ ሌሎችንም ፡ ሊወጋ ፡ ተነሣ ። እስራኤልም ፡ በዚህን ፡ ጊዜ ፡ ተጨነቁ ። እርግጡን ፡ ለመረዳት ፡ ከመጽሐፈ ፡ መሳፍንት ፡ «የአሞን ፡ ልጆች ፡ ከይሁዳ ፡ ከብንያምና ፡ ከኤፍራም ፡ ቤት ፡ ጋር ፡ ደግሞ ፡ ሊዋጉ ፡ የዮርዳኖስን ፡ ተሻግሮ ። እስራኤልም ፡ ተጨነቁ ። መሳ. ፲ ፡ ፱ ። በቁ. ፲፯ ፡ ላይም ፡ — «የአሞን ፡ ልጆች ፡ ተሰብስበው ፡ በገለግድ ፡ ሰፈሩ ። የእስራኤልም ፡ ልጆች ፡ ተሰብስበው ፡ በሚጽጹ ፡ ሰፈሩ» ይላል ።

አሁን ፡ ሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ እንደተሰላለፉ ፡ የገለግድ ፡ ሽማግሌዎች በረከኛ ፡ የነበረውን ፡ የፍታሔን ፡ አለቃቸው ፡ እንዲሆንና ፡ እንዲዋጋላቸው ፡ ለመነት ። እርሱም ፡ እሺ ፡ ብሎ ፡ በሚጽጹ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ፊት ፡ ቃሉን ፡ ሰጠ ። መሳ-፲፩ ፡ ፲፩ ።

ይህ ፡ ሁሉ ፡ የሚያስረዳው ፡ በእነዚህ ፡ በ፲፰ ፡ ዓመታት ፡ አሞናውያን ፡ የተጋፋዋቸው ፡ በዮርዳኖስ ፡ ማዶ ፡ የነበሩትን ፡ እሥራኤላውያንን እንጂ ፤ ሌሎችን ፡ ሁሉ ፡ እንዳልሆነና ፡ መላውን ፡ ሕዝብ ፡ እሥራኤልን ፡ እንዳላጠቃለለ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ እነዚህ ፡ ፲፰ ፡ ዓመታት ፡ ሌሎቹ ፡ እሥራኤላውያን ፡ ነፃ ፡ ሆነው ፡ ሲኖሩ ፡ በዮርዳኖስ ፡ ማዶ ፡ የነበሩት ብቻ ፡ ተነጥለው ፡ በአሞናውያን ፡ ሲገፉ ፡ የኖሩበት ፡ ታሪክ ፡ በሚብራራባቸው ፡ ዘመናት ፡ ውስጥ ፡ ሆነው ፡ ስለሚታዩ ፤ ቁጥራቸው ፡ ሌሎች ፡ እሥራኤላውያን ፡ ነፃ ፡ ሆነው ፡ በኖሩባቸው ፡ በኢያዕር ፡ ጽጌ ፡ የምስፍና ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ ከመሆን ፡ የሚዘሉ ፡ አይደሉም ።

እነሆም ፡ ሌሎች ፡ እስራኤላውያን ፡ ነፃ ፡ ሆነው ፡ በኖሩባቸው ፡ በእነዚህ ፡ ፲፰ ፡ ዓመታት ፡ ማን ፡ ይመራቸው ፡ ነበር? ተብሎ ፡ ቢጠየቅ ፤

ከኢያዕር ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ መስፍን ፡ እንዳልነበራቸው ፡ ለመገንዘብ ፡ የሚቻል ፡ ነው ። ከ፲፰ ፡ ዓመት ፡ በኋላም ፡ የአሞን ፡ ልጆች ፡ ንጉሥ ፡ ዮርዳኖስን ፡ ሊሻገርና ፡ ሌሎችን ፡ ሊወጋ ፡ መነሣቱ ፡ ይከላከልላቸው ፡ የነበረ ፡ መስፍን ፡ ኢያዕር ፡ ቢሞትባቸው ፤ ያለ ፡ መሪ ፡ መሆናቸውን ፡ ስላወቀ ፤ የልብ ፡ ልብ ፡ እንደበቃው ፡ አይመስልታን ?

፪ኛ. የፍታሔና ፡ የአሞን ፡ ንጉሥ ፡ ለመርነት ፡ እንደ ፡ ተሰላለፉ ፡ የፍታሔ ፡ ለአሞን ፡ ንጉሥ ፡ «አገሬን ፡ ለመውጋት ፡ የምትመጣ ፡ ከእኔ ፡ ምን ፡ ትሻለህ?» ብሎ ፡ የሰላም ፡ መልእክተኞችን ፡ ቢልክበት ፤ የአሞን ፡ ልጆች ፡ ንጉሥ ፡ «እሥራኤል ፡ ከግብፅ ፡ በወጣ ፡ ጊዜ ፡ ከአርናን ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ያቦቅና ፡ እስከ ፡ ዮርዳኖስ ፡ ድረስ ፡ ምድራችን ፡ ስለወሰደ ፡ ነው ። አሁንም ፡ በሰላም ፡ መልሱልኝ» ብሎ ፡ ለመልእክተኞቹ ፡ መላሰላቸው ። መሳ. ፲፩ ፡ ፲፪ ፤ ፲፫ ።

የፍታሔም ፡ እንደገና ፡ ለአሞን ፡ ልጆች ፡ ንጉሥ ፡ ከመጀመሪያ ፡ ጀምሮ ፡ ታሪኩን ፡ እየዘረዘረ ፤ እስራኤላውያን ፡ ይህን ፡ የተባለውን ፡ አገር ፡ ከሞአብ ፡ ወይም ፡ ከአሞን ፡ የወሰዱት ፡ ሳንሆን ፡ እግዚአብሔር ከአሞራውያን ፡ እጅ ፡ አውጥቶ ፡ ያወረሳቸው ፡ መሆኑን ፡ ገለጸለት ። ንግግሩን ፡ በመቀጠል ፡ «እስራኤል ፡ በሐሴቦንና ፡ በመንደሮችዋ ፡ በአርናንም ፡ አቅራቢያ ፡ ባሉት ፡ ከተሞች ፡ ሁሉ ፡ ፫፻ ፡ ዓመት ፡ ተቀምጦ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፤ ለምን ፡ አልወሰዳችሁም ፡ ነበር? እኔ ፡ አልበደልሁህም» ብሎ ፡ በላከበት ፡ ቃል ፡ ከእነዚህ ፡ ፲፰ ፡ ዓመታት ፡ መነሻ ፡ ወይም ፡ መጀመሪያ ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ቁጥሮ ፡ በገለጸው ፡ የ፫፻ ፡ ዓመት ፡ ታሪክ ፡ ይታወቃል ። መሳ ፡ ፲፩ ፡ ፲፬—፲፯ ።

እነዚህም ፡ ፫፻ ፡ ዓመታት ፡ ከኢያዕር ፡ ዘመን ፡ ምስፍና ፡ ከ፬ ፡ ዓመት ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ የተቁጠሩ ፡ እንደሆኑ ፤ የሮቤልና ፡ የጋድ ፡ የምናሴ ፡ ነገድ ፡ እኩሌታ ፡ ኢያሱ ፡ አሰናብቶአቸው ፡ ወደ ፡ እነዚህ ፡ አገሮች ፡ እስከገቡና ፡ አቅንተው ፡ እስከ ፡ ተቀመጡባቸው ፡ ያሉ ፡ መሆናቸውን ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ። ኢያሱ ፡ ፲፪ ፡ ምዕራፍን ፡ በሙሉ ። ዘኅል. ፴፪ ፡ ፲፰—፴ ።

እነዚህ ፫፻ ፡ ዓመታት ፡ የፍታሔ ፡ ምስፍናውን ፡ ከጀመረበት ፡ ጊዜ ፡ እስከ ፡ ኢያሱ ፡ ሞት ፡ ባለው ፡ ትውፊታዊ ፡ የዘመን ፡ ታሪክ ፡ የተቁጠሩ ፡ እንደሆኑ ፤ እነሆም ፡ የተስማማ ፡ ልክኛ ፡ ቦታ ፡ ይዘው ፡ በገርዝሩ ፡ ውጤት ፡ መታየታቸው ፡ ነው ።

፫ኛ. ሐዋርያ ፡ ጳውሎስ ፡ በጳስድያ ፡ አንጾኪያ ፡ ስብከት ፡ ባደረገ ፡ ጊዜ ፤ «እግዚአብሔር ፡ አባቶቻችንን ፡ መረጣቸው ፡ ካለ ፡ በኋላ ፡ ቀጥሎ «የከነዓንን ፡ ሰባት ፡ አሕዛብ ፡ አጥፍቶ ፡ ምድራቸውን ፡ አወረሳቸው» ከዚያም ፡ በኋላ ፤ እስከ ፡ ነቢዩ ፡ እስከ ፡ ሳሙኤል ፡ ድረስ ፡ ፬፻፶ ፡ ዓመት

ያህል ፡ መሳፍንትን ፡ ሰጣቸው ። » ብሎ ፡ በተናገረው ፡ አገዛዊ ፡ ቁጥር ፡ ከኢያሱ ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ሳሙኤል ፡ የዘመነ ፡ ምስፍና ፡ ፍጻሜ ፡ መካከል ፡ እነዚህ ፡ ፲፰ ፡ ዓመታት ፡ ተርታ ፡ ይዘው ፡ የሚገቡበት ፡ የታሪክ ፡ ትውፊታዊ ፡ ቦታ ፡ እንዳልተሰጠ ፡ በዝርዝር ፡ ቁጥረን ፡ ልንደርስበት ፡ እንችላለን ። የሐዋርያ ፡ ሥራ ፡ ፲፫ ፡ ፲፬—፳ ።

እነሆም ፡ የተጠቀሱትን ፡ ማስረጃዎች ፡ እንደተገነዘብሁ ፡ እኔ ህ ፡ ፲፰ ፡ ዓመታት ፡ በኢያሱ ፡ ዘመነ ፡ ምስፍና ፡ ውስጥ ፡ ሆነው ፡ ያስለታዩኝ ፤ ትውፊታዊ ፡ ቦታን ፡ ታሪክ ፡ ተራ ፡ ይዘው ፡ የሚገቡበትን ቦታ ፡ አልሰጡምና ፤ አሳቤን ፡ ተመልካች ፡ እንዲረዳልኝ ፡ እፈልጋለሁ ።

ለምሳሌ ፡ ዳዊት ፡ ፵ ፡ ዓመት ፡ ነገሠ ፡ ስንል ፡ ፯፡፮ ፡ ዓመት ፡ ከጁ ወር ፡ የሳኦል ፡ ልጅ ፡ የኢያሱ ስቴን ፡ ከዳዊት ፡ ፵ ፡ ዓመተ ፡ መንግሥት ውጭ ፡ አድርገን ፡ ታሪካዊ ፡ ተርታ ፡ አስይዘን ፡ ቦታ ፡ እንደማንሰጠው ፡ ሁሉ ፡ ፲፰ ፡ ዓመት ፡ የአሞን ፡ ልጆች ፡ ግፊትም ፡ እንደዚሁ ፡ ከኢያሱ ፡ ፳፪ ፡ ዓመተ ፡ ምስፍና ፡ ውጭ ፡ ነው ፡ እንዳንል ፡ የታሪኩ ፡ ገለጻ ፡ አልደገፈውምና ፡ መደበኛ ፡ ተራ ፡ አለመስጠቴ ፡ እንደዚህ ፡ ሆኖ ፡ ስለታየኝ ፡ ነው ። ፪ኛ ፡ ሳሙ. ፮ ፡ ፫—፳ ።

ክፍል ፡ ፬ ፡ ዘመነ ፡ መሳፍንት ።

የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ጥቅሶች ፡	የመሳፍንት ፡ ስም ፡	የዘመን ፡ ቁጥር ፡
መሳ. ፲፪ ፡ ፯	ዮፍታሔ ፡	06 ዓመት ፡
መሳ. ፲፪ ፡ ፰ ፡ ፱	አፍሳል ፡ (ኢብጻን)	07 »
መሳ. ፲፪ ፡ ፲፩ ፡ ፲፪	አሎን ፡ (ኤሎም ፡)	10 »
መሳ. ፲፪ ፡ ፲፬ ፡ ፲፭	አግራን ፡ (አብዶን ፡)	08 »
መሳ. ፲፫ ፡ ፩	ሰብአ ፡ ኢሎፍሊ ፡	40 »
መሳ. ፲፮ ፡ ፴፩	ሶምሶን ፡	20 »
፩ኛ. ሳሙ. ፬ ፡ ፲፰	ኤሊ ፡	40 »
፩ኛ. ሳሙ. ፯ ፡ ፪	ሳሙኤል ፡	20 »
	ድምር ፡	151 ዓመት ፡

ይህንም ፡ ቁጥር ፡ ከኢያሱ ፡ ሞት ፡ በኋላ ፡ እስከ ፡ ዮፍታሔ ፡ ዘመነ ፡ ምስፍና ፡ በዝርዝር ፡ ተገልጦ ፡ ተደምሮ ፡ ካገኘነው ፡ ቁጥር ፡ እርሱም ፡— ከ፫፻፩ ፡ ዓመት ፡ ጋር ፡ እንደገና ፡ ብንደምረው ፡—

ሀ. ከኢያሱ ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ዮፍታሔ ፡ 301 ዓ.
 ለ. ከዮፍታሔ ፡ እስከ ፡ ሳሙኤል ፡ ምስፍናዊ ፡ ፍጻሜ ፡ 151 ዓ.
 ድምር ፡ 452
 ዓመት ፡ ይሆናል ።

ይህም ፡ ቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ በሐዋርያት ፡ ሥራ ፡ በኢስድያ ፡ አጻ ኪያ ፡ ከገለጸው ፡ ትምህርት ፡ ጋር ፡ የተዛመደ ፡ ቁጥር ፡ መሆኑ ፡ ይታያል ። የሐዋ. ፲፫ ፡ ፲፬—፳ ። (6)

በምዕራፍ ፲ ላይ የሚገኙ የማስረጃ ምንጮች
ክ ፍ ለ ፩

- «ወኮነ ልደቱ ለኢያሱ ወልደ ነዌ በእርብዓ ወክልኤቱ ዓመት እምሕይወተሙሴ ፡— የኢያሱ ልደት በሙሴ ዘመነ ሕይወት በ፺፯ ዓመት ነበር ፡—» ብሎአል ፡— ቀሌምንጦስ «መጽሐፈ ቀሌምንጦስ ገጽ ፳፯ ዓምድ ፫»
 Orient. 751. Brit. MUS.
- ሀ- «መገባሙ ኢያሱ ወልደ ነዌ ለደቂቀ እስራኤል እምድገረ ዕረፍቱ ለሙሴ ሠላሳ ወአሐደ ዓመተ ፡— ኢያሱ የአሥራኤልን ልጆች ከሙሴ በኋላ ሠላሳ አንድ ዓመት ገዛቸው» ይላል አቡሻ አንቀጽ ፵፰ ፻፱ ገጽ ፶፱ ዓምድ ፬
 Orient. 812. Brit. MUS.
 ለ- ሳዊሮስ ዘእስሙናይን ገጽ ፻፱— ፻፲፪
 Oriet. 815. B. M.
- «ወተበሀለ በጎምሳ ወክልዒቱ ዓመት እምልደተሙሴ ። ከሙሴ በኋላ በ፺፪ ዓመት ተወለደ ።» ተብሎ ተጽፎአል ። አቡሻ- አንቀጽ ፵፰ ፡ ፻፱ ። ፱ ።
 Orient. 812.
ክፍል ፪
- ጊዮርጊስ ወልደ ዓሚድ ገጽ ፵ ቁጥር ፵፱ ዓምድ ፮ ተመልከት
 Oriennt. 814. Brit. MUS.
ክፍል 3
- ሀ. ጊዮርጊ. ወልደ ዓሚድ. ገጽ 30 ዓምድ 1 ።
 Orient. 814. Brit. MUS.
 ለ. አብሻክር አንቀጽ 48 ገጽ 110 ዓምድ 2
 Orient. 812' Brit. MUS.
ክፍል 4
- « ወእምድገረ ኢያሱ ወልደ ነዌ ይቤ ሐዋርያ ወሀቦሙ ምስፍና አርባዕተ ምእተ ወኃምሳ ዓመተ ። ከኢያሱ ወልደ ነዌ በኋላ ፬፻፶ ዓመት ያህል ምስፍናን ሰጣቸው » ተብሎ ከሐዋርያው የተነገረውን የሐንስ አብሻክር ጠቅሶታል ። የሐዋ 13 19 ፡ 20 ። አቡሻ. አቀጽ. 48. ገጽ 76 Orient. 809. B. M.

ምዕራፍ ፡ ፲፩ ።

ዘመነ ፡ ነገሥት ፡ (ሦስቱ ፡ ታላላቅ ፡ ነገሥት ።)

ዘመነ ፡ ነገሥት ።

እዚህ ፡ ላይ ፡ በተለይ ፡ ሕዝብ ፡ እሥራኤልን ፡ በሙሉ ፡ የገዙትን ፡ የሦስቱን ፡ የእሥራኤል ፡ ታላላቅ ፡ ነገሥት ፡ ስምና ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ በዝርዝር ፡ እንገልጻለን ።

የመጽ. ቅ. ጥቅስ ፡	የነገሥታት ፡ ስም ፡ ዝርዝር ፡	ዓመት ፡	ወር ፡
የሐዋ. ፲፫ ፡ ፳፩	ንጉሥ ፡ ሳኦል ፡	40	6 ወር ፡
፪ሳሙ. ፭ ፡ ፬ ፡ ፭	ንጉሥ ፡ ዳዊት ፡ በይሁዳ ፡	07	
	ንጉሥ ፡ ዳዊት ፡ በሥራኤል ፡	33	
፩ ነገ. ፲፩ ፡ ፵፪	ንጉሥ ፡ ሰሎሞን ፡	40	
	ድምር ፡	120	6 ወር ፡

ማ ሳ ሰ ቢ ያ ።

በመጽሐፈ ፡ ነገሥት ፡ ቀዳማዊ ፡ ም. ፮ ፡ ፩ ፡ ላይ ፡ እሥራኤል ፡ ከግብፅ ፡ ከወጡበት ፡ ዘመን ፡ እስከ ፡ ሰሎሞን ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ፬ኛ ፡ ዓመት ፡ ፬፻፹ ፡ ዓመት ፡ እንደሆነ ፡ ተጽፎ ፡ ስለሚገኝ ፡ ከየሊቃውንቱ ፡ የተለያየ ፡ ሐተታ ፡ እንዳለ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

፬፻፹ ፡ ዓመት ፡ ትውፊታዊ ፡ በሆነ ፡ በሰው ፡ የሕይወት ፡ ታሪክ ፡ ተያይዞ ፡ በዝርዝር ፡ በሚታይበት ፡ ሁኔታ ፡ ሲመጠን ፡ ቁጥሩ ፡ አነስ ተኛ ፡ ደረጃን ፡ ይዞ ፡ ይገኛል ።

እነሆም ፡ ከፀሐተ ፡ እሥራኤል ፡ እስከ ፡ ሰሎሞን ፡ ፬ኛ ፡ ዓመት ፡ መንግሥት ፡ እኔ ፡ በማቀርበው ፡ የሰሌት ፡ መንገድ ፡ ፭፻፺፯ ፡ ዓመት ፡ ሆኖ ፡ ሲታይ ፡ እንደ ፡ አቡሻክርም ፡ ፮፻ ፡ ዓመት ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ። ታዲያ ፡ ይህ ፡ ፬፻፹ ፡ ዓመት ፡ ከእኔ ፡ ስሌት ፡ ፻፲፯ ፡ ከአቡሻክርም ፡ ፻፳ ዓመት ፡ ያገድላል ።

የዚህ ፡ ቁጥር ፡ አነስተኛነትና ፡ ከዝርዝር ፡ ታሪክ ፡ ጋር ፡ እንደማይመጣጠን ፡ ብዙ ፡ አበው ፡ ሊቃውንት ፡ ተገንዝበውታልና ፤ አይጠቀሙበትም ። (1)

የኢትዮጵያ ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ሊቃውንት ፡ ግን ፡ ከመጽሐፍ ፡ የተገኘ ፡ ቁጥር ፡ በመሆኑ ፡ ሌላ ፡ ምሥጢር ፡ ይኖረዋል ፡ በማለት ፡ አስታራቂ ፡ ትርጉም ፡ እንደሰጡት ፡ እናውቃለን ። (አቡሻ. ሥርዋፅ ።— (2)

ይህ ፡ ሳይቀር ፡ ሰባት ፡ ማኃድር ፡ (ቤቶች ፡) በሚል ፡ አመለካከት ፡ የሚመሩ ፡ የኅሳብ ፡ መምህራን ፡ እንዲሁ ፡ እንዳለ ፤ የሚጠቀሙበት ፡ መሆኑ ፡ የሚካድ ፡ አይደለም ።

አሁን ፡ ከፀሐተ ፡ እሥራኤል ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ሰሎሞን ፡ ፍጻሜ ፡ መንግሥት ፡ በክፍል ፡ በክፍሉ ፡ የተመደቡትን ፡ የዘመን ፡ ቁጥሮች ፡ እዚህ ፡ ዘንድ ፡ አጠቃለን ፡ እንደምራለን ።

ሀ. የሙሴና ፡ የኢያሱ ፡ ዘመነ ፡ ምስፍና ፡	061 ዓመት
ለ. ከኢያሱ ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ዮናታሔ ፡	301 »
ሐ. ከዮናታሔ ፡ እስከ ፡ ሳሙኤል ፡ የምስፍና ፡ ፍጻሜ ፡	151 »
መ. የሳኦል ፡ የዳዊት ፡ የሰሎሞን ፡ መንግሥት ፡	120 » 6 ወር
ድምር ፡	633 ዓመት ፡

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ከአዳም ፡ እስከ ፡ ሰሎሞን ፡ ፍጻሜ ፡ መንግሥት ፡ ያለውን ፡ አጠቃለን ፡ እናያለን ፡—

ሀ. ከአዳም ፡ እስከ ፡ ጥፋት ፡ ውኃ ፡	2,256 ዓመት ፡
ለ. ከጥፋት ፡ ውኃ ፡ እስከ ፡ ኡብርሃም ፡ 75ኛ	1,207 »
ሐ. ከኡብርሃም ፡ 75 ፡ ዕድሜ—ፀሐተ ፡ እሥራኤል ፡	0,430 »
መ. ከፀሐተ ፡ እሥራኤል—ሰሎሞን ፡ ሞት ፡	0.633 6 ወር ፡
ድምር ፡	4,526 ዓመተ. ዓ.

ይሆናል ።

በምዕራፍ ፡ ፲፩ ፡ ላይ ፡ የሚገኙ ፡ ማስረጃ ፡ ጥቅሶች ፡

፩. «ወዝንቱ ፡ ታሪክ ፡ የሐዕፊ ፡ እምትድምርተ ፡ ከፍለ ፡ ዓመታት ፡ እምነ ፡ አስማቲ ፡ ሆሙ ፡ ዘትንግር ፡ እሪት ፡ ።
ይህም ፡ የቁጥር ፡ ታሪክ ፡ እሪት ፡ ከምትናገርላቸው ፡ በዝርዝር ፡ ቀርበው ፡ ከተደ ፡ መሩት ፡ ከፍል ፡ የቁጥር ፡ ዓመታትና ፡ ከሰዎቻቸውም ፡ ዝርዝር ፡ ያነሱ ፡ ነው ፡ » ማለቱ ፡ ይታወሳል ።
አቡሻ ፡ አንቀ. ምጽ ፡ ገጽ ፡ ፳፮ ፡ ዓምድ ፩

፪. «ይኸውም ፡ ከመሳፍንተ ፡ እስራኤል ፡ መካከል ፡ በጣልታ ፡ እየገቡ ፡ ሕዝብ ፡ እስራኤልን ፡ እያሸነፉ ፡ የገዙባቸውን ፡ የአሕዛብ ፡ መንግሥታት ፡ የግዛታቸውን ፡ ዘመን ፡ ከቁጥር ውጭ በማድረግ በነፃነት የኖሩበትን ፪፻፹ ዘመን ፡ ብቻ የሚያሳይ ቁጥር ነው» ሲሉ ተርጉሙታል ። እንደም « የነገሥታት ፡ አሕዛብን አገዛዝ ከውሰቡ ቀምጥሎ ቀምጥሎ በማስቀረት ፪፻፹ውን ቁጥር ብቻ ፡ ጽፎአል » ይላሉ ። በእውነት የኢትዮጵያውያን መተርጎማን እስተሳሰብ የሚደገፍ ነው ። ይኸውም የአሕዛብ አገዛዝ ዘመን ለብቻው ብዙ ነውና ። በመጽሐፈ አቡሻከር ገዳግ በሥርዋዕ መልክ ተጽፎ ይገኛል ። ገጽ ፡ ፳፮ ።

Orient. 809 B. M.

ምዕራፍ ፡ ፲፪ ፡

ዘመን ፡ ነገሥት ፡

ከታላቁ ፡ የእሥራኤል ፡ ንጉሥ ፡ ከሰሎሞን ፡ ሞት ፡ በኋላ ፤ የሕዝብ ፡ እሥራኤል ፡ መንግሥት ፡ በሁለት ፡ ተከፈለና ፡ ሁለት ፡ መንግሥት ፡ አበጀ ። ፩ኛ. ነገ ፡ ፲፪ ፡ ፲፮—፳ ።

የሁለቱ ፡ ነገድ ፡ የይሁዳና ፡ የብንያም ፡ መንግሥት ፡ ከዳዊት ፡ ዘር ፡ በሆኑ ፡ ነገሥታት ፡ እየተመራ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ቤተ ፡ መቅደስና ፡ አገልጋዮች ፡ ካህናትም ፡ ሌዋውያንም ፡ በሚገኙባት ፡ በዋናይቱ ፡ ከተማ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ነበር ። ፪ኛ ፡ ዜና ፡ መዋ- ፡ ፲፫ ፡ ፳—፲፪ ።

ከዳዊት ፡ ቤት ፡ አፈንግጦ ፡ የተቋቋመው ፡ የአሥሩ ፡ ነገድ ፡ እሥራኤል ፡ መንግሥት ፡ ግን ፤ ቤተ ፡ መንግሥቱን ፡ መጀመሪያ ፡ በቲርሳ ፡ ኋላም ፡ በሰማርያ ፡ አድርጎ ፡ ነበር ። እንዲሁም ፡ የናባጥ ፡ ልጅ ፡ ኢዮር ብዓም ፡ የነገድ ፡ እሥራኤል ፡ መጀመሪያ ፡ ንጉሥ ፡ ሁለት ፡ የወርቅ ፡ እምቦሳ ፡ ምስል ፡ አሠርቶ ፡ በቤትኤልና ፡ ዳን ፡ አቁሞ ፡ በማስመለክ ፡ እሥራኤልን ፡ ከእውነተኛው ፡ አምላክ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ለይቶአቸው ፡ ነበር ። ፩ኛ. ነገ ፡ ፲፪ ፡ ፳፱— ፴፫ ። ምዕ-፲፮ ፡ ፲፭ ፡ ፳፬ ።

የሁለቱ ፡ ነገድ ፡ የይሁዳና ፡ የብንያም ፡ መንግሥት ፡ «የይሁዳ ፡ መንግሥት » ተባለ ፡—

የአሥሩ ፡ ነገድ ፡ እሥራኤል ፡ መንግሥት ፡ ደግሞ ፡ «የእሥራኤል መንግሥት» ፡ ተብሎ ፡ የአሶር ፡ ንጉሥ ፡ ስልምናሶር ፡ አሥሩን ፡ ነገድ ማርኮ ፡ እስከወሰዳቸው ፡ ዘመን ፡ ድረስ ፡ ቁዩ ።

የእሥራኤልና ፡ የይሁዳ ፡ ነገሥታት ፡ ስም ፡ ዝርዝርና ፡ የትውፊታዊ ፡ ታሪክ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ በየወገኑ ፡ እንደሚከተለው ፡ እናቀርባለን ።

ክ ፍ ል ፡ ፩

ዘ መን ፡ ነገሥት ፡

የእሥራኤል ፡ ነገሥታት ፡

የመጽ. ቅዱስ. ፡ ጥቅስ፡	ስም ፡	ዘመን ፡	ወር ፡	ቀን ፡
፩ኛ. ነገሥ. ፲፬ ፡ ፳	ኢዮር-ብዓም	22 ዓመት ፡		
» » ፲፭ ፡ ፳፭	ናዳብ ፡	02 »		
» » ፲፭ ፡ ፴፫	ባኦስ ፡	24 »		
» » ፲፮ ፡ ፳	ኤላ ፡	02 »		
» » ፲፮ ፡ ፲፭	ዘምሪ ፡	00 »		7 ቀን ፡
» » ፲፮ ፡ ፳፫	ዘንበሪ ፡	12 »		
» » ፲፮ ፡ ፳፱	አክዓብ ፡	22 »		
» » ፳፱ ፡ ፶፩	አካዝያስ ፡	02 »		
፪ኛ. ነገሥ. ፫ ፡ ፩	ኢዮራም ፡	12 »		
» » ፲ ፡ ፴፮	ኢዩ	28 »		
» » ፲፫ ፡ ፩	ኢዮአካዝ ፡	17		
» » ፲፫ ፡ ፲	ዮአስ ፡	16 »		
» » ፲፬ ፡ ፳፫	2.ኢዮር-ብዓም፡	41 »		
» » ፲፭ ፡ ፳	ዘኮርያ ፡	00 »	6 ወር ፡	
» » ፲፭ ፡ ፲፫	ሰሎም ፡	09 »	1 ወር ፡	
» » ፲፭ ፡ ፲፮	ምናሔ ፡	10 »		
» » ፲፭ ፡ ፳፫	ፋቁስያስ ፡	02 »		
» » ፲፭ ፡ ፳፮	ፋቁሔ ፡	20 »		
» » ፲፮ ፡ ፩	ሆሴዕ ፡	09 »		
ድምር ፡		241 ዓመት ፡ ከ7 ወር		7 ቀን ፡

እነሆም ፡ በእሥራኤል ፡ ንጉሥ ፡ በሆሴዕ ፡ በ፱ኛ ፡ ዓመት ፡ በይሁዳ ፡ ንጉሥ ፡ በሕዝቅያስ ፡ በ፯ኛ ፡ ዓመተ ፡ መንግሥት ፡ የአሶር ፡ ንጉሥ ስልምናሶር ፡ ሰማርያን ፡ ያዘ ።

አሥሩንም ፡ የእሥራኤልን ፡ ነገድ ፡ ወደ ፡ አሶር ፡ አፈለሳቸው ።

ከአዳም ፡ ጀምሮ ፡ አሥሩ ፡ ነገድ ፡ እሥራኤል ፡ እስከተማረኩበት የነበረውን ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ በየክፍሉ ፡ አቅርቦን ፡ እንደምራለን ።

ሀ. ከአዳም : እስከ : ጥፋት : ውኃ :	2. 256 ዓመት :
ለ. ከጥፋት : ውኃ : እስከ : አብርሃም : ፎጅኛ : ዕድሜ :	1. 207 ዓመት :
ሐ. ከአብርሃም : ፎጅ : ዕድሜ : እስከ : ፀአተ : እሥ (ራኤል :	0.430 ዓመት :
መ. ከፀአተ : እሥራኤል : እስከ : ሰሎሞን : ሞት :	0. 633 ዓመት :
ሠ. ከሰሎሞን : ሞት : እስከ : አሥሩ : ነገድ : ምርኮ :	0. 261 ዓ. 6 ወር
ድምር :	4. 787 ዓ.

ይኸውና : አሥሩ : ነገድ : እሥራኤል : የተማረኩበት : ዘመን : ከአዳም : ጀምረን : ብንቁጥረው : ፬፻፺፯፻፹፯ : ዓ. ዓለም : ሆኖ : እናገኘን ሞለን ። ይህም : ቁጥር : ወደ : ፊትም : መሥመሩን : ተከትሎ : በሚወር ደው : በይሁዳ : ነገሥታት : ትውፊታዊ : ታሪክ : ማለት : ከሰሎሞን : ልጅ : ከሮብዓም : እስከ : ሕዝቅያስ : ስድስተኛ : ዓመተ : መንግሥት : በዝርዝር : የተገኘ : ውጤት : መሆኑን : ሳናመለክት : አናልፍም ። ከኢዮርብዓም : እስከ : ሆሴዕ : ፱ኛ . ዓመት : የሚገኘው : የእሥራኤል : ነገሥታት : የዘመን : ቁጥር : በይሁዳ : ነገሥታት : ታሪክ : ከተገኘው : ፳ : ዓመት : ይቀንሳልና : ነው ። ይህም : የሆነበት : ምክንያት : አንዱ ሌላውን : ገድሎ : ሲነግሥ : ሌላ : ደግሞ : ተነሥቶ : ሲገድለው : በተፋጠነ : ሁኔታ : ከሚመጣው : ለውጥ : ዓመታቱ : ተዋውጠው : ነው : ሲሉ : የኢትዮጵያ : መተርጎማን : አስታራቂ : መንገድ : ያቀርባሉ ። (ከአቡሻክር : የሚገኝ : በሥርዋዕ : የተጻፈ -)

ከሰሎሞን : ልጅ : ከሮብዓም : ዘመነ : መንግሥት : ጀምሮ : እስከ ሆሴዕ : ወልደ : ኤላ : ንጉሠ : እሥራኤል : ዘጠኝኛ : ዓመተ : መንግሥት : ይኸውም : ስልምናሶር : ወይም : ልጁ : አሠርሀዶን : የአሶር : ንጉሥ : እሥራኤልን : እስከ : ማረከበት : እስከ : ሕዝቅያስ : ንጉሠ : ይሁዳ : ስድስተኛ : ዓመተ : መንግሥት : የነገሡት : የይሁዳ : ነገሥታት : የታሪክ : ዝርዝር : እነሆ !

ክፍል ፪ የይሁዳ ነገሥታት ።

የመጽሐፍ : ቅዱስ : ጥቅስ :	ስም :	ዘመን :
፪ኛ. ዜና : መ. ፲፪ : ፲፫	ሮብዓም :	17 ዓመት :
» » ፲፫ : ፲፪	አብያ :	03 »
» » ፲፮ : ፲፫	አሣ :	41 »
» » ፳ : ፴፩	ኢዮሣፍጥ :	25 »
» » ፳፩ : ፳	ኢዮራም :	08 »
» » ፳፪ : ፪	አካዝያስ :	01 »
» » ፳፰ : ፩	ኅዮልያ :	07 »
» » ፳፱ : ፩	ኢዮአስ :	40 »
» » ፳፭ : ፩	አሚስያስ :	29 »
» » ፳፮ : 3	ያዝያን :	52 »
» » ፳፯ : ፪	ኢዮአታም :	16 »
» » ፳፰ : ፩	አካዝ :	16 »
፪ኛ. ነገሥ.	ሕዝቅያስ :	06 »
	ድምር :	261 ዓመት :

ክፍል : ፫

የይሁዳ : ነገሥታት ።

ከሕዝቅያስ : ፮ኛ : ዓመት : እስከ : ሴዴቅያስ : ፲፩ኛ : ዓመት ።

አሁን : ከይሁዳ : ንጉሥ : ከሕዝቅያስ : ፮ኛ : ዓመተ : መንግሥት : ጀምሮ : እስከ : ባቢሎን : ምርኮ : የነገሡትን : የይሁዳ : ነገሥታት : ስም : ዝርዝርና : ዘመነ : መንግሥታቸው : ቀጥሎ : በሚገኘው : ሠንጠረዥ : ይቀርባል ።

ማስገንዘቢያ :— ከሕዝቅያስ : ፳፱ : ዓመት : ፮ : ሲቀነስለት : ፳፫ በመሆኑ : ፳፫ቱን : ብቻ : እንይዛለን ።

መጽሐፍ : ቅዱስ : ጥቅሶች-	የነገሥታት : ስም :	ዘመን :
2ኛ. ዜና : መዋ ፳፱ : ፩	ሕዝቅያስ :	23 ዓመት :
» » » ፴፫ : ፩	ምናሴ :	55 »
» » » ፴፫ : ፳፩	አሞጽ :	02 »
» » » ፴፬ : ፩	ኢዮስያስ :	31 »
» » » ፴፮ : ፪	ኢዮአክስ :	00 3 ወር :
» » » ፴፮ : ፭	ኢዮአቄም :	11 ዓመት :
» » » ፴፮ : ፱	ዮአኪን :	00 3 ወር : 10 ቀን :
» » » ፴፮ : ፲፩	ሴዴቅያስ :	11 ዓመት :
	ድምር :	133 ዓ. ከ6 ወር :

ይህ ፡ ቁጥር ፡ አሥሩ ፡ ነገድ ፡ እሥራኤል ፡ ከተማረኩበት ፡ ጀምሮ
 የይሁዳ ፡ መንግሥት ፡ በናቡከደነዖር ፡ ፲፰ኛ ፡ ዓመተ ፡ መንግሥት ፡
 ወደ ፡ ባቢሎን ፡ እስከ ፡ ተማረከበት ፡ ያለው ፡ ዘመን ፡ ነው ፡ ነገር ፡ ግን ፡
 ከሰሎሞን ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ንጉሥ ፡ ሕዝቅያስ ፡ ፮ኛ ፡ ዓመት ፡ የነበረው
 ንግድ ፡ ከሕዝቅያስ ፡ ስድስተኛ ፡ ዓመት ፡ ይኸውም ፡ ከአሥሩ ፡ ነገድ ፡
 ምርኮ ፡ እስከ ፡ ባቢሎን ፡ ምርኮ ፡ የተገኘውን ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ ብንደምረው ፡

ሀ. ከሰሎሞን ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ሕዝቅያስ ፡ ፮ኛ ፡ ዓመት	261 ዓመት ፡
ለ. ከሕዝቅያስ ፡ ፮ኛ ፡ ዓመት ፡ እስከ ፡ ባቢሎን ፡ ምርኮ ፡ ድምር ፡	133 ፡ 4፡6 ወር- 39 ፡ 1 ፡ 9- 6 ወር

የባቢሎን ፡ ምርኮ ፡ የኢየሩሳሌም ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ መፍረስ ፡ በስ
 ንት ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ እንደሆነ ፡ ለመረዳት ፡ ከአዳም ፡ ጀምሮ ፡ በክ
 ፍል ፡ በክፍሉ ፡ እየተጣራ ፡ የመጣውን ፡ ትውፊታዊ ፡ የዘመን ፡ ቁጥ
 ር ፡ እንደሚከተለው ፡ አቅርቦን ፡ እናሳያለን ።

	ዓመት ፡	ወር ፡
ሀ. ከአዳም ፡ እስከ ፡ ጥፋት ፡ ውኃ ፡	2.256	
ለ. ከጥፋት ፡ ውኃ ፡ እስከ ፡ አብርሃም ፡ ፸፮ኛ ፡ ዕድሜ ፡	1.207	
ሐ. ከአብርሃም ፡ ፸፮ኛ ፡ ዕድሜ ፡ እስከ ፡ ፀአተ ፡ እስራኤል ፡	0.430	
መ. ከፀአተ ፡ እስራኤል ፡ እስከ ፡ ሰሎሞን ፡ ሞት ፡	0.633	6
ሠ. ከሰሎሞን ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ባቢሎን ፡ ምርኮ ፡ ድምር ፡	0.394	6
	4.921	ግ. ዓ.

ክ ወንጌል ቅዱስ ፡ = ከቀድሞ ሊቃውንት ሲወርድ ሲዋረድ የመጣው ንባብና ትርጓሜው ፡ - የሊቃውንት ትርጓሜ በማቲዎስ ወንጌል ም - ፩ ቁ ፲፩ ፲፫ የሰውነት ሐተታ ገጽ ፲፮ አዲስ አበባ በብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት ታተሙ ፪ኛ ጊዜ ፲፱፻፱ ዓ-ም-

ምዕራፍ ፡ ፲፫ ፡
 ዘመን ፡ ዓዋቂ ፡ (ምርኮ ፡)

ስለ ፡ ሰባ ፡ የምርኮ ፡ ዘመን ፡ ሐተታዊ ፡ መግለጫ ፡
 የይሁዳ ፡ ሕዝብ ፡ ሰባ ፡ ዓመት ፡ ምርኮኛ ፡ ሁኖ ፡ በባቢሎን ፡ እን
 ደኖረ ፡ ታውቆአል ፡ ኤር. ፳፮ ፡ ፲፩ ፡
 ከቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሊቃውንት ፡ ይህን ፡ አትተው ፡ በሚተረጉ
 ሙበት ፡ ጊዜ ፡ የተለያየ ፡ አተራረክ ፡ ተመሥርቶ ፡ ይታያል ፡

ገሚሶቹ ፡ መምህራን ፡ የእሥራኤል ፡ ልጆች ፡ ተማርከው ፡ የኖሩ
 ባቸው ፡ ዘመናት ፡ በመሠረቱ ፡ ሰባ ፡ ዓመታት ፡ እንደሆኑ ፡ ማረጋገጣ
 ቸው ፡ ሳይቀር ፡ «የአይሁድ ፡ የምርኮ ፡ ዘመን ፡ ሊባል ፡ የሚገባው ፡ ሰባ ፡
 ዓመት ፡ የይሁዳ ፡ ንጉሥ ፡ ዮአኪን ፡ ከተማረከበት ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡
 የባቢሎን ፡ ንጉሥ ፡ ብልጣር ፡ እስከሞተበት ፡ ብቻ ፡ የተፈጸመ ፡ ዘመን
 ነው» ፡ በማለት ፡ አሳባቸውን ፡ ይገልጻሉ ። (1)

ይህ ፡ አባባል ፡ ግን ፡ የሴዴቅያስን ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ የኢየሩ
 ሳሌምን ፡ ከተማና ፡ የቤተ መቅደስ ፡ መፍረስ ፡ የማያጠቃልልና ፡ ይህን ፡
 ሁሉ ፡ ከሰባው ፡ የምርኮ ፡ ዘመን ፡ ውጭ ፡ የሚያደርግ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡
 አብዛኞቹ ፡ መተርጉማንና ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ሊቃውንት ፡ ይህን ፡ አስ
 ተሳሰብ ፡ አይከተሉም ። ኤር. ፴፮ ፡ ፳፮ ፡ ፴፮ ፡ ም ፡ ፴ ፡ ፳፱ ።
 የሰባው ፡ ዓመት ፡ ምርኮኝነት ፡ የሚመለከተው ፡ በከፊል ፡ የተማረኩ
 ትን ፡ ንጉሡን ፡ ኢዮአኪንንና ፡ የመጀመሪያ ፡ ምርኮኞችን ፡ ብቻ ፡
 አልነበረምና ፡ ነው ። ኤር. ፴፮ ፡ ፲፱ ፡ ፳፮ ።

ለምሳሌ ፡ - ሀ- የኢየሩሳሌምንና ፡ የይሁዳን ፡ ከተሞች ፡ ጌታ ፡ ለ፪ ፡
 ዓመት ፡ ተቁጥቶአቸው ፡ ነበር ። ዘካ. ፩ ፡ ፲፪ ፡ ዳን-፱ ፡ ፪ ።
 ለ- የይሁዳ ፡ መንግሥት ፡ እስከ ፡ ሰባ ፡ ዓመት ፡ መውደቅ ፡ እንደነበረ
 በት ፡ ተገልጾአል ። ኤር. ፳፮ ፡ ፱ ። ም. ፴ ፡ ፱ ፡ ፯ ።
 ሐ- ምድሪቱ ፡ ሰባ ፡ ዓመት ፡ በባድማነት ፡ ዐርፋ ፡ ሰንበትዋን ፡ ማክ
 በር ፡ ነበረባት ። በዜና ፡ መዋ. ፴፯ ፡ ፳ ፡ ፳፩ ።
 መ. የባቢሎን ፡ መንግሥትም ፡ በዚህ ፡ በሰባ ፡ ዓመት ፡ ፍጻሜ ፡ የዚህ
 ሁሉ ፡ በቀልና ፡ ፍዳ ፡ መቀበልና ፡ መሸከም ፡ የማይቀርለት ፡ ነበረ ።
 ኤር. ፳፮ ፡ ፲፩ ፡ ፲፪ ። ም. ፶፩ ፡ ፳-፴፪ ። «ውኅሊቆ ፡ ሰብዓ ፡ ዓመት-
 እትቤቀሎ ፡ ለንጉሡ ፡ ባቢሎን ። »

ይህና ፡ የመሳሰለው ፡ ሁሉ ፡ በሰባው ፡ ዓመት ፡ እንዲፈጸም ፡ ከእግዚ
 አብሔር ፡ የተነገረ ፡ ቃል ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነውና ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ሊቀን
 ሱለት ፡ የማይቻል ፡ ነበረ ። ማለት ፡ ይህ ፡ ሁሉ ፡ የሰባ ፡ ዓመት ፡ መነ
 ሻንና ፡ መድረሻን ፡ ያስገነዝባል ፡ ማለት ፡ ነው ። ኤር. ፳፯ ፡ ፲፱-፳፪ ።
 የባቢሎን ፡ ንጉሥ ፡ ናቡከደነዖር ፡ በ፳ኛ ፡ ዓመተ ፡ መንግሥቱ ፡
 ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ መጥቶ ፡ ለ፫ ፡ ወር ፡ የነገሠውን ፡ ዮአኪንን ፡ ማርኮ ፡
 ሲወስደው ፡ አጎቱን ፡ ሴዴቅያስን ፡ እንዳይከዳው ፡ አስምሎ ፡ በይሁዳ
 ላይ ፡ አንግሎት ፡ ተመለሰ ። ከስምንት ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ ሴዴቅ
 ያስ ፡ ናቡከደነዖርን ፡ ከዳው ፡ እነሆም ፡ ከለዳውያን ፡ መጥተው ፡ ከተማ
 ይቱን ፡ ከበቡና ፡ በሴዴቅያስ ፡ በ፲፭ኛ ፡ ዓመተ ፡ መንግሥት ፡ የባቢሎን
 ንጉሥ ፡ ናቡከደነዖር ፡ በነገሠ ፡ በ፲፰ኛ ፡ ዓመት ፡ ሴዴቅያስን ፡ ማርኮ ፡
 የኢየሩሳሌምን ፡ ቤተ ፡ መቅደስና ፡ ከተማን ፡ አስፈርሶ ፡ የተገኘውን ፡

ንዋየ፣ ቅድሳት፣ ሁሉ፣ በዝብዙ፣ ከጥቂት፣ ድሆች፣ (ትሩፋን) በቀር፣ የይሁዳን፣ ሕዝብ፣ በምርኮ፣ ወደ፣ ባቢሎን፣ ወሰዳቸው። ኤር. ፶፪፣ ፩-፱ ። ፩ኛ፣ ነገ. ፳፬፣ ፳-፳።

በነቢያት ሆ፣ እንደ፣ ተነገረ፣ ሁሉ፣ የይሁዳ፣ ነገሥታት፣ እስከ፣ ልጅ፣ ልጅ፣ ድረስ፣ ባሪያዎች፣ ሆነው፣ ተገዙ። የይሁዳዎች ድር፣ ለ፪፣ ዓመት፣ ዐርፋ፣ ሰንበትዋን፣ ታከብር፣ ጀመር። ኢሳ. ፴፱፣ ፮-፲፮ ። ፪ ዜና፣ መዋ. ፴፮፣ ፳፣ ፳፮ ።

ነቢዩ፣ ኤርምያስ፣ «ሰባው፣ ዓመት፣ በተፈጸመ፣ ጊዜ ፤ የባቢሎንን፣ ንጉሥና፣ ያንን፣ ሕዝብ፣ ስለኃጢአታቸው፣ እቀጣለሁ» ሲል፣ የተናገረውን ፤ እንዲሁም፣ ነቢዩ፣ ዳንኤል፣ «የኢየሩሳሌም፣ መፍረስ፣ የሚፈጸምበትን፣ ሰባውን፣ ዓመት፣ እግዚአብሔር፣ በታላቅ፣ ለነቢዩ፣ ለኤርምያስ፣ የተናገረውን፣ የዓመቱን፣ ቁጥር፣ በመጽሐፍ፣ አስተዋልሁ» ብሎ፣ የተናገረበት፣ ጊዜ፣ የሚደን፣ ንገሥ፣ ዳርዮስ፣ በከሰዳው ያን፣ መንግሥት፣ በነገሠ፣ በ፩ኛው፣ ዓመት፣ እንደነበረ፣ በጥንቃቄ፣ አትኩረው፣ ሊመለከቱት፣ የሚገባ፣ ነው። ኤር- ፳፯፣ ፯ ። ዳንኤል፣ ፱፣ ፩ ። ፪ ።

ይህ፣ የተጠቀሰው፣ ሰባ፣ ዓመት፣ የኢየሩሳሌም፣ መፍረስ፣ የሚፈጸምበትን፣ ጊዜ፣ ብቻ፣ የሚወስን፣ ሳይሆን ፤ የባቢሎን፣ መንግሥት ፈጽሞ፣ መውደቅንም፣ ጭምር፣ እንደሚያጠቃልል፣ እናያለን ።

እነሆም፣ የባቢሎን፣ መንግሥት፣ ትንቢቱ፣ ተፈጽሞባት፣ ወድቃ፣ የሜዶን፣ ዳርዮስ፣ ዓመተ፣ መንግሥት፣ መጀመሩን፣ ነቢዩ፣ ዳንኤል፣ ሲገልጽ ፤ የባቢሎን፣ ሰባ፣ ዓመተ፣ መንግሥት፣ በሚዛን፣ ተመዝኖ፣ ጎድሎ፣ በተገኘ፣ በብልጣሶር፣ ንጉሠ፣ ባቢሎን፣ ሞት፣ አልቆ፣ ደቅቆ፣ መወሰኑ፣ ታወቀ ። ዳን. ፮፣ ፳፮-፴፩ ።

በሰባው፣ ዓመት፣ ውስጥ፣ በባቢሎን፣ የነገሡ፣ ከለዳውያን፣ ነገሥታት፣ ናቡከደነፎር፣ ኤዊልማሮዴቅ፣ ብልጣሶር፣ መሆናቸው፣ በመጽሐፍ፣ ቅዱስ፣ የታወቀ፣ ሆኖ፣ ሳለ ፤ ስንትና ስንት፣ ዓመት፣ እንደነገሡ፣ ግን ፤ በዝርዝር፣ ተገልጾ፣ አልተጠቀሰም ። ከናቡከደነፎር፣ ቀጥሎ፣ ናቡዛርዳን፣ ነገሠ፣ የሚሉም፣ አሉ ።

የናቡከደነፎር፣ ዘመን፣ መንግሥት፣ እንኳ፣ ቀጥታ፣ አይገለጽ፣ እንጂ፣ በመጽሐፍ፣ ቅዱስ፣ ውስጥ፣ የዘመን፣ ቁጥር፣ ነክነት፣ ካላቸው፣ ከአንዳንድ፣ ጥቅሶች፣ ተመርምሮ፣ በሐተታ፣ አናጣውም፣ ይሆናል ።

ይህን፣ ለመመርመር፣ መጀመሪያ፣ «የይሁዳ፣ ንጉሥ፣ ዮአኪን፣ በተማረከ፣ በ፴፯ኛ፣ ዓመት፣ በ፲፪ኛው፣ ወር፣ ከወሩም፣ በ፳፯ኛው፣ ቀን፣ የባቢሎን፣ ንጉሥ፣ ዮርማሮዴቅ፣ በነገሠ፣ በ፩ኛው፣ ዓመት፣ የይሁዳን፣ ንጉሥ፣ ዮአኪንን፣ ከወሀኒ፣ አወጣው ። በፍቅርም፣ ተናገረው፣

... ዮአኪንንም፣ በሕይወቱ፣ ዘመን፣ ሁሉ፣ በፊቱ፣ ሁልጊዜ፣ እንጀራ፣ ይበላ፣ ነበር ።» በሚል፣ በመጽሐፍ፣ ቅዱስ፣ ጥቅስ፣ ላይ፣ ዓይነ፣ ልቡናችንን፣ እናሳርፋለን ። ፪. ነገሥ. ፳፮፣ ፳፯-፴ ።

ከዚህም፣ ፩ኛ. ኤዊልማሮዴቅ፣ የነገሠበት፣ የመጀመሪያው፣ ዓመት፣ ለናቡከደነፎር፣ የዓመተ፣ መንግሥት፣ ፍጻሜ፣ መሆኑን፣ እንመልከት ።

፪ኛ. ኤዊልማሮዴቅ፣ የነገሠበት፣ አንደኛው፣ ዓመት፣ ዮአኪን፣ በተማረከ፣ በ፴፯ኛ፣ ዓመቱ፣ መሆኑን፣ እንይ ። ኤር. ፶፪፣ ፴፩-፴፬ ።

፫ኛ. ኤዊልማሮዴቅ፣ በነገሠ፣ በ፩ኛው፣ ዓመት፣ ምርኮኛ፣ የነበረው፣ ዮአኪን፣ በግዞት፣ ፴፯፣ ዓመት፣ ከ፲፪ኛ፣ ወር፣ ከ፳፯፣ ቀን (፴፰፣ ዓመት) ፣ ሊሞላ፣ ጥቂት፣ ቀን፣ የቀረው) እንደነበረ፣ ሲያሳይ፣ ዮአኪን የተማረከው፣ በናቡከደነፎር፣ በ፰ኛ፣ ዓመት፣ እንደነበረ፣ ግልጽ፣ ነው ። ፪ኛ- ነገ. ፳፪ ፲፪-፲፯ ።

ስለዚህ፣ ናቡከደነፎር፣ የይሁዳን፣ ንጉሥ፣ ዮአኪንን፣ ከመማረኩ አስቀድሞ፣ የነገሠበትን፣ ፰፣ ዓመት፣ ዮአኪን፣ በግዞት፣ ከኖረበት፣ ፴፯፣ ዓ- ፲፪ኛ፣ ወር፣ ፳፯፣ ቀን፣ ጋር፣ ቢደመሩት ፤ (8+37=45) ይሆናል ። ድርጊቱን፣ የነበረበት፣ ዓመት፣ ሲያስወግዱ፣ ፴፬፣ ብቻ፣ ይሆናል ። እነሆም፣ የናቡከደነፎር፣ ዘመን፣ መንግሥት፣ በሙሉ፣ ፴፬፣ ዓመት፣ እንደነበረ፣ ለማየት፣ ይቻላል ።

የባቢሎን፣ ንጉሥ፣ ናቡከደነፎር፣ የይሁዳን፣ ንጉሥ፣ ሴዴቅያስን፣ ማርኮ፣ የኢየሩሳሌምን፣ ቤተ፣ መቅደስና፣ ከተማን፣ ካፈረሰበት፣ ከ፲፰ኛ፣ ዓመተ፣ መንግሥቱ፣ ጀምሮ ፤ ኤዊልማሮዴቅ፣ እስከ፣ ነገሠበት፣ የነበረውን፣ ዘመን፣ ለማወቅ፣ ደግሞ ፤ ከ፴፬፣ ቀን፣ ጠቅላላ፣ ዓመተ፣ መንግሥቱ፣ ፲፰፣ ዓመት፣ የተቀነሰ፣ እንደሆነ ፤ (44-18=26)፳፮፣ ዓመት፣ ይገኛልና ፤ የናቡከደነፎር፣ ዓመተ፣ መንግሥት፣ ፳፯፣ ዓመት፣ መሆኑ፣ እነሆም፣ ይታወቃል ።

ኤዊልማሮዴቅና፣ ብልጣሶር፣ በባቢሎን፣ መንግሥታቸው፣ በመጽሐፍ፣ ቅዱስ፣ ግልጽ፣ ሲሆን ፤ የናቡከደነፎርን፣ ዘመን፣ መንግሥት፣ ጥቅሶችን ተከታትለን፣ እንዳገኘነው፣ ዓይነት፣ ተከታትለን፣ የምንመራባቸውን፣ ጥቅሶች፣ አናገኝላቸውም ። ሆኖም፣ በአንድ፣ በኩል፣ ደግሞ፣ የነገሡባቸው፣ ዓመታት፣ በ፪ው፣ የምርኮ፣ ዘመን፣ ውስጥ፣ ስለመጠቃለላቸውና፣ የ፪፣ ዓመት፣ መደምደሚያ፣ የሚደናወው፣ ዳርዮስ፣ የመጀመሪያ፣ ዓመተ፣ መንግሥት፣ ስለመሆኑ ፤ መጽሐፍ፣ ቅዱስ፣ ሳይገልጸው፣ አላለፈምና ፤ ማጣራቱ፣ የተገባ፣ ሆኖ፣ ይገኛል፣ ዳን፣ ፱፣ ፩፣ ፪ ።

ስለዚህ፣ የቤተ፣ ክርስቲያን፣ አበው፣ መተርጎማንና፣ የጎሳበ፣

ዘመን : ሊቃውንት : ከመጽሐፍ : ቅዱስ : ውጭ : ባገኙት : ዓለማዊ : ታሪክ :— ኤዊልማሮዴቅ : ፳፫ : ዓመት : ብልጣሶር : ፳፩ : ዓመት : እንደነገሠ : በየታሪኩ : ጽፈውት : እናገኛለን ። የኤዊልማሮዴቅና : የብልጣሶር : ዘመን : መንግሥት : ፵፬ : ዓመት : መሆኑ : ነው ። (2) በ፪ : ዓመት : የይሁዳ : ምርኮ : ዘመን : የገዙ : የባቢሎን : ነገሥታት ።

ስም : ዝርዝር :	የገዙበት : ዘመን :
ሀ. ናቡከደነፆር :	26 ዓመት :
ለ. ኤዊልማሮዴቅ :	23 »
ሐ. ብልጣሶር :	21 »
ድምር :	70 ዓመት

እንግዲህ : ከአዳም : ጀምሮ : ሕዝብ : አይሁድ : ተማርከው : በባቢሎን : እስከ : ቁዩቦት : እስከ : ሰባው : ዓመት : ፍጻሜ : በክፍል : በክፍል : የወረደውን : ታሪካዊ : የዘመን : ቁጥር : ኔዚህ : ላይ : አቅርቦን እንመለከታለን :—

ሀ. ከአዳም : እስከ : ጥፋት : ውኃ :	2 256
ለ. ከጥፋት : ውኃ : እስከ : አብርሃም : ፸፮ኛ : ዓመት :—	1. 207
ሐ. ከአብርሃም : ፸፮ኛ : ዕድሜ : እስከ : ፀአተ : እስራኤል -	0 430
መ. ከፀአተ : እሥራኤል : እስከ : ሰሎሞን : ሞት :	0 633
ሠ. ከሰሎሞን : ሞት : እስከ : ባቢሎን : ምርኮ :—	0. 394
ረ. በባቢሎን : መንግሥት : ሥር :	0. 070
ድምር :	4. 990 ዓ.

ዓለም ሆነ ።

በምዕራፍ ፲፫ የሚገኙ የማስረጃ ምንጮች

«ንጽሕፍ ታሪክ ነገሥተ አሕዛብ እስኩነንዎሙ ለእሥራኤል እምድገረ ተጻወደ ። ቀዳሜ ኩሉ ናቡከደነፆር ኩነኖሙ እሥራ ወስደስተ ዓመተ ዮርማሮዴቅ ወልዱ እሥራ ወሠለስተ ዓመተ ። ብልጣሶር ወልዱ እሥራ ወ አሐደ ዓመተ ። ተብሎ ተጽፎ እናገኛለን። ።
እሥራኤል ከተማረኩ በኋላ የገዙለቸው የአሕዛብ ነገሥታት ታሪክ— ከሁሉ አስቀድሞ ናቡከደነፆር ፳፮ ዓመት ፣ ልጁ ዮርማሮዴቅ ፳፫ ዓመት፣ ብልጣሶር ፳፩ ዓመት ገዙለቸው» ተብሎ ተጽፎአል ። ደራሲው ስሙን ያልገለጸ ኢትዮጵያዊ ።
ገጽ ፳፭ ። ዓምድ ፪፣ ፫ ።

CORONOLOGICAL TRCATISE ETHIOPIC
Orient. 816. Brit. MUS.

ምዕራፍ : ፲፬ ።

ዘመን : ደዋዌ : (ምርኮ :)

የሜዶናዊ : ዳርዮስና : የፋርሳዊ : ቂሮስ : ዘመን : መንግሥት : ከሕዝብ : አይሁድ : ታሪክ : ስለሚዛመድበት : ሁናቱ : የተገለጸ : ሐተታ :

አንዳንድ : ሊቃውንት : በሜዶን : የተገኘውን : ታሪክ : ተከትለው : መላውን : የዳርዮስን : ዘመን : መንግሥት : እንደዚሁም : የፋርስን : ታሪክ : ተከትለው : መላውን : የቂሮስን : ዘመን : መንግሥት : በመጽሐፍ : ቅዱስ : ሲያያዝ : ከወረደው : ከአይሁድ : ትውፊታዊ : የዘመን : አቁጣጠር : ታሪክ : ጋር : ተራ : አስይዘው : ቦታ : ሰጥተውት : ይገኛሉ ።

ርግጥ : ነው :— ዳርዮስ : ሆነ : ቂሮስ : ባቢሎንን : ሳይዙ : የነገሡበት : የእያንዳንዳቸው : መዋዕለ : መንግሥት : ቁጥር : በየአገራቸው ታሪክ : ቀዋሚ : መሠረት : ስላለው ፣ ከነገሡበት : ጀምሮ : በቁጥር ፣ መታወቅ : እንዳለበት : አስፈላጊ : ነው ። ነገር : ግን : አይሁድን : ወይም : አይሁድ : በምርኮኝነት : የሚገኙባትን : ባቢሎንን : በአገዛዊ : ሥልጣናቸው : ሥር : ሳያደርጉ ፣ በየአገራቸው : የነገሡባቸውን : ዓመታት : በሙሉ : ከሕዝብ : አይሁድ : ታሪክ : ጋር : ቦታ : ተሰጥቶት : ተራ : ይዞ : እንዲገኝ : ሲደረግ ፣ ተመልካችን : ግራ : ማጋባቱ : አልቀረም ። (1)

በዚህ : አተራረክ : ሊሆን : ስላለበት : ጉዳይ : ከመጽሐፍ : ቅዱስ : መምሪያ : ተሰጥቶ : ይገኛል ።

ይኸውም : ከብልጣሶር : ሞት : በኋላ ፣ ሚዶናዊው : ዳርዮስ : ባቢሎንን : እንደ : ያዘ ፣ «የአሕሻዊሮስ : ልጅ : የሚሆን : ሚዶናዊው : ዳርዮስ : በከለዳውያን : መንግሥት : በነገሠ : በ፩ኛው : ዓመት» ተብሎ : ተጽፎአል ። ዳን : ፱ : ፩ ፣ ፪ ፣ ፫ ፣ ፬ ፣ ፭ ። ም : ፲፩ ፣ ፩ ።

በውኑ : ብልጣሶር : በባቢሎን : ነግሦ : በነበረ : ጊዜ ፣ ዳርዮስ : በሜዶን : ነግሦ : አልነበረም? ይህ : ከብልጣሶር : ሞት : በኋላ ፣ ዳርዮስ : በባቢሎን : የነገሠበት : ዓመት : ለምን : «፩ኛ : ዓመተ : መንግሥቱ : ተብሎ : ተጽፈለት? ኤር : ፶፩ : ፲፩ ፣ ፳፰ ።

በዚህ : ብቻ : አላበቃም ፣ ሚዶናዊው : ዳርዮስ : ከሞተ : በኋላ ፣ ቂሮስ : አይሁድ : በምርኮ : የሚኖሩባትን : ባቢሎንን : ጠቅሎ : በያዘ : ጊዜ ፣ «በቂሮስ : በ፩ኛ : ዓመተ : መንግሥት» ተብሎ ፣ በቅዱሳት : መጻሕፍት : ተገለጸ : ይገኛል ። ፪ዜና : መዋ : ፵፯ ፣ ፳፪ ፣ ፳፫ ። ዕገራ : ፩ ፣ ፩ ። ዳንኤ. ፩ ፣ ፳፩ ።

ታዲያ : ቂሮስ : ባቢሎንን ፣ ጠቅሎ ፣ ከመግዛቱ : በፊት ፣ በፋርስ : ነግሞ ፣ በሌሎችም : አገሮች : ሰፍኖ : አልነበረም?

ባለ : ታሪኩ : ሄሮዶቲስ : እንደጸፈው : የቂርስ : ዓመተ : መንግ
ሥት : ፳ : ዓመት : መሆኑ : ተገልጾአል ። ሌሎችም : ፳፩ : ዓመት : እን
ደነገሠ : ይናገራሉ ። (2)

ሆኖም : ፳ው : የቂርስ : ዓመተ : መንግሥት : በሙሉ : ከአይ
ሁድ : ታሪክ : ጋር : ይገናኛል : ወይ? በባለ : ታሪኮች : ከጳው : ዓመት :
ወደ : መጨረሻው : የነበሩትን : ሦስት : ዓመታት : ብቻ : አይሁድ :
ያሉባትን : ባቢሎንንና : የሚዶንን : መንግሥት : ሁሉ : አጠቃልሎ :
ያንደገዛ : ተገልጾአል ። ዳን : ፲ : ፩ ።

የእነዚህ : የሚዶንና : የፋርስ : መንግሥታት : አነሳሥ : ከባለ :
ታሪኮች : እንደተጻፈ : ከሥሩ : በብራራ : ምናልባት : ይጠቅም : ይሆ
ናል ።

ታላቁ : ናቡከደነፆር : የባቢሎን : ንጉሥ : ከሞተ : በኋላ ፤ በመ
ዳፉ : ሥር : ሆነው : ይገብሩለት : የነበሩ : መንግሥታት : በያሉበት :
ለባቢሎን : መንግሥት : ከመገዛት : አሻፈረን : ብለው : ቁዩ : ናቡከደነ
ፆር : እንደ : ሰዴቅያስ : ካለመሁበት : ሀቀር : የያገሩን : ባላባቶች : ነገ
ሥታት : እስከ : ገበሩለት : ድረስ : አልደመሰሳቸውም ። ስለዚህም ፤
እርሱ : በሞተ : ጊዜ : ለከለዳውያን : ሥልጣን : ከመገዛት : ለማመፅ :
ጊዜ : አልወሰደባቸውም : ነበር ። በተለይም : በምሥራቁና : በሰሜኑ :
ክፍል : የሚዶንና : የፋርስ : ነገሥታት : ነበሩ ። እነዚህ : የልብ : ልብ :
እየበቃቸው : ሲሄድ : የጋሬኛ : ባቢሎንን : ለማውደም : አቁበቁቡ ።

በባቢሎን : ንጉሥ : በብልጣሪ : ዘመነ : መንግሥት : መጨረሻ :
ላይ : በሰሜንና : ምሥራቅ : ሜዶናዊው : ዳርዮስና : ፋርሳዊው : ቂርስ :
ባቢሎንን : ለማውደም : ተስማምተው : ውጊያ : ጀመሩና : ከበቡዋት ።

የባቢሎን : ጦር : ሠራዊት : ወጥቶ : ተዋጋና : በሁለተኛው : ጊዜ
ቀንቶት : ተመለሰ ። በዚህ : ጊዜ : ብልጣሪ : ለመሳፍንቱና : ለመኳን
ንቱ : ለሠራዊቱ : ታላቅ : ግብግፍ : አደረገና : በመጠጥ : ኃይል : ተገ
ፍቶ : አባቱ : ከአያሩሳሌም : ቤተ : መቅደስ : የማረካቸው : የተቀደሱ :
ዕቃዎች : መጥተው : ይጠባባቸው : ብሎ : አዘዘ ። በዚህ : ጊዜ : ደግሞ
በንጉሡ : ትይዩ : ባለው : ባደራሹ : ግድግዳ : የእጅ : ጣት : ወጥታ :
ስትጽፍ : ታየችውና : ደነገጠ ። ዳንኤ-፮ : ፮-፳ ።

ጽሕፈቱን : የተረገመ : ዳንኤል : የባቢሎን : ንጉሥ : ብልጣ
ሪር : በሚዛን : ተመዝኖ : ቀልሎ : ስለተገኘ ፤ መንግሥቱ : ለሚዶንና :
ለፋርስ : እንደተሰጠች : ነገረው ። ዳን-፮ : ፳፮ ።

ይህን : የሰማና : የብልጣሪን : ድንጋጤ : የተመለከተ : ጋሻ : ጃግ
ሬው : ብልጣሪን : ገድሎ : ራሱን : ቁርጠ : በማፈግፈግ : ላይ : ለነ
በሩት : ለሚዶናዊው : ለዳርዮስና : ለቂርስ : ሰጣቸው ። እነርሱም ፤

ሠራዊታቸውን : አስከትለው : የባቢሎን : ነዋሪዎች : እንኳ : ሳያውቁ :
ገብተው : ከተማይቱን : ያዙና : ከክርቶስ : ልደት : በፊት : በ፮፻፲ :
ዓመት : ባቢሎንን : አጠፉት ።

ለጊዜውም : የባቢሎን : ንጉሥ : ነገሥት : መንግሥት : ግዛት :
ሰፊ : ለመሆን : በቅቶ : ስለነበረ ፤ በስግምነት : ተከፋፍለው : ሕዝብ
አይሁድ : በምርኮኝነት : የሚገኙባት : ባቢሎን : ለዳርዮስ : ጦወደ
ሌላው : የነበረው : የከለዳውያን : ግዛትም : ለቂርስ : ደረሳቸውና :
እስከ : ሰባተኛ : ዓመት : በያሉበት : ገዙ : ዳን : ፮ : ፱ ፤ ፱፻ ።

በኋላ : ግን : ዳርዮስ : በባቢሎን : በነገሡ : በ፯ኛው : ዓመት : በዓ
ውደ : ዓመቱ : ሲሞት ፤ ፋርሳዊ : ቂርስ : የዳርዮስ : ግዛት : የነበረውን
ሁሉ : ባቢሎንንና : ሚዶንን : አጠቃልሎ : ለሦስት : ዓመት : ገዛ ።

(3)
እዚህ : ላይ : የገለጽሁት : ታሪክ : ከቅዱሳት : መጻሕፍት : አስ
ማምተው : ከጻፉ : የሴፍ : ወልደ : ኮርዮን : ከጻፈው : ከዜና : አይ
ሁድ : የኅሳብ : ዘመን : መምህራን : ከሆኑ : የምሥራቅ : ቤተ : ክርስቲ
ያን : አበው : ሐተታ : ከኢትዮጵያ : ሊቃውንትም : ጽሑፎች : ነው ።
እነዚህ : ሁሉ : መጽሐፍ : ቅዱስ : ሚዶናዊው : ዳርዮስና : ፋርሳዊ :
ቂርስ : በከለዳውያን : መንግሥት : ላይ : በሚነግሡበት : ጊዜ : «በነ
የሠ : በ፩ኛ : ዓመት : »ሲል : የቀየሰላቸውን : መሥመር : ተከትለዋል ።
4)

መጽሐፍ : ቅዱስ : ከልደተ : አበው : ዘመን : ጀምሮ : በእሥራ
ኤል : መሳፍንት : እንዲሁም : በሕዝብ : እሥራኤል : ነገሥታት : ትው
ሬታዊ : የዘመን : አቁጣጠር : ታሪክ : ቀጥተኛ : መሥመርን : እንደያዘ፤
የባቢሎን : ምርኮኝ : አይሁድ : በምርኮኝነት : በሚገኙባት : ከባቢሎን
መንግሥት : የሚዘመደውን : የዘመነ : መንግሥት : ትውሬታዊ :
ቁጥር : ብቻ : የሚሻና : የሚጨብጥ : መሆኑ : ግልጽ : አይደለምን ?

እንግዲያውስ : ከላይ : የጠቀስናቸው : መምህራን : ከዚህ : አብ
ነት : ሳይወጡ : ሚዶናዊው : ዳርዮስ : ፮ : ዓመት : ፋርሳዊው : ቂርስ :
፫ ዓመት : እንደገዙ : በጠቅላላ : ከአይሁድ : ታሪክ : ጋር : ያለው :
የሁለቱ : ነገሥት : መንግሥታዊ : ተዘምዶ : ፱ : ዓመት : ብቻ :
መሆኑን : አስልተው : ጽፈዋል ። (5)

በምዕራፍ ፲፬፡ የሚገኙ የማስረጃ፡ ጥቅሶች።

1- ማኅበብ መበገጋዊና ኢ.ኢ.ፋንዮስ. የቂርስ ዓመተ መንግሥት፣ ሠላሳ ዓመት እንደሆነ፤ መናገራቸውን፤ የሐንስ ወልደ አቡልሄረም በሠንጠረዥ ጽፎት ይገኛል ።
አቡሻ ገጽ ፻፵፮ ተመልከት

Orient. 812. Brit. MUS.

2- «ቂርስ በዚያን ጊዜ በዙፋን ላይ ሃያ ዓመት ቁይቶ ነበር ።» ገጽ ፻፵፱ መሥመር ፳ ።
ሄሮዶቱስ ፳ኛ. መጽሐፍ ክልዩ ተብሎ የተሰየመ ከመርስዔ ገዘን ወልደ ቂርቆስ የተተረጉመ አዲስ አበባ ፤ አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት ታተመ ፲፱፻፵፭ ዓ. ም.

3- «ዜናሆሙ ለዳራ ንጉሠ ማዳይ፣ ወለኩርሽ ንጉሠ ፋርስ፣ ወነገረ ፀብሎም ስለ ከለዳውያን፣ ወሙተቱ ለብልጣሶር ንጉሠ ባቢሎን» ከሚለው ጀምሮ መመልከት ነው ። ገጽ ፮ ። ዓምድ ፬ ።
የሴፍ ወልደ ኮርዮን /ዜና አይሁድ/

JOSEF BEN GORION ETHIOPIC

Oriental. 824. Brit. MUS.

4- «ንጽሕፍ ዜና ነገሥተ አሕዛብ አለ ኩነንዎሙ ለእሥራኤል እምድገረ ተገወደ» በሚል ርእስ ከተጻፈው የኢትዮጵያዊ ደራሲ ጽሑፍ፣ እንዲህ ተብሎ አለ ።—

«ዳርዮስ ወልደ አህሱር ዘማሄ፣ ወኩርስ ዘፋርስ ኩነንዎሙ ተሰወተ ዓመተ ። ወእምነሃ ስድስተ ለክልላሆሙ ። ወሶበ ሞተ ዳርዮስ በወውደ ዓመት ስድስቱ ኮነት ከሌንታሃ መንግሥት ለቂርስ ሠለስተ ዓመተ ።—
ሲተረጉም፡— ከማሄ / ከሚዶን ወገን/ ወገን የአህሱር አህሻዊርስ /ልጅ የሚሆን ዳርዮስና ፋርሳዊው ኩርሽ /ቂርስ/ ዘጠኝ ዓመት እስራኤልን፣ ገዙ አቸው ። ከዚህም ከዘጠኝ ዓመት ስድስት ዓመት የሁለቱ ሰሆን፣ ዳርዮስ በስድስቱ ዓመት ፍጻሜ በወውደ ዓመት ሲሞት፣ መላዋ መንግሥት ለ፫፣ ዓመት የቂርስ ሆነች ።
ገጽ ፳፭ ዓምድ ፪ ።

CORONLOGICAL TREATISE ETHIOPIC

Brit. MUS. Orient. 816, B. M

5- አቡሻከርም «ዳርዮስ ወቂርስ ተካፈሉ አድያሚሃ» ከሚለው ጀምሮ ታሪኩን በመዘርዘር ከዚያ አይሁድ ጋር በማዛመድ የሁለቱን አገዛዝ ዘጠኝ ዓመት ብቻ መሆኑን አጽድቆአል ። ገጽ ፹፬ ።

Orien. 809.

ዘመን ፡ ሄዋዌ ፡ (ምርኮ) ።

የሰባ ፡ ሰባዔ ፡ ዓመታት ፡ ሐተታዊ ፡ መግለጫ ።

«ምድሪቱ ፡ ሰንበትን ፡ በማድረግዋ ፡ እስክታርፍ ፡ ድረስ ፡ በተፈታችበት ፡ ዘመን ፡ ሁሉ ፡ ሰንበትን ፡ አግኝታ ፡ መደሰት ፡ በነበረባት ፡ አኳኋን ፡ በነቢዩ ፡ ኤርምያስ ፡ የተነገረ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ቃል ፡ ይፈጸም ፡ ዘንድ ፡ ሕዝብ ፡ እሥራኤል ፡ ተማርከው ፡ በባቢሎን ፡ የአገዛዝ ፡ ቀንበር ፡ ሥር ፡ ሰባ ፡ ዘመን ፡ ኖሩ ። ፪ ዜና ፡ መዋ- ፴፮ ፡ ፳፩ ።

እግዚአብሔር ፡ ለእሥራኤል ፡ ልጆች ፡ በሰጣቸው ፡ በቅድስት ፡ ሀገሩ ፡ በሰባት ፡ በሰባት ፡ የተመደቡ ፡ የተለያዩ ፡ የጊዜ ፡ ሰንበታትን ፡ በሥርዓት ፡ አቁሞ ፡ እንዲጠብቁዋቸው ፡ አዞላቸው ፡ ነበር ።

፳ኛ. በየሳዎን ቱ ፡ ከስድስት ፡ ቀን ፡ ሥራ ፡ በኋላ ፤ ፯ኛውን ፡ ቀን ፡ ቀድሰው ፡ በነፍስ ፡ ወክፍ ፡ የገዛ ፡ ራሳቸው ፡ እንዲያርፉበት ፡ የሰጣቸው ፡ ሰንበት ፡ ነው ። ይህም ፡ የሥጋም ፡ የመንፈስም ፡ ዕረፍት ፡ የሚያስገነዝብና የሚያሳስብ ፡ ዕረፍት ፡ ነበር ። ዘዐአ- ፳ ፡ ፳—፲ ። ማቴ- ፲፪ ፡ ፲፪ ።

፪ኛ. በሰጣቸው ፡ ምድር ፡ ስድስት ፡ ዓመት ፡ እያረሱ ፤ በሚያገኙት ፡ ሰብል ፡ ተጠቅመው ፡ በ፯ኛው ፡ ዓመት ፡ ምድሪቱ ፡ ታርፍ ፡ ዘንድ ፡ የሰጣቸው ፡ የየ፯ ፡ ዓመት ፡ ሰንበት ፡ ነበር ። ይህም ፡ የተሰጠቻቸው ፡ ምድር ፡ ለእግዚአብሔር ፡ የተቀደሰች ፡ ምድር ፡ መሆንዋን ፡ የሚያሳስብ ፡ ይዞታ ፡ አለበት ። ዘሌዋ- ፳፮ ፡ ፪—፯ ፡ ቁ. ፳፫ ።

፫ኛ. ዕብራዊ ፡ ወንድማቸው ፡ በባርነት ፡ የተገዛላቸው ፡ እንደሆነ ፤ ስድስት ፡ ዓመት ፡ ከተገለገሉበት ፡ በኋላ ፤ በ፯ኛው ፡ ዓመት ፡ ነፃ ፡ የሚያወጡበት ፡ ሰንበት ፡ እንዲያደርጉ ፡ የተሰጣቸው ፡ ትእዛዝ ፡ ነበር ። ይህም ፡ የእሥራኤላዊነት ፡ ወይም ፡ የዕብራዊነት ፡ ነፃ ፡ ክብርና ፡ መብት መጠበቅ ፡ እንዳለበት ፤ በያንዳንዳቸው ፡ አቋም ፡ እያነጻጸሩ ፡ የሚያስተውሉበት ፡ ማሳሰቢያ ፡ ነበር ። ዘሌዋ- ፳፮ ፡ ፴፱—፵፪ ።

፬ኛ. የሰባት ፡ ጊዜ ፡ ሰባት ፡ ደግሞ ፡ የኢዮቤልዩ ፡ የደስታ ፡ የመቤገፍ ፡ ዓመት ፡ ሰንበት ፡ ለአንድ ፡ ዓመት ፡ መለከት ፡ እየነፋ ፡ እንዲያርፉ ፡ ሰጥቶአቸው ፡ ነበር ። ዘሌዋ- ፳፮ ፡ ፷—፲፯ ።

ይህ ፡ ትእዛዝ ፡ ሆኖ ፡ ቢሰጣቸው ፡ እንኳ ፤ ዞሮ ፡ ዞሮ ፡ ጥቅሙ ፡ ለራሳቸው ፡ የተሰጠ ፡ መሆኑን ፡ ዐውቀው ፡ ቢጠብቁት ፡ አስተማማኝ ፡ ሙሉ ፡ ተስፋ ፡ ጭምር ፡ ተቀብለዋል ። ዓይጠብቁት ፡ ግን ፡ ወደ ፡ ሥቃይ ፡ ተላልፈው ፡ ምድሪቱም ፡ ያለ ፡ እነርሱ ፡ ዕረፍት ፡ አግኝታ ፡ እንደምትደሰት ፡ እግዚአብሔር ፡ በሙሴ ፡ በኩል ፡ አስጠንቅቆአቸው ፡ ነበር ። ዘሌዋ- ፳፮ ፡ ፴፪—፵፭ ።

እነርሱም ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ሞክረው ፡ እያደጉ ፡ በሄዱ ፡ ቁጥር ግን ፤ ከጥቂቶች ፡ በስተቀር ፡ ይህን ፡ መጠበቅ ፡ እንደተሳናቸው ፡ የታወቀ ፡ ነው ። በመጨረሻይቱ ፡ የዕድል ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ባቢሎን ፡ ሊማረኩ ፡ ጥቂት ፡ ቀርቷቸው ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ እንኳ ፤ ስለተጠቀሱት ፡ ስንበታት ፡ ጉዳይ ፡ ተስፋውንና ፡ ዛቻውን ፡ በነቢዩ ፡ በኤርምያስ ፡ በኩል ፡ ነገሮአቸው ፡ ነበር ። ግን ፡ አልሆነም ። አልሞክሩም ። ኤር ፡ ፲፮ ፡ ፲፱—፳፮ ፡ ም. ፴፬ ፡ ፰ ፡ —፲፯ ።

እንግዲያውስ ፡ ራሳቸውንና ፡ ዕብራዊን ፡ ባሪያ ፡ ምድሪቱንም ፡ አናሳርፍም ፡ ካሉ ፤ መገዛቱን ፡ እንዲቀጥሉት ፡ ምድሪቱም ፡ ያለ ፡ እነርሱ ፡ ዐርፋ ፡ ስንበትዋን ፡ እንድታከብር ፤ ሰባቱን ፡ በአሥር ፡ እጅ ፡ (እጥፍ ፡ ዘመን ፡ ተቁጥሮላት ፡ መደዳውን ፡ ሰባ ፡ ዓመት ፡ ዕረፍት ፡ አግኝታ ፡ እንድትደሰት ፤ ከእግዚአብሔር ፡ ተወስኖ ፡ በነቢዩ ፡ በኤርምያስ ፡ አፍ ፡ ተነገራቸው ። ተነግሮም ፡ አልቀረም ፡ በሥራ ፡ ዋለ ።

ሰባ ፡ ዘመን ፡ ሲባል ፡ በእነዚህ ፡ አሳቦች ፡ ተመሥርቶ ፡ የመጣ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ እንግዳ ፡ ነገር ፡ አልነበረም ። ፪ኛ-፲፮ ፡ መዋ-፴፮ ፡ ፳፩ ፡ ስለዚህ ፡ ቃሉ ፡ በኤርምያስ ፡ አፍ ፡ ሲነገር ፤ ወደ ፡ ጉን ፡ ጠጋ ፡ ተደርጎ ፡ የሚታለፍ ፡ ቃል ፡ አልነበረም ። ከዓይን ፡ የግይሠወር ፡ መክራ ፡ የተቀረፀበት ፡ የብረት ፡ ምሰሶ ፡ ሆኖ ፡ እፈታቸው ፡ የቆመ ፡ ነበር ።

ለመጀመሪያ ፡ ሰባ ፡ ዓመት ፡ ሲባል ፤ የሚገቡበት ፡ ጊዜ ፡ ስለሆነ ፡ ሲሰሙት ፡ የሚያሰቅቅና ፡ ነፍስን ፡ የሚያስደነግጥ ፡ መክራና ፡ ጭንቀት ፡ የተመላበት ፡ የመርዶ ፡ ዜና ፡ እንደነበረ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ወደ ፡ ፍጹሚው ፡ ወደ ፡ መጨረሻው ፡ ደርሶ ፡ ዕድል ፡ አግኝቶ ፡ ለሰማው ፡ ሰው ፡ ግን ፡ ሰባ ፡ ዓመት ፡ የሚል ፡ ድምፅ ፡ እንደ ፡ ማር ፡ የጣፈጠ ፡ ሞቶ ፡ የነበረን ፡ ልብ ፡ በተስፋ ፡ የሚያነቃ ፡ ደርቀው ፡ የነበሩ ፡ ዐጥንቶች ፡ ነፍስ ፡ ዘርተው ፡ የሚለመልሙበት ፡ የነፃነት ፡ አዋጅ ፡ ነጋሪትና ፡ ሕይወታዊ ፡ የምሥራች ፡ ቀንዲ ፡ መለከት ፡ ነው ።

ባጭሩ ፡ ፍጹሚንና ፡ ተስፋን ፡ ያዘለ ፡ ቃል ነው ። ለምሳሌ ፡ የመክራው ፡ ዘመን ፡ ለዘላለም ፡ ቢባል ፡ ኖሮ ፡ ምን ፡ ይኮን ፡ ኖሮዋል ፤ ሰባ ፡ በመባሉ ፡ ግን ፡ ለማለቅ ፡ ተስፋ ፡ ያለው ፡ ቁጥር ፡ ሆነ ።

ይህ ፡ ሰባ ፡ ዓመት ፡ የመክራና ፡ የጭንቀት ፡ ጥላውን ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ወዲያ ፡ በስተጀርባ ፡ አድርጎ ፡ የዕረፍት ፡ ዘመን ፡ የተጣለበትን ፡ ቅርፅ ነቱን ፡ እያንፀባረቀ ፡ ለሕዝብ ፡ እሥራኤል ፡ ደስተኛ ፡ ሕይወትን ፡ እያበሠረ ፡ የሚታይበት ፡ ጊዜ ፡ መጣ ። ኤር. ፴፩ ።

«መክራ ፡ ባየንባቸው ፡ ዘመናት ፡ ፋንታ ፡ ክፉ ፡ በየንባቸው ፡ ዓመታት ፡ ፋንታ ፡ ደስ ፡ ይለናል ።» ብለው ፡ የሚዘምሩበት ፡ ጊዜ ፡ ደረሰ ። መዝ. ፹፱(፺)፲፭ ። ኤር. ፴፪ ፡ ፳፮—፵፬ ። መዝ. ፻፳፮(፻፳፮)፩—፮ ነቢዩ ፡ ዳንኤል ፡ የዚህን ፡ የሰባ ፡ ዓመት ፡ ፍጹሚን ፡ ባስታወሰና ፡

ባስተዋለ ፡ ጊዜ ፡ በሰባ ፡ የመክራ ፡ ዓመት ፡ ፋንታ ፡ የተቀረፀው ፡ ተስፋዊ ፡ ነፃነትና ፡ እስደሳች ፡ የዕረፍት ፡ ዘመን ፡ እንደምን ፡ ባለ ፡ አገባብ ተደግሞ ፡ እንደቀረበ ፡ ለመረዳት ፡ ያስብና ፡ ያሰላስል ፡ ጀመረ ።

እነሆም ፡ የአሕጃዊሮስ ፡ ልጅ ፡ የሚሆን ፡ ሜዶናዊ ፡ ዳርዮስ ፡ በከለዳውያን ፡ በነገሠ ፡ በመጀመሪያው ፡ ዓመት ፡ እግዚአብሔር ፡ በቃሉ ፡ በነቢዩ ፡ ኤርምያስ ፡ አፍ ፡ የተናገረውን ፡ የዓመቱን ፡ ቁጥር ፤ ይኸውም ፡ ሕዝብ ፡ እሥራኤል ፡ ተማርከው ፡ በባቢሎን ፡ የሚኖሩበትን ፡ የሰባው ፡ ዓመት ፡ ፍጹሚ ፡ በመጽሐፍ ፡ አስተዋለ ። ማቅ ፡ ለብሶ ፡ አመድ ፡ ነስንሶ ፡ ጸመና ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ ጸለየ ፡ ዳን. ፱ ፡ ፩—፫ ።

በዚህም ፡ ጊዜ ፡ መልአኩ ፡ ገብርኤል ፡ ወደ ፡ ዳንኤል ፡ ተልኮ ፡ ለእሥራኤል ፡ ሕዝብ ፡ የተቀጠረውን ፡ የሰባ ፡ ሱባዔን ፡ ቀጠሮ ፡ ነገረው ፡ ዳን. ፱ ፡ ፳—፳፫ ።

ነቢዩ ፡ ዳንኤል ፡ በሰባው ፡ የመክራ ፡ ዘመን ፡ ፍጹሚና ፡ በሚተካው ፡ ሰባ ፡ የዕረፍት ፡ ዘመን ፡ ሲያስብ ፡ ሳለ ፤ መልአኩ ፡ ገብርኤል ፡ በአንዱ ፡ ነጠላ ፡ ሰባ ፡ ሰባት ፡ ለጅ ፡ ወይም ፡ ሰባት ፡ እጥፍ ፡ የዘመን ፡ ቀጠሮ ፡ እንደተሰጠ ፡ በሚነገረው ፡ ጊዜ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሲከሥ ፡ የቸርነቱ ፡ ባለጸግነት ፡ ምን ፡ ያህል ፡ ታላቅ ፡ መሆኑን ፡ በማድነቅ ፡ ተገንዝቦአል ።

ኢሳይያስ ፡—«እግዚአብሔር ፡ የሕዝቡን ፡ ስብራት ፡ በጠገን ፡ ዕለት ፡ በመቅሰፍቱ ፡ ያቋሰለውንም ፡ (ሕዝቡን ፡) በፈወሰ ፡ ዕለት ፡ . . . የፀሐይ ፡ ብርሃን ፡ እንደ ፡ ሰባት ፡ ቀን ፡ ብርሃን ፡ ሰባት ፡ ዕጥፍ ፡ ይሆናል ።» ሲል ፡ ተናግሮ ፡ አልነበረምን? ኢሳ፲. ፡ ፳፮ ።

አዎን! ስለ ፡ አንዱ ፡ ሰባት ፡ ዕጥፍ ፡ መስጠት ፡ የእግዚአብሔር ፡ የተለመደ ፡ የቸርነት ፡ ሥራ ፡ ነው ። መልአኩ ፡ ስለ ፡ ቀጠሮው ፡ ለዳንኤል ፡ ሲነገረው ፡—«አመፃ ፡ ይጨርስ ፡ ኃጢአትንም ፡ ይፈጽም ፡ በደልንም ፡ ይስተወርይ ፡ የዘለዓለምን ፡ ጽድቅ ፡ ያገባ ፤ ራዕይንና ፡ ትንቢትን ፡ ያትም ፡ ቅዱስ ፡ ቅዱሳንም ፡ ይቀባ ፡ ዘንድ ፡ በሕዝብህና ፡ በቅድስት ፡ ከተማህ ፡ ላይ ፡ ሰባ ፡ ሱባዔ ፡ ተቀጥሮአል ።» ብሎታል ። ዳን. ፱ ፡ ፳፱ ።

የሰባው ፡ ሱባዔ ፡ መነሻ ፡ የቂሮስ ፡ የፋርሱ ፡ ንጉሥ ፡ አዋጅ ፡ እንደሆነ ፡ ገልጸለታል ። ዳን. ፱ ፡ ፳፭ ። ዕዝ. ፩ ፡ ፩—፱ ። ፪፻፮ ፡ መዋ. ፴፮ ፡ ፳፪ ። ፳፫ ። ኢሳ. ፵፬ ፡ ፳፮—፳፭ ። ም. ፵፭ ፡ ፭—፰ ።

መልአኩ ፡ ገብርኤል ፡ ስለ ፡ አይሁድ ፡ ሕዝብ ፡ የተቀጠረውን ፡ ሰባ ፡ ሱባዔ ፡ እንዳለ ፡ በአጠቃላይ ፡ ለዳንኤል ፡ የገለጸለት ፡ ሲሆን ፡ እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ ሰባውን ፡ ሱባዔ ፡ ከሦስት ፡ ከፍሎ ፡ በተከፋፈሉት ፡ ሱባዔያት ፡ መነሻ ፡ ወይም ፡ መድረሻ ፡ መፈጸም ፡ ያለባቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ድርጊቶችና ፡ ጣልቃ ፡ ገብ ፡ ዘመናት ፡ እንዳሉባቸው ፡ በዝርዝር ፡ ነገሮታል ።

፩ኛ. «ሰባቱ ፡ ሱባዔ ፡ አዋጅ ፡ ከሚወጣበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ ቤተ መቅደሱ ፡ እስከሚሠራ ፡ የሚፈጸም ፡ ይሆናል ። ዳን-፱ ፡ ፳፭ ።

ጀኛ. ስላ፡ ሁለቱ፡ ሱባዔ፡ ሲሆን፡ ከስላ፡ ሁለቱ፡ ሱባዔ፡ በኋላ፡ መሢሕ፡ (ክርስቶስ) የሚመጣበትና፡ ስለ፡ ራሱ፡ ሳይሆን፡ ተወግቶ፡ እንደሚሞት፡ ከወደዚያውም፡ የሚመጣው፡ አለቃ፡ ሕዝብ፡ ከተማይቱንና፡ መቅደሱን፡ እንደሚያጠፋ፡ የተመለከተበት፡ ነው። ዳን. ፱፡ ፳፮።

፫ኛ. አንዱ፡ ሱባዔ፡ (ሰባኛው፡ ሱባዔ) እንደገባር፡ ከሚመጣ፡ ጥፋት፡ በኋላ፡ ከብዙ፡ ሰዎች፡ ጋር፡ ቃል፡ ኪዳን፡ የሚደረግበትና፡ በሱባዔውም፡ እኩሌታ፡ መስዋዕትና፡ ቁርባን፡ የሚቀርቡት፡ የተቈረጠውም፡ ፍጻሜ፡ የሚያበቃበት፡ ነው። » ብሎታል። ዳን. ፱፡ ፳፮። ማቴ. ፳፬፡ ፲፭።

ከዚህ፡ በላይ፡ በዝርዝር፡ ካየናቸው፡ ከሦስቱ፡ ክፍል፡ ሱባዔያት የመጨረሻውን፡ ሰባኛውን፡ (አንዱ፡ ሱባዔ፡ የተባለውን) አቁይተን፡ በመጀመሪያ፡ ክፍል፡ ስለተመደባው፡ ሰባት፡ ሱባዔና፡ ለሁለተኛ ነት፡ ስለተመደባው፡ ስለ፡ ስላ፡ ሁለቱ፡ ሱባዔያዊ፡ ክፍል፡ ትምህርታዊ፡ ሐተታ፡ እናደርጋለን።

እንግዲህ፡ ሱባዔ፡ ማለት፡ ፖን፡ ማለት፡ ነው? ተብሎ፡ በጠየቅ፡ ሱባዔ፡ በቀን፡ በዓመትም፡ በኢየሱሳውያትም፡ ተቀምጦ፡ ሊነገር፡ ይቻላል። በመሠረቱም፡ ሰባት፡ ቀን፡ ወይም፡ ሰባት፡ ዓመት፡ ይሆናል።

ሀ. ቀን፡ በሱባዔ፡ ሲቁጠር፡ ፮፡ ቀን፡ አንድ፡ ሱባዔ፡ ወይም፡ አንድ፡ ሱባዔ፡ ፮፡ ቀን፡ እንደሚሆን፡ ለመረዳት፡ ቀጥሎ፡ የተጻፉትን፡ ጥቅሶች፡ መመልከት፡ ነው። ዳን- ፲፡ ፳። ቁ. ፲፪፡ ፲፫።

ለ. ዓመት፡ በሱባዔ፡ ሲቁጠር፡ አንድ፡ ሱባዔ፡ ፮፡ ዓመት፡ እንደሚሆን፡ ወይም፡ ፮፡ ዓመት፡ አንድ፡ ሱባዔ፡ እንደሚባል፡ እንደዚህ ሁም፡ ፮፡ ሱባዔ፡ ዓመታት፡ አንድ፡ ኢየሱሳውያን፡ እንደሚሆን፡ አንድ፡ ኢየሱሳውያን፡ ሰባት፡ ሱባዔ፡ ሲዘረዘርም፡ ፵፱፡ ዓመት፡ እንደሚሆን፡ በሚከተሉት፡ ጥቅሶች፡ መረዳት፡ ነው። ዘሌዋ. ፳፭፡ ፫፡ ፬። አሁንም ቁ. ፳-፲፭።

ይህን፡ ከተመለከትን፡ ዘንድ፡— መልአኩ፡ ገብርኤል፡ ለዳንኤል የነገረው፡ በሕዝብ፡ እሥራኤል፡ ላይ፡ የተቀጠረው፡ የሰባ፡ ሱባዔ፡ ቀጠሮ፡ የቀን፡ ወይም፡ የኢየሱሳውያት፡ ሱባዔ፡ ሳይሆን፡ የዓመታት፡ ቀመረ፡ ሱባዔ፡ መሆኑን፡ ጠንቅቆ፡ ማስተዋል፡ ያሻል።

ምዕራፍ ፡ ፲፮ ።

ዘመን ፡ ሚጠት ፡ (ከምርኮ ፡ የተመለሱበት ፡ ዘመን ፡)

የሰባቱ ፡ ሱባዔ ፡ አፈጻጸም ፡ ሐተታዊ ፡ ታሪክ ።

ከሰባው፡ ሱባዔ፡ የመጀመሪያው፡ ክፍል፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ እስኪሠራ፡ ድረስ፡ የተቀጠረው፡ ሰባቱ፡ የዓመታት፡ ሱባዔ፡ ሲሆን ፤ ፮ ፡ ሱባዔ፡ በ፮፡ ቢባዛ (7×7=49) ፵፱፡ ዓመት፡ ይሆናል። ወይም፡ አንድ፡ ኢየሱሳውያን፡ ነው። የዚህ፡ የ፮፡ ሱባዔ፡ (፵፱፡ ዓመት) መነሻ፡ የፋርሱንጉሥ፡ የቂርስ፡ አዋጅ፡ እንደሆነ፡ ተገልጿል። ዕገ-፩፡ ፩-፫። አዎን፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ለዳንኤል ፡ የተነገረው ፡ የሰባው ፡ ሱባዔ ፡ ቀጠሮ ፡ በከለዳውያን ፡ መንግሥት ፡ በነገሠው ፡ በሜዶናዊ ፡ ዳርዮስ ፡ በመጀመሪያው ፡ ዓመተ ፡ መንግሥቱ ፡ ቢሆንም ፡ ቅሉ ፡ ፋርሳዊው ፡ ቂርስ ተነሥቶ ፡ በመጀመሪያ ፡ ዓመተ ፡ መንግሥቱ ፡ የእሥራኤል ፡ ሕዝብ ፡ ወደ ፡ አገራቸው ፡ ተመልሰው ፡ የእግዚአብሔር ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ እንዲሠሩ ፤ እስኪያውጅላቸው ፡ ድረስ ፤ ከሱባዔው ፡ ምንም ፡ ሳይነካሉት ፡ (ሳይቀመስሉት) መጠበቅ ፡ ነበረበት። ዳን- ፱ ፡ ፳፭ ። ፪ ፡ ዜና ፡ መዋ.

፵፱፡ ፳፪ ፤ ፳፫ ። ዕገ- ፩ ፡ ፩-፲፮ ። ኢሳ. ፵፬ ፡ ፳፰ ። ምዕ ፵፭ ፡ ፩-፮ ። ስለዚህ ፡ የሜዶናዊው ፡ ዳርዮስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ከሰባው ፡ ሱባዔ ፡ በስተውጭ ፡ የሚቀር ፡ መሆኑ ፡ መዘንጋት ፡ አይኖርበትም ። ከሜዶናዊው ፡ ዳርዮስ ፡ ቀጥሎ ፡ በከለዳውያን ፡ መንግሥት ፡ የነ-ገሠው ፡ ቂርስ ፡ በ፩ኛው ፡ ዓመተ ፡ መንግሥቱ ፡ የተጠበቀውን ፡ አዋጅ ፡ ሲያውጅ ፤ አይሁድ ፡ በዘሩባቤልና ፡ በታላቁ ፡ ካህን ፡ በኢያሱ ፡ ወልደ ፡ ዮሴፎቅ ፡ መሪነት ፡ ወደ ፡ አገራቸው ፡ ተመልሰው ፡ ገቡ።

በሁለተኛውም ፡ ዓመት ፡ የኢየሩሳሌምን ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ሊሠሩ ፡ ጀመሩ ። ዕገ- ፫ ፡ ፳ ።

ዳሩ ፡ ግን ፡ በአካባቢዎቻቸው ፡ የነበሩ ፡ የይሁዳና ፡ የብንያም ። ጠላቶች ፡ (ሳምራውያን) ተነሡባቸውና ፡ ከቂርስ ፡ ቀጥሎ ፡ በነገሠው ፡ በአርጤክስስ ፡ መጀመሪያ ፡ ዓመት ፡ የክስ ፡ ደብዳቤ ፡ ጻፉባቸው ። አርጤክስስም ፡ ሥራው ፡ እንዲታገድ ፡ ስላዘዘ ፤ ጠላቶቻቸው ፡ ሂደው ፡ በግድ ፡ አስተውዋቸው ፡ ነበር።

ስለዚህም ፡ በአርጤክስስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ እንዲሁም ፡ እስከ ፡ ዳርዮስ ፡ ሁለተኛ ፡ ዓመተ ፡ መንግሥት ፡ የመቅደሱ ፡ ሥራ ፡ ተቋርጠ ፡ ነበር ። ዕገ- ፬ ፡ ፩-፮ ። ቁ. ፳፫ ፡ ፳፬ ።

ከቂርስ ፡ ቀጥሎ ፡ የነገሠው ፡ ንጉሥ ፡ የሚጽሑፍ ፡ ቅዱስ ፡ አርጤክስስ ፡ ቢባልም ፡ የቂርስ ፡ ልጅ ፡ ካዎ ቢሴስ ፡ መሆኑ ፡ የተረጋገጠ ነው። ብዙ ፡ የታሪክ ፡ ጸሐፊዎች ፡ በዚህ ፡ ንጉሥ ፡ የስም ፡ አጠራር ፡ ይለያያሉ ።

ለምሳሌ፡—ስዓዳውያን ፣ «ዳግማዊ ፣ ናቡከደነ።» ፣ ይሉታል ። ማኅበብ ፣ መበንጋዊም ፣ «ቀዳም ዮስ» ይለዋል ። አቡሻክርና ፣ ስዒድ ፣ ወልደ ፣ በጥሪቅ ፣ «ቀናም ዮስ» ይሉታል ። ዮሴፍ ፣ ወልደ ፣ ኮርዮን ፣ በጻፈው ፣ በዜና ፣ አይሁድ ፣ በማኬስ ፣ «ተብሎአል ። ሲወርድ ፣ ሲዋረድ ፣ የመጣ ፣ በኢትዮጵያ ፣ ሊቃውንት ፣ ትርጓሜም ፣ «ምሕስቦስ ፣ ፋጎስ ዮስ» ፣ በዮሐንስ ፣ መደብር ፣ «ከሚስ» ፣ በካሙስ ፣ «ተብሎ፣ ተጽፎ ፣ እናገኛለን ። በግዕዝ ፣ መጽ ቅ. «አርተስስ» ወዘተ - - - ተብሎ አል ። (1)

ያም ፣ ሆነ ፣ ይህ ፣ ባለታሪኩ ፣ ሂሮዶቱስ ፣ ሌሎችም ፣ ከቂሮስ ፣ ቀጥሎ ፣ የነገሠ ፣ የቂሮስ ፣ ልጅ ፣ «ካምቢሴስ» ፣ መሆኑን ፣ አረጋግጠዋልና ፣ አጠራፍ ፣ የተለያዩበት ፣ ምክንያት ፣ እንደያገራቸው ፣ ቋንቋ ፣ ስሙን ፣ ለመጥራት ፣ ሲሞክሩ ፣ ከጉሮሮ ፣ ዐመል ፣ አነጋገር ፣ የሚመጣ ፣ ልዩነት ፣ እንጂ ፣ ሌላ ፣ ነገር ፣ ያለበት ፣ አይመስልም ። (2)

ካምቢሴስ ፣ የቂሮስ ፣ ተከታይ ፣ መሆኑ ፣ ሲገለጽ ፣ ዘመነ ፣ መንግሥቱ ፣ ምን ፣ ያህል ፣ እንደሆነ ፣ በመጽሐፍ ፣ ቅዱስ ፣ አልተገለጸም ። ነገር ፣ ግን ፣ ከመጽሐፍ ፣ ቅዱስ ፣ ሳይሆን ፣ ከዓለም ፣ ታሪክ ፣ ባገኙት ፣ መበንጋዊና ፣ ሌሎችም ፣ ጁ ፣ ዓመት ፣ እንደገዛ ፣ ጽፈዋል ። (3) ሂሮዶቱስ ፣ ግን ፣ የካምቢሴስ ፣ ዘመነ ፣ መንግሥት ፣ ፯ ፣ ዓመት ፣ ከ፩ ፣ ወር ፣ መሆኑን ፣ ገልጸዋል ። ከዚህም ፣ ጋር ፣ ጀሮ ፣ ቈራጣው ፣ ሴሚርዴስ ፣ የሚባል ፣ ሜዶናዊ ፣ «ሴሚርዴስ» ፣ ተብሎ ፣ ይጠራ ፣ በነበረና ፣ ወንድሙ ፣ ካምቢሴስ ፣ በሥውር ፣ አስገድሎት ፣ በነበረ ፣ በቂሮስ ፣ ልጅ ፣ ራሱን ፣ አስመስሎ ፣ ፯ ፣ ወር ፣ በፋርስ ፣ ዙፋን ፣ ሆኖ ፣ መግዛቱን ፣ ገልጾ ፣ የሴሚርዴስ ፣ ፯ ፣ ወር ፣ ካምቢሴስ ፣ ከገዛበት ፣ ከ፯ ፣ ዓመት ፣ ከ፩ ፣ ወር ፣ ሲደመር ፣ ፳ ፣ ዓመት ፣ ሊሞላ ፣ መቻሉን ፣ አስረድቶአልና ፣ ከነ ፣ መበንጋዊ ፣ ተስማምቶአል ። ንጽሕፍ ፣ ዜና ፣ ነገሥተ ፣ ፋርስ ፣ የሚል ፣ ኢትዮጵያዊ ፣ ጽሑፍም ፣ «ፋጎስዮስ» ፣ ወልደ ፣ ቂሮስ ፣ ነግሠ ፣ ሰመንተ ፣ ዓመተ ፣ ይላል ። (4)

ይህን ፣ የካምቢሴስ ፣ ፳ ፣ ዓመተ ፣ መንግሥት ፣ አይሁድ ፣ እንደገና ፣ የቤተ ፣ መቅደስን ፣ ሥራ ፣ እስከ ፣ ጀመሩበት ፣ እስከ ፣ ፋርሳዊ ፣ ዳርዮስ ፣ ዘመነ ፣ መንግሥት ፣ ፪ኛ ፣ ዓመት ፣ ጋር ፣ የተደመረ ፣ እንደሆነ ፣ ፲ ፣ ዓመት ፣ ይሆናል ።

እነሆም ፣ የቤተ ፣ መቅደሱ ፣ ሥራ ፣ በፋርሳዊ ፣ ቂሮስ ፣ ዘመነ ፣ መንግሥት ፣ ተጀምሮ ፣ ሳለ ፣ የቂሮስ ፣ ልጅ ፣ ካምቢሴስ ፣ ከነገሠበት ፣ ከመጀመሪያው ፣ ዓመት ፣ እስከ ፣ ፋርሳዊው ፣ ቀዳማዊው ፣ ዳርዮስ ፣ ፪ኛ ፣ ዓመት ፣ ሥራው ፣ ተቋርጦ ፣ ያልተሠራበት ፣ ፲ ፣ ዓመት ፣ በመካከል ፣ ተገኘ ፣ ማለት ፣ ነው ። እዚህ ፣ ላይ ፣ ቤተ ፣ መቅደሱ ፣ ያልተሠራበትን ፣ አሥሩን ፣ ዓመት ፣ በጥንቃቄ ፣ ይይዟል ። ዕዝ-፬ ፣ ፳፬ ።

ነገር ፣ ግን ፣ የፋርሱ ፣ ቀዳማዊ ፣ ዳርዮስ ፣ በነገሠ ፣ ሰፊው ፣ ዓመት ፣ የአይሁድ ፣ ሕዝብ ፣ ቤተ ፣ መቅደሳቸውን ፣ እንዲሠሩ ፣ የፋርስ ፣ ንጉሥ ፣ ቂሮስ ፣ ፈቅዶላቸው ፣ እንደ ፣ ነበረ ፣ በማስታወስ ፣ አሁንም ፣ እንዲፈቀድላቸው ፣ የሚጠይቅ ፣ የማመልከቻ ፣ ደብዳቤ ፣ ለቀዳማዊ ፣ ዳርዮስ ፣ ተጽፎ ፣ መልሱ ፣ እየተጠበቀ ፣ የእግዚአብሔር ፣ ነቢያት ፣ ሐጌና ፣ ዘካርያስ ፣ እያበረታቱአቸው ፣ እንደገና ፣ የመቅደሱን ፣ ሕንፃ ፣ መሥራት ፣ ጀመሩ ። ዕዝ-፭ ፣ ፩-፭ ። ቁ-፣ ፲፩-፲፮ ። ሐጌ-፩ ፣ ፲፬-፲፭ ። ም. ፪ ፣ ፩-፲ ። ዘካርያስ ፣ ፩-፮ ። ም. ፬ ፣ ፮ ፣ ምዕ-፳ ፣ ፱-፲፯ ።

እንዲሁም ፣ የቤተ ፣ መቅደሱ ፣ የሕንፃ ፣ ሥራ ፣ እንዲቀጥል ፣ ፋርሳዊ ፣ ዳርዮስም ፣ ስለ ፣ ፈቀዶላቸው ፣ ይባልጥ ፣ ተበረታትተው ፣ በትጋት ሲሠሩ ፣ ቂይተው ፣ ዳርዮስ ፣ በነገሠ ፣ በ፪ኛ ፣ ዓመት ፣ አዳር ፣ በተባለው ፣ በሦስተኛው ፣ ወር ፣ የቤተ ፣ መቅደሱ ፣ ሕንፃ ፣ ሥራ ፣ አለቀ ። ዕዝ-፮ ፣ ፲፬ ፣ ፲፭ ።

ይህም ፣ የመቅደስ ፣ ሕንፃ ፣ ሥራ ፣ የወሰደው ፣ ጊዜ ፣ የተገኘለበት ፣ ተቈጥሮ ፣ ወደ ፣ ፲፮ ፣ ዓመት ፣ መሆኑ ፣ ነው ። በእነዚህ ፣ ዓመታት እንደምንም ፣ ሕንፃው ፣ ይለቅ ፣ እንጂ ፣ የውስጥ ፣ ድርጊቱ ፣ እስኪሟላና ፣ እስኪስተካከል ፣ ብዙ ፣ ጊዜ ፣ መጠየቁ ፣ የሚያጠራጥር ፣ አይደለም ።

ስለዚህ ፣ መልአኩ ፣ ለነቢዩ ፣ ሲገልጽሉት ፣ ከሰባው ፣ ሱባዔ ፣ የመጀመሪያው ፣ ክፍል ፣ ለቤተ ፣ መቅደሱ ፣ ሕንፃ ፣ ሥራ ፣ የተመደበ ፣ ሰባት ፣ ሱባዔ ፣ (፵፱ ፣ ዓመት) ፣ ፋርሳዊ ፣ ቂሮስ ፣ በአንደኛ ፣ ዓመተ ፣ መንግሥቱ ፣ አዋጅ ፣ ካስነገረበት ፣ ጊዜ ፣ ጀምሮ ፣ እስከ ፣ አርጤክስስ ፣ (አክሱራስ) ፣ ፪ኛ ፣ ዓመተ ፣ መንግሥት ፣ ቀጥሎ ፣ የተፈጸመ ፣ በሆንም ፣ የመቅደሱ ፣ ውስጣዊ ፣ መደራጀት ፣ እስከ ፣ ተሟላ ፣ ድረስ ፣ ሥራው ፣ ይቀጥል ፣ እንደነበረ ፣ ማሰብን ፣ አይከለክልም ። አስቴር ፣ ፩ ፣ ፪ ፣ ፫ ።

ሰባቱ ፣ ሱባዔ ፣ በተፈጸመበትና ፣ በተከታታዮቹ ፣ ዓመታት ፣ በአይሁድ ፣ ታሪክ ፣ የተደረገ ፣ ነገር ፣ ቢኖር ፣ ለመርዶክዮስ ፣ የአጎቱ ፣ ልጅ ፣ የምትሆን ፣ የአቢካኤል ፣ ልጅ ፣ ሀዳሳ ፣ ኋላ ፣ አስቴር ፣ የተባለችው ፣ ከተመረጠች ፣ ቆነጃጅት ፣ አንድዋ ፣ እርስዋ ፣ ሆና ፣ ወደ ፣ አክሱራስ ፣ (አርጤክስስ) ቤተ ፣ መንግሥት ፣ ለመጀመሪያ ፣ ጊዜ ፣ መወሰድዋ ፣ ነው አስቴር ፣ ፪ ፣ ፯-፱ ።

የሰባቱ ፣ ሱባዔ ፣ ማለት ፣ የ፵፱ ፣ ዓመት ፣ ፍጻሜ ፣ እስከ ፣ አክሱራስ ፪ኛ ፣ ዓመት ፣ መባሉ ፣ «የዳርዮስ ፣ ቀዳማዊ ፣ ዘመነ ፣ መንግሥት ፣ ፵፯ ፣ ዓመት ፣ እንደ ፣ አንዳንዶቹም ፣ ፵፮ ፣ ዓመት ፣ ነው» ተብሎ ፣ በብዙ ባለታሪኮች ፣ ተጽፎ ፣ በመገኘቱ ፣ ያንኑ ፣ መሠረት ፣ በማድረግ ፣ ነው ። «የዳርዮስ ፣ ዓመተ ፣ መንግሥት ፣ ፵ ፣ ዓመት ፣ ብቻ ፣ ነው» እንደሚሉ ፣ ሊቃውንት ፣ እንደ ፣ ኤጲፋንዮስና ፣ እንደ ፣ ዮሐንስ ፣ አቡሻክር

አባባል ፡ ከኢትዮጵያ ፡ የገሳባ ፡ ዘመን ፡ መምህራን ፡ መካከልም ፡ እንደ አንዳንዶቹ ፡ አቋጣጠር ፡ የተወሰደ ፡ እንደሆነ ፡ ግን ፤ ለቤተ ፡ መቅደሱ ሕንፃ ፡ ሥራ ፡ የተመደበው ፡ ሰባቱ ፡ ሱባዔ ፡ (ግፃ ፡ ዓመት) የተፈጸመው በአክሱራስ ፡ በ፳ኛው ፡ ዓመተ ፡ መንግሥት ፡ ይሆናል ። የአክሱራስ ፡ ጠቅላላ ፡ ዘመን ፡ መንግሥትንም ፡ ጽጌ ፡ ዓመት ፡ ያደርጉታል ። (5)

በዚሁ ፡ አባባል ፡ ደግሞ ፡ ሰባቱ ፡ ሱባዔ ፡ የተፈጸመው ፡ አስቴር ፡ እቴጌነትን ፡ በተቀዳጀች ፡ በሁለተኛው ፡ ዓመት ፡ አይሁድን ፡ ለማጥፋት ተነሥቶ ፡ የነበረው ፡ ሐማ ፡ ከመሰቀሉ ፡ ከአራት ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ መሆኑ ፡ ነው ። አስቴ. ፱ ፡ ፲፮—፲፰ ። ም- ፯ ፡ ፲ ። (6)

እዚህ ፡ ላይ ፡ ከአባቱ ፡ ተቀንሶ ፡ ወደ ፡ ልጁ ፡ (አክሱራስ) የመጣው ዘመን ፡ መንግሥት ፡ በታሪክ ፡ ብናገኝም ፤ በሁለቱ ፡ ተዋዋጠ ፡ እንጂ ፡ ዓመተ ፡ ዓለምንና ፡ ሱባዔን ፡ አልገንጠምና ፤ ልዩነት ፡ ያለሰከ ተለ ፡ መሆኑን ፡ መገንዘብ ፡ ነው ።

ማስገንዘቢያ — የፋርሱ ፡ የቀዳማዊ ፡ ዳርዮስ ፡ ልጅ ፡ የአስቴር ባል ፡ በአንዳንድ ፡ መጻሕፍት ፡ የተለያየ ፡ ስም ፡ እንዳለው ፡ ይታያል ፡ ይኸውም ፡ በግዕዝ ፡ አርጤክስስ ፤ በልዩ ፡ ልዩ ፡ መጻሕፍት ፡ አክሱራስ ፡ አዝዴስር ፡ አክስርስ ፡ አህስሩስ ይባላል ።

በምዕራፍ - ፲፮ - የሚገኙ ፡ ማስረጃ ፡ ምንጮች ።

1. ሀ. ለቡቫከር ፡ አንቀጽ ፡ ፵፭ ፡ ገጽ ፡ ፲፱፮ ፡
Orient. 812. Brit. MUS.
- ለ. «ወሰበ ፡ ሞተ ፡ ኩርሽ ፡ ነገሠ ፡ በግኪስ ፡ ወልዱ ።»
ክፍል ፡ ካልዕ ፡ ገጽ ፡ ፳ ።
DESJOSEF BEN GORION (JOSIPON)
GESCHICHTE DER JUDEN
ዜና ፡ አይሁድ ።
NACH DEN HANDSCHRIFTN IN BERLIN
LONDON OXFORD. UND STRASSBURG HERAUSG EGBEN
VON MURAC KAMIL.
J. J. AUGSTIN PIIRIISHER NEW YORK.
- ሐ. መዝሙር ፡ ዳዊት ፡ ፳ ፡ ቁ- ፲፩ ፡ ላይ ፡ ገጽ ፡ ፫፻፵፮ ፡ «ፍሕስዮስ ፡ ምሕሰዮስ ፤ በስሙ ፡ ትዕይርቱ ፡ ናቡከደነፆር» በሚያሰኝ ፡ ትርጓሜ ፡ ተገልጿል ።
መዝሙር ፡ ዳዊት ፡ ንባቡና ፡ ትርጓሜው ፡ ሲወርድ ፡ ሲዋረድ ፡ እንደ ፡ መጣ ፡ ዘለጎ ተሞ ፡ ለባ ፡ ተሞግጦ ፡ ጳጳስ ፡ ዘሐረር ፡ ወኮሉ ፡ አድያሚሃ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፶ ፡ ዓ. ም. ።
- መ. ዮሐንስ ፡ መደብር ፡ ወከለም ፡ ከሚስ ፡ በመ ፡ አይሁዳው ፡ መቅደስ — ትርጓሜው ፡— ከሚስ ፡ መቅደስ ፡ እንዳይሠሩ ፡ ከለከላቸው ። ሲል ፡ ይጠቅሳል ። ።
ክፍል ፡ ፶፩ ።
Orient 818 B. M.
2. ሀ. ሄርዶቱስ ፡ ፫ኛ- መጽሐፍ ፡ ገጽ ፡ ፵፮ ፡ ፵፭ ፡—
ከብላታ ፡ መርሰዔ ፡ ገዘን ፡ ወልደ ፡ ቂርቆስ ፡ ተተረጉሙ ። አዲስ ፡ አበባ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፵፱ ፡ ዓ. ም. ።
- ለ. ከዮሐንስ ፡ ወልደ ፡ ግርዶም ፡ የተተረጉሙ ፡ የዓለም ፡ ታሪክ ፡ ም. ፳፯ ፡ ገጽ ፡ ፳፭ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በብርሃንና ፡ ሰላም ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፶፡ ዓ. ም. ።
3. ሄርዶቱስ ፡ ፫ኛ. መጽሐፍ ፡ ገጽ ፡ ፵፮ ፡ ከብላታ ፡ መርሰዔ ፡ ገዘን ፡ ወልደ ፡ ቂርቆስ ፡ የተተረጉሙ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፶፡ ዓ. ም. ።
4. ግጽሕፍ ፡ ዜና ፡ ነገሥተ ፡ አሕዛብ ፡ ከሚሉው ፡ ገጽ ፡ ፳፭ ፡ ዓምድ ፡ ፩ ።
5. ለቡቫከር ፡ ገጽ ፡ ፲፱፭ ።
Orient 812 B.M.
6. አህስሩስ ፡ ወልደ ፡ ዳርዮስ ፡ ነገሠ ፡ እሥራ ፡ ዓመተ ። ግጽሕፍ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥተ አሕዛብ ፡ ብሉ ፡ ከሚዘረዘር ፡ ጽሑፍ ፡ ገጽ ፡ ፳፭ ፡ Orient. 816 Brit. MUS.

ምዕራፍ ፡ ፲፯ ።

ዘመን ፡ ሚጠት ፡ (ከምርኮ ፡ አገር ፡ መመለስ ፡)

የሰባኛ ፡ ዓመት ፡ መታሰቢያ ፡ (አልባት) ።

የፋርሱ ፡ ነገሥት ፡ ቂርስ ፡ በመጀመሪያ ፡ ዓመተ ፡ መንግሥቱ ፡ ሕዝበ ፡ አይሁድ ፡ አገራቸውን ፡ ገብተው ፡ ቤተ ፡ መቅደሳቸውን ፡ እንዲሠሩ ፡ አዋጅ ፡ ባስነገረ ፡ ጊዜ ፡ የቀሩት ፡ ቀርተው ፡ የገቡት ፡ ገብተው ፡ መቅደስ ፡ ሠርተው ፡ ግፃኛውን ፡ ዓመት ፡ አክብረዋል ። እነሆም ፡ ከዚያ ፡ ጀምሮ ፡ ነዌሳ አዕዳው ፡ (ረጅጅም እጆች ፡ አሉት) በሚባል ፡ በአ.ጤክስስ ፡ ፯ኛ ፡ ዓመት ከካህኑ ፡ ዕገራ ፡ ጋር ፡ ወደ ፡ አ.የሩሳሌም ፡ እስከ ፡ ተመለሰው ፡ እስከ ፡ ፪ኛ ፡ ተጓዥ ፡ የምርኮኞች ፡ ቡድን ፡ ድረስ ፡ በሰባት ፡ ሱባዔያት ፡ ፍጻሜና በስላ ፡ ሁለት ፡ ሱባዔያት ፡ መጀመሪያ ፡ (መነሻ) መካከል ፡ በጣልቃ ፡ ገብነት ፡ የተገኙ ፡ ፳፩ ፡ ዓመታት ፡ እናያለን ። ዕገራ ፡ ፯ ፡ ፮—፱ ።

እነዚህ ፡ ፳፩ ፡ ዓመታት ፡ ለሕዝበ ፡ እሥራኤል ፡ ከተቀጠረው ፡ ሰባ ፡ ዓመታዊ ፡ ሱባዔ ፡ ቁጥር ፡ ውስጥ ፡ አይግቡ ፡ እንጂ ፤ ታሪካዊ ፡ ድርጊት ፡ የተፈጸመባቸው ፡ መሆኑንና ፡ በተግባራዊ ፡ ሙያ ፡ መዋላቸውን ፡ የሚያስገነዝቡበት ፡ አብነት ፡ አላቸው ።

ይኸውም ፡ በሚከተለው ፡ ዝርዝር ፡ መመልከት ፡ ነው ።

፩ኛ. አዋጁ ፡ ከወጣበት ፡ ከቂርስ ፡ ፩ኛ ፡ ዓመት ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ አርጤክስስ ፡ (አክሱራስ) ፪ኛ ፡ ዓመት ፡ መጀመሪያ ፡ በቁጥር ፡ ከተመደቡ ፡ ሰባት ፡ ሱባዔያት ፡ ይኸውም ፡ በዝርዝር ፡ ፵፱ ፡ ዓመታት ፡ ጋር ፡ የተጠቀሱት ፡ ፳፩ ፡ ዓመታት ፡ ቢደመሩ ፡ 49 + 21 = 70 ። ሰባ ፡ ዓመት ይሆናልና ፤ የ፪ ፡ ዓመት ፡ የተሟላ ፡ አቋምን ፡ ያስገኛሉ ።

፪ኛ በዚህም ፡ ከዘሩባቤልና ፡ ከታላቁ ፡ ካህን ፡ ከኢያሱ ፡ ጋር ፡ አብሮ ፡ ከባቢሎን ፡ የወጣው ፡ መጀመሪያው ፡ ተጓዥ ፡ የምርኮኞች ፡ ቡድን ፡ በሰባ ፡ የመከራ ፡ ዘመን ፡ አንፃር ፡ ፪ ፡ የዕረፍት ፡ ዘመን ፡ ማግኘቱን ፡ የሚያስታውሰበት ፡ የሕይወት ፡ መታደስ ፡ ክብረ ፡ በዐል ፡ ሊሆንለት ፡ ስለመቻሉ ፤ ዕገ- ፱ ፡ ፱ ።

፫ኛ በካህኑ ፡ በዕገራ ፡ መሪነት ፡ ከባቢሎን ፡ የወጣው ፡ ፪ኛ ፡ ተጓዥ ፡ የምርኮኞች ፡ ቡድን ፡ እስከ ፡ ፪ ፡ ዓመት ፡ ወዳገሩ ፡ ሳይመለስ ፡ መቁየቱን ፡ የሚያመለክትና ፡ ከ፪ ፡ ዓመት ፡ በኋላ ፡ ወዳገሩ ፡ ወደ ፡ አ.የሩሳሌም ፡ መመለሱን ፡ የሚያስታውቀው ፡ መለዮና ፡ በተቀደሰ ፡ ስፍራ ም ፡ የተተከለ ፡ ኩላብ ፡ እንደሆነ ፡ ማስገንዘብ ፡ ዕገ- ፱ ፡ ፳ ።

፬ኛ ከሰባ ፡ ሱባዔ ፡ ውጭ ፡ ስለሆኑት ፡ ስለእነዚህ ፡ ፳፩ ፡ ዓመታት ከመምህራቸውን ፡ ጥቂቶቹ ፡ አንድ ፡ ምሳሌያዊ ፡ ትርጉም ፡ አላቸውና ፡ ብናይላቸው ፡ መልካም ፡ ነው ።

ይኸውም ፡ መልእክ ፡ ለዳንኤል ፡ «ለሕዝብህ ፡ በኋላ ፡ ዘመን ፡ የሚሆነውን ፡ ላስታውቅህ ፡ መጣሁ - - - - የፋርስ ፡ መንግሥት ፡ አለቃ ግን ፡ ጽፎ ፡ ቀን ፡ ተቋቋመኝ» ሲል ፡ በራዕይ ፡ ያስታወቀውን ፡ «ጽፎ ፡ ቀኖች ፡ የእነዚህ ፡ የጽፎ ፡ ዓመታት ፡ ምሳሌ» እንደነበሩ ፡ ይገልጻሉ ።

ይኸውም ፡ በዕዝራ ፡ መሪነት ፡ ፪ኛ ፡ ቡድን ፡ ወዳገሩ ፡ ፈጥኖ ፡ እንዳይወጣ ፡ በፋርስ ፡ መንግሥት ፡ አለቃ ፡ (ይኸውም ፡ ተቃራኒ ፡ በሚሆን የለጎ ፡ ነገር ፡ ጠላት ፡ መንፈስ) ምክንያት ፡ ጽፎ ፡ ዓመት ፡ እንዲዘገይ ዕንቅፋት ፡ ለመሆኑ ፡ ምሳሌ ፡ ነው ፡ ይላሉ ። ዳን-፲ ፡ ፲፫ ፡ ፲፬ ። (1)

ጴጃ በሰባት ፡ ሱባዔያት ፡ ፍጻሜና ፡ በሰላ ፡ ሁለት ፡ ሱባዔያት ፡ መነሻ ፡ መካከል ፡ የጽፎ ፡ ዓመታት ፡ አቋም ፡ መታየት ፡ ሁለቱ ፡ ክፍለ ፡ ሱባዔያት ፡ መነሻ ፡ በተመደቡባቸው ፡ ተፈጻሚ ፡ ድርጊቶች ፡ ተለይተው ፡ እንዲታወቁ ፡ እንደ ፡ ዕልባትና ፡ እንደ ፡ ሠንጠረድ ፡ ሰምበር ፡ የተተመጠ ፡ ምልክት ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ከሚደናወይ ፡ ዳርዮስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ መጀመሪያ ፡ ይኸውም ፡ ከባቢሎን ፡ ውድቀት ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ አርጤክስስ ነዊሳ ፡ አዕዳው ፡ (እጅ ፡ ረጅም) ፮ኛ ፡ ዓመት ፡ ድረስ ፡ የነገሡትን ፡ የሚደንና ፡ የፋርስን ፡ ነገሥታት ፡ ስምና ፡ የግዛታቸው ፡ ዓመታት ፡ በዝርዝር ፡ እናቀርባለን ።

የፋርስ ፡ ነገሥታት ፡ ስም ፡	ዓመት ፡	ወሮች ፡
ሀ. ሚደናዊው ፡ ዳርዮስ ፡	06	
ለ. ፋርሳዊ ፡ ቂሮስ ፡	03	
ሐ. የቂሮስ ፡ ልጅ ፡ ካምቢሴስ ፡	07	ከ 5. ወር ፡
መ. መስግላዊ ፡ ሴሚርዴስ ፡	00	7. ወር ፡
ሠ. ዳርዮስ ፡ ፋርሳዊ ፡ ወልደ ፡ ሂስታስፔጽ ፡	3፻	
ረ. አዝዴስ ፡ (አክሱራስ ፡)	22	
ሰ. አርጤክስስ ፡ (ነዊሳ ፡ አዕዳው ፡)	07	
ድምር ፡	76	ከ 12 ወር ፡

በምዕራፍ ፡ ፲፮ ፡ ላይ ፡ የሚገኙ ፡ ማስረጃ ፡ ምንጮች ።

1. «ሠለስቱ ፡ ሱባዔ ፡ ዕለታት ፡ ዘይቤ ፡ በእንተ ፡ ሠለስቱ ሱባዔ ፡ ዓመታት ፡ ዘክልያው መልእክ ፡ ፋርስ ፡ ዘመን ፡ አይትመደብ ፡ እምጻዋዊ ፡—»
 ጥንታዊ ፡ ትርጓሜ ፡ ዳንኤል ፡ ከም-፲ ፡ ቀ ፡ ፲፫ ፡ ፲፬ ። ላይ ፡ ግዕዝ ፡ በግዕዝ ፡ የተተረጎመ መተርጎሙ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ የሚመስል ፡—ገጽ ፡ ፶፫ ፡ ዓመት ፡ የተጻፈው ፡ ነው ።

ምዕራፍ ፡ ፲፰ ።

የሰላ ፡ ሁለት ፡ ሱባዔ ፡ ዓመታት ፡ ሐተታዊ ፡ መግለጫ ።

መልእክ ፡ ለዳንኤል ፡ የሰላ ፡ ሱባዔን ፡ ቀጠሮ ፡ በነገረው ፡ ጊዜ ፡ ከሦስት ፡ መደብ ፡ ክፍሎ ፡ ያተተለት ፡ መሆኑ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ተገልጿል ።

ከሰባው ፡ የቀጠሮ ፡ ሱባዔ ፡ የመጀመሪያው ፡ ክፍል ፡ ሰባት ፡ የዓመታት ፡ ሱባዔ ፡ (በዝርዝር ፡ ፵፱ ፡ ዓመት) የቤተ ፡ መቅደስ ፡ ሕንፃ የሚከናወንበት ፡ መደብ ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ሲሆን ፡ እግብር ፡ ላይ ፡ ውሎ ፡ እንደተጠናቀቀ ፡ ሁሉ ፡ ተብራርቶአል ።

አሁን ፡ ከሰባው ፡ የቀጠሮ ፡ ሱባዔ ፡ በሁለተኛነት ፡ ተመድቦ ፡ ስለተነገረው ፡ ስለ ፡ ስላ ፡ ሁለት ፡ ክፍለ ፡ ሱባዔ ፡ ዓመታት ፡ አቅርቦን ፡ የአፈጻጸሙ ፡ ሁኔታ ፡ እንዴት ፡ እንደነበረ ፡ እንመለከታለን ።

ስላ ፡ ሁለት ፡ ሱባዔ ፡ ሲፈጸም ፡ የመሢሕ ፡ መምጣትና ፡ ተወግቶ ፡ መሞቱ ፡ በክንውኑም ፡ የሚፈጸም ፡ ተከታታይ ፡ ድርጊት ፡ ሁሉ ፡ ታትቶ ፡ የተነገረበት ፡ መሆኑ ፡ ይታወቃል ። ዳን- ፱ ፡ ፳፬ ፡ ፳፭ ።

የዚህም ፡ መነሻ ፡ ወይም ፡ መጀመሪያ ፡ አርጤክስስ ፡ በነገሠ ፡ በ ፮ኛ ፡ ዓመቱ ፡ በካህኑ ፡ ዕዝሬ ፡ መሪነት ፡ ሁለተኛ ፡ የምርኮኞች ፡ ቡድን ፡ ከባቢሎን ፡ ተገዙ ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ የገባበት ፡ ዘመን ፡ ሲሆን ፡ መድረሻው ፡ መሢሐ ፡ (ክርስቶስ) የተወለደበት ፡ ዓመት ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ። ዕዝ- ፮ ፡ ፩-፱ ።

የሰላ ፡ ሁለት ፡ ሱባዔ ፡ ዓመታት ፡ መቅደምና ፡ ፍጻሜ ፡ መነሻና ፡ መድረሻ ፡ እንደ ፡ ዚህ ፡ ተገልጠው ፡ በታወቁ ፡ የታሪክ ፡ ጊዜያት ፡ ደርዝ ፡ ወግቶ ፡ ግብ ፡ መትቶ ፡ መታየቱ ፡ አእምሮን ፡ የሚያነቃ ፡ ነው ። በ ይበልጥ ፡ ደግሞ ፡ መቆሚያው ፡ ማረፊያው ፡ በክርስቶስ ፡ ዘመን ፡ ልደት ፡ ላይ ፡ ሆኖ ፡ ሲታይ ፡ ምንኛ ፡ ያስደስታል ።

ስላ ፡ ሁለት ፡ ሱባዔ ፡ ዓመታት ፡ በዝርዝር ፡ የቀረቡ ፡ እንደሆኑ ፡ 62×7=434 አራት ፡ መቶ ፡ ሠላሳ ፡ አራት ፡ ዓመት ፡ ይሆናሉ ።

ይህን ፡ ፬፻፴፬ ፡ ዓመት ፡ (ስላ ፡ ሁለት ፡ ሱባዔ) ከድቀት ፡ ባቢሎን ይኸውም ፡ ሚደናዊው ፡ ዳርዮስ ፡ በክለዳውያን ፡ መንግሥት ፡ ከነገሠበት ፡ ዓመት ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ አርጤክስስ ፡ ንጉሠ ፡ ፋርስ ፡ ፮ኛው ፡ ዓመተ ፡ መንግሥት ፡ ይኸውም ፡ በካህኑ ፡ በዕዝሬ ፡ መሪነት ፡ ሁለተኛው ፡ የምርኮኛ ፡ ቡድን ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ እስከ ፡ ገባበት ፡ ዘመን ፡ ከተገኘው ፡ ፳፮ ፡ ዓመት ፡ ጋር ፡ እንደሚረደብን ።
 ምጽብ (434 + 76 = 510) አምስት ፡ መቶ ፡ አሥር ፡ ዓመት ፡ ይሆናል ።

እንደገና፡ ይኸው፡ ከድቀተ፡ ባቢሎን፡ እስከ፡ ልደተ፡ ክርስቶስ
የተገኘው፡ ፳፻፲፡ ዓመት፡ ከአዳም፡ እስከ፡ ድቀተ፡ ባቢሎን፡ ትውፊ
ታዊ፡ ታሪክን፡ ተከትሎ፡ ሲወርድ፡ መጥቶ፡ ከተገኘው፡ ፬ሺህ ፱፻፲፡
ዓመተ፡ ዓለም፡ ጋር፡ የተደመረ፡ እንደሆነ፤ (4.990+5.10=5.500
ዓመት) አምስት፡ ሺሕ፡ አምስት፡ መቶ፡ አንድ፡ ዓመት፡ ይሆናል ።

ለዳንኤል፡ የተነገረው፡ የሱባዔ፡ ዓመታት፡ ቁጥር፡ የክርስቶስን፡
መሥጣት፡ የተጨበጠ፡ አድርጎ፡ በማሳየት፡ እንዲህ፡ ሆኖ፡ በመፈ
ጸሙ፤ የኢትዮጵያ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ መምህራን፡ መደነቅ፡ በተ
መላ፡ አክብሮት፡ በትምህርታቸው፡ ይገልጹታል ።

፩. ለዳንኤል፡ ያህል፡ ከጥንት፡ ድርሰት፡ ቀጥሎ፡ ያለውን፡
ብቻ፡ አቅርቤአለሁ ።

«ራዕዩ ነቢያት ተወትብ ቅዱስ ቅዱሳን ተቀብሎ
አመግ ተነትመ ወጊጋይ ጠፍላ
በከመ ቀዳሚ ገብርኤል እይድዕ
ቃለ እንዚአብሔር የም በከርሠ ግርያም ተሰብላ
እንዘ ኢይትፈለጥ ምንተ እምሕዕነ አቡሁ አይገዕ
ዘተገድፈ ይገሥሥ በግዕ

አጼ ናዖድ (2)

2. የመልክዕ ኢየሱስ ደራሲ -
«ኢየሱስ ክርስቶስ ሞገሶ ዳንኤል ነቢዮ ሱሳ
ድገረ ተፈጸመ ሱባዔ ሰንበታት ስሳ
በምጽአትከ ትገተመ አበሳ - የሚለውን
ብዙ ሰዎች ያውቁታል ። መልክዕ ኢየሱስ /3/

በምዕራፍ፡ ፲፰፡ ላይ፡ የሚገኙ፡ ማስረጃ፡ ምንጮች ።

- 2. «ወስላኒ፡ ወገልዔቱ፡ ሱባዔያት ። እግ ። ሐሰብና፡ በበሰብዕቱ፡ ትከውን ። አር
ባዕተ፡ ምዕተ፡ ወሠላላ፡ ወአርሳዕተ፡ ዓመተ ።
ስሳ፡ ሁለት፡ ሱባዔያትም፡ በሰባት፡ የተባዛ፡ እንድሆን፡ አራት፡ መቶ፡ ሠላላ፡
አራት፡ ዓመት፡ ይሆናል ። » እቡኻ Orient 809 B. M.
እቡኻክር፡ አንቀጽ፡ ፲፮፡ ጳጳሪ ዓምድ ።
2. አጼ ናዖድ፡ ድርሰት፡ ፲-፲፮ ፻፩ ።
ከተክለ ጸድቅ መከራያ ተስፋ ማተሚያ ቤት ታተመ ፲፱፻፶፩ ዓ-ም አ-አ.
3. የመልክዕ ኢየሱስ ደራሲ -

ምዕራፍ፡ ፲፱ ።

በስሳ፡ ሁለት፡ ሱባዔያት፡ የተፈጸሙ፡ ዝርዝር፡ ታሪኮች ።

ስሳ፡ ሁለት፡ የዓመታት፡ ሱባዔ፡ ካህኑ፡ ዕዝራና፡ ተከታዮቹ፡ ወደ፡
የሩሳሌም፡ ከገቡበት፡ ይኸውም፡ ከፋርስ፡ ንጉሥ፡ ከአርጤክስስ፡
ኋኛ. ዓመት፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ ልደተ፡ ክርስቶስ፡ ተገዙ፡ የተፈጸመ፡
መሆኑን፡ ተመልክተናል ። ፳፪፡ ሱባዔ፡ በዝርዝር፡ ፬፻፴፬፡ ዓመት፡
የያዘ፡ ትልቅ፡ ቁጥር፡ ስለሆነ፤ በዝርዝር፡ መታወቅ፡ የሚገባ
ቸው፡ ታሪካዊ፡ ትውፊት፡ የተመዘገበባቸው፡ ዝርዝር፡ ዘመናት፡ ይገ
ለጹበት፡ ዘንድ፡ እርሱን፡ እንደ፡ ንግግ፡ ወይም፡ እንደ፡ ሠሌዳ፡
አድርገን፡ ብንጠቅም፡ መልካም፡ ነው ።

በጠቅላላ፡ በስሳ፡ ሁለት፡ ሱባዔያት፡ ላይ፡ የሚከተሉት፡ ታሪ
ካዊ፡ ትውፊት፡ የተመዘገበባቸው፡ ዘመናት፡ በምስት፡ ደረጃ፡ ተቀም
ጠው፡ ይታዩበታል ።

ስሳ፡ ሁለት፡ ሱባዔ፡ (፬፻፴፬) ዓመታት፡

- ፩. መንግሥተ፡ ፋርስ፡
፪. መንግሥተ፡ የኖኒ፡ (ግሪክ)
፫. መንግሥተ፡ ሮም፡ ናቸው ።
በእነዚህ፡ ጐን፡ ደግሞ፡ የአይሁድ፡ ባለሥልጣኖችን፡ ለማየት፡
ይቻላል ።
፬. በመንግሥተ፡ ፋርስ፡ የነበሩ፡ የአይሁድ፡ አለቆች፡
፭. በመንግሥተ፡ የኖኒ፡ የተነሡ፡ ደቂቀ፡ ክስምናይ፡ (ዘመነ፡
መቃብያን፡)
፮. በመንግሥተ፡ ሮም፡ የተነሡ፡ ሄሮድሳውያን፡ ናቸው ።
የስሳ፡ ሁለቱ፡ ሱባዔ፡ መነሻ፡ በአርጤክስስ፡ ዘመነ፡ መንግሥት፡
በ፯ኛ፡ ዓመት፡ ካህኑ፡ ዕዝራ፡ ከሁለተኛው፡ የምርኮኞች፡ ቡድን፡
ጋር፡ ኢየሩሳሌም፡ የገባበት፡ ዘመን፡ መሆኑን፡ ተመልክተናል ። ዕዝ፡
፯፡ ፮-፱ ።
መላው፡ የአርጤክስስ፡ ዘመነ፡ መንግሥት፡ ፵፡ (፵፩) ዓመት -
መሆኑን፡ ማሳብ፡ መበንጋዊና፡ ኤጲፋንዮስ፡ ስዲዳውያን፡ ሌሎችም፡
ያረጋግጣሉ ። ስዲድ፡ ወልደ፡ በጥሪቅ፡ ግን፤ የአርጤክስስ፡ ነዊሳ፡ አዕ
ዳው፡ ዘመነ፡ መንግሥት፡ ፳፬፡ ዓመት፡ መሆኑን፡ ይገልጻል ። ይህን፡
መቀበል፡ መቼም፡ ያስቸግራል ። (1) ምክንያቱም፡ ነህምያ፡ ከአርጤ
ክስስ፡ ዘመነ፡ መንግሥት፡ ከ፳ኛው፡ ዓመት፡ ጀምሮ፡ ወደ፡ ኢየሩሳ
ሌም፡ ሄዶ፡ የፈረሰውን፡ ቅዕር፡ ሁሉ፡ አሥራ፡ ሁለት፡ ዓመት፡ አሠ
ርቶ፡ በጨረሰ፡ ጊዜ፡ እንኳ፤ አርጤክስስ፡ በዙፋኑ፡ ፴፪፡ ዓመት፡
ሆኖት፡ እንደነበረ፡ በመጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ ተገልጾአልና፡ ነው ።
ነህ. ፮፡ ፲፬ ። ም. ፲፫፡ ፮ ።

ስለዚህ፡ የአርጤክስስ፡ ዘመነ፡ መንግሥት፡ ፵፡ ዓ. የሚለውን፡
ተከትለን፡ እነ፡ ዕዝራ፡ ከባቢሎን፡ ወደ፡ ኢየሩሳሌም፡ የሄዱበት፡
ዘመን፡ በሰባተኛ፡ ዓመተ፡ መንግሥቱ፡ ስለነበረ፤ ፯፯፡ ዓመት፡ ወደ
ዚያ፡ ማንሳታችንን፡ እያስታወስን፤ ከአርጤክስስ፡ ፴፫፡ ዓመት፡ ወደ
ይዘን፡ ከእርሱ፡ ቀጥለው፡ ስለሚገኙት፡ የፋርስ፡ ነገሥታት፡ ዘመነ፡
መንግሥት፡ ታሪክ፡ አጫጭር፡ መግለጫ፡ እናቀርባለን ።

ከአርጤክስስ፡ ነዊሳ፡ መዝራዕት፡ (እጆቹ፡ ረጃጅም፡ የሆኑ፡ ረጃ
ጅም፡ ከንዶች፡ ያሉት፡) ቀጥሎ፡ ጸዕሪኖስ፡ ወይም፡ ዕሪኖስ፡ የተባለ
ነግሥ፡ ሦስት፡ ዓመት፡ እንደ፡ ገዛ፤ ጊዮርጊስ፡ ወልደ፡ ዓሚድ፡ ይናገ
ራል ። (2)

የሐንስ፡ አፈ፡ ወርቅ፡ ግን፡ ሰባት፡ ወር፡ ብቻ፡ እንደነገሠ፡
ይገልጻል ። ከባለ፡ ታሪኮቹ፡ ተራ፡ ሳይሰጡ፡ የሚተዉትም፡ አሉ ። (3)

እንደ፡ ዮሐንስ፡ አፈወርቅ፡ ሰባት፡ ወር፡ የሚሉ፡ አሉ ። ስለዚህ ሰባት ። ወር፡ ገዛ፤ የሚለውን፡ ተከትለናል ። ስዕንድዮስ፡ እንደ፡ አንዳንድ፡ ጸሐፊዎች፡ ዳግማዊ፡ አዝዴስር፡ ሁለት፡ ወር፡ ብቻ፡ እንደ፡ ነገሠ እነ፡ ዮሐንስ፡ አፈወርቅ፡ እንደጻፉ፡ ጊዮርጊስ፡ ወልደ፡ ዓሚድ፡ መዝግቦታል ። (4)

የዳግማዊ፡ ዳርዮስ፡ ዘመነ፡ መንግሥት፡ አሥራ፡ ሰባት፡ ዓመት፡ ለመሆኑ፡ የተጠቀሱት፡ ባለ፡ ታሪኮች፡ ይስማማሉ ። (5)

ስለ፡ ዳግማዊ፡ አርጤክስስ፡ ግን፡ እነ፡ መበንጋዊ፡ ግ፡ ዓመት፡ እንደነገሠ፡ ሲገልጹ፡ ኤጲፋንዮስና፡ ሰዒድ፡ ወ/በጥሪቅ፡ ጽጂ፡ ዓመት ይላሉ ። አፈ፡ ወርቅ፡ ሌሎችም፡ ሃያ፡ አምስት፡ ዓመት፡ እንደገዛ፡ ተናግረዋል ። የአርጤክስስ፡ ፪ኛ፡ ግ፡ የሚሉ፡ የ፫ኛ፡ ዳርዮስን፡ ፫፡ ዓ. ያደርጋሉና፡ ሂዶ፡ ሂዶ፡ ውጤቱ፡ አንድ፡ መንገድ፡ ይዞ፡ ይገኛል ። ትውፊታዊ፡ ዘመኑን፡ አያናጋም ።

አኮስ፡ ሃያ፡ ዓመት፡ ዘርስስ፡ አራት፡ ዓመት፡ ሦስተኛ፡ ዳርዮስ አሥራ፡ ሰባት፡ ዓመት፡ እንደነገሡ፤ ዳርዮስ፡ በነገሠ፡ በአሥራ፡ አምስተኛው፡ ዓመት፡ እስክንድር፡ በመቁደንያ፡ ነግሦ፡ በ፫ኛ፡ ዳርዮስ፡ በአሥራ፡ ሰባተኛው፡ ዓመት፡ እስክንድር፡ ድል፡ አድርጎ፡ መንግሥተ፡ ፋርስን፡ እንደጣለ፤ ብዙ፡ ባለታሪኮች፡ ይስማማሉ ።

በስላ፡ ሁለት፡ ሱባዔ፡ ውስጥ፡ የሚገኙ፡ የፋርስ፡ ነገሥታትና፡ ዘመነ፡ መንግሥታቸው ።

የነገሥተ፡ ፋርስ፡ ስም፡ ዝርዝር፡	ዓመተ፡ መንግሥት	ዓመት፡	ወር፡
ሀ. አርጤክስስ፡ ወልደ፡ አክሱራስ	33		
ለ. ጸዕሪኖስ፡ (ዕሪኖስ፡)	00		7
ሐ. 2. አዝዴስር፡ (ስዕንድዮስ፡)	00		2
መ. 2. ዳርዮስ፡ (ነግነይ፡)	17		
ሠ. 2. አርጤክስስ፡ ((አርታክሴስ፡)	(40) 25		
ረ. አኅስ፡ (አኮስ፡)	20		
ሰ. ዘርስስ፡ (አርሴስ፡)	04		
ሸ. 3. ዳርዮስ፡	(3) 17		
ድምር፡	116	ዓመት፡	9 ወር

ከዚህ፡ በላይ፡ እንደተመለከተው፡ ከአርጤክስስ፡ ፮ኛ፡ ዓመት፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ መንግሥተ፡ ፋርስ፡ ፍጻሜ፡ በስላ፡ ሁለት፡ ሱባዔያት ውስጥ፡ ነገሥተ፡ ፋርስ፡ የገዙባቸው፡ ዘመናት፡ ፻፲፮፡ ዓመታት፡ መሆናቸው፡ ተገልጧል ።

ይህም፡ ቁጥር፡ የአይሁድን፡ ታሪክ፡ በሚመለከት፡ ሁኔታ፡ ናቡከደነዖር፡ ሴዴቅያስን፡ ማርኮ፡ ኢየሩሳሌምን፡ ካጠፋበት፡ ጊዜ፡ ጀምሮ፡ ካህኑ፡ ዕዝራ፡ ወደ፡ ኢየሩሳሌም፡ እስከ፡ ገባበት፡ እስከ፡ አርጤክስስ፡ ፮ኛ፡ ዓመተ፡ መንግሥት፡ ከተገኘው፡ የዘመን፡ ቁጥር፡ ጋር፡ አንድ፡ ላይ፡ ቢደመር፤ ውጤቱ፡ ምን፡ ያህል፡ እንደሚሆን፡ በዝርዝር፡ እንመልከት፡ —

፩. እሥራኤል፡ በባቢሎን፡ —————	070 ዓመት
፪. የሚዶናዊ፡ ዳርዮስ፡ ዘመነ፡ መንግሥት፡ ———	006 »
፫. ከቂርስ፡ ፩ኛ፡ ዓመት፡ እስከ፡ አርጤክስስ፡ ፮ኛ፡ ዓመት፡ ———	070 »
፬. ከአርጤክስስ፡ ፮ኛ፡ ዓመት፡ እስከ፡ መንግሥተ፡ ፋርስ፡ ፍጻሜ፡ —	116 »
ድምር፡	262 ዓመት፡

ከጎሳብ፡ ዘመን፡ ሊቃውንት፡ ይህን፡ ከባቢሎን፡ ምርኮ፡ እስከ፡ ተፍጻሚተ፡ መንግሥተ፡ ፋርስ፡ ያለውን፡ ዘመን « የባቢሎንና፡ የፋርስ፡ መንግሥት » በሚል፡ ርእሰ፡ ነገር፡ አንድ፡ ደርዘ፡ አድርገው፡ በታሪክ፡ መልክ፡ ይመድቡታል ። እንደዚህ፡ አድርገው፡ ካቀረቡት፡ የታሪክና፡ የዘመኑ፡ አቁጣጠር፡ መጠንም፡ ጋር፡ እላይ፡ በዝርዝር፡ አቅርቦን፡ ያገኘነው፡ የድምር፡ ውጤት፡ ተዘምዶና፡ ተስማምቶ፡ ይኛል ።

ለምሳሌ፡— ጊዮርጊስ፡ ወልደ፡ ዓሚድ ።
«እምናቡከደነዖር፡ እስከ፡ እስክንድር፡ መቁደናዊ፡ ከልዔቱ፡ ምእት፡ ስላ፡ ወኃምስቱ፡ ዓመት፡ ወኮነ፡ ድሙረ፡ ኃምሳ፡ ምእት፡ ወአሐዱ፡ ምእት፡ ሰማንያ፡ ወአሐዱ፡ ዓመት» ሲተረጎም፡—ከናቡከደነዖር፡ እስከ፡ ሚቀደናዊ፡ እስክንድር፡ ድረስ፡ ፻፲፰፡ ዓመት፡ ነው ። ጠቅላላ፡ የዓመተ፡ ዓለም፡ ድምሩም፡ ፳፫፻፹፩፡ ዓ- ዓ- ነው»፡ ብሎ አል ። (6)

እንዲሁም፡ ደግሞ፡ «ንጽሕፍ፡ ካዕበ፡ ታሪክ፡ ነገሥተ፡ አሕዛብ፡ እለ፡ ከካንዎሙ፡ ለእሥራኤል፡ እምድጎረ፡ ተጻወወ» በሚል፡ ክፍለ፡ አርእስት፡ የጻፈ፡ ኢትዮጵያዊ፡ ሊቅ፡ ከዘረዘረ፡ በኋላ፡ «ወኮነ፡ ድሙረ፡ ክልዔቱ፡ ምእት፡ ሰብዐ፡ ወሰብዐቱ» ድምሩ፡ ፻፲፰፡ ሆነ። ሲል፡ ጽፎአል ። ይኸውም፡ የሴዴቅያስን፡ ፲፩ዱን፡ ዘመነ፡ መንግሥት፡ ከዚህ፡ ጋር፡ ቁጥር፡ መናገሩን፡ ይገነዘባል ። (7)

ይህም አቁጣጠር ካቀረብነው ዝርዝር ቁጥር ጋር ዝምሥጠር አካሄድ የሚዘመድና የሚመሳሰል መሆኑን በአቀራረቡ ስልት ያስተውላል
1.) ጊዮ. ወ/ዓሚድ፡ ገጽ ፲፮ ክፍል ፩ ፱ ፱ (፰)
2.) ከሮኖሎጂካል ኢትዮፒካ

በምዕራፍ ፲፱ ፡ ላይ ፡ የሚገኙ ፡ ምንጮች ፡

- 1- አቡሻክር ፡ ገጽ ፡ ሸፃፃ።
Orient. 812. B.M.
- 2- ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዓሚድ ፡ ቱ ፡ ሻክ ፡ ገጽ ፡ ርፀ።
Orient. 814 B. M.
- 3- አቡሻክር ፡ የሰዓላውያንን ፡ ሠንጠረድ ፡ ተመልክት ፡ ገጽ ፡ ሸፃፃ።
Orient 812 B.M.
- 4- ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዓሚድ ፡ ቱ ፡ ሻክ ፡ ገጽ ፡ ርፀ።
Orient. 814 B.M.
- 5- አቡሻክር ፡ የሰዓላውያን ፡ ወ/በጥሪት ፡ ሠንጠረድ ፡ ገጽ ፡ ሸፃፃ።
Orient 812 B.M.
- 6- ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዓሚድ ፡ ከፍል ፡ ስ ፡ ገጽ ፡ ፲፩ ፡ ዓምድ ፡ ፩ ።
Orient. 812 B. M.
- 7- አሐዱ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ከኖቡክደንያር ፡ እስከ ፡ መቄዶናዊ ፡ እስከንድር ፡ ጀጫኛ ፡
ዓመት ፡ ነው» ብሎ ፡ ጽፎአል ።
Orient 812. Orient. B. M.
8. ቀደምትነት ፡ ከለው ፡ የመርጊታ ፡ ዳርጊ ፡ መጽሐፍ ፡ ዘሐሳብ ፡ ገጽ ፡ ፲፮ ፡ ዓምድ ፡ ፫
9. CORONOLOGICAL A-THIOPIC ገጽ 28
Orient. 816. Brit. MUS.

ምዕራፍ ፳ ።

የዮናናውያን ፡ ማለት ፡ የግሪክ ፡ መንግሥትና ፡ የግብፅ ፡ በጥሊሞሳውያን ፡ የአንጢያኮስትና ፡ የመቃባውያን ፡ የሮማውያንና ፡ የሄሮድሳውያን ፡ አነሣሥ ፡ ታሪካዊ ፡ መግለጫ ፡ ባጭሩ ።—

ጆኛ. የግሪኮች ፡ ትንሣኤ ፡

በስላ ፡ ሁለት ፡ ሱባዔ ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ ከመንግሥተ ፡ ፋርስ ፡ ፍጻሜ ፡ ቀጥሎ ፡ የሚገኘው ፡ የዮናናውያን ፡ ወይም ፡ የግሪኮች ፡ (የዕርዓውያን) ገናና ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ነው ።

ግሪክ ፡ በዕውቀት ፡ የላቁና ፡ በፍልስፍና ፡ የተራቀቁ ፡ በየትውልዱና ፡ ነገዱ ፡ ሁልጊዜ ፡ የሚደነቁ ፡ ሊቃውንትንና ፡ ፈላስፋዎችን ፡ ያፈራች ፡ አገር ፡ ናት ።

በመንግሥት ፡ ደረጃ ፡ አቋም ፡ የሄድን ፡ እንደሆን ፡ ግን ፡ ለግሪክ ፡ ገናና ፡ መንግሥት ፡ ታሪካዊ ፡ መነሻ ፡ «የባለ ፡ ሁለት ፡ ቀንድ ፡ ሰባሪ» ተብሎ ፡ በትንቢተ ፡ ዳንኤል ፡ የተነገረለት ፡ የታላቁ ፡ እስክንድር ፡ መቄዶናዊ ፡ መነሣትና ፡ የፋርስ ፡ ንጉሥ ፡ የዘርስስ ፡ ተከታይ ፡ ሆኖ ፡ የነገሠውን ፡ ፫ኛ ፡ ዳርዮስን ፡ ድል ፡ ነሥቶ ፡ በፋርስ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ሰፊ ፡ ግዛት ፡ ላይ ፡ ሥልጣኑን ፡ መዘርጋቱ ፡ ነው ። ይህን ፡ ብቻ ፡ አይደለም ። ታላቁ ፡ እስክንድር ፡ በሀንድና ፡ በሌሎችም ፡ አገሮች ፡ ላይ ፡ ወረራ ፡ እያደረገ ፡ ብዙ ፡ መንግሥታትን ፡ አስገብሮአል ። ዳን ፡ ፳ ፡ ፳—፯ ። ቱ ፡ ፳ ፡ ፳፩ ።

ስለ ፡ ታላቁ ፡ እስክንድር ፡ መልክና ፡ የፊት ፡ ቅርፅ ፡ ልዩ ፡ ፍች ፡ እንደነበረው ፡ ለማሳየት ፡ መጀስጢ ፡ ከተባለው ፡ አንጾኪያዊው ፡ አንጢያኮስ ፡ ከጻፈው ፡ መጽሐፍ ፡ አቡሻክር ፡ ጠቁሞአል። (1) በዜና ፡ አይሁድና ፡ ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዓሚድ ፡ ከጻፈው ፡ መጽሐፍ ፡ እየጠቀሱ ፡ አንዳንድ ፡ ነገር ፡ ለማስረዳት ፡ የቃጡ ፡ ክፍሎች ፡ መኖራቸውን ፡ ልንመለከት ፡ እንችላለን ። (2)

በዜና፣ እስክንድር፣ የተጻፈውን፣ የተመለከተ፣ ሰው፣ ልዩ፣ ልዩ ደራሲያን፣ በልብ፣ ወለድ፣ የአደራረስ፣ ስልት፣ ተምኔታዊ፣ ተመስጦ አቸውን፣ በፈረሱና፣ በታላቁ፣ እስክንድር፣ ሕይወት፣ ሊገልጹ፣ መቻላቸውን፣ ሊገነዘብ፣ ይችላል ። (3)

እስክንድርያን፣ በስሙ፣ መሰየሙና፣ ወደ፣ ኢየሩሳሌም፣ ለዘመቻ፣ በሄደ፣ ጊዜ፣ ሊቀ፣ ካህኑ፣ የዳያ፣ ልብሰ፣ ተክህኖውን፣ ለብሶ፣ በቤተ መቅደሱ፣ አደባባይ፣ በክብር፣ ሲቀበለው፣ ተደንቆ፣ ለእግዚአብሔር፣ ቤተ፣ መቅደስ፣ አጋልጋዮች፣ ካህናት፣ ዐሥራት፣ መስጠቱ፣ በዜና፣ አይሁድ፣ ተጽፎ፣ እናገኛለን ። (4)

የመቄዶንያ፣ ንጉሥ፣ የነበረ፣ አባቱ፣ ፊልጶስ፣ ሲሞት፣ እስክንድር፣ በአባቱ፣ ዙፋን፣ ተቀምጦ፣ በቅድሚያ፣ ተለያይተው፣ የነበሩት፣ የግሪክ፣ አውራጃ፣ ግዛቶችን፣ አንድ፣ አድርጎ፣ ካስገበረ፣ በኋላ፣ በነገሠ፣ በሁለተኛ፣ ዓመቱ፣ ንጉሠ፣ ፋርስን፣ ዳርዮስ፣ ሣልሳዊን፣ ድል፣ ነሥቶ፣ እስከ፣ ጊዜው፣ ገናና፣ ሆኖ፣ የነበረውን፣ መንግሥተ፣ ፋርስን፣ ድል፣ አድርጎ፣ መግዛቱን፣ ባለታሪኮች፣ ይስማሙ በታል ። (5)

የዘመነ፣ መንግሥቱን፣ ቁጥር፣ ዝቅም፣ ከፍም፣ የሚያደርጉ፣ አሉ ። ይሁን፣ እንጂ፣ ማኅበብ፣ መበንጋዊና፣ ስማቸውን፣ ሳይገልጹ፣ ስለ፣ ኅሳብ፣ ዘመን፣ የጻፉ፣ ኢትዮጵያውያንም፣ የእስክንድር፣ ዘመነ፣ መንግሥት፣ አሥራ፣ ሁለት፣ ዓመት፣ መሆኑን፣ አረጋግጠዋልናል። (6)

ከዚሁም፣ ዳርዮስን፣ ድል፣ ሳያደርግ፣ የገዛበትን፣ አንዱን፣ ዓመት፣ የአይሁድን፣ ታሪክ፣ በሚመለከት፣ ሁኔታ፣ ወደ፣ ዳርዮስ፣ ዘመነ መንግሥት፣ ደርቦ፣ መቁጠር፣ የብዙዎቹ፣ ሊቃውንት፣ መንገድ፣ ነው ።

በትውፊታዊ፣ ዓመተ፣ ዓለም፣ ሠንጠረዥ፣ ከዘመነ፣ መንግሥቱ፣ አሥራ፣ አንድ፣ ዓመት፣ ብቻ፣ ተመዝግቦ፣ የሚገኘው፣ ስለዚህ፣ ነው።

ገሚሶቹ፣ ግን፣ የነገሠበትን፣ ዓመት፣ ጌታችን፣ እንደ፣ ተወለደበት እንደ፣ ዓመተ፣ ምሕረት፣ ጌታችን፣ እንደ፣ ነገሠበት፣ እንደ፣ ዓመተ፣ ሰማዕታት፣ መሐመድ፣ ሥልጣን፣ እንደ፣ ያዘበት፣ እንደ፣ ዓመተ፣ አጋራውያን፣ ረድፍ፣ ያለው፣ የዘመን፣ ዕርክን፣ አድርገው፣ ስለ፣ ሚመድቡት፣ ከላይኞቹ፣ ይለያሉ ። (7)

እስክንድር፣ ሊነግሥ፣ ጥቂት፣ ዘመን፣ ሲቀረው፣ ዕሪና፣ መዐዋዊ፣ ተደርጎ፣ ይኸውም፣ ማለት፣ የምሕዋረ፣ ፀሐይ፣ መቃወስ፣ ታይቶ፣ ነበረ፣ ሲሉ፣ ከነጥብ፣ እስከ፣ ነጥብ፣ የብርሃን፣ ፀሐይ፣ ዕዋደን፣ የሚከታተሉ - ፈለካውያን፣ ሊቃውንት፣ በዘመነ፣ ግግሡ፣ ልዩ፣ መለኪያ፣ አስቀምጠው፣ እንደ፣ ነበረ፣ ተተርኩአል ። (8)

ከጥንታውያን፣ የምሥራቅ፣ ቤተ፣ ክርስቲያን፣ ሊቃውንት፣ የሚበዙት፣ በኅሳብ፣ ዘመን፣ አቋጣጠራቸው፣ እስክንድር፣ የነገሠው፣ ከልደተ፣ ክርስቶስ፣ በፊት፣ በ፫፻፲፱ኛ፣ ዓመት፣ መሆኑን፣ ገልጾታል። በዘመን፣ አቋጣጠር፣ ግን፣ ፋርስን፣ ያልገዛዋቸውን፣ የነበሩት፣

ይልቁንም፣ የእስክንድርያ፣ መምህራን፣ በኅሳብ፣ ዘመን፣ ረገድ፣ ታላቁ፣ እስክንድር፣ ከነገሠበት፣ ዓመት፣ ጀምሮ፣ እስከ፣ ልደተ፣ ክርስቶስ፣ ፫፻፲፱፣ ዓመት፣ እንደ፣ ሆነ፣ እያረጋገጡ፣ ሲናገሩ፣ ለታሪኩ፣ እውነተኛነት፣ ቀረብ፣ ያለ፣ ተዘምዶ፣ እንዳላቸው፣ ጭምር፣ ከማሰሳብ፣ ጋር፣ ይናገራሉ ።

ለታሪኩ፣ እውነተኛነት፣ ቀረብ፣ የሚል፣ ተዘምዶ፣ ማለት፣ —

ሀ. እነርሱ፣ የእስክንድርያ፣ ሊቃውንት፣ ሲሆኑ፣ እስክንድርያን፣ ለታላቅነቱ፣ ገናና፣ ስም፣ የመረጣትና፣ በራሱ፣ ስም፣ የሰየማት፣ በመሆኑ፣ —

ለ. ከሞተ፣ በኋላም፣ ዐዕሙ፣ ያረፈው፣ እስክንድርያ፣ ላይ፣ በመሆኑ፣ —

ሐ. በጥሊሞሶች፣ በግብፅ፣ ምድር፣ ነግሠው፣ መናገሻ፣ ከተማቸውን፣ በእስክንድርያ፣ ሲያደርጉ፣ ሁሉ፣ በመሠረቱ፣ እነርሱ ራሳቸው፣ የእስክንድር፣ ተከታዮችና፣ የዝናው፣ አገላማሾች፣ ግሪኮች ነበሩና፣ የጥንት፣ ሥልጣኔ፣ ከነበሩት፣ ግብፅ፣ ባህል፣ ጋር፣ በማናናቸውም፣ ረገድ፣ የእስክንድርን፣ ሙያ፣ በባህል፣ እንዲዛመድ፣ እያደረጉ፣ ያጸኑት፣ በመሆኑ፣ —

መ. ለክርስቲያናዊ፣ የኅሳብ፣ ዘመን፣ ስልት፣ በቤተ፣ ክርስቲያን፣ መምህራን፣ አዲስ፣ ምዕራፍ፣ ከመከፈቱ፣ በፊት፣ የነበሩ፣ የእስክንድርያ፣ የኅሳብ፣ ዘመን፣ ሊቃውንት፣ እስክንድር፣ የነገሠበትን፣ ዓመት፣ ቀዋሚ፣ ዕርክን፣ አድርገው፣ ወደ፣ ኋላም፣ ወደ፣ ፊትም፣ የታሪካዊ፣ ዘመን፣ መገናኛ፣ እንዲሆናቸው፣ መድበው፣ በትውፊታዊ፣ ባህል፣ ሲጠቀሙበት፣ መቁያታቸው፣ በማመን፣ ነው ።

በዚህ፣ ሁሉ፣ ታላቁ፣ እስክንድርን፣ በሚመለከት፣ የታሪክ፣ እውነተኛነት፣ የቀረበ፣ ተዘምዶ፣ እንዳላቸው፣ ይገልጻሉና፣ ከአዳም፣ እስክንድር፣ እስከ፣ ነገሠበት፣ ዘመን፣ ፳፯.፻፹፩፣ ዓ. ዓለም፣ እንደ፣ ነበረ፣ አስታውቀዋል ። (9)

ይኛ የበጥሊሞሳውያን፣ ዘመነ፣ መንግሥትና፣ መንሥኤ፣

ከታላቁ፣ እስክንድር፣ ሞት፣ በኋላ፣ አራት፣ የጦር፣ አለቆቹ፣ አንድ፣ አድርጎ፣ ይገዛው፣ የነበረ፣ ሰፊውን፣ ሀገረ፣ መንግሥቱን፣ ለአራት፣ ተካፍለው፣ በየክፍላቸው፣ ነገሡ ። (10)

በጥሊሞስ፣ ሶተር፣ ወይም፣ በአንዳንድ፣ ጸሐፊዎች፣ በጥሊሞስ፣ ቅልጻኮስ፣ በግብፅ፣ ምድር፣ የነገሠ፣ ሲሆን፣ የእሥራኤልን፣ ምድር፣ ጨምሮ፣ ይገዛ፣ ነበር ።

ቀጥሎም ፡ ሰርዖዊው ፡ አንቲኅስ ፡ (ግብዎች ፡ ሎኅስ ፡ የሚሉት)ም ድረ ፡ እሥራኤልን ፡ ጠቅልሎ ፡ ገዛ ።

የዕውቀት ፡ አፍቃሪ ፡ በመባል ፡ የታወቀና ፡ የብሉይ ፡ ኪዳን ፡ መጻሕፍት ፡ ከዕብራይስጥ ፡ ወደ ፡ ዕርዕ ፡ በሰባ ፡ ሊቃናት ፡ (የአይሁድ ፡ ሊቃናት) እንዲተረጎሙ ፡ ያስደረገ ፡ በጥሊሞስ ፡ ፊላደልፍ ፡ (ብልጫን) ግብዕንና ፡ ምድረ ፡ እሥራኤልን ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ ገዛ ። (11)

እንዲሁ ፡ በጥሊሞስ ፡ ዘስንዕ ፡ እስከ ፡ ነገሠበት ፡ እስከ ፡ ፫ኛ ፡ ዓመት ፡ የግብዕ ፡ በጥሊሞሶች ፡ እየተከታተሉ ፡ ሲነግሡ ፡ ቁይተው ፡ ሳለ ፤ በድንገት ፡ የሰርዖ ፡ ንጉሥ ፡ አንጥያኮስ ፡ በግብዕ ፡ ንጉሥ ፡ ላይ ፡ ዘምቶ ፡ እስራኤልንም ፡ ወረረ ።

ከዚያ ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ የግብዕ ፡ በጥሊሞሶች ፡ በምድረ ፡ እሥራኤል ላይ ፡ እጃቸውን ፡ አልዘረገቡትም ። ርግጥ ፡ ነው ፡ ሮማዊው ፡ አውግስጦስ ፡ ቁሣር ፡ የ፲፮ኛ ይቱን ፡ በጥሊሞሶች ፡ የአክላው ፡ ባጥራን ፡ (ክሌዎ ፖትራን) መንግሥት ፡ ደምስሶ ፡ ግብዕን ፡ ለሮማ ፡ ቅኝ ፡ ግዛት ፡ እስካደረገበት ፡ ጊዜ ፡ ድረስ ፤ የበጥሊሞሶች ፡ መንግሥት ፡ ከአንጥያኮስ ፡ በኋላም ፡ የቀጠለ ፡ መሆኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። የበጥሊሞሶቹ ፡ ስምና ፡ ታሪካዊ ፡ ዘመንም ፡ በሠንጠረዥ ፡ ሊሰጥ ፡ እንዲቀርብ ፡ አድርገንዋልና ፡ ይታያል ። ሆኖም ፡ ከስምዖን ፡ ዘመን ፡ እስከ ፡ ሮማዊው ፡ አውግስጦስ ፡ ቁሣር ፡ በጥሊሞሶች ፡ በሕዝብ ፡ አይሁድ ፡ ላይ ፡ የአገዛዝ ፡ ክንዳቸውን ፡ እንደ ፡ ዘረጉ ፡ የሚናገር ፡ ታሪክ ፡ በበኩሌ ፡ አላገኘሁም ።

፫ኛ. አንጥያኮስ ፡

«አንጥያኮስ ፡ በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ አይሁድን ፡ አልታቃወመም ፡ ነበር» ሲል ፡ ዜና ፡ አይሁድን ፡ የጻፈ ፡ ባለታሪክ ፡ ይናገራል ።

በኋላ ፡ ግን ፡ በአንዳንድ ፡ ነገረ ፡ ሠሪዎች ፡ ምክንያት ፡ በአይሁድና ፡ በሃይማኖታቸው ፡ ላይ ፡ የሚከገንን ፡ ግፍ ፡ ፈጸመባቸው ። በቤተ-መቅደሳቸውም ፡ የገዱት ፡ ርኩሳት ፡ አቁሞ ፡ እንዲሠወዱ ፡ አስገደዳቸው ። ካህናቱንም ፡ አስፈጀ ። ቅዱሳት ፡ መጻሕፍትንም ፡ ከተረጎሙት ፡ ሊቃናት ፡ አንዱ ፡ የሆነውን ፡ የዘጠና ፡ ዓመት ፡ ሽማግሌ ፡ አልዓዛርን ፡ ለጣዖት ፡ መሥዋዕት ፡ ባለማቅረቡ ፡ አስገደለው ። አንዲት ፡ ሴት ፡ ከሰባት ፡ ልጆችዋ ፡ ጋር ፡ ለሃይማኖትዋ ፡ እየመሰከረች ፡ ልጆችዋን ፡ እንዲጠነክሩ ፡ እያጽናናች ፡ በሰማዕትነት ፡ ተገደሉ ። ፩ ፡ መቃ. ፮ ፡ ፱፯ ። (12)

፬ኛ. የደቂቀ ፡ ክስምናይ ፡ ወይም ፡ የመቃብያን ፡ ታሪክ ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ግን ፡ ማታትያ ፡ (ማጣትያ) ፡ የተባለ ፡ ካህን ፡ ከልጆቹ ፡ ጋር ፡ ወደ ፡ ተራራዎች ፡ ዋሻ ፡ ገለል ፡ ብሎ ፡ ተቀመጠ ፡ ነበር ። እግዚአብሔር ፡ የወገኑን ፡ መከራ ፡ ስለ ፡ ተመለከተ ፤ ይህን ፡ ሰው ፡ ለሕዝቡ ፡ አስነሣላቸው ።

ማታትያ ፡ ለሃይማኖቱና ፡ ለወገኑ ፡ ቀንቶ ፡ ጦርነት ፡ በማስነሣቱ ፡ አይሁድ ፡ የተሻለ ፡ ነፃነት ፡ የሚቀዳጁበት ፡ ጊዜ ፡ ደረሰ ።

የማታትያ ፡ ልጆች ፡ በተለይ ፡ ይሁዳ ፡ መቃብ. ፡ እንዲሁም ፡ ዮናታንና ፡ ስምዖን ፡ በሃይማኖትና ፡ በጀግንነት ፡ ከአንጥያኮስና ፡ ዳግማዊ አንጥያኮስ ፡ ተብሎ ፡ ከተሰየመው ፡ ከአንጥያኮስ ፡ ልጅ ፡ ከአፍድር ፡ ከተከታታዮቻቸውም ፡ ነገሥታት ፡ ሁሉ ፡ ፊት ፡ ለፊት ፡ ገጥመው ፡ እየተዋጉ ፡ በትግላቸው ፡ ነፃ ፡ የሆነ ፡ እሥራኤላዊን ፡ መንግሥት ፡ መሠረቱ።

መቃብውያን ፡ በቁራጥነታቸውና ፡ በተጋድሎአቸው ፡ የአሕዛብን ፡ መንግሥታት ፡ ቀንበር ፡ ከትከሻቸው ፡ ሰብረው ፡ መጀመሪያ ፡ በክህነታዊ ፡ ምስፍና ፡ ቀጥሎ ፡ ከንጉሥ ፡ ሀርቃኖስ ፡ ጀምሮ ፡ የመቃብያን ፡ ፈጸሚ ፡ መንግሥት ፡ እስከ ፡ ተባለው ፡ እስከ ፡ ፪ኛ ፡ ሀርቃኖስ ፡ በነጋሚነት ፡ አገራቸውን ፡ መርተዋል ።

እነሆም ፡ በስምዖን ፡ ጊዜ ፡ «ውተሰብረ ፡ አርዑተ ፡ አረሚ» ተብሎ ተጻፈ ። ይህም ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ነፃነታቸው ፡ እውነተኛ ፡ መልክ ፡ ይዘመቆሙን ፡ የሚያስገነዝብ ፡ ነበር ። ፩ ፡ መቃ- ፲፫ ፡ ፵፮ ። (13)

፭. የሄሮድሳውያን ፡ አነሣሥና ፡ የሮም ፡ ተተኪ ፡ ተዕዕኖ ፡ በአይሁድ

እንደዚህ ፡ ሆኖ ፡ የሕዝብ ፡ አይሁድ ፡ ነፃ ፡ መንግሥት ፡ ተቋቁሞ ፡ በጎረቤቶቻቸውም ፡ ታፍረው ፡ ሲኖሩ ፤ የሮም ፡ መንግሥት ፡ እያደገ ፡ ሌሎችን ፡ መንግሥታት ፡ እየደመሰሰ ፡ ይሰፋ ፡ ጀምሮ ፡ ነበር ።

ስለዚህም ፡ እነ ፡ ፖምፔ ፡ ወደያገሩ ፡ እየዘመቱ ፡ ብዙ ፡ መንግሥታትን ፡ ቅኝ ፡ ሲያደርጉ ፡ በነበረበት ፡ ወቅት ፡ ትውልዱ ፡ ከካህኑ ፡ ዕዝራ ፡ ጋር ፡ ከባቢሎን ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ከመጡት ፡ ነው ፡ ይላሉ ። ገሚሶቹም ፡ ኤዶማዊ ፡ ነው ፡ ይላሉ ። ባባቱ ፡ አይሁዳዊና ፡ በእናቱ ፡ ኤዶማዊ ፡ ነበር ፡ ያሉም ፡ አሉ ። አንደፊር ፡ (አንጢፎር) የተባለ ፡ ሰው ፡ በንግሥት ፡ እስክንድራ ፡ (መቃባዊት ፡ ንግሥት) ዘመን ፡ ነበር ። ይህ ፡ ሰው ፡ ባለ ፡ ጸጋና ፡ ደግሞ ፡ ተንኮለኛ ፡ እንደነበረ ፡ በዜና ፡ አይሁድ ፡ ተገልጾአል ። (14)

አንደፊር ፡ ንግሥት ፡ እስክንድራ ፡ በሞተች ፡ ጊዜ ፤ ሀርቃኖስና ፡ አስትራዊሎስ ፡ የተባሉ ፡ ልጆችዋ ፡ አንዱ ፡ ካህን ፤ ሁለተኛው ፡ ንጉሥ ፡ በመሆን ፡ ሲያስተዳድሩ ፤ ሁለቱን ፡ ወንድማማች ፡ እነርሱ ፡ በማያውቁት ፡ ነገር ፡ እያዋጋና ፡ እያጣላ ፡ ግራ ፡ ሲያጋባቸው ፡ ቁይቶ ፡ በመጨረሻ ፡ አገሮችን ፡ በመውረር ፡ ወደ ፡ ሰርዖ ፡ አካባቢ ፡ ሲያንገሩብብ ፡ ወደነበረው ፡ ጀኔራል ፡ ወደፖምፔ ፡ (ፍምፍኖስ) እስከ ፡ መካሄድ ፡ አበቃቸው ። (15)

ይህም ፡ ሁኔታ ፡ ውጤታዊ ፡ ጥቅሙ ፡ ለሮማውያንና ፡ ለሄሮድሳውያን ፡ ሲሆን ፤ የሮምን ፡ አዛዛዊ ፡ ቀንበር ፡ ወደ ፡ እሥራኤል ፡ ምድር ፡ በመቃባውያን ፡ ጀግንነትና ፡ የእምነት ፡ ጽናት

በትግል ፡ የተመሠረተን ፡ ነገነት ፡ እንደገና ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ በነጥሞስ ፡ ታላቅ ፡ ድምሳሴን ፡ ወዳስከተለው ፡ ወደ ፡ ሮም ፡ የአገዛዝ ፡ ቀንበር ፡ በቀላሉ ፡ ለማስገባት ፡ አስቻለ ።

ሮማውያንም ፡ ንጉሡን ፡ አስትሮኖሎስን ፡ አሥረው ፡ በታማኛ ችው ፡ በአንድፊር ፡ ጥብቅነት ፡ ሀርቃኖስ ፡ ንጉሥ ፡ ሆኖ ፡ እንዲቁይ ፡ አደረጉ ።

አንድፊር ፡ ሲሞትም ፡ ሄሮድስና ፡ ወንድሙ ፡ ፋሲሎ ፡ በአባታ ችው ፡ በታ ፡ ተተኩ ። (16) ይልቁንም ፡ ሄሮድስ ፡ በኋላ ፡ ራሱ ፡ የገደለውን ፡ የንጉሥ ፡ ሀርቃኖስን ፡ ልጅ ፡ ማርያም ፡ የምትባለዋን ፡ አግብቶ እየበረታ ፡ ሄደ ።

ሄሮድስ ፡ ለሮማውያን ፡ ያለው ፡ ታማኝነት ፡ ታውቆለት ፡ በሮም ፡ መንግሥት ፡ ፈቃድ ፡ የአይሁድ ፡ ንጉሥ ፡ ሆነ ። (17)

ታሰጋው ፡ የነበረች ፡ የግብፅ ፡ በጥሊሞሲት ፡ አክላውጳጥራ ፡ (ክሌዎፓትር) በአውግስጦስ ፡ ቁሣር ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ ስትሞትለት ፤ አውግስጦስን ፡ ተለማምጦ ፡ በመንግሥቱ ፡ ጸና ። የኢየሩሳሌምን ፡ ቤተ መቅደስ ፡ አድሶ ፡ በማሳነፁ ፡ በአይሁድ ፡ ዘንድ ፡ ተወዳጅነትን ፡ አገኘ ። (18)

እነሆም ፡ ኤዶማዊው ፡ ሄሮድስ ፡ በነገሠ ፡ በ፴፪ ፡ ዓመት ፡ ጌታችን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ እንደ ፡ ነቢያት ፡ ቃል ፡ በቤተ ፡ ልሔም ፡ ተወለደ ። (19)

ኢሳ ፡ ፳፫ ፡ ፩—፬ ። ሚክ ፡ ፭ ፡ ፪ ። ማቴ ፡ ፪ ፡ ፩—፫ ።

ማስገንዘቢያ ፡—

ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊትና ፡ በዚያ ፡ ዘመን ፡ አካባቢ ፡ ስለነበረው ፡ ታሪክ ፡ በተለይም ፡ ስለ ፡ ግብፅ ፡ በጥሊሞሲት ፡ ስለ ፡ ክሌዎፓትርና ፡ ስለ ፡ አውግስጦስ ፡ ቁሣር ፡ ስለ ፡ ሄሮድስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት በኅሳብ ፡ ዘመንና ፡ በታሪክ ፡ ሊቃውንት ፡ የተለያዩ ፡ ገለጻ ፡ መኖሩን ፡ ከዚህ ፡ ባጭሩ ፡ ለማመልከት ፡ እወዳለሁ ።

፩ኛ. በግብፅ ፡ በጥሊሞሲት ፡ በክሌዎፓትርና ፡ በወንድም ፡ መካከል ፡ ውጣ ፡ ውረድ ፡ ያለበት ፡ ዘመን ፡ ስለ ፡ ነበረበት ፡ ይሁን ፤ ወይም ስለሌላ ፡ ምክንያት ፡ በዘመን ፡ መንግሥት ፡ ላይ ፡ ከኅሳብ ፡ ባለታሪኮች ፡ የተለያዩ ፡ አቀራረብ ፡ ይታያል ።

—እነሆም ፡ ገሚሶቹ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ሆነ ፡ ዓመት ፡ ነው ፡ ሲሉ ፤ እነ ፡ ኤጲፋንዮስ ፡ ደግሞ ፡ ፳፪ ፡ ዓመት ፡ እንደሆነ ፡ ይናገራሉ ። ስለዚህ ፡ የዚሁ ፡ ጸሐፊም ፡ አውጥቶ ፡ አውርዶ ፡ የእነ ፡ ኤጲፋንዮስን ፡ አቀራረብ ፡ ደግፎታል ።

፪. የእስክንድርያው ፡ ቁርሎስ ፡ አውግስጦስ ፡ ቁሣር ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ፲፰ ፡ ዓመት ፡ እንደነገሠ ፡ ይናገራሉ ።

አውግስጦስ ፡ ቁሣር ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ፳፮ ፡ ዓመት ፡ ነገደነገሠ ፡ ጽፈዋል ። (20) እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ «ወበዕሥራ ፡ ወኃምስቱ ፡ ዓመት ፡ እምዘ ፡ ነግሠ ፡ ቁሣር ፡ ዘትርጓሜ ፡ ስሙ ፡ ፀዳል ፡ ተወልደ ፡ ክርስቶስ ።

«የሰሙ ፡ ትርጓሜ ፡ ፀዳል ፡ የተባለ ፡ ቁሣር ፡ በነገሠ ፡ በ፳፮ ፡ ዓመት ፡ ክርስቶስ ፡ ተወለደ» ሲል ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ጸሐፊ ተናግሮአል ።

፫ኛ. ሄሮድስ ፡ ከልደተ ፡ ክርስቶስ ፡ በፊት ፡ ፴፮ ፡ ዓመት ፡ እንደ ፡ ነገሠ ፡ ማኅበብ ፡ መበንጋዊ ፡ ይገልጻል ። (21)

እዚህ ፡ ላይ ፡ ግን ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ሄሮድስ ፡ የነገሠበት ፡ ዘመን ፡ መጀመሪያ ፡ ከግብፅ ፡ ንግሥት ፡ ከአክላውጳጥራ ፡ (ክሊዮፓትር) ፡ ሰባት ፡ ዓመት ፡ አውግሥጦስ ፡ ቁሣር ፡ ክሌዎፓትራን ፡ ድል ፡ ካደረገ ፡ በኋላ ፡ (ሃያ ፡ አምስት) ዓመት ፡ ሲደመር (7+25=32) ሠላሳ ፡ ሁለት ፡ ዓመት ፡ መሆኑ ፡ እንደሚያስገነዝብ ፡ እነ ፡ ዮሐንስ ፡ አቡሻክር ፡ አስበው ፡ ያወጡት ፡ ስሌት ፡ ሦስቱን ፡ ያቀናባበረ ፡ መረጃ ፡ ስለሆነ ፤ ይህን ፡ ተከትሎ ፡ በትውፊታዊ ፡ ታሪክ ፡ የጸፍሁ ፡ መሆኔን ፡ ለአንባቢ ፡ አሳስባለሁ ።

አቡሻ-ገጽ ፡ ፻፵፮ ፡ በሠንጠረዥ ፡ ተመልከት ። እንግዲህ ፡ ታሪኩ ፡ እንዲሁ ፡ ባጭሩ ፡ ከተመለከትን ፤ በሚቀጥለው ፡ ሠንጠረዥ ፡ ከእስክንድር ፡ እስከ ፡ ጌታ ፡ ልደት ፡ የነገሡት ፡ ነገሥታት ፡ ዘመናቸውና ፡ መንግሥታቸው ፡ ይታያል ።

በሚከተለው ፡ ሠንጠረዥ ፡ ከታላቁ ፡ እስክንድር ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ልደት ፡ ክርስቶስ ፡ በግብፅ ፡ በጥሊሞሳትና ፡ በሶርያ ፡ አንጢያኮሶች ፡ በመንግሥተ ፡ መቃብያንና ፡ በሮማውያን ፡ በሄሮድስም ፡ የተገባደደው ፡ ትውፊታዊ ፡ ዘመን ፡ እነሆ ፡—

የአንዳንዶቹን ፡ በጥሊሞሳት ፡ ስም ፡ ከታሪክ ፡ ጸሐፊዎች ፡ የተለያዩ ፡ አጠራር ፡ እንዳላቸው ፡ ስላየን ፡ ተደርቦ ፡ እንዲጻፍ ፡ አድርገናል ።

ከእስክንድር እስከ ልደተ ክርስቶስ የዘመን ሠንጠረዥ

መንግሥተ ዮናኒ (ግሪክ)

<u>ገብዕ :</u>		<u>ሰርያ :</u>	
እስክንድር :	11	እስክንድር :	11
በጥሊቆስ ሰተር : (ቂልቆስ)	7	አንቲንስ :	7
በጥሊ ሎጎስ :	40		40
» ፈላዳልፍ : (ብልግን)	38		38
» አርነብ : (አርጋድስ)	29		29
» ፈላዳቆስ :	17		17
» ዘስንዕ : (ሸሸ)	3		3
» ዘስንዕ : (ሞተ)	2	አንጥያኮስ ፡ ዞሶርያ ፡ በረታ ፡	12
» ፈላጥያስ :	17	የአልዓዛር ፡ መገደል ፡	00
» ጠምሀር ፡ አዲፋን ፡	19	የጥፋት ፡ ርኩሰት ፡ መቆም ፡	00
» »	00	ማታትያስ ፡ ሞተ ፡	00
» »	00	የአይሁድ ፡ መንግሥት ፡	
» ጠምሀር ፡	5	ይሁዳ ፡ መቃቢ ፡	7
» ፈላጥያር ፡	20	ዮናታን ፡	3 ½
» ፋዕል (ምክላስ) ፡	20	ስምዖን ፡	8
» እስክንድርስ ፡	10	ንጉሥ ፡ ዮሐንስ ፡ ሀርቃኖስ ፡	31
» »		» አስትሮጂሎስ ፡	01
» ቀብታህ ፡	08	» እስክንድር ፡	27
» »		ንግሥት ፡ እስክንድራ ፡ (ርያ) ፡	09
» ቀላኦስ ፡ (አሚርስ)	21	ንጉሥ ፡ አስትሮጂሎስ ፡	3
» ዲዮናሶስ ፡	3	» ሀርቃኖስ (ከአንደፈር፡ጋር)	26
» አክላቡ-ጳጥራ ፡ (ከሌዎፓትር)	22	» ሀርቃኖስ (ከሄሮድስ ጋር)	14
» ቂሣር ፡ አውግስጦስ ፡	25	ንጉሥ ፡ ሄሮድስ ፡	32
	<u>317</u>	የአይሁስ ፡ ክርስቶስ ፡ ልደት ፡	<u>318</u>

በምዕራፍ ፳ የሚገኙ የማስረጃ ምንጮች

- ፩. ሀ. አቡሻከር አንቀጽ ፴፱ ገጽ ፸፪
Orient. 812. B .M.

- ለ. በዚያ አይሁድ ከተጻፈው « ወአርአያሁኒ ለእስክንድር ኢኮነ ከመ አርአያ አቡሁ ወእሙ...
...ተብሀለ እስመ ገጹ ኮነ ከመ አንበሳ ፣ ወዓይኑ ዘየማኑ ጸሊም ይኔጽር ዘታ ሕቱ ። ወዓይኑ ዘዐጋም ከመ ጎብረ አዕይንተ አንስርት ይኔጽር ጎበ ላዕሉ ። ወአስና ኒሁኒ ደቃቅ ከመ አስናነ ከልብ ። ዕኑዕ ወደፋራ-እምንዕሱ ።
የእስክንድር መልክ አባቱንና እናቱን የሚመስል አይደለም ። ...እነሆም፤ ፊቅ እንደ አንበሳ ፣ የቀኝ ዓይኑ ጥቁር ሆኖ ወደ ታች የሚያይ ፣ የግራ ዓይኑ ደግሞ የንስርችን ዓይን የሚመስልና ወደ ላይ የሚያይ ፣ ጥርሶቹም ደቃቅና እንደውሻ ጥርሶች ስለታሞች የሆኑ ፣ ከታናሽነቱም ጀምሮ ጠንካራና ደፋር ነው ። ተብሎ ተነግሮለታል ። »የሚል ነው ።

- DES JOSEF BEN GORION (JOSIPON)
GESCHICHTE DER JUDEN
NACH DEN HANDSCHRIFTEN IN BERLIN, LONDON,
OXFORD, PARIS UND STRASSBURG
HERAUSGEGEBEN VON
MURAD KAMIL
J. J. AUGUSTIN PUBLISHER
NEW YORK

- ሐ. «ወተገዘዙ ሰብእ በእንተ መልከዐ እስክንድር ፣ ሰዎችም ስለ እስክንድር መልክ ተችተዋል» ይላል ።
ጊዮርጊስ ወልደ ዓሚድ በቱ ፺፪ ገጽ ፸፪
Orient. 814 Brit. MUS.

3. ሀ. ዜና እስክንድር ወልደ ፈልጶስ ፣ ከገጽ ፪ እስከ መጨረሻው ተመልክት
Orient. 826. Brit. MUS.

ለ. «በእንተ ገብሩ ወመንግሥቱ በእስክንድር» የሚለው ጽሑፍ ም. ፲ ገጽ ፲፮
Orient. 827. Brit. MUS.

4. በዚና አይሁድ ገጽ ፴፩-፴፫ ፣

DES JOSEF BEN GORION (JOSIPON)
GESCHICHTE DER JUDEN
NACH DEN HANDSCHRIFTN IN BERLIN
LONDON OXFORD. PARIS UND STRASSBURG HERAUSG
EGEBEN VON MURAC KAMIL.
J. J. AUGSTIN PUBLISHING NEW YORK.
Berlin. 1937.

5 ሀ. በዚና አይሁድ ገጽ ፴፩-፴፫ ፣

Berlin. 1937.

ለ. አቡሻክር አንቀጽ ፴፮ ገጽ ፻፴፱ ዓምድ ፩

Orient. 812. Brit. MUS.

ሐ. ከበደ ሚካኤል ፣ ታላቁ እስክንድር ፣ እዲስ አበባ ፣ በእርቲስቲክ ማተሚያ
ቤት ታተመ ፲፱፻፷፩ ዓ. ም.

መ. ከዮሐንስ ወልደ ማርያም ተተረጎሙ ፣ የዓለም ታሪክ ምዕራፍ-፹፮
ገጽ ፻፹፮ ፻፹፯ ፣ እዲስ አበባ በእርቲስቲክ ማተሚያ ቤት ታተመ ፲፱፻፵ ዓ. ም.

6. አቡሻክር አን. ፴፮ ገጽ ፻፴፱ ፣ ፻፵ አቡሻ. ሠንጠረዥ የማገቡብን ተመልክት፡-
Orient. 812 Brit. MUS.

ለ. «ነገሠ እስክንድር አሠርተ ወክልዒት ፣ ዓመተ ወቀንዩ ፣ ከሩሎ ምድረ ፣ ዘእ
ንበለ ምድረ ኢትዮጵያ ፣-

እስክንድር አሥራ ሁለት ዓመት ነገሠ ፣ ከኢትዮጵያ ምድር በቀርም ፣ ምድ
ርን ሁሉ ገዛ » ይላል ፡-

ስሙን ያልገለጸ ኢትዮጵያዊ «ንጽሕፍ ታሪክ ነገሥተ አሕዛብ» በሚል ጽሑ
ፍ ፣ ገጽ ፳፭

Orient 816 BRIT. MUS.

7. «ወሱርያንሂ ወእለ ገብሩ ምስሌሆሙ ረሰዩ ጥንተ ዓመቶሙ በጥንተ ዓመተ
ዓመተ እስክንድር ፡-
ሶርያን ተባባሪዎቻቸውም ርእሰ ዓውደ ዓመታቸውን በእስክንድር የመጀመ
መሪያ ዓመት አደረጉ » ይላል ፡-
አቡሻክር አንቀጽ ፴፱ ገጽ ፳፱
Orient 812 Brit. MUS.

8. በእንተ ዕቅብት መጠየቂ ዘዘመነ ፈልጶስ መቄዶናዊ ፣ አብሮኮስ ወአርሚድስ
በመዋዕለ አብሱዱስ ሊቀ ሀገረ መቤባን ፣ የተከራከሩትን አስታውሶ ይጠቅሳል።
አቡሻክር አንቀጽ ፴፮ ገጽ ፳፭ ዓምድ ፫-፱ ።
Orient. 812 Brit. MUS.

9. ሀ. ጊዮርጊስ፣ ወልደ፣ ዓሚድ፣ ገጽ፣ 13፣ ዓምድ፣ 8፣
Orient. 815 B.M.

ለ. ሳዊርስ፣ ወልደ፣ መፍቅዕ፣ ኤ.ኢስ፣ ቆጶስ፣ ዘእስሙናይን፣—
ትርጓሜ፣ ራብዕ፣ ዘዳንኤል፣ ገጽ፣ 11፣ ደገ፣ ዓምድ፣ 8፣ ዳግም፣ ገጽ፣ 11፣ ደገ፣ ዓምድ 8፣
Orient. 815 Brit. MUS.

ሐ. አቡሻክር፣ ገጽ፣ 812፣ ብሪቲሽ፣
Orient. 812 Brit. MUS.

፪ኛ፣ ክፍል፡ በጥሊምሳውያን ።

10. ከዮሐንስ፣ ወልደ፣ ማርያም፣ ተተረጎሙ፣ የዓለም፣ ታሪክ፣ ምዕራፍ፣ ፳፭፣ ቁ. 1
ገጽ 11 ።

አዲስ፣ አበባ፣ በብርሃንና፣ ሰላም፣ ማተሚያ፣ ቤት፣ ታተመ፣ 1937፣ ዓ. ም.

11. ዮሴፍ፣ ወልደ፣ ኮርዮን፣ ዜና፣ አይሁድ፣ ገጽ፣ 11፣ «ዜናሁ፣ ለብልጫይ»፣ ኮሚሽን፣
ላይ፣—

DES JOSEF BEN GORION (JOSIPPON)
GESCHICHTE DER JUDEN
NACH DEN HANDSCHRIFTEN IN BERLIN, LONDON,
OXFORD, PARIS UND STRASSBURG
HERAUSGEGEBEN VON
MURAD KAMIL
J.J. AUGUSTIN PUBLISHER
NEW YORK

12. ሀ. ዮሴፍ፣ ወልደ፣ ኮርዮን፣ ዜና፣ አይሁድ፣ ስለ፣ አጥያኮስ፣ ገጽ፣ 11፣ ደገ፣—
Orient. 833. B.M.

ለ. አለቃ፣ ተወልደ፣ መድገን፣ ገብሩ፣ ሀልወና፣ አምላኸ፣ ገጽ፣ 11፣ ደገ፣ 11፣ ደገ፣
አዲስ፣ አበባ፣ በመርሐ፣ ጥበብ፣ ማተሚያ፣ ቤት፣ ታተመ፣ 1937፣ ዓ. ም.

13. ሙታብያን፣ 11፣ 1937፣—

ለ. ዮሴፍ፣ ወልደ፣ ኮርዮን፣ ዜና፣ አይሁድ፣ ፀሐብ፣ ለግታትያ፣ ወልደ፣ ገሐን
ስለ፣ መታትያ፣ ገጽ፣ 11፣ ደገ፣—

DES JOSEF BEN GORION (JOSIPPON)
GESCHICHTE DER JUDEN
NACH DEN HANDSCHRIFTEN IN BERLIN, LONDON,
OXFORD, PARIS UND STRASSBURG
HERAUSGEGEBEN VON
MURAD KAMIL
J.J. AUGUSTIN PUBLISHER
NEW YORK. BERLIN, 1937.

14. ዮሴፍ፣ ወልደ፣ ኮርዮን፣ ዜና፣ አይሁድ፣ (ስለ፣ አገደረር) ገጽ፣ 11፣ ደገ፣

DES JOSEF BEN GORION (JOSIPPON)
GESCHICHTE DER JUDEN
NACH DEN HANDSCHRIFTEN IN BERLIN, LONDON,
OXFORD, PARIS UND STRASSBURG
HERAUSGEGEBEN VON
MURAD KAMIL
J. J. AUGUSTIN PUBLISHER
NEW YORK, BERLIN, 1937.

15. ዮሴፍ፣ ወልደ፣ ኮርዮን፣ ዜና፣ አይሁድ፣ ገጽ፣ 11፣ ደገ፣—

DES JOSEF BEN GORION (JOSIPPON)
GESCHICHTE DER JUDEN
NACH DER HANDSCHRIFTEN IN BERLIN, LONDON,
OXFORD, PARIS UND STRASSBURG
HERAUSGEGEBEN VON
MURAD KAMIL
J.J. AUGUSTIN PUBLISHER
NEW YORK BERLIN, 1937.

16. ዮሴፍ፣ ወልደ፣ ኮርዮን፣ ዜና፣ አይሁድ፣ ገጽ፣ 11፣ ደገ፣—

DES JOSEF BEN GORION (JOSIPPON)
GESCHICHTE DER JUDEN
NACH DEN HANDSCHRIFTEN IN BERLIN, LONDON,
OXFORD, PARIS UND STRASSBURG
HERAUSGEGEBEN VON
MURAD KAMIL
J.J. AUGUSTIN PUBLISHER NEW YORK BERLIN, 1937

ገሴፍ፣ ወልደ፣ ኮርዮን፣ ዜና፣ አይሁድ፣ ገጽ፣ ፪፻፳፯—፪፻፳፰
 DES JOSEF BEN GORION (JOSIPPON)
 GESCHICHTE DER JUDEN
 NACH DEN HANDSCHRIFTEN IN BERLIN, LONDON,
 OXFORD, PARIS UND STRASSBURG
 HERAUSGEGEBEN VON
 MURAD KAMIL
 J.J. AUGUST INPUBLISHER NEW YORK Berlin. 1937.

17. ዜና፣ አይሁድ፣ ዘየጎብር፣ ምስል፣ ቢንጎርዮን፣ (ክፍል፣ ራብዕ) ገጽ፣ ፪፻፵፫፣ ፍምድ
 ፪፻፲፫።
 JOSEPH BEN GORION ATHIOPIC BRIT. MUS.
 ORIENTAL 824

18. ስብዕተ፣ ዓመተ፣ ለኢየሩሳሌም፣ በእንቀጽ፣
 ሂርድስ፣ ነበረ፣ እንዘ፣ ያስተጋብእ፣ መፍቅደ፣ ሕንፃ -
 ለእግረ፣ ልቡ፣ ሥላሴ፣ እስመ፣ ዕብነ፣ ሀኪት፣ ኢያዕቀጽ፣ -
 ወአዕባየ፣ ሕንፃሃ፣ እምነ፣ ካልዕታ፣ ወቢጻ፣ -
 ከመ፣ ውስቴታ፣ እምሰብእ፣ ትትወከፋ፣ ጥፃ።
 መጽሐፈ፣ መድብል፣ ዘበትርጓሜሁ፣ ጉባዔ፣ ምሥጢራተ፣ ዘመናት፣ ዘገብረ፣ እግ
 ዚአብሔር፣ በበጊዜሁ፣ ቅድመ፣ በዘመነ፣ ብሉይ፣ -ገጽ፣ 182 Orient 790 B. M

19. አቡ-ሻከር፣ - በአቡ-ሻከር፣ ሠንጠረጅ፣ የዮሐንስ፣ አቡልከረምን፣ የኤዲፋን፣
 ስን፣ ተመልከት፣ ገጽ፣ ፪፻፵፮።
 Orient. 812. Birt. MUS.

20. ሉቃስ፣ ፫፣ ፩፣ ገጽ፣ ፪፻፲፫፣ ወንጌል፣ ቅዱስ፣ ሲወርድ፣ ሲኖሪድ፣ የመጣው፣ ገባ
 ብና፣ ትርጓሜው፣ አዲስ፣ አበባ፣ በብርሃንና፣ ሰላም፣ ማተሚያ፣ ቤት፣ ሁለተኛ፣
 ታተመ። ፲፱፻፶፱፣ ፍም

21. አቡ-ሻከር፣ በአቡ-ሻከር፣ ሠንጠረጅ፣ የማጎቡብ፣ መበንጋዊን፣ አባባል፣ ተመልከት፣
 ገጽ፣ ፪፻፵፮፣ ፍምድ፣ ፩።
 Orient. 812 Brit. MUS.

ምዕራፍ፣ ፳፩።

የዓመተ፣ ዓለም፣ ማጣሪያ፣

እነሆም፣ የመጀመሪያው፣ አዳም፣ ከተፈጠረበት፣ ጊዜ፣ ጀምሮ፣
 ሁለተኛው፣ አዳም፣ ክርስቶስ፣ እስከ፣ ተወለደበት፣ ድረስ፣ በመጽሐፍ፣
 ቅዱስ፣ የዘመናት፣ መረጃ፣ ታሪክ፣ ተመሳክሮ፣ የተገኘው፣ የዘመን፣
 ቁጥር፣ አምስት፣ ሺህ፣ ከአምስት፣ መቶ፣ ዓመት፣ ለመሆኑ፣ ከዚህ፣
 በላይ፣ በቀረበው፣ ገለጻ፣ ለማየት፣ ይቻላል። ሮማ፣ ፮-፲፬።

ምንም፣ እንኳ፣ እኔ፣ የተመራሁበት፣ የዘመን፣ አቁጣጠር፣ ስልት፣
 በአንዳንድ፣ ዕርከን፣ ላይ፣ ከአበው፣ ሊቃውንት፣ የአካሄድ፣ ስልት፣
 ለየት፣ ያለ፣ የአቀራረብ፣ አካሄድ፣ ቢኖረውም፣ በአጠቃላይ፣ እነር
 ሱም፣ እኔም፣ ሁላችን፣ በየስልታችን፣ ተጉዘን፣ ከአዳም፣ እስከ፣ ልደተ፣
 ክርስቶስ፣ የነበረው፣ ዘመን፣ አምስት፣ ሺህ፣ አምስት፣ መቶ፣ ዓመት፣
 እንደነበረ፣ ከመጽሐፍ፣ ቅዱስ፣ በማሳየት፣ ረገድ፣ አንድ፣ ሆነን፣ እን
 ገኛለን።

ለመረዳትም፣ ይቻላል፣ ዘንድ፣ እንዲነጻጸርልኝ፣ የጎሳበ፣ ዘመን፣
 ሊቃውንት፣ ስም፣ ዝርዝርና፣ የአቁጣጠራቸው፣ ስልት፣ በታወቁ፣ ታሪ
 ካውያን፣ ክፍለ፣ ዕርከኖች፣ ላይ፣ አልፎ፣ ኑልፎ፣ የሚለያዩባቸውና፣
 የሚገናኙባቸው፣ ለአንባብያን፣ ግልጥ፣ እንዲሆን፣ ቀጥሎ፣ ባለው፣
 ሠንጠረዥ፣ አቅርቤአለሁ።

ይህም፣ በተለያዩ፣ መንገድና፣ ስልት፣ በየራሳቸው፣ እንደተመሩና፣
 በመጨረሻ፣ ግን፣ እንዴት፣ እንደተገናኙ፣ ለመረዳት፣ ያስችላል፣
 ተብሎ፣ የሚታመንበት፣ ነው።

ለየት : ያለ : የአቁጣጠር : መንገድ :

ሰባት : መኃድርን : /ቤት/አስመልክተው : ስለሚቁጥሩ : ክፍሎች :

በኢትዮጵያ : ብዙ : ዓይነት : የባሕረ : ኅሳብ : መጸሕፍትና : ውጤቱ : አንድ : ቢሆንም : አቀራረባቸው : የተለያየ : መምህራን : እንደነበሩና : እንደሚገኙ : በፊት : መግለጻችን : ይታወሳል ። እንግዲህ : ከእነዚህ : ከአዳም : እስከ : ክርስቶስ : ያለውን : ዘመን : ሰባት : መኃድር : ወይም : ቤቶች : የሚለውን : አብነት : አስመልክተው : የሚቁጥሩ : መምህራን : ይገኛሉ ።

እነዚህም : ከአዳም : እስከ : ልደተ : ክርስቶስ : ያለውን : የዘመን : ቁጥር : አምስት . ሺህ : አምስት : መቶ : መሆኑን : ይናገራሉ ። የዚህ : አወራረድ : ግን : ትምህርታዊ : ምሥጢር : በሚገኝባቸው : በሰባት : ታሪካዊያን : ሁኔታዎች : አዛምደው : በመጽሐፍ : ቅዱስ : በሚገኙ : ትላልቅ : ቁጥሮች : የጄ.ሺ.ጄ.፪ : ዓመተ : ዓለም : ቁጥርን : ይመሠርታሉ ።

በሚያቀርቡባቸው : ትምህርታዊያን : የትርጓሜ : ምሥጢሮች : መቼም : ሁሉ : ይስማማበታል ። ለትርጓሜው : ሲሉ : ዝርዝር : ታሪክን : በማያስጨብጡ : ትላልቅ : ቁጥሮች : በመሽኩብከባቸው : ግን : ታሪክን : በሳርዘር : የሚጠነቅቁ : የኅሳብ : ዘመን : መምህራን : አይስማሙበትም ።

ሰባት : መኃድር : የሚባሉት : ቀጥለው : የተዘረዘሩት : ናቸው ።

፩. ዕቡር : ቤት : /የጭቃ : ቤት/ ይህ : አዳም : ነው ። አዳም : ከአፈር : መሬት : ተፈጠረ ። በአፍንጫውም : የተቀበለው : የሕይወት : መንፈስ : አደረበት ። የሚለውን : በሚያሳስብ : ሁኔታ : ዘፍጥ. ፪ ፣ ፮ ። አድብ : ፬ ፣ ፲፬ ። ም. ፣ ፲ ፣ ፰ ፣ ፲፪ ።

፪. ሐመረ : ኖሳ : /የኖሳ : መርከብ/ ኖሳ : ስምንት : ራሱን : ሆኖ : በዚህች : መርከብ : ውስጥ : ገብቶ : ከጥፋት : ውኃ : መጸኑን : የሚያሳስብ : ምሥጢር : ዘፍጥ. ፮ ፣ ፲፫—፳፬ ። ም. ፰ ፣ ፩—፭ ።

፫. ደብተራ : አሪት : /የአሪት : ድንኳን / እሥራኤል : ከግብፅ : ሞድፎ : ወጥተው : ጌታ : በመካከላቸው : አድራሰሁ : ያላቸውን : የሚያሳስብ : ዘፀአ. ፳፭ ፣ ፰ ፣ ፱ ። ዕብ. ፰ ፣ ፭ ።

ክፍል 1

የታወቁ : የታሪክ : ዘመን : እርካታዎች :	2256	2256	2256	2256	2252	2152	2256	2256	2245	2242	2256	2256	2256	2256	2256
ከአዳም : እስከ : ጥፋት ውኃ : ድረስ :	3430	3428	3442	2423	3410	3023	3388	3835						3463	3463
እስከ : ለክርስቶስ : ሸኔኖ ፣ ዓመቱ : ድረስ :	3842	3845	3846	3828	3821	3828	3755	4421	4432	1485	995	4471	4406	3893	3893
እስከ : ዐላተ : እሥራኤል : ድረስ :	4511	4521	4501	4423	4555	4547								4787	4787
እስከ : ዘመን : መሳፍንት ፣ ፍጻሜ :	4905	4918	4917	4900	4951	4952	4917	4900	4900	560	4917	4921		4991	4991
እስከ : ለሥፍራ : ነገድ : ምርኮ :	4181	5181	5187		5197	5181	5181	5181						5183	5183
እስከ : በልጣባር : ሞት : ድረስ :	5301	5500	5507		5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5500	5501	5501
እስከ : መንግሥት : ፍጻሜ :															
እስከ : ልደተ : ክርስቶስ :															

- (1)
- (2)
- (3)
- (4)
- (5)

፬. ሰሎሞን ፡ ያሠራው ፡ የሕንፃ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ የልዑል ፡ ማደሪያ ፡ መባሉን ፡ የሚያሳስብ ፡— /፩. ፡ ነገሥ. ፮ ፡ ፩—፲፬ ፡ /
 ፭. ናቡከደነፆር ፡ ያፈረሰውን ፡ በዘሩባቤል ፡ ከስደት ፡ መልስ ፡

መታደሱን ፡ ሲያሳስብ ፡ ፪ዜና ፡ መዋ. ፴፮ ፡ ፲፱ ፡ ፅዝ. ፮ ፡ ፲፭ ፡ ።
 ፮. የክርስቶስ ፡ የሥጋው ፡ መቅደስ ፡ ሲያሳስብ ፡ የሚገኝበትን ፡ የሐ
 ንስ ፡ ፩ ፡ ፲፬ ፡ ም. ፪ ፡ ፲፱—፳፩ ፡ (1)

፯. ድንጋይ ፡ በድንጋይ ፡ ላይ ፡ ተነባብሮ ፡ መኖሩ ፡ ቀርቶ ፡ መን
 ፈስ ፡ ቅዱስ ፡ በምዕመናን ፡ ውስጥ ፡ ማደሩን ፡ የሚያሳስብ ፡ ምሥጢር ፡
 ነው ። ማ.ቴ. ፳፬ ፡ ፪ ፡ ፪ ፡ ቆሮ. ፮ ፡ ፲፮ ፡ ።

እንግዲህ ፡ እነዚህ ፡ ታሪኮች ፡ በሚገኙባቸው ፡ አኃዝ ፡ ቁጥሮች ፡
 የ፩ሺ፭፻ ዘመናትን ፡ ታሪክ ፡ ይመሠርታሉ ።

የአቁጣጠራቸው ፡ መነሻና ፡ መድረሻ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

ሀ. ከአዳም ፡ እስከ ፡ ኖሳ ፡ መርከብ ፡ /ሐመረ ፡ ኖሳ/ ፡	2256
ለ. ከኖሳ ፡ መርከብ ፡ እስከ ፡ አሪታዊት ፡ ድንኳን ፡	1852
ሐ. ከአሪታዊት ፡ ድንኳን ፡ እስከ ፡ ሰሎሞን ፡ የሕንፃ ፡ መቅደስ ፡	0480
መ. ከሰሎሞን ፡ መቅደስ ፡ እስከ ፡ ዘሩባቤል ፡ መቅደስ ፡	0510
ሠ. ከዘሩባቤል ፡ መቅደስ ፡ እስከ ፡ ክርስቶስ ፡ የሥጋ ፡ መቅደስ ፡ / በሱባዔ ፡ ዳንኤል /	0403
ረ. ከክርስቶስ ፡ ዕርገት ፡ በኋላ ፡ መንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ በምዕመናን ፡ ማደሩና ፡ የአይሁድ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ መደምሰስ ፡	0070
ድምር ፡	<u>5571</u>

ከዚህ ፡ ሠንጠረዥ ፡ ውስጥ ፡ ዘመን ፡ አበውና ፡ ዘመን ፡ መሳፍንት ፡ ዘመን ፡
 ነገሥተ ፡ እሥራኤል ፡ (የሕዝብ ፡ እሥራኤል ፡ ነገሥት) እንዲሁም ፡ የአሕዛብ
 ነገሥታት ፡ ዘመን ፡ በየረድፉ ፡ ተገልጾበታል ። የአበው ፡ ጸድቃንና ፡ የካህናት ፡
 የነቢያት ፡ የብፁዓት ፡ ሴቶችም ፡ ዝርዝር ፡ ቀርቦበታል ። እንዲሁም ፡ የቁጥር ፡
 ሊቃውንት ፡ የጠቀሱአቸው ፡ ፈላስፋዎችም ፡ የነበሩበት ፡ የዘመን አካባቢ ፡ ይገኝ
 በታል ። ከጎሳብ ፡ ዘመን ፡ ሊቃውንት ፡ አቀራረብ ፡ ጋር ፡ ክሪቶን ፡ ከተባለ ፡ አቶ ፡
 ሠረቀ ፡ ብርሃን ፡ ገብረ ፡ እግዚእ ፡ ከተረገሙት ፡ መጽሐፍ ፡ በማዛመድ ፡ ፈላ
 ስፋዎቹ ፡ የነበሩበት ፡ የዘመን አካባቢን ፡ ለማስተካከል ፡ ሞክራለሁ ። (1)

ማስገንዘቢያ ፤ እነሆም ፡ በዚህ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ምዕራፎች ፡ በሚገኙበት ፡
 ትልቅ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ በሐተታዊ ፡ ገለጻ ፡ እየተብራራ ፡ ታሪካዊ ፡ ትውፊቱ ፡
 ተዘርዘሮ ፡ የቀረበው ፡ ፮ሺ፭፻ ፡ ዓ. ዓ. ሰብዓ ፡ ሊቃናት ፡ ከተረገሙት ፡ መጽ
 ሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ እያመሳከሩ ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ። ይህም ፡ የግዕዙ ፡ ሆነ ፡ በአ
 ዲሱ ፡ ትርጓሜ ፡ ተተርጉሞ ፡ አሁን ፡ ሕዝቡ ፡ የሚገለገልበት ፡ የአማርኛ ፡ መጽ
 ሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ይህን ፡ ቁጥር ፡ ያስገኛልና ፤ ጥቅሶቹን ፡ አንድ ፡ በአንድ ፡ ለይቶ ፡
 ዐውቆ ፡ በትውፊታዊ ፡ የታሪክ ፡ ዘመንና ፡ በሱባዔ ፡ ዘመን ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡
 ተዘምዶ ፡ አጠናቅቆ ፡ ውጤቱን ፡ መገንዘብ ፡ ነው።

በዚህ ፡ ወንጠረኝ ፡ ከታሪኩ ፡ መጀመሪያ ፡ ከአዳም ፡ እስከ ፡ ልደቱ ፡ ክርስቶስ ፡ ያለውን ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ በትውፊት ፡ መሠረት ፡ የሚታይ በት ፡ ሲሆን ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ከልደቱ ፡ ክርስቶስ ፡ እስከ ፡ ተፈጥሮተ ፡ አዳም ዝርዝሩ ፡ እንደሆነ ፡ ተመልክቶበታል ።

የአበው ስም	ትውፊት ዘመን ፡	ዓመተ ዓለም ፡	ከክ. ል. በፊት ፡	አበው ፡ ጸድቃን ፡
አዳምና ሌዋን ተፈጠሩ	፫፬፬	፬፬፬	5501	አቤል ፡
ሴት ተወለደ	230	230	5271	
ሄኖስ	205	435	5066	
ቃይናን	190	625	4876	
መላልዔል	170	795	4706	
ያሬድ	165	960	4541	
ሄኖክ	162	1122	4379	
ማቱሳላ	165	1287	4214	
ላሚህ	187	1474	4027	
ኖሳ	182	1656	3845	
ሴም ፡ ካም ፡ ያሬት ፡	500	2156	3345	የኖሳ ፡ ቤተ ፡ ሰብ
ማየ ፡ አይሳ ፡ (የጥፋት ፡ ጡኃ ፡)	100	2256	3245	ሚስቱና የልጆቹ
ሴም ፡ አርፋክስድን ፡ ወለደ ፡	002	2258	3243	ሚስቶች ፡ —
አርፋክስድ ፡	135	2393	3108	
ቃይናን ፡	130	2523	2978	
ሳላ ፡	130	2653	2848	
ኤቦር ፡	134	2787	2714	
ፋሌት ፡	130	2917	2584	
ራግው ፡	132	3049	2452	
ሴርህ ፡	130	3179	2322	
ናኮር ፡	109	3288	2213	
ታራ ፡	100	3388	2113	መልክ ፡ ጽድቅ ፡
አብርሃም ፡	100	3488	2013	ሉፕ ፡ ሣራ ፡
ያስሐቅ ፡	060	3548	1953	ርብቃ ፡
የያዕቆብ ፡ ስደት ፡	130	3678	1823	ልያ ፡ ራጊል
ከያዕቆብ ፡ ስደት ፡ እስከ ፡ ዮሴፍ ፡ ሞት	071	3749	1752	
ከዮሴፍ ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ሌዊ ፡ ሞት	023	3772	1739	
ከሌዊ ፡ ሞት ፡ እስከ ፡ ሙሴ ፡ ልደት ፡	041	3813	1688	
ከሙሴ ፡ ልደት ፡ እስከ ፡ ጸሐተ ፡ እሥ	080	3893	1608	እ.ኅ.ሳ ፡

ከክርስቶስ ልደት በፊት መሳፍንት የነበሩበት ዘመን የሚያሳይ
ወንጠረኝ

የመሳፍንት ስም	ትውፊት ዘመን	ዓመተ ዓለም	ክ. ክ. በፊት	ነቢያት	ካህናት
ሙሴ በምስፍና	40	3933		በለዓም የወደቀ ነቢይ	እርግ አልዓዛር
ሊያሱ	21	3954	1568		
እሥራኤል ከከሰርስ በታች	08	3962	1547		
ጎቶንያል	40	4002	1539		
ከኤግሎ በታች ፡	18	4020	1499		
ናዖድ/ ናሁድ/	80	4100	1481		
ሴምጋር	00	=	=		
ከኢያቢስ በታች ፡	20	4120	1401		
ባርቅ	40	4160	1381	ዲቦራ ነቢያት	
ከምድያም በታች	07	4167	1341		
ጌድዎን	40	4207	1334		
አቢሚሌክ	03	4210	1294		
ቶላ /ነዋል ፡ ብርጋል/	23	4233	1291		
ኢያዕር	22	4255	1268		
ዮቆታሒ	06	4261	1246		
ኢብጻን/ አፍሳል/	07	4268	1240		
ኤሎም	10	4278	1233		
አብዶን/ አግራን	08	4286	1223		
ሰብአ ኢሎፍቤ	40	4326	1215		
ሶምሶን	20	4346	1175		
ኤሲ	40	4386	1155	ሐና የሳሙኤል እናት	ኤሲ
ሳሙኤል	20	4406	1115		

የዘመን ነገሥት ሠንጠረዥ

የእስራኤል ነገሥታት ስም ዝርዝር	ዘመን	ዓመተ ዓለም	ከክር. በረት	በዚህ ዘመን የነበሩ የይሁዳና የእስራኤል ነገሥታት	ሊቃ. ከሁናት
ሳሌል	40	4446	1095	ሳሙኤል	አቤሜሌክ
ዳዊት በይሁዳ	07 1/2	4453	1055		አብያታር
ዳዊት በእስራኤል	33	4486	1048	ናታን ጋድ አባቶ	
ሰሎሞን	40	4526	1015		ሳዶት
ሮብላም	17	4543	975	አክያ ሴላናዊ	አዛርያስ
አብያ	03	4546	958		
አሣ አሣ ፍ	41	4587	955	አልያስ	
አዮሣፍፕ	25	4612	914	አልሳዕ ፣ አዛርያስ	
አዮራም	08	4620	889	ሚካያስ ወልደ ሐሚል	
አካዝያስ	01	4621	881	አብድዩ ፣ አሄይው	ዮሳፊ
ጎቶልያ ንግሥት	07	4628	880		
አዮላስ	40	4668	873		
አሚስያስ	29	4697	833	ዮናስ	
ዮዘያን	52	4749	804	አሞጽ ፣ ሆሴዕ	አዛርያስ
አዮላታም	16	4765	752		
አካዝ	16	4781	736		ዑርያ
የአሥሩ ነገድ ምርኮ	00	4787	714		
ሕዝቅያስ	29	4810	720	አሳይያስ ፣ ሚካያስ	ኪልቅያስ
ምናሴ	55	4865	691		
አሞጽ	02	4867	636	ናሆም	
አዮሲያስ	31	4898	634	ጉልዳ ፣ ዕገባቆም (1)	
አዮላክስ	00%	—	—	ኦርምያስ ሰርገያስ	
አዮላቄም	11	4909	603		
ዮላኪን	00%	—	000		
ሰዴቅያስ	11	4920	592	ኦርምያስ	
የባቢሎን ምርኮ	001	4921	581	ሕዝቅኤል	ሠራያ

የነገሥታት ስም ፣	ዘመን ፣	ዓመተ ዓለም ፣	ከክር. በረት ፣	ነገሥታት ፣	ክህናት ፣	መሪዎች ፣	ብጥ-ገት ፣ ሌቶች ፣	የዘመን ፣ ጠቢባን ፣ ፈላስፋዎች ፣
ናቡከደነጆር ፣	26	4947	580	ያንአል ፣				
ዮርሚያርቅ (አዊልሚርያርቅ)	23	4970	554					
ባልሚርቅ ፣	21	4991	531					
ነገሥተ ፣ ሜዶን ፣ ወፋርስ ፣	06	1997	510					
ዳርዮስ ፣ ሜዶን ፣	03	5000	504		አዮስ ፣ ወልደ ፣			
ቲርስ ፣ ፋርሳዎች ፣	07	5007	501		ዮጄቅ ፣			
ካምቢሲስ ፣	01	5008	494	ሐጊ ፣		ዛሩባቤል ፣		
ሊሚርያስ (መላገሳይ)	37/30	5045	493	ዘክርያስ ፣				
ዳዮ ፣ ዳርዮስ ፣ ፋርሳዎች ፣	15/20	5060	456					
አባይስር ፣ (አክሱርስ)	40	5100	441		አልዮሲብ ፣			
አርሜክስ ፣ ነዊን ፣ እር ፣7መር		ዕዘራ ፣	ከሆምያ ፣		
ዳዮ ፣ አክሱር ፣ (ዕራናስ)2መር					
ሰንደር ፣	17	5117	401	ሚልክያስ ፣				
ዳዮ ፣ ዳርዮስ ፣	28/40	5146	394					
ዳዮ ፣ አርሜክስ ፣	20	5162	359					
አጎስ ፣ (አኮስ)	04	5166	339					
ዘርስስ ፣ (አርሲስ)	17/3	5183	335		ዮዳስካ ፣			
ዳዮ ፣ ዳርዮስ ፣								

የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነጆር የአዲሱስሜን ቤተ መቅደስ አቅጥሮ አይሁድን ግርክ ከወሰዳቸው በኋላ ፣ የተነሡ የባቢሎን የፋርስ ነገሥታት ዘመን የሚያይዝ ሠንጠረዥ ።

በዚህ ሠንጠረዥ የገሪክና የመቃባዊያን የሮግዎያንና የሄሮድሳውያን ዘመን ይታይ በታላ ።

የነገሥታት ስም	ዘመን	ዓመተ-ዓለም	ዘልደት በራት	የዘመኑ ጠቢባት ፈላስፋዎች
ታላቁ ጸሐዥነድ	11	5194	318	አርስጣጣሊስ
በጥሊሞስ ሰተር (ቁልቆስ)	07	5201	307	ዲዮጋኒስ
በጥሊሞስ (እገወ ለዲብ)	40	5241	300	አልፋራቢ
በጥሊሞስ ፈላደልፍ	38	5279	260	
በጥሊ ለርነብ (አርጋድስ)	29	5308	222	አቢዓሊ
በጥሊ ፈልፋግትር (ፈላዳቆስ)	17	5325	193	
በጥሊ ዘስገዕ (ዘግብር)	3	5328	176	
እንጥያኮስ ዘሶርያ	12	5340	173	
መንግሥተ ሙቃብያን (የእይሁድነፃ መንግሥት)				
ይሁዳ ሙቃቢ	07	5347	161	
የናታን »	03	5350	154	
ስምዖን »	08	5358	151	
ንጉሥ ሀርቃኖስ	31	5389	143	አያሱ ሲራክ
» አስትሮጂኮስ	01	5390	112	ጸሐፍት ፈሪሳውያን
» ጸሐዥነድ	27	5417	111	ሰዱቃውያን ተነሥ።
ንጉሥት ጸሐዥነድ	09	5426	84	
ንጉሥ ጸሐዥነድ	03	5429	75	
የሮም ተፅዕኖ በእያሁድ መንግሥት ላይ				
ንጉሥ ሀርቃኖስ በእንደፈር				
ተጠባባቂነት	26	5455	72	
ንጉሥ ሀርቃኖስ በሄሮድስ				
ተጠባባቂነት	14	5469	46	
ንጉሥ ሄሮድስ ብቻ	32	5501	32	
			0	
የጌታችን የእያሱስ ዘርቆስ ልደት				

በምዕራፍ ፩፣ ላይ ፣ የሚገኙ የማስረጃ ምንጮች ።

ክፍል ፩ ፣

ማስገንዘቢያ ፣ በዚህ የማጣሪያ ሠንጠረዥ ላይ የሚታዩት የሊቃውንት የቁጥር አባባል ፡-

1- የሰዒድ ፣ ወልደ ፣ በጥሪትና ፣ የማጎቡብ ፣ መበንጋዊ ፣ የወልደ ፣ መነኮስና ፣ የዮሐንስ ፣ አፈወርቅ ፣ የኤጲፋንዮስና ፣ የሰዒዳውያን ፣ በመጽሐፈ ፣ አቡሻክር ፣ ሠንጠረዥ ፣ በጊዮርጊስ ፣ ወልደ ፣ ዓሚድ ፣ በትልቁና ፣ በአስተዋፅኦ ፣ መጻሕፍቱ ፣ የሚገኝ ነው ።

ሀ. አቡሻክር አንቀጽ 48 ከገጽ 140
Orient. 812. Brit. MUS.

ለ. ጊዮርጊስ ወልደ ዓሚድ
Orient. 815. Brit. MUS.

2. የጊዮርጊስ ወልደ ዓሚድ
ጊዮርጊስ ወ/ዓሚድ ክፍል ፩ ገጽ 17 18
Orient 815 B. MUS.

3. የሳዊሮስ ዘእስሙናይን ፣ ሳዊሮስ ራሱ በተረጎመው ትርጓሜ ራብፅ ዘዳንኤል ከሚለው ላይ ፣ በገጽ 111 ዓምድ 4 ።
በገጽ 112 ዓምድ 1 ።
Orient 812 Brit. MUS.

4. ነገረ ትንቢቶሙ ለነቢያት ገጽ 22 ።
Orient. 491. Brit. MUS.

5. አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ መዝገበ ፈደላት ሲግሎች ገጽ ፲፭ ፡—
አዲስ አበባ ፣ በአርቲስቲክ ማተሚያ ቤት ታተመ ። 2ኛ ጊዜ ፲፱፻፶፮ ዓ. ም

ክፍል ፡ ፪ ።

1- ከውዳሴ ማርያም ዘለንበተ ክርስቲያን ፣ ታሪክ ፣ የታቦት ትርጓሜ ፣ ገጽ ፻፳፭—
ሲወርድ ሲዋረድ የመጣው ንባቡና ትርጓሜው አዲስ አበባ በብርሃንና ሰላም
ማተሚያ ቤት ታተመ ፲፱፻፳፭ ዓ. ም.

ክፍል ፡ ፫ ።

1. በዕርገተ ኢሳይያስ ግን ፣ ኢሳይያስ ማክያስ ኢዩኤል ፣ ዕንባቆም በአንድ ዘመን
እንደነበሩ ተጽፎአል።— ዕርገተ ኢሳይያስ— ETC. ETHIOPIA BRIT
MUS. ORIENTAL 501 ገጽ 62—70.
2. ክሪቶን የፈላስፋው ፕላቶን ዘብሔረ እቴጌ ድርሰት ፣ ከሠረቀ ብርሃን እግዚአ
የተቀዳ ።
አዲስ አበባ ፣ በአርቲስቲክ ማተሚያ ቤት ታተመ ። 1947 ዓ. ም. (1)

የጌሺጌጅ ፣ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ ንግርታዊ ፡ ዘመን ፡ መሠረታዊ ፡ ታሪክ ፡

ምንድን ፡ ነው ፡ ?

«አፍሪካ ፡ ሺሕ ፡ አፍሪካ ፡ መቶ ፡ ዘመን» የሚል ፣ አቀራረብ ፣ የቤተ ክርስቲያን ፣ መተርጎማን ፣ የቀዳማዊው ፡ አዳም ፡ ድቀትና ፣ የዳግማዊው ፡ አዳም ፡ (የክርስቶስ ፡) ሥጋዊን ፡ በሚነካ ፡ ምሥጢር ፡ ሁሉ ፡ ይናገሩበታል ። ያስተምሩበታል ። በጽሑፍም ፡ ይገልጹታል ። ሉቃ ፡ ፫ ፡ ፳፫—፳፮ ። ሮሜ ፡ ፮ ፡ ፲፬—፳፩ ።

ይህን ፣ የሰሙና ፡ ጽሑፍን ፡ ያነበቡ ፡ ክፍሎች ፡ የአነጋገሩ ፡ ፈሊጥ ፡ እንግዳ በሆንባቸው ፤ «አፍሪካ ፡ ሺሕ ፡ አፍሪካ ፡ መቶ ፡ ዘመን» ተብሎ ፡ የሚነገር ፡ አባር ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ ንግርታዊ ፡ ዘዬ ፡ ወይም ፡ ፈሊጥ ፡ ብቻ ፡ እንደሆነ ፡ አስቸኳይ ። ጠይቀዋልም ፡ ተናግረዋልም ። ነገሩ ፡ ብዙ ፡ ነው ። ባጭሩ ፡ ጥያቄው አሁንም ፡ አሁንም ፡ እየተደጋገመ ፡ ይነሳል ።

ስለዚህ ፡ የአፍሪካ ፡ ሺሕ ፡ አፍሪካ ፡ መቶ ፡ ዘመን ፡ ንግርታዊ ፡ መሠረታዊ ፡ ታሪክን ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ ብገልጽ ፡ የተገባና ፡ ምናልባትም ፡ ለጥያቄው ፡ የሚያረክ መልስ ፡ የሚሆን ፡ ይመስለኛል ።

፩ኛ ፡ ከሁሉ ፡ አስቀድሞ ፡ ከአዳም ፡ ተፈጥሮ ፡ እስከ ፡ ልደተ ፡ ክርስቶስ ፡ የተገኘው ፡ የአፍሪካ ፡ ሺሕ ፡ አፍሪካ ፡ መቶ ፡ ዘመን ፡ ቁጥር ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ መሠረት ፡ አድርጎ ፡ በተነገረ ፡ ታሪክ ፡ ተሟልቶ ፡ መገኘቱን ፡ ጠንቅቆ ፡ ይይዟል ። እንግዲህ ፡ ይህን ፡ ከአገሪቱ ፡ ሳናወጣ ፤ ስለ ንግርታዊ ፡ ታሪካዊ ፡ መንሥኤ ፡ ለማስረዳት ፡ እንሞክራለን ።

የሰው ፡ ሁሉ ፡ ወላጆች ፡ የሆኑ ፡ አዳምና ፡ ሔዋን ፡ ባሳታቸው ፡ በቀደመው ፡ እባብ ፡ (በሰይጣን) ፡ ምክር ፡ ተቃልለው ፡ የፈጣሪያቸውን ፡ ፈቃድ ፡ በተላለፉ ፡ ጊዜ ፤ በእግዚአብሔር ፡ ፊት ፡ ቀርበው ፡ መርገምን ፡ ፍርድን ፡ መቀበል ፡ ግዴታ ፡ ሆኖባቸው ፡ ነበረ ።

ዘፍጥ-፫ ፡ ፩—፲፬ ፡ ራዕ-፲፪ ፡ ፱ ።
በዚህ ፡ መካከል ፡ ግን ፡ በተለይ ፡ ጌታ ፡ እባባቱን ፡ በሚረግምበት ፡ ጊዜ ፡ «የሴቲቱ ፡ ዘር ፡ የእባባን ፡ ራስ ፡ ይቀጠቅጣል» የሚል ፡ ቃል ፡ ተናገረ ። ዘፍጥ-፫ ፡ ፲፭ ።

ይኸው ፡ ቃል ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ የሰይጣንን ፡ ሥራ ፡ የሚያፈርስና ፡ ለሰው ፡) ልጆች ፡ ደግሞ ፡ ዓይነተኛ ፡ የተሰፋ ፡ ቃል ፡ ሆኖ ፡ የጸጋ ፡ ክዳን ፡ መመሥረቱን ፡ የሚያረጋግጥላቸው ፡ ሆኖ ፡ ተገኘ ። ዕብ. ፪ ፡ ፲፬—፲፮ ። ፩. ዮ. ሐ. ፫ ፡ ፳ ።

ስለዚህ ፡ ከልዑል ፡ እግዚአብሔር ፡ ስለተነገረው ፡ የተሰፋ ፡ ቃል ፡ ፍጻሜ ፡ ሐዋርያ ፡ ጳውሎስ ፡ በሚያስረዳቸው ፡ ጊዜ ፡ እንዲህ ፡ ብሎ ፡ ይገልጻል ።

«ወአመ ፡ በጽሑ፡ ዕድሜሁ ፡ ራነው ፡ እግዚአብሔር ፡ ወልደ ፡ ወተወልደ ፡ እምብእሲት ።»

የዘመኑ ፡ ፍጻሜ ፡ (ቀጠሮ) በደረሰ ፡ ጊዜ ፡ እግዚአብሔር ፡ ከሰጠው ፡ የተወለደውን ፡ ልጁን ፡ ላከ ። ገላት. ፱ ፡ ፱ ።

እነሆም ፡ ሐዋርያው ፡ «የእባቡን ፡ ራስ ፡ የሚቀጠቅጥ ፡ ልጅ ፡ ከሴት ፡ መወለዱን ፤ ይህም ፡ የሆነ ፡ ዘመኑ ፡ በተፈጸመ ፡ ወይም ፡ ቀጠሮው ፡ በተፈጸመ ፡ ጊዜ መሆኑን ፡ እየገለጸ ፤ ዱሮ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ የተነገረው ፡ አነጋገር ፡ ሳይለወጥ ፡ እንዳለ ፡ ጥሬ ፡ ግሡን ፡ ሳያስለቅቅ ፡ ከምሥጢሩ ፡ በማስተባበር ፡ ጠቅሶ ፡ ሲያስረዳ ፡ ይታያል ።

«ግሡን ፡ ሳያስለቅቅ ፡ ማለት ፡» ምንድን ፡ ነው? ቢሉ ፤ ቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ ክርስቶስን ፡ «ከድንግል ፡ ተወለደ ፡» ብሎ ፡ ለመናገር ፡ ሲችል ፡ ኢሳ-፳ ፡ ፲፬ ። «ከሴት ፡ ተወለደ ፡» ብሎ ፡ ለመናገር ፡ የፈለገው ፡ በመጀመሪያው ፡ የተስፋ ፡ ቃል «፡ የሴት ፡ ዘር ፡» ተብሎ ፡ ከተነገረው ፡ ግሡ ፡ ሳይርቅ ፤ ቃል ፡ በቃል ፡ አመሳክሮ ፡ ምሥጢርን ፡ ከምሥጢር ፡ አዛምዶና ፡ ጠቅሶ ፡ ማገናኘቱ ፡ ነው ። (1)

ወይም ፡ ቃል ፡ በቃል ፡ የብሃል ፡ ትርጓሜ ፡ ሳይጨምርበት ፡ በደረቱ ፡ እንዳለ ፡ አመሳክሮ ፡ ማስረዳቱ ፡ ነው ።

እዚህ ፡ ላይ ፡ «ሴቲቱ» ፡ የተባለች ፡ ማን ፡ ናት? ቢሉ ፤

ሴቲቱ ፡ በመልአኩ ፡ በገብርኤልና ፡ በኤልሳቤጥ ፡ ሰላምታ ፡ (ከሴቶች ፡ ሁሉ የተባረክሽ ፡ ነሽ ፡ የሆድሽም ፡ ፍሬ ፡ የተባረከ ፡ ነው) ተብሎ ፡ የተነገራት ፡ ድንግል ፡ ማርያም ፡ አይደለችም? የማሳጠን ፡ ፍሬስ ፡ «የሴት ፡ ዘር ፡» ተብሎ በተስፋ ፡ ቃል ፡ የተነገረለት ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ አይደለም? ለሐዋን ፡ «ዘር ፡» ተብሎ ፡ የተነገራት ፡ በኤልሳቤጥ ፡ ቃል ፡ «ፍሬ ፡» ፡ መባሉን ፡ ያስተውሏል ።

ሉቃ ፡ ፩ ፡ ፳፰ ፡ ፵፪ ፡ ሮሜ ፡ ፩ ፡ ፫ ፡ ፬ ፡ የሐዋ . ሥ . ፪ ፡ ፴ ።

እነሆም ፡ ሐዋርያ ፡ ጳውሎስ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ልጅ ፡ ከሴት ፡ መወለዱን ብቻ ፡ አልገለጸም ። ከሴት ፡ የተወለደው ፡ ዘመኑ ፡ በተፈጸመ ፡ ወይም ፡ በደረሰ ፡ ጊዜ ፡ መሆኑን ፡ ጭምር ፡ እያመለከተ ፡ ወስኖ ፡ በመናገሩ ፡ የወልድ ፡ አመጣጥ ፡ በበጽኑ ፡ ቀጠሮ ፡ መሠረት ፡ እንጂ ፤ እንደ ፡ እንግዳ ፡ ደራሽ ፡ እንደ ፡ ውኃ ፡ ፈሳሽ ፡ በአጋጣሚ ፡ እንዳልሆነ ፡ ለመረዳት ፡ በማያስቸግር ፡ አቀራረብ ፡ ገልጾታል ።

ኢሳ . ፵፯ ፡ ፱ ፡ ፲ ፡ ም . ፵፰ ፡ ፲፮ ፡ ፲፯ ።

ቀጠሮ ፡ ምንድን ፡ ነው? ቢሉ ፤ የተነገረ ፡ ተስፋ ፡ የታቀደ ፡ ድርጊት ፡ የሚፈጸምበት ፡ የጊዜ ፡ ካስማ ፡ ነው ። ሐዋርያው ፡ «ጊዜው ፡ ሲፈጸም ፡ ከሴት ፡ የተወለደውን ፡ ልጁን ፡ (ከ) ሲል ፤ ከእግዚአብሔር ፡ የተነገረው ፡ የማይታበል ፡ የተስፋ ፡ ቃል ፡ በጊዜው ፡ ጊዜ ፡ በጽኑ ፡ ቀጠሮ ፡ መፈጸሙን ፡ ወይም ፡ እግብር ፡ ላይ ፡ መዋሉን ፡ ገልጾአል ። የጊዜው ፡ ዝርዝር ፡ ዓመታት ፡ ቁጥርን ፡ ግን ፤ አልገለጸም ።

በቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ አገላለጽ ፡ የተስፋ ፡ ቃል ፡ የተነገረበትና ፡ ቀጠሮው ፡ የተፈጸመበት ፡ የጊዜ ፡ መነሻና ፡ መድረሻ ፡ ከታወቀ ፤ የሚፈለገው ፡ ዓይነተኛ ቁም ፡ ነገር ፡ ይህ ፡ አይደለም?!

ሊቃውንቱ ፡ ይህን ፡ ከተገነዘቡ ፡ በኋላ ፤ ወደ ፡ ዝርዝሩ ፡ ሲያተኩሩ ፤ ከቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ የተገኘው ፡ ታሪካዊ ፡ የዘመን ፡ ቁጥር ፡ ከአዳም ፡ እስከ ፡ ክርስቶስ ፡ ፳፻፲፮ ፡ ዘመን ፡ እንደሆነ ፡ ቁጥረው ፡ ድርሱን ፡ ዐውቀዋልና ፤ የጊዜው ፡ ቀጠሮም ፡ ይህን ፡ ያህል ፡ ነበረ ፡ ማለታቸው ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሊቃውንት ፡ አሰጥረው ፡ አንጠርጥረው ፡ ውጤቱን ፡ በማብራራት ፡ ስለ ፡ ፳፻፲፮ ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ የሚገልጹት ፡ ንግርታዊ) ትርጉም ፡ ይህ ፡ ነው ።

፪ኛ ፡ አምስት ፡ ቀን ፡ ተኩል ።

የ፳፻፲፮ ፡ ዘመን ፡ ንግርታዊ ፡ አባባል ፡ « አምስት ፡ ቀን ፡ ተኩል ፡ » ተብሎ ፡ ሲነገር ፡ የሚገኝበት ፡ መንገድ ፡ መኖሩ ፡ ይታወሳል ። የዚህም ፡ አባባል ፡ መነሻ ፡ ከምን ፡ የመነጨ ፡ ነው? ፡ ቢሉ ፤ «፩ ፡ ሺሕ ፡ ዓመት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ተብሎ ፡ ከተጻፈው ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ዘይቤ ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ። መዝ ፡ ፹፱ ፡ ፯) ። ፪ኛ ፡ ጳው . ፫ ፡ ፰ ፡ ዘኩል . ፲፬ ፡ ፴፬ ።

በመሠረቱም ፡ አንድን ፡ ሺሕ ፡ ዓመት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ እያሉ ፤ አምስቱን ፡ ሺሕ ፡ ዓመት ፤ አምስት ፡ ቀን ፡ በማለት ፡ አምስት ፡ መቶውን ፡ (የሺሕን ፡ አጋማሽ) ፡ ዓመት ፡ እኩል ፡ ቀን ፡ (መንፈቀ ፡ ፅሁፍ) በማለት ፡ መቶ ህራት ፡ ይገልጻሉ ።

በዚህም ፡ የአነጋገር ፡ ፈላጊ ፡ ብዙ ፡ የቡተ ፡ ክርስቲያን ፡ መምህራን ፡ በየድርሰታቸው ፡ ለሐዋርያው ፡ ጳውሎስ ፡ ያስገነዘቡት ፡ ጽኑ ፡ የዘመን ፡ ቀጠሮን ፡ እየተነተኑ ፡ ከሴት ፡ መወለዱን ፡ በማብራራት ፡ ጽፈዋል ። የአጻጻፋቸው ፡ ዓይነት ፡ ግን ፡ ሥዕላዊን ፡ ታሪክ ፡ የሚመስል ፡ ነው ።

በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ከተጻፉ ፡ ድርሰቶችም ፡ መካከል ፡ የዚህን ፡ ጎሳብ ፡ ቀርቦ በመግለጽ ፡ ሰፋ ፡ ያለው ፡ ቦታ ፡ የያዘ ፡ መስሎ ፡ የሚታየኝ ፡ በረአየ ፡ ጎቡዓት ጎርጎርዮስ ፡ መጽሐፍ ፤ ገድለ ፡ አዳም ፡ በተባለ ፡ መጽሐፍ ፡ ስለሆነ ፤ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ባጭሩ ፡ ጠቅሼ ፡ ለማቅረብ ፡ እወዳለሁ ።

«ወይቤ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለአዳም ፡ አነ ፡ ሠራዕኩ ፡ ላዕለ ፡ ዝንቱ ፡ ምድር ፡ መዓልታት ፡ ወዓመታት ፡ ትሂሉ ፡ እንተ ፡ ወሰቱታ ፡ ወታንሶሱ ፡ እስከ ፡ እሙንቱ ዓመታት ፡ ወመዓልታት ። እራኑ ፡ ቃልየ ፡ ዘፈጠረተክ ፡ ወተዐ ይውካ - ወይእቲ ፡ ዘአውዕአተክ ፡ እምነነት ፡ ወሶበሂ ፡ ወደቀ ፡ አንሥአተክ ። ወይእቲ ፡ ካዕበ ፡ ዘታድኅነክ ፡ በተፍጻሜተ ፡ ኃምሶቱ ፡ ፅሁፍ ፡ ወመንፈቅ ፡ ወሶበስምዐ ፡ አዳም ፡ ዘንተ ፡ ቃል ፡ እምእግዚአብሔር ፡ ወኃምስተ ፡ ዕለተ ፡ ወመንፈቀ ፡ ዐቢያነ ፡ አያአዎር ፡ ላቲ ፡ ትርጓሜሃ ፡ . . . ወእግዚአብሔር ፡ በምሕረቱ ላዕለ ፡ አዳም ፡ አርአያሁ ፡ ወአምሳሊሁ ፡ ተርጉሞን ፡ ሎቱ ፡ እስመ ፡ ወእቶን ፡ ኃምሳ ፡ ምእት ፡ ወኃምሶቱ ፡ ምእት ፡ ዓመታት ፡ ከመ ፡ ወእቱ ፡ ይመጽእ ፡ ወያድኅኖ ፡ ሎቱ ፡ ወልዘርዐ ።

እነሆም ፡ እግዚአብሔር ፡ እኔ ፡ ያዚህ ፡ ምድር ፡ ላይ ፡ ቀኖችንና ፡ ዓመታትን ፡ መደብሁ ። ይኸውም ፡ ቀናቱና ፡ ዓመታቱ ፡ እስኪፈጸሙ ፡ ድረስ ፡ እንድትኖርባቸው ፡ ነው ። እነሆም ፡ የፈጠረችህና ፡ የተላለፍካት ፡ ከገነትም ፡ ያወጣችህና ፡ በወደቅህ ፡ ጊዜም ፡ ያነግቸህ ፡ ዳግመኛም ፡ የምታድንህ ፡ ቃልን ፡ አምስት ፡ ቀን ፡ ተኩል ፡ ሲፈጸም ፡ እልክሳሁ ። ሲል ፡ ለአዳም ፡ ነገረው ። አዳም ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ይህን ፡ ቃል ፡ በሰማ ፡ ጊዜና ፡ ታላላቅ ፡ የሆኑ ፡ የአምስት ፡ ተኩል ፡ ቀኖችን ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ የዚህ ፡ ትርጓሜ ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ አላስተዋለም ፡ ነበር ፡ .

እግዚአብሔር፡ ግን፡ አርአያውና፡ አፍ ሳሉ፡ አድርጎ፡ በፈጠረው፡ አዳም፡ ላይ፡ ባለው፡ ምሕረቱ፡ አፍ ስት፡ ቀን፡ ተኩል፡ ቀፍኞች፡ ጅሺጅጅ፡ ዓመት፡ እንደሆነና፡ በዚያ፡ ጊዜ፡ መጥቶ፡ እርሱንና፡ ዘሩን፡ እንደሚያደነው፡ ተረጉ መለት፡ » ይላል። (2) በገደለ፡ አዳም፡ ገጽ፡ ፻፳፮፡ እንዲሁ፡ ገጽ፡ ፻፳፮፡ ዓመት፡ ድ። ፬፡ 27 (3)

እንደዚህ፡ ያለ፡ ቃል፡ በዕርገተ፡ ኢሳይያስ፡ በመጽሐፈ፡ ቀሌምንጦስና፡ በራዕዮ፡ ጎርጎርዮስ፡ ረአየ፡ ጎብዓት፡ ይዘና፡ እስክንድርና፡ በአክሲማሮስ፡ መጻፍት፡ በሰፊው፡ ተጽፎ፡ ይገኛል። (4—

ዕርገተ፡ ኢሳይያስ፡ ገጽ፡ ፳፮ — ፻፱፡ ቀሌምንጦስ፡ ገጽ፡ ፶፬ — ፳፯፡ (5

እንግዲህ፡ አፍ ስት፡ ቀን፡ ተኩል፡ የሚባለው፡ አብነት፡ ከሆነ፡ የተነሣ መሆኑን፡ ገልጸናል።

፫ኛ፡ በሰባ፡ ሰባት፡ የሚከፈል፡ የበቀል፡ ጽዋ፡ (ዓመተ፡ ፍዳ)

የአምስት፡ ሺሕ፡ አምስት፡ መቶ፡ ዘመን፡ ንግርታዊ፡ አባባል፡ ሰባ፡ ሰባት የበቀል፡ ጽዋ፡ የተከፈለበት፡ ተብሎ፡ ስለሚነገርበት፡ አባባልና፡ አብነት ከዚህ፡ ቀጥሎን፡ እንገልጻለን።

ይህ፡ አባባል፡ የመነጨው፡ «ቃየልን፡ የገደለ፡ ሰባት፡ እጥፍ፡ ይበቀሉ ለቃል፡ ላሚሆን፡ ግን፡ ሰባ፡ ሰባት፡ እጥፍ» ዘፍጥ፣ ፬፡ ፳፬-ቁ፡ ፲፭፡ በተ።

የሚለውን፡ መምህራን፡ ሲተረጉሙ፡ በማመሳሰል፡ አያይዘውና፡ አቀራር በው፡ የሚያመጡት፡ ፈሊጥ፡ ነው። ይኸውም፡ ላሚሳ፡ ቃየልን፡ እንደመግደሉ ሰይጣንም፡ አዳምን፡ በሞተ፡ ኃጢአት፡ መግደሉን፡ መስለው፡ ይገልጹበታል። (8)

ሰባት፡ እጥፍ፡ ወይም፡ ሰባ፡ ሰባት፡ እጥፍ፡ ማለት፡ የሚከፈል፡ የፍዳ፡ ጽዋዕ፡ ወይም፡ የበቀል፡ ጽዋ፡ ማለት፡ ነው። የበቀል፡ ጽዋ፡ መባሉ፡ መሥፈሪያ፡ ቁና፡ እንደማለት፡ ሆኖ፡ እየ፡ ሠራረ፡ ሲሞላ፡ የሚከፈል፡ የበቀል፡ ፍዳ፡ የበደል፡ ዕዳ፡ ማለት፡ ነው። ወይም፡ በአንድ፡ ምጣኔ፡ ተለክቶ፡ በሰባት፡ እጥፍ፡ ወይም፡ ሰባቱ፡ በሰባት፡ እጅ፡ የሚከፈል፡ ብድራት፡ ሊባል፡ ይቻላል።

ዘፍጥ-፲፭፡ ፲፮፡ ሌር-፵፱፡ ፲፪፡ ም-፶፮፡ ፶፯፡ ራዕ-፲፰፡ ፮፡ ፯፡ ዕንባቆ-፪፡ ፲፮፡ ።

ሰባ፡ ሰባቱ፡ በሰባት፡ በመደብ፡ አሥራ፡ አንድ፡ ክፍል፡ አለው። አሥራ አንዱ፡ በሰባት፡ ሲባዛ፡ (11×7=77) ሰባ፡ ሰባት፡ ይሆናልና፡ ነው። ከዚህ ሰባ፡ ሰባት፡ የተገኘው፡ የአሥራ፡ አንድ፡ ቁጥር፡ መደብ - ሌላ፡ ትርጉም፡ ላላቸው፡ በመጸሕፍት፡ አባባል፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ምሥጢር፡ ለተቋጠረባቸው፡ ዘጠና፡ ዘጠኝ፡ ለመሳሰሉ፡ ጎሳቦች፡ ልዩ፡ ይዞታና፡ መያ፡ እንዳለው፡ ይታወሳል።

ሉቃ-፲፮፡ ፬፡ ።

አሁን፡ የሌላውን፡ እናቁይና፡ በሰባ፡ ሰባት፡ የበቀል፡ ጽዋ፡ የተነገረውን፡ ብቻ፡ ተከትለን፡ የአሥራ፡ አንድ፡ ቁጥር፡ ይዞታና፡ መያ፡ ለመግለጽ፡ እንፋጥል።

አሥራ፡ አንዱን፡ በአሥር፡ መደብ፡ ብናባዛው፡ (10×11=110)

አንድ፡ መቶ፡ አሥር፡ ቁጥር፡ ይሰጠናል። መቶ፡ አሥሩ፡ ደግሞ፡ በገምሳ፡ ቢባዛ፡

(110×50=5.500)አምስት፡ ሺሕ፡ አምስት፡ መቶ፡ ይሆንና፡ የሰባ፡ ሰባቱ ፍዳ፡ በቀል፡ ወይም፡ የበቀል፡ ጽዋ፡ በዓመት፡ ተመድቦ፡ ጅሺጅጅ፡ ዓመተ፡ ፍዳ ሆኖ፡ ይገኛል። ይህም፡ የሰባ፡ ሰባቱ፡ ቁጥር፡ «ጅሺጅጅ ዓመተ፡ ፍዳ፡» እየተባለ፡ ለሚጠራበት፡ ስያሜ፡ መነሻ፡ ነው፡ ይላሉ። (9)

እነሆም፡ ሰይጣን፡ በእባብ፡ ምሳሌ፡ ራሱን፡ ሠውሮ፡ አዳምንና፡ ሔዋንን፡ አሳሰቶ፡ በሞተ፡ ነፍሱና፡ በሞተ፡ ኩነኔ፡ በሞተ፡ ሥጋ፡ በገደለበት፡ ፍዳ መጠን፤ ከጅሺጅጅ፡ ዘመን፡ በኋላ፤ የእግዚአብሔር፡ ቃል፡ ወልድ፡ የሰውን ሥጋ፡ ለብሶ፡ በኃጢአት፡ ሥጋ፡ ምሳሌ፡ መጥቶ፡ የሰይጣንን፡ ሥራ በማጥፋት፡ የበቀልን፡ ጽዋ፡ መለሰበት።

ሮሜ፡ ፰፡ ፫፡ ፬፡ ቁላሲ-፪፡ ፱፡ ፲፭፡ ዕብ-፪፡ ፲፬፡ ፲፮፡ ።

«በከመ ኮነ እንከ ተገብፀ ሰይጣን በጉሀሉት በሥጋ-ክይሲ እስከ ተሠልጠ ወጸንፀ ላዕለ ፍጥረትን እምቀዳሚ፤ ከማሁ ኮነ ድንነትን እማዕሠር በተሠውሮተ ቃለ እግዚአብሔር በዘመድነ፡ ወበተዋሕዶቱ ብነ፡ እስከ ቤዘወነ በፍትሕ ጽድቅ ወርትዕ።»

ከመጀመሪያው፡ ሰይጣን፡ በተንኩሉ፡ በእባብ፡ ሥጋ፡ ተሠውሮ፡ በፍጥ ታችን፡ እንደ፡ ሠለጠነብንና፡ እንደ፡ በረታብን፡ ሁሉ፡ የእግዚአብሔር፡ ቃል ም፡ በሰብአዊ፡ ተዘምዶአችን፡ በመሠወሩና፡ በፍትሕ፡ ጽድቅና፡ በርትዕምበ)ከ እርሱ፡ እስኪዋጀን፡ ድረስ፡ በእኛ፡ በመዋሐድ፡ መዳናችን፡ ሆነ።» ሲል፤ አውሳብዮስ፡ ገልጾታል። (10)

የሰባ፡ ሰባት፡ ዕንቁ፡ ዘመደ፡ ባሕርይ፡ ተብሎም፡ ይተረጎማል። ሉ፡ ቃ-፫ ፳፫-፵፰፡ የተጻፈውን፡ የትውልድ፡ ቁጥር፡ ተመልከት፡ — (ከ)

የሊቃውንት፡ ምሥጢራዊ፡ ትርጓሜ፡ እጅግ፡ ብዙ፡ ነው። የጅሺጅጅ፡ ዘመን፡ ንግርት፡ የተባለበትን፡ መነሻ፡ በዚህ፡ ካየን፤ ይኸው፡ ይበቃልና፡ ሌላውን፡ ሐተታ፡ እናቁየው።

ክፍል ፩፣

1. ዮሐንስ ፡ አፈወርቅ ፣ ሃይማኖት ፣ አበው ፣ ም. ጭጃ ፣ ክፍል ፡ ዘ ፣ ቀ. ጭጃ-ጭ ፣ ቱ. 27-30 ገጽ ፣ ጭጃጭ ፣ ጭጃጭ ፣
በኢትዮጵያ ፣ ኦርቶዶክስ ፣ ተዋሕዶ ፣ ቤተ ክርስቲያን ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በትንሣኤ ዘገባ ፣ ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ታተመ ፣ ፲፱፻፺፯ ፣ ዓ. ም.

ክፍል ፪፣

2. «ጽሕፈት ፣ ገድለ ፣ አዳም ፣ ወሐዋ ፣ ዘበጽሐ ፣ ላዕሌሆሙ ፣ እምድገረ ፣ ፀሐቶሙ ፣ እም ገነት ፡» ገጽ ፣ ፻፳ ፣ እንዲሁም ፣ ፻፯ ፣ ዓምድ ፣ ፫ ፲፬ ፣ ገጽ ፣ ፻፳፭ ፣
Orient. 751 Brit. MUS.
3. ዕርገተ ፣ ኢሳይያስ ፣ ገጽ ፣ ፳፮-፳፯ ፣
Orient. 501. Brit. MUS.
4. ቀሌምንጦስ - በመጽሐፈ ፣ ቀሌምንጦስ ፣ ገጽ ፣ ፶፩ ፣
Orient. 751 Brit. MUS.
5. ጎርጎርዮስ ፣ ረአየ ፣ ጎቡዓት ፣ ራአየ ፣ ጎርጎርዮስ ፣ ገጽ ፣ ፻፪ ፣ ፻፳፯ ፣ እንዲሁም ፣ ፻፳፭ ተመልከት ፣
Orient. 751. Brit. MUS.

ማስገንዘቢያ፡- ረአየ ፣ ጎቡዓት ፣ ጎርጎርዮስ ፣ ሲባል ፣ በሰንክሳር ፣ መጋቢት ፣ ፫ ቀን ፣ የተጠቀሰው ፣ ነው ፣ እንጂ ፣ ሌላ ፣ ጎርጎርዮስ ፣ አይደለም ።
ጎርጎርዮስ ፣ እየተባሉ ፣ የሚጠሩ ፣ በቤተ ክርስቲያን ፣ ታሪክ ፣ የታወቁ ፣ ጎርጎርዮስ ፣ ዘእርማንያ ፣ ጆ ፣ ሊቁ ፣ ጎርጎርዮስ ፣ ገባሬ ፣ መንክራት ፣ ፫ ፣ ጎርጎርዮስ ፣ ዘኑሲስ ፣ የቅዱስ ፣ ባስልዮስ ፣ ወንድም ፣

4. ፩ ጎርጎርዮስ ፣ ታላሎጎስ ፣ ወይም ፣ ነባቤ ፣ መለኮት ፣ ጳጳስ ፣ ዘእንዚናዙ ፣ ናቸው ።
6. «ዘተጽሕፈ ፣ በእንተ ፣ ግብሩ ፣ ወመንግሥቱ ፣ ለእስክንድር ፡» የሚል ፣ በልብ ወለድ ፣ አቀራረብ ፣ የተጻፈው ፣ ድርሰት ፡-
« ወይቤሎ ፣ መንፈስ ፣ እግዚአብሔር ፣ ለእስክንድር ፣ አመ ፣ በጽሐ ፣ ዘመኑ ፣ ለዕለት የ በኃምስቱ ፣ ዕለት ፣ ወበመንፈቃ ፣ ለዕለት ፣ እለብስ ፣ ሥጋሁ ፣ ለእቡክ ፣ አዳም ። ይላል ፡- «ዘተጽሕፈ ፣ በእንተ ፣ ግብሩ ፣ ወመንግሥቱ ፣ ለእስክንድር ፡» የሚል ፣ በልብ ፣ ወለድ ፣ አቀራረብ ፣ የተጻፈ ፣ መጽሐፍ ፣ ም- ፮ ፣ ገጽ ፣ ፲፫ ።
Orient. 827 BRIT. MUS.
7. «ተዝካረ ፣ አዳም ፣ ወሐዋን ፡»
ስንክሳር ፣ ሚያዝያ ፣ ስድስት ፣ ቀን ፣ ወበዛቲን ፣ ተመልከት ። ብማናቸውም ፣ መጽሐፈ ፣ ስንክሳር ፣ ይገኛል ።

ክፍል ፫፣

8. ሀ. « ወነዋ ፣ ፍካሬሁ ፣ ወላሚኅስ ፣ ዕዉር ፣ አምሳለ ፣ ሰይጣን ፣ ወቃየልኒ ፣ አምሳለ አዳም ፣ አቡሁ ፣ ወለቃየል ፣ ቀተሎ ፣ ላሚኅ ፣ ወለአዳም ፣ ቀተሎ ፣ ሰይጣን ፣ በበሊዕ ዕዕ፣ ... ወበከመ ፣ በቀለ ፣ ላሚኅ ፣ መጽሐ ፣ ክርስቶስ ፣ በልደተ ፣ አበው ፣ ሰብዓ ፣ ወሰ ብዓቱ -- ወተበቀሎ ፣ ለሰይጣን ።
እነሆም ፣ የዚህ ፣ ትርጓሜ - እንዲህ ፣ ነው ። ዕዉር ፣ ላሚኅ ፣ እንደ ፣ ሰይጣን ፣ ቃየል ግን ፣ እንደ ፣ አባቱ ፣ እንደ ፣ አዳም ፣ ነው ። ላሚኅ ፣ ቃየልን ፣ ገደለው ። ሰይጣንም ዕዕን ፣ በማስበላት ፣ አዳምን ፣ ገደለው ። ...
በላሚኅ ፣ በቀል ፣ ምሳሌ ፣ ክርስቶስ ፣ በሰባ ፣ ሰባት ፣ ልደተ ፣ አበው ፣ መጣና ፣ ... ሰይጣንን ፣ ተበቀለው ።
« መጽሐፈ ፣ ምሥጢረ ፣ ሰማይ ፣ ወምድር»
ደራሲው ፣ እባ ፣ ኃይለ ፣ ሚካኤል ፣ የሚባል ፣ መሆኑ ፣ ከውስጡ ፣ ተገልጦአል ።

- ለ. (የግዕዝ ፣ የማርኛ ፣ መዝገብ ፣ ቃላት)
ገጽ ፣ ፳፮-፳፯ ፣ ተመልከት ፡
9. ከእስረስ ፣ የኔ ፣ ሰው ፣ ትቤ ፣ አክሱም ፣ ገጽ ፣ ፻፶፩ ፣ ዓምድ ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በ በንግድ ፣ ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ታተመ ፣ ፲፱፻፺፯ ፣ ዓ. ም. ።
10. አውሳብዮስ ፣ (መቅድመ ፣ ወንጌል) ገጽ ፣ ፳፮ ።
ወንጌል ፣ ቅዱስ ፣ - ከቀድሞ ፣ ሊቃውንት ፣ ሲወርድ ፣ ሲቀረድ ፣ የመጣው ፣ ንባቡና ትርጓሜው ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በብርሃንና ፣ ሰላም ፣ ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ሁለተኛ ፣ ጊዜ ፣

11. ትርጓሜ ወንጌል ሉቃስ ም. ፫ ፡ ፫። ጠጭ ፡ ፲፮ ፡ ጸያጭ ፡ ዓምድ ፡ ፪ ። ዘመ ደ ትውልድ ።

ወንጌል ቅዱስ ከቀድሞ ሊቃውንት ሲወርድ ሲሞረድ የመጣው ንባቡና ትርጓሜው ፡ አዲስ አበባ ፡ ቡብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት ታተመ ። ፲፱፻፶፱ ዓ. ም.

የጌታችን፡ የኢየሱስ፡ ክርስቶስ፡ በዐለ፡ ልደት፡ በኢትዮጵያ፡ አርቶዶክ
ሳዊት፡ ተዋሕዶ፡ ቤተ ክርስቲያን፡ ታግጧል፡ ጸቡ፡ ቀን፡ ስለመከበሩ፡

በአሁኑ ጊዜ፡ የጌታን፡ በዐለ፡ ልደት፡ ሌሎች፡ አብያተ፡ ክርስቲያናት፡
በሚያከብሩበት፡ ቀን፡ የኢትዮጵያ፡ ቤተ ክርስቲያን፡ ብቻ፡ ለምን አታከ
ብርም ? በዐለ፡ ልደቱን፡ ለምን፡ በሌላ፡ ቀን፡ አደረገች? የሚል፡ ጥያቄ፡ ዘመ
ናዊና አጣጥፎ፡ ሆኖ፡ ይገኛል ።

ከሁሉ፡ አስቀድሞ፡ የኢትዮጵያ፡ ቤተ ክርስቲያን፡ የጌታችን፡ የኢ
የሱስ፡ ክርስቶስን፡ በዐለ፡ ልደት፡ ከብዙ፡ ዘመናት፡ ጀምሮ፡ በዚሁ፡ አኳኋ
ን፡ ስታከብር፡ የኖረች፡ ስትሆን፡ ብቻዋን፡ እንዳልሆነችና፡ ከእስክንድርያ
አርቶዶክሳዊት፡ ቤተ ክርስቲያን፡ ጋር፡ በአንድ፡ ዓይነት፡ አስተሳሰብና
በአንድ፡ ቀን፡ የምታከብር፡ መሆንዋ፡ መታወስ፡ ይኖርበታል ።

በቀን፡ አከባበር፡ ስለተፈጠረው፡ መለያየት፡ ምክንያቱንና፡ የነገሩ
ን፡ ምንጭ፡ ከነማስረጃው፡ አትቶ፡ በእንተ፡ ልደት፡ ድንግልናዊ፡ በሚል፡
ርእሰ፡ ነገር፡ የእስክንድርያው ሊቅ፡ ዮሐንስ፡ አቤልሄሬም፡ ጽፎት፡ ይገ
ኛልና፡ ከዚያ፡ መመልከት፡ ይጠቅማል፡ (አቡሻክር፡ አንቀጽ፡ ፳፬) (1)

ዐይነተኛው፡ ጉዳዩ፡ ግን፡ የኢትዮጵያ፡ ቤተ ክርስቲያን፡ በመጽ
ሐፍ ቅዱስ፡ ማስረጃነት፡ የተመሠረተ፡ ባህል፡ ነው፡ ብላ፡ ስላመነችበትና፡
በጎሳበ ዘመን፡ ቁጥርም፡ በቁጥር፡ በሚደረስበት፡ በታሪካዊ፡ መነሻው፡ ላይ፡
ያንጸባረቀውን፡ ብርሃን፡ አይታ፡ ስለተመራችበት፡ ነው፡ እንጂ፡ ብዙ፡ ዘመን፡
ሲሠራ በት፡ በመቁየቱ፡ ብቻ፡ አይደለም ።

በቅዱሳት፡ መጻሕፍት፡ ስለዚህ፡ ያለው፡ ማስረጃ፡ እንደምንድነ
ው? ቢሉ፡ ከዚህ፡ በታች፡ እንደሚከተለው፡ እንገልጻለን ።

እንደሚታወቀውም፡ ሁሉ፡ መጥምቁ፡ ዮሐንስ፡ ለጌታችን፡ ለኢየሱስ፡ ክ
ርስቶስ፡ የመንገድ፡ ጠራጊና፡ በፊቱ፡ የሚሄድ፡ መልእክተኛ፡ ስለመሆኑ፡ በነ
ቢያት፡ ትንቢት፡ ተነግሮ፡ ቁይቶአል ።

ኢሳ. ፵፫—፭፡ ሚልክ. ፫—፩
እንደ ትንቢቱም፡ ቃል፡ ሁሉ፡ ዮሐንስ፡ ከዕንሠቱ፡ ዕለት፡ ጀምሮ፡ በተ
ፈለገው፡ መንገድ፡ ለጌታችን፡ ጉዳናውን፡ እያነጻ፡ የሚሄድ፡ የፊቱ፡ መልእክ
ተኛ፡ ሆኖ፡ ተገኝቶአል ።

ሉቃ. ፩፡፳፮—፳፱፡—ዮሐ. ፩፡፱፡፱፡—የሐዋ. ፲፫፡፳፬፡፳፭ ።

በመሠረቱ፡ መጥምቁ፡ ዮሐንስ፡ የተፀነሠበትም፡ ቀን፡ ጌታችን፡ ኢየሱ
ስ፡ ክርስቶስ፡ በድንግል፡ ማጎፀን፡ ለተፀነሠበትና፡ ለተወለደበት፡ ቀን፡ መነሻ
ሆኖ፡ የሚገኝበት፡ አብነት፡ አለ ።

እንግዲህ፡ ይህን፡ ለመረዳት፡ በቅድሚያ፡ ወንጌላዊ፡ ሉቃስ፡ ከጻፈው፡
ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ የተመለከተውን፡ እናነባለን ።

«በይሁዳ፡ንጉሥ፡በሄሮድስ፡ዘመን፡ከአብይ፡ክፍል፡የሆነ፡ዘካርያስ፡የሚባል፡አንድ፡ካህን፡ነበረ። ሚስቱም፡ከአሮን፡ልጆች፡ነበረች። ስምምም፡ኤልሣቤጥ፡ነበረ። — በቁ. ፳፡እርሱም፡በክፍሉ፡ተራ፡በእግዚአብሔር፡ፊት፡ሲያገለግል፡ወደ፡ጌታ፡ቤተ፡መቅደስ፡ገብቶ፡ለማጠን፡ዕጣ፡ደረሰበት። በዕጣንም፡ጊዜ፡ሕዝቡ፡ሁሉ፡ግውጭ፡ይጸልዩ፡ነበር። የጌታም፡መልአክ፡በዕጣኑ፡መሠዊያ፡ቀኝ፡ቆሞ፡ታየው። ዘካርያስም፡ባየው፡ጊዜ፡ደነገጠ። ፍርሃትም፡ወደቀላት። መልአኩም፡እንዲህ፡አለው። ዘካርያስ፡ሆይ፡ጸሎትህ፡ተሰምቶልሃልና፡አትፍራ። ሚስትህ፡ኤልሣቤጥ፡ወንድልጅ፡ትወልድልሃለች። ስሙንም፡የሐንስ፡ትለዋለህ። ደስታና፡ተድላም፡ይሆንልሃል። በመወለዱም፡በዙዎች፡ደስ፡ይላቸዋል» ወዘተ. ይላል።

ሉቃ ፡ ፩ ፡ ፮ ፡ ፳ — ፲፬ ።

እነሆም፡እላይ፡ለተናገርነው፡ነገር፡ቅርፅ፡ጎሳቡ፡ተመሥርቶ፡የምናገኘው፡እዚህ፡ጠቅሰን፡ከጸፍነው፡ከወንጌሉ፡ሉቃስ፡ነው። ይሁን፡እንጂ፡ይህ፡የተባለው፡ቅርፅ፡ጎሳብ፡ግልጽ፡ሆኖ፤ እንዲታይ፡ካስፈለገ፡በቅዱሳት መጻሕፍት፡ጎበረተ፡ሳላት፡ተዛምዶ፡እንዲተረጎም፡አስፈላጊ፡ይሆናል።

ከዚህም ፡ ጋር ፡ ትርጉሙን ፡ ግልጽ ፡ አድርጎ ፡ ለማሳየት ፡ በሚደረገው ፡ ሐተታ ፡ ላይ ፡ ደግሞ ፡ የአንባቢያን ፡ ዓይነት ፡ ልቡና ፡ እንዲከታተለው ፡ መቼውንም ፡ ተስፋ ፡ ተጥሎበታል ።

ወንጌላዊው፡ ከተረከው ፡ የተገኘው ፡ ቅርፅ ፡ አሳብ ፡ የቱነው ፡ ? የተጠቁመው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ የትኛው ፡ ነው ፡ ? ተብሎ ፡ ቢጠየቅ ፡ የተገባ ፡ ጥያቄ ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ።

የአሳቡን ደፍ (ቅርፅ) ፡ ወይም ፡ የተጠቁመው ፡ ዓይነት ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ መልአክ ፡ ገብሮኤል ፡ ለዘካርያስ ፡ ስለ ፡ መጥምቁ ፡ የሐንስ ፡ መወለድ ፡ የበሠረበት ፡ ቀን ፡ በዕቅድ ፡ ይገኛል ። «በዐለ ፡ ሥርየት» ተብሎ ፡ ይከበር ፡ በነበረ ፡ ቀን ፡ መሆኑ ፡ ነው ።

በዐለ ፡ ሥርየት ፡ ሲባል ፡ ደግሞ ፡ በዕቅድ ፡ ይገኛል ። አቁጣጠር ፡ በሰባተኛው ፡ ወር ፡ ማለት ፡ በታሰረን ፡ (ጥቅምት) አሥረኛ ፡ ቀን ፡ የሚውል ፡ ታላቅ ፡ በዐለ ፡ ነበር ። ይኸውም ፡ በአራት ፡ ሕግ ፡ «በሰባተኛው ፡ ወር ፡ ከወሩም ፡ በአሥረኛው ፡ ቀን ፡ ራሳችሁን ፡ አስጨንቁት ። ያገር ፡ ልጅም ፡ በእናንተ ፡ መካከል የተቀመጠ ፡ እንግዳም ፡ ሥራ ፡ ሁሉ ፡ አትሥሩበት ። በእግዚአብሔር ፡ ፊት ፡ ከኃጢአታችሁ ፡ ሁሉ ፡ ትነጻላችሁ ። ታላቅ ፡ ሰንበት ፡ ይሆንላችኋል ። ራሳችሁን ፡ ታዋርዳላችሁ ። የዘላለም ፡ ሥርዓት ነው ። የሚቀባው ፡ ካህን ፡ በአባቱም ፡ ፋንታ ካህን ፡ ሊሆን ፡ የሚችለው ፡ ካህን ፡ የስተሥርይ ፡ ተብሎ ፡ ተጽፎ ፡ ይገኛል ።

ዘሌዋ ፡ ፲፮ ፡ ፳፱ — ፴፬ ፡ ፳፻ — ፴፱ ። ዘኁል ፡ ፳፱ ፡ ፯ — ፲፩ ።

በአራት ፡ ከእግዚአብሔር ፡ እንደታዘዙ ፡ ሁሉ ፡ በዕቅድ ፡ ይገኛል ። አቁጣጠር ፡ ሰባተኛው ፡ ወር ፡ ተብሎ ፡ በታወቀ ፡ በዚህ ፡ በጥቅምት ፡ ወር ፡ በወሩ ፡ መጀመሪያ ፡ ቀን ፡ (በመባቻው ፡ በዐለ ፡ መጥቅፅ) ቀን ፡ መለከት ፡ የሚነፋበት ፡ አዋጅ ፡ የሚነገርበት ፡ የተቀደሰ ፡ ጉባኤ ፡ የሚደረግበት ፡ ቀን ፡ ነው ።

በኋላ ፡ ከአሥራ ፡ አምስተኛው ፡ ቀን ፡ ጀምሮ ፡ ሳግንቱን ፡ ሙሉ ፡ የሚከበርና ፡ የተቀደሰ ፡ ጉባኤ ፡ የሚደረግበት ፡ የሕዝብ ፡ ጎሥራኤል ፡ ሥርዓታውም ፡ በዐላት ፡ ነበሩ ።

ዘሌዋ ፡ ፳፱ ፡ ፳፱ — ፴፬ ፡ ፳፻ ። ዘኁል ፡ ፳፱ ፡ ፯ — ፲፩ ።

ይሁንና ፡ እላይ ፡ እንደተገረጸ ፡ በአሥረኛው ፡ ቀን ፡ የሚከበር ፡ በዐለ ፡ ሥርየት ፡ ልዩና ፡ ሥነ ፡ ሥርዓታዊ ፡ አፈጻጸሙም ፡ እጅግ ፡ ላቅ ፡ ባለ ፡ አኳኋን ፡ የሚታይ ፡ ነበር ።

ለምሳሌ ፡ — ፩. የተቀባው ፡ ካህን ፡ ወይም ፡ በአባቱ ፡ ፋንታ ፡ ካህን ፡ ሊሆን ፡ የሚችለው ፡ ካህን ፡ ሊያስተሥርይ ፡ የተቀደሰ ፡ ልብስ ፡ ተክህኖውን ፡ ለብስ ፡ ወደ ፡ መቅደስ ፡ ሊገባ ፡ ይዘጋጃል ።

ዘሌዋ ፡ ፲፮ ፡ ፴፬ — ፴፱ ።

፪. በእግዚአብሔር ፡ ፊት ፡ ባለው ፡ መሠዊያ ፡ የእሳት ፡ ፍም ፡ አምጥቶ ፡ ጥናውን ፡ ይሞላል ። እንደሚታየው ፡ የጠሱ ፡ ደመና ፡ በምስክሩ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ መክደኛ ፡ (ማስተሥሪያ) ፡ ይሸፍን ፡ ዘንድ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ፊት ፡ ዕጣኑን ፡ በእሳቱ ፡ ላይ ፡ ያደርጋል ። ዘሌዋ ፡ ፲፮ ፡ ፲፪ ፡ ፲፫ ።

፫. እርሱ ፡ (ካህን) ፡ ለማስተሥሪያ ፡ ወደ ፡ መቅደሱ ፡ የሚገባበት ፡ ጊዜ ፡ ለራሱ ፡ ለቤተሰቡ ፡ ለእሥራኤል ፡ ጉባኤ ፡ ሁሉ ፡ አስተሥርዮ ፡ እስኪወጣ ፡ ድረስ ፡ በመገናኛው ፡ ደንኳን ፡ ውስጥ ፡ ማንም ፡ አይኖርም ። ዘሌዋ ፡ ፲፮ ፡ ፲፯ ።

እነሆም ፡ ዘካርያስ ፡ ወደቤተ ፡ መቅደሱ ፡ በገባ ፡ ጊዜ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተዘረዘሩት ፡ ድርጊቶች ፡ መፈጸሚያውን ፡ ሉቃስ ፡ በወንጌሉ ፡ ባጭር ፡ ታልፎ ፡ አነጻጽጎ ፡ እያንዳንዳቸውን ፡ ሁኔታዎች ፡ ጎንደት ፡ እንዳዛመዳቸው ፡ ልናይ ፡ እንችላለን ።

«እርሱም ፡ (ዘካርያስ) ፡ በእግዚአብሔር ፡ ፊት ፡ ሲያገለግል ፡ እንደ ፡ ካህናት ፡ ሥርዓት ፡ ወደ ፡ ጌታ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ ገብቶ ፡ ሲያጥን ፡ በዕጣን ፡ ጊዜ ፡ ሕዝቡ ፡ ሁሉ ፡ በውጭ ፡ ቆመው ፡ ይጸልዩ ፡ ነበር ።» ይላል ።

ሉቃ ፡ ፩ ፡ ፳ — ፲ ፡ ፳፩ ። አገናዝብ ፡ —

እንግዳህ ፡ ዘካርያስ ፡ ወደ ፡ ቤተ ፡ መቅደሱ ፡ የገባበት ፡ ቀን ፡ የተጠቀሰው ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በሚፈጸምበት ፡ ዘመን ፡ በዐለ ፡ ሥርየት ፡ (በዐለ ፡ ሥርየት ፡ በሚከበርበት) ጥቅምት ፡ ፲ኛ ፡ ቀን ፡ መሆኑ ፡ ነው ።

ቅዱስ ፡ ሉቃስ ፡ — ይህን ፡ ቀን ፡ በተለየ ፡ ሁኔታ ፡ ጌታችን ፡ ለተወለደበት ፡ ቀን ፡ ታሪካዊ ፡ የአካዝ ፡ መነሻና ፡ የመሠረት ፡ ድንጋይ ፡ መሆኑን ፡ እየጠቁመ ፡ አላይቶአል ፡ ማለት ፡ ነው ።

ይህ ፡ ዘካርያስ ፡ የተቀደሰበት ፡ ቀን ፡ የአይሁድ ፡ ያለ ፡ ሥርየት ፡ የዋለበት ፡ በዕቅድ ፡ ይገኛል ። የዘመን ፡ አቁጣጠር ፡ ጥቅምት ፡ አሥረኛ ፡ ቀን ፡ ለመሆኑ ፡ — ከጥንታውያን ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አባቶች ፡ የሐንስ ፡ አፈ ፡ ወርቅና ፡ ማር ፡ የሐንሮ ፡ ወንጌሉ ፡ ሉቃስ ፡ ምዕራፍ ፡ አንድን ፡ ሲተረጎሙ ፡ ሰፊ ፡ ባለ ፡ ሐተታ ፡ ገልጸው ፡ እናገኛለን ። (2)

የአቲዮጵያ፡ መተርጉማንም፡ ሲወርድ፡ ሲዋረድ፡ በተወራረሰ፡ የሊቃውንት፡ ትርጓሜ፡ «ዘካርያስ፡ ወደ፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ ገባ» በሚለው፡ ላይ» ታሪክ፡ የጥቅምት፡ ጨረቃ፡ ሠርቅ፡ ባደረገች፡ በአሥር፡ ቀን፡ ነው፡ ዕለቱም፡ ዕለተ፡ የሴፍ፡ ነው «ወበይኤቲ፡ ዕለት፡ አላገኘም፡ ግ፡ ለነፍስከመ» ትርጓሜው፡ (በዚያች፡ ዕለት፡ ራሳችሁን፡ ታዋርዳላችሁ) እንዲል» ሲሉ፡ ያመጡታል። (ትርጓሜ፡ ወንጌል፡ ገጽ፡ ፪፻፸፯፡ ዓምድ፡ ፩፡ ተመልከት፡— (3)

መተርጉምም፡— «እስመ፡ ለዘካርያስ፡ እያሰሠርዎ፡ ዘእንበለ፡ አመ፡ አሥሩ፡ ለወርሳ፡ ታስሪን፡ በዕብራውያን፡ (ዘካርያስ) የተባሠረው፡ በዕብራውያን አቁጣጠር፡ በታስሪን፡ (የጥቅምት)፡ አሥር፡ ቀን፡ እንጂ፡ ነው።» ተሉ አል። (4)

ይህ፡ ሁሉ፡ ማስረጃ፡ ወንጌላዊው፡ ሉቃስ፡ ያኖረውን፡ ታሪካዊን፡ የቀን፡ መሠረት፡ አበው፡ መምህራን፡ አተኩረው፡ በይህና፡ አኳኋን፡ እንደተመለከቱትና፡ እንዳሠመሩበት፡ ያሳያል።

ከዚህ፡ ጋር፡ ጥያቄውን፡ ለማጣራት፡ በዚያ፡ ዘመን፡ ዘካርያስ፡ ሊቀ፡ ካህናት፡ ሆኖ፡ ወይም፡ የሊቀ፡ ካህንን፡ ቦታ፡ ይዞ፡ ሊያገለግል፡ ስለመቻሉ፡ ማብራሪያ፡ ያስፈልጋል።

ጥያቄው፡ አዲስ፡ ባለመሆኑ፡ አበው፡ ከሆኑ፡ ከቤተ፡ ክርስቲያን፡ ሊቃውንት፡ ታትተውና፡ ተጣርተው፡ የተባራሩ፡ ፍሬ፡ ነገሮች፡ ስላሉ፡ አቅርቦን፡ ብንመለከታቸው፡ በቁ፡ ነው።

፩ኛ. ዘካርያስ፡ ከአብያ፡ ክፍል፡ ስለመሆኑ፡ ሉቃስ፡ ገልጾአል። አብያ፡ ማነው? የአብያ፡ ክፍል፡ ሲባል፡ ምን፡ ማለት፡ ነው? ቢሉ፡ በመጽሐፈ፡ ዜና፡ መዋዕል፡ በካህናት፡ የትውልድ፡ ደብዳቤ፡ እንደተገለጠ፤ በንጉሠ፡ ዳዊት፡ ዘመን፡ የአሮን፡ ቤተ፡ ክህንነት፡ (ሐረገ፡ ትውልድ) በሃያ፡ አራት፡ መደብ፡ ተመደቡ፡ ነበር። ከዚህም፡ አብያ፡ ፩ኛ፡ ዕጣ፡ የወጣለት፡ የአሮን፡ ዘር፡ ነበር። ፩ኛ-ዜና፡ መዋ. ፳፱ ፤ ፲፩ ። ስለዚህ፡ ዘካርያስ፡ በዚህ፡ ሐረገ፡ ትውልድ፡ የወረደ፡ ካህንና፡ የካህን፡ ዘር፡ መሆኑ፡ ይታያል። ሉቃ ፩፡ ፮።

፪ኛ. የእንደፊር፡ ልጅ፡ የሚሆን፡ የይሁዳ፡ ንጉሥ፡ ሂሮድስ፡ ከይሁዳ፤ መቃብ፡ ፪ምሮ፡ ከህንጉንና፡ መንግሥትን፡ ይዘው፡ ከቁዳት፡ ከክስፍናይ፡ ልጆች (ከመቃብያን) መንግሥትን፡ የወሰደ፡ በመሆኑ፡ ከመቃብያን፡ ዘር፡ ካህን፡ የሚሆን፡ ሰው፡ እንዳይነሣ፡ ይፈራ። ነበር። እነሆም፡ በሮማውያን፡ ተዕዕና፡ ሊቀ፡ ካህን፡ ሆኖ፡ የተሾመውን፡ የንጉሥ፡ ሕርቃኖስን፡ ልጅ፡ አስትሮብሎስን፡ አይይሁድ፡ እንደወደዱት፡ አይቶ፡ እውኃ፡ ውስጥ፡ አስደፍቆ፡ ካስገደለው፡ በኋላ፡ ያልተለመደውን፡ የሊቀ፡ ካህንን፡ ሹም፡ ሽር፡ ማድረግ፡ ይታወሳል። (5)

ይህም፡ የሴፍ፡ ወልደ፡ ኮርዮን፡ በጻፈው፡ በዚያ፡ አይሁድ፡ ተገልጾአል፡ ሹም፡ ሽር፡ ሲያደርግ፡ ያወጣው፡ ዕቅዱም፡ ካህናቱ፡ ከአሮን፡ ዘር፡ ሆነው፡ በክፍለ፡ ትውልዳቸው፡ ዕጣ፡ እየተሾሙ፡ የሊቀ፡ ካህንነቱን፡ አገልግሎት፡ እንዲያካሂዱ፡ ማድረግ፡ እንደነበረ፤ ማር፡ ዮሐንስ፡ በትርጓሜ፡ ወንጌል፡ ሉቃስ፡ አብራርቶ፡ ጽፎታል። (6)

፫ኛ. በአራት፡ ሥርዓት፡ እንደታወቀ፡ ሊቀ፡ ካህን፡ አንድ፡ ርብረብ፡ (በአ

ሪት፡ የተጸየፈ፡ ነገር) ቢደርስበት፡ ወይም፡ ቢታመም፡ ቢያረጅ፡ በቦታው፡ ተተክቶ፡ የሚያገለግል፡ ተጠባባቂ፡ ምክትል፡ ካህን፡ ማድረግ፡ የተለመደ ነገር፡ ነበር። ፪፡ ሳሙ፡ ፲፮፡ ፳፱—፳፱። (7)

እንግዲህ፡ ዘካርያስ፡ በአብያ፡ ክፍል፡ ከአሮን፡ ዘር፡ የወጣ፡ በመሆኑ፡ ጊዜው፡ በፈቀደው፡ እቅድም፡ የገዛ፡ ራሱ፡ ሊቀ፡ ካህን፡ ወይም፡ ተጠባባቂ፡ ባለተራ፡ ካህን፡ ቢሆን፤ በበዐለ፡ ሥርዓት፡ ዕለት፡ በሊቀ፡ ካህንነት፡ አቋም፡ ለማገልገል፡ የሚያስችለው፡ መንገድ፡ እንደነበረ፡ ለማየት፡ ይቻላል።

እንኪያስ፡ ዋናው፡ ቁም፡ ነገሩ፡ ወንጌላዊው፡ ሉቃስ፡ እንደገለጸው፡ ሆኖ፡ በበዐለ፡ ሥርዓቱ፡ ቀን፡ ሕዝቡ፡ ከመገናኛው፡ ወጥተው፡ እውጭቆመው፡ ሲጸልዩ፡ ሳለ፤ ዘካርያስ፡ በሊቀ፡ ካህን፡ ተግባር፡ ለማገልገልና፡ ዕጣን ለማሳረግ፡ ወደ፡ ቤተ፡ መቅደስ፡ መግባቱ፡ ነው። ይህም፡ ይህ፡ ሆነ።

ከዚህ፡ ቀጥለን፡ ወንጌላዊው፡ ወደ፡ ተለመድን፡ ሁለተኛ፡ ክፍል፡ እንሻገራለን።

ዘካርያስ፡ በቤተ፡ መቅደሱ፡ ውስጥ፡ ሲጸልይ፡ ሳለ፤ ማልአኩ፡ ገብርኤል ከዕጣኑ፡ መሠዊያ፡ በስተቀኝ፡ ሆኖ፡ ተገለጠለት። ስሙ፡ ዮሐንስ፡ የሚባል፡ ልጅ፡ እንደሚወለድ፡ የምሥራች፡ ነገረው፤ ማልአኩ፡ በእግዚአብሔር፡ ፊት፡ የሚቆም፡ ገብርኤል፡ መሆኑንና፡ ይህን፡ ሊነግረው፡ ወደ፡ እርሱ፡ የተላከ፡ መሆኑን ገልጾ፡ አስታወቀው፤ ዘካርያስ፡ እንዴት፡ ይሆናል? ብሎ፡ ስለተጠራጠረ፡ የተናገረው፡ ቃል፡ ተፈጽሞ፡ እስኪያይ፡ ድረስ፤ ድዳ፡ ትሆናለህ፤ ብሎት፡ ሄደ።

እንዲሁም፡ ዘካርያስ፡ ድዳ፡ ሆኖ፡ ወደሚጸልዩት፡ ሕዝብ፡ ወጣ፤ የአገልግሎቱ፡ ጊዜ፡ ሲፈጸም፡ ወደ፡ ቤቱ፡ ገባ። ሚስቱ፡ ኤልሳቤጥ፡ አረዘች። ሲል፡ በሰፊው፡ ያስረዳል። ሉቃ ፩፡ ፷፡ ፲፭—፳፮።

እስከዚህ፡ ዘካርያስ፡ ዮሐንስን፡ እንደሚወለድ፡ የተበሰረበት፡ ቀን፡ በዐለ ሥርዓት፡ በሚባል፡ በዕብራውያን፡ አቁጣጠር፡ ቀዳማይ፡ ወርሳ፡ ታስሪን፡ (ጥቅምት) አሥር፡ ቀን፡ ለመሆኑ፡ የተገናዘበበትን፡ ትምህርታዊ፡ መንገድ፡ አይተናል።

አሁን፡ ደግሞ፡ ይህ፡ ቀን፡ ከኢትዮጵያ፡ የቀን፡ አቁጣጠር፡ ያለው፡ ተዘምዶ፡ እንዴት፡ እንደሆነ፡ ባጭሩ፡ ረድፍ፡ እናሳያለን።

መጀመሪያ፡ ነገር፡ በባሕረ፡ ጎሳብ፡ የአቁጣጠር፡ ሕግ፡ እንደሚታወቅ፡ ሁሉ፡—፳ሺ፡ ፳፻፡ ዓመተ፡ ዓለምን፡ በዐበይ፡ ቀመር፡ በማዕከላዊና፡ በንዑስ፡ ቀመር፡ ተተንትኖ፡ ተከፋፍሎ፡ ውጤቱ፡ የ፳ሺ፡ ህጃ፻፡ ዓመተ፡ ዓለም፡ ተረፈ፡ ቀመር፡ ፱፡ ሆኖ፡ ስለሚገኝ፤ አንዱን፡ ለዘመን፡ አትቶ፡ ወንበሩ፡ ፰፡ ይሆናል። በመሠረቱም፡ ዐባቅቴው፡ ፳፰፡ -ካለፈው፡ የተያዘ፡ ፲፩፡ የጨረቃና፡ ዕለቱ፡ ከ፳፰፡ ቦተቦቅቴ፡ ሲደመር፤ ሠርቀ፡ ሌሊቱ፡ ፲፡ ሆነ። መጥቅዑም፡ ፪፡ ይሆናል።

በሌላም፡ ቃል፡ ብንናገር፡ ልዩነት፡ አያመጣም። የ፳ሺ፡ ፳፻ኛ፡ ዓመተ-ዓለም፡ ከሊቃውንት፡ በተሰጠው፡ ስሙ፡ ተጻውዖ፡ «ዘመን፡ ዮሐንስ፡ ወን

የዘመኑ፡ መለወጫ፡ አዲሱ፡ ቀን፡ ወይም፡ የርእሰ፡ ዐውደ፡ ዓመቱ፡ ዕለት
(ቅዱስ፡ ዮሐንስ) በሠርቀ፡ ሌሊቱ፡ ፀ፡ተውሳክ፡ ታክሎቦት፡ በጨረቃ፡ ፲፬ኛ፡
ዕለት፡ ገሀሀ፡ (ከጨረቃ፡ ልደት፡ ጀምሮ፡ ብርሃንዋ፡ እየሰፋ፡ ሄዶ፡ እስከሚ
ሞላ፡ ድረስ፡ ያለው፡ ቀን፡ በጨረቃ፡ አቁጣጠር፡ «ገሀሀ» ይባላል) መሆኑን፡
ያስገነዝባል ።

እንግዲህ፡ አሥራ፡ አራቱን፡ የጨረቃ፡ ቁጥር፡ ይዘን፡ ከመስከረም፡ አንድ፡
ቀን፡ ጀምሮ፡ የጨረቃንና፡ የዕለት፡ ቁጥርን፡ እያገናዘብን፡ እስከ፡ መስከረም፡
፲፮ኛ፡ ቀን፡ ብንሄድ፡ በዚያን፡ ዕለት፡ የጨረቃይቱ፡ ብርሃን፡ ጽፀ ፡ መሆኑን፡
እናያለን፡ መስከረም፡ ፲፰ኛ፡ ቀን፡ ደግሞ፡ የጨረቃ፡ ብርሃናዊ፡ ልደት፡ አንድ፡
ሆኖ፡ የአይሁድ፡ የቀዳማዊ፡ ወርቃ፡ ታስሪን፡ (ጥቅምት፡) መባቻ፡ መለከት፡
የሚነፋብት፡ (በዐለ፡ መጥቅዕ)፡ ሲሆን፡ ልናይ፡ እንችላለን ። የኢትዮጵያ፡ ወር፡
መስከረም፡ መቼም፡ አላለቀምና፡ አሁንም፡ በአይሁድ፡ በፀለ፡ መጥቅዕ ፡ የተጀ
መረውን፡ የጨረቃን፡ ብርሃናዊ፡ ቁጥር፡ ይዘን፡ እያገናዘብን፡ እስከ፡ መስከ
ረም ፡ ፳፯ ፡ ቀን፡ ብንቀጥል፡ በዚህ፡ በኢትዮጵያ፡ አቁጣጠር፡ መስከረም ፡
፳፰ ፡ ቀን፡ የዕብራውያን፡ የወር፡ ታስሪን፡ (ጥቅምት) ፲ኛ፡ ቀን፡ በዐለ ፡ ሥር
የት፡ ውሎ ፡ እናገኛለን ።

ይኸውና፡ በዚህ፡ ቀን፡ ዘካርያስ ፡ ተበሠረ! ከበዐለ ፡ ሥርየት ፡ በኋላ ፡
እስከ፡ ፲፮ኛ፡ የታስሪን፡ ጨረቃ፡ ምንም፡ በዐለ፡ ስላልነበረ፤ ወደ፡ ቤቱ ፡ ገባ ።
መጥምቁ፡ ዮሐንስ ፡ ተፀነሠ ። ዘጉል-ጽፀ ፡ ፯—፲፪ ። ሉቃ-፩ ፡ ፳፫—፳፭ ።

ይህንም፡ ቅዱስ፡ ያሬድ፡ «ከሁለት፡ ቀንም፡ በኋላ፡ ኤልሳቤጥ፡ ፀነሠች፡»
ማለቱ፡ ይታወሳል ።

አቡን፡—ብርሃን፡ ሕይወት፡ በጀ፡ ሃሌታ፡

«አን፡ ውእቱ፡ ገብርኤል» ከሚለው፡ መካከል፡ ቀጥሎ፡ ያለውን፡ ብቻ
ጠቅሰን፡ እናሳያለን፡—«ወሀለው፡ ሕዝብ፡ ይጸንሕዎ ፡ ለዘካርያስ፡ ወአንከና፡
ወእምዝ፡ ፈጸሞ ፡ መዋዕለ፡ ዕብራቱ፡ አተወ፡ ቤቶ ። ወእምድኅረ፡ ክልዒ ፡ መዋ
ዕል፡ ፀንሱት፡ ኤልሳቤጥ፡ ብእሲቱ፡ ወከበተት፡ ርእሳ፡ ኃምሱተ፡ አውራኃ፤ ወበ
ሳድሱ፡ ወርኅ፡ ተፈነወ፡ ገብርኤል፡ መልአከ፡ እምኅብ፡ እግዚአብሔር፡ ዘይዜኑ፡
ሀገረ ፡ ገሊላ ፡ እንተ ፡ ስማ ፡ ናዝሬት ፡ ኅበ ፡ ማርያም ... ትርጓሜውም ፡
ሕዝቡም፡ ዘካርያስን፡ ይጠብቁት፡ ነበር፡ ተደነቁም፡ የአገልግሎቱን ፡ ጊዜም ፡
ፈጽሞ፡ ወደቤቱ ፡ ገባ ።

ከሁለት፡ ቀን፡ በኋላም፡ ሚስቱ፡ ኤልሳቤጥ፡ ፀነሰች፡ ለአምስት፡ ወርም ፡
ራስዋን፡ ሸሸገች ። እንዲሁም፡ በስድስተኛው፡ ወር፡ መልካም፡ ዜናን ፡ የሚና
ገር፡ መልአኩ፡ ገብርኤል ፤ ከእግዚአብሔር ፡ ዘንድ፡ ናዝሬት፡ ከምትባል፡ ከገ
ሊላ፡ አገር፡ ወደ፡ ማርያም ፡ ተላከ» ይላል ።

ድን፡ የታኅሣሥ ፡ ገብርኤል ፡ - (8)

ዳግም፡ የአእላፍ፡ ሰገድ፡ ታሪክን፡ የጻፈ፡ ደራሲ፡ ይህን፡ ከዘመኑ፡ ታሪክ
አገናዝቦ፡ ሲገልጽ፡ «አመ፡ አሥራ፡ ወሰብዑ፡ ለመስከረም ፡ ኮነ፡ ጉባኤ ፡ በዕ
ለተ፡ አብሠሮ፡ ገብርኤል ፡ መልአከ ፡ ለዘካርያስ ፡ ታሪክ ፡ ገባ ።

ንስ ፡ ወልዱ ፡ እንዘ ፡ ሀሎ ፡ ይቀውም ፡ ወይጸሊ ፡ ኅበ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ በከመ
ይቤ ፡ ወንጌል ፡ ቅዱስ ።

ቅዱስ፡ ወንጌል፡ እንደተናገረ፡ በመስከረም፡ ፳፯ ፡ ቀን፡ ይኸውም፡ ካህኑ
ዘካርያስ፡ በቤተ፡ መቅደስ፡ ውስጥ፡ ሆኖ፡ ቆሞ ፡ ሲጸልይ፤ መልአኩ ፡ ገብር
ኤል፡ ስለ፡ ልጁ ፡ ስለ፡ ዮሐንስ ፡ መወለድ፡ ባበሠረበት፡ ቀን ፡ ጉባኤ ፡ ተደረገ»
ያለውን ፡ ያስታውሳል ። (9)

ሆነም ፡ በስድስተኛው ፡ ወር ፡ መልአኩ ፡ ገብርኤል ፡ በናዝሬት ፡ ወደምት
ኖር ፡ ወደ ፡ ድንግል ፡ ማርያም ፡ ተልኮ ፡ ጌታ ፡ ኢየሱስን ፡ እንደምትፀንሥና ፡
የንደምትወልድ ፡ ነገራት ። ይህም ፡ ቀን ፡ በኢትዮጵያ ፡ አቁጣጠር ፡ መጥምቁ ፡
ዮሐንስ ፡ ከተፀነሠበት ፡ ዕለት ፡ ጀምሮ ፡ ተቁጥሮ ፡ መጋቢት ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡
መሆኑ ፡ ነው ።

መልአኩ፡ ድንግል፡ ማርያምን፡ ባበሠራት፡ ጊዜ ፤ «መካን፡ ትባል ፡ ለነበ
ረችው፡ (ኤልሳቤጥ) ይህ ፡ ስድስተኛ ፡ ወር ፡ ነው» ሲል ፡ የተናገረው፡ የፅንሥ
ዋን ፡ ጊዜ ፡ የሚያመለክት ፡ አይደለም ። እንደሆነ ፡ ድንግል ፡ ማርያም ፡ እንደፀነ
ሠች፡ ወዲያውኑ ፡ ፈጥኖ ፡ ወደ ፡ ያሬድ ፡ ይሁዳ ፡ ወደ ፡ ኤልሳቤጥ ፡ ቤት ፡ ተነሥታ
መሄድዋና ፤ በማኅፀን ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ ለጌታው ፡ የዘለለው ፡ መጥምቁ ፡ ዮሐንስ ፡
ከመወለዱ ፡ በፊት ፡ ሦስት ፡ ወር ፡ ቁይታ ፡ ከዚያ ፡ መመለስዋ ፡ ሲታይ ፤ ስድስት
ወርና ፡ ሦስት ፡ ወር ፡ ጌታ ፡ የተፀነሠበትን ፡ መጋቢት ፡ ሃያ ፡ ዘጠኝን ፡ ቀን ፡ አማ
ክለው ፡ ከማሳየታቸውም ፡ ጋር ፡ የዮሐንስን ፡ የዘጠኝ ፡ ወር ፡ የመፀነሥ ፡ ጊዜን ፡
በጠቅላላው ፡ ያስገነዝባሉ ። ሉቃ-፩ ፡ ፴፯—፴፰ ። እንዲሁም ፡ ቁ-፶፬—፶፯ ።

ስለዚህ ፡ መጋቢት ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ ቃል ፡ ማን ፡ የሆነበት ፡ በድንግል ፡ ማኅፀ
ን ያደረገበት ፡ በዐለ ፡ ትሱብእት ፡ ነው ።

አሁን ፡ እንግዲህ ፡ ከመጋቢት ፡ ፳፱ ፡ እስከ ፡ ታኅሣሥ ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ ጳጉሜ
ንን ፡ ጨምሮ ፡ ያለው ፡ ጊዜ ፡ የተቆጠረ ፡ እንደሆነ ፤ ዘጠኝ ፡ ወር ፡ ከአምስት ፡
ቀን ፡ ይሆናል ። የቀናቱ ፡ ዝርዝርዝም ፡ ፪፻፸፮ ፡ ቀናት ፡ መሆናቸው ፡ በቁጥር ፡
የሚደረስበት ፡ ነው ።

ሕጋዊ ፡ የሆነ ፡ የወንድ ፡ ልጅ ፡ በእናቱ ፡ ማኅፀን ፡ ተፀንሦ ፡ የሚቁይባቸው ፡
መዋዕለ ፡ ፅንሥ ፡ ዘጠኝ ፡ ወር ፡ ከአምስት ፡ ቀን ፡ ለመሆኑ ፡ ከብዙ ፡ ዘመናት ፡ ።
ጀምሮ ፡ ታምኖበት ፡ ያደረገና ፡ የቁየ ፡ ስለሆነ ፤ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የሚታይ ፡
ሕፀፅና ፡ ተውሳክ ፡ ይህን ፡ አይነካውም ። ኢሳ-፱ ፡ ፯ ። ገላ-፩ ፡ ፬ ። መጽሐፈ ፡ ጥበብ ፡

፯ ፡ ፪ ፡ «ከኃጢአት ፡ በቀር ፡ ሥርዓታዊ ፡ የሆነውን ፡ ግዕዝ ፡ ሰብእ ፡
(የሰብአዊነትን ፡ ጠባይዓዊ ፡ ግብር) በተሟላ ፡ ሁኔታ ፡ ለመፈጸም ፡ የመ
ጣው ፡ ጌታችን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ መጋቢት ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ ከድንግል ፡ ማር
ያም ፡ በመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ሥራ ፡ ተፀንሦ ፡ ታኅሣሥ ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ በዘጠኝ ፡ ወር ፡
ከአምስት ፡ ቀን ፡ በቤተ ፡ ልሔም ፡ በረት ፡ እንደተወለደ ፡ ይታያል ። ሉቃ-፩ ፡
፴፯ ። ሞ-፪ ፡ ፬—፯ ። (10)

ሥራ ቃዊው፡ ኮከብ፡ ሰብአ፡ ሰገልን፡ የተወለደው፡ ሕፃን፡ እስ
 ጠረ፡ ያመለከተው፡ ዘካርያስ፡ የተባለው፡ ኮከባዊ፡ ቀንም፡ ፋናውን፡ እየተ
 ቁጣጠረች፡ ለምትከታተል፡ እርቶዶክሳዊት፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ እየመራ፡ ሕፃኑ
 ኢየሱስ፡ እስከተወለደበት፡ ቀን፡ ድረስ፡ እንዳደረሳት፡ ታምናለች። ስለዚህም፡
 በታሪክ፡ ረገድ፡ ይህን፡ ስለተቀበለች፡ የጊታን፡ የልደት፡ በዐል፡ ታኅሣሥ፡
 ፳፱፡ ቀን፡ በታላቅ፡ ምስጋና፡ ታከብራለች። ማቲ-፪-፩-፲፩ ፪፻፳፫-፩-፲፱
 ፳፩ ።

ጌታችን፡ ኢየሱስ፡ ክርስቶስ፡ የተወለደው፡ በታኅሣሥ፡ ፳፱፡ ቀን፡ ስለመ
 ሆኑ፡ ከጻፉ፡ አበው፡ ሙተርገማንና፡ የኅሳብ፡ ዘመን፡ መግሥትን፡ መካከል፡
 አባባላቸው፡ እንዲታይ፡ ከዚህ፡ ቀጥቶ፡ ባጭሩ፡ አቅርቤአለሁ ።

፩ኛ. ማሪ፡ ኤፍሬም፡ ሶርያዊ፡—በመጽሐፈ፡ እስክንድሮስ፡ መነኮስ፡—
 «እስመ፡ ተፀንሃ፡ ፍሬ፡ ሠናይ፡ ወብርሃን፡ አምላካዊ፡ ወጽኔ፡ ሥሙር፡ ኮነ፤
 በወርኅ፡ አዳር። ወበወርኅ፡ ካኑን፡ ቀዳማይ፡ ኮነ፡ ልደተ፡ ክርስቶስ፡ ብርሃን፡
 ዘእኢተተ፡ ጽልመተን። ወበወርኅ፡ ዘየሐፀ፡ ቦቱ፡ ጽልመት፡ ሠረቀ፡ ለነ፡ ብር
 ሃን፡ መዊዕ፡ ወለወርኅ፡ ዕንሥ፡ ፈከረ፡ ለነ፡ ትርጓሜሁ፡ ትእምርት፡ ዘዘ
 ከሮ፡ ሙሴ፡ ነቢይ፡ በመጽሐፉ፡ ወለወርኅ፡ ልደትኒ፡ ከሠተ፡ ለነ፡ ምሥ
 ጢር፡ በእማራሁ ።

የመልካም፡ ፍሬና፡ የአምላካዊ፡ ብርሃን፡ የሚያምር፡ የአበባ፡ መፀ
 ነሥ፡ አዳር፡ በሚባል፡ ወር፡ ሆነ። ቀዳማዊ፡ በሚሆን፡ ካኑን፡ በሚባል፡
 ደግሞ፡ ጨለማችንን፡ ያስወግደልን፡ የብርሃን፡ ክርስቶስ፡ ልደት፡ ሆኖ
 አልፎ፡ ጨለማ፡ እየገደለ፡ በሚሄድበት፡ ወር... የድል፡ ብርሃን፡ በራልን።
 ስለ፡ ዕንሠቱ፡ ወር፡ ነቢይ፡ ሙሴ፡ በመጽሐፉ፡ እያሳሰበ፡ የጠቁመው፡ ምል
 ክት፡ ትርጉሙን፡ አብራርቶልናል። የተወለደበትን፡ የልደቱን፡ ወር፡ ባመለ
 ከተው፡ ምሥጢር፡ ገልጾልናል። »እያለ። በቅዱሳት፡ መጻሕፍት፡ ውስጥ፡
 የሚገኙ፡ ኃይለ፡ ታላት፡ የሚያመለክቱትን፡ ምሥጢር፡ ግልጽአል። (11)
 የዳግ-፴፫፡ ፲፫፡ ፲፬፡ ሆሴዕ-፲፬፡ ፬-፳ ። ዘዐአ ፲፪ ፪።

፪ኛ. «ይቤ፡ ስዒድ፡ ወልደ፡ በጥሪቅ፡ በሠላሳ፡ ወሠለስቱ፡ ዓመተ፡ መ
 ማግሥቱ፡ ለሄሮድስ፡ በእሥራ፡ ወንጌ ስቱ፡ መዓልት፡ እምወርኅ፡ ካኑን፡ ቀዳ
 ዩ፡ ዘውእቱ፡ አመ፡ እሥራ፡ ወተስዑ፡ ለወርኃ፡ ታኅሣሥ ተወልደ እግዚእ
 ኢየሱስ፡—

ስዒድ፡ ወልደ፡ በጥሪቅ፡ በሄሮድስ፡ በ፴፫፤ ዓመተ፡ መንግሥት፡
 ቀዳማዊ፡ በሚሆን፡ በካኑን፡ ወር፡ በ፳፮ኛ፡ ቀን፡ ይኸውም፡ በታኅ
 ሣሥ፡ ፳፱ኛ፡ ቀን፡ ጌታ፡ ኢየሱስ፡ ተወለደ። »ይላል ።

፫ኛ. «ይቤ፡ መበንጋዊ፤ /ማኅቡብ/ ወእቱ፡ ተወልደ፡ በሠላሳ፡
 ወንጌ ስቱ፡ ዓመተ፡ መንግሥቱ፡ ለሄሮድስ፤ ወዕለቱሂ፡ ሠሉስ፡ በእ
 ሥራ፡ ወንጌ ስቱ፡ ለካኑን፡ ቀዳማዊ፡ በዓመት፡ ሃምሳ፡ ምእት፡ ወን
 ጌታ ስቱ፡ ምእት፡ ዓመተ፡ ዓለም ።

ማኅቡብ፡ መበንጋዊ፡— እርሱ፡ / ኢየሱስ / በሄሮድስ፡ በ፴፮ ፡
 ዘመነ፡ መንግሥት፡ ማክሰኞ፡ ዕለት፡ ቀዳማዊ፡ በሚሆን፡ በካኑን፡
 ወር፡ በ፳፮ኛ፡ ቀን፤ ከዓመተ፡ ዓለም፡ በ፳ሺ፳፪፡ ዓመት፡ በኋላ፡ ተወ
 ለደ »። ብሎአል ።

፬ኛ. «ይቤ፡ ወልደ፡ መነኮስ፡— ወእቱ፡ ተወልደ፡ ለጸቢሐ፡
 ሠሉስ፡ በሌሊት፡ አመ፡ እሥራ፡ ወተስዑ፡ ለወርኃ፤ ታኅሣሥ፡ በተ
 ፍጻሜተ፡ ሃምሳ፡ ወንጌ ስቱ፡ ምእት፡ ዓ፡ ዓለም ። /እርሱ፡ ጌታችን፡ ወደ፡
 ማክሰኞ፡ አጥቢያ፡ በሌሊት፡ ታኅሣሥ፡ ፳፱፡ ቀን፡ ፳ሺ፳፪፡ ዓ. ዓለም
 ሲፈጸም፡ ተወለደ፡ ይላል ። (12)

፭ኛ. ይቤ፡ ጊዮርጊስ፡ ወልደ፡ ዓሚድ፡— ወኮነ፡ ድሙረ፡ ሃምሳ
 ወንጌ ስቱ፡ ምእት፡ ዓመት፡ እስከ፡ ልደተ፡ እግዚእነ፡ ኢየሱስ፡ ክርስ
 ቶስ፡ — ወተፀንሠ፡ አመ፡ እሥራ፡ ወተስዑ፡ ለመጋቢት፡ በዕለተ፡
 እሑድ ። ወተወልደ፡ አመ፡ እሥራ፡ ወተስዑ፡ ለታኅሣሥ፡ በዕለተ፡
 ሠሉስ።—

እስከ፡ ጌታችንን፡ ኢየሱስ፡ ክርስቶስ፡ ልደት፡ የተደመረው፡
 ቁጥር፡ ፳ሺ፳፪ ዓመት ነው ።

መጋቢት፡ ፳፱፡ ቀን፡ እሑድ፡ ዕለት፡ ተፀንሠ ። ታኅሣሥ፡ ፳፱፡
 ቀን፡ ማክሰኞ፡ ዕለት፡ ተወለደ »። ብሎአል ። (13)

፮ኛ. በዲድስቅልያ፡ አንቀጽ፡ ፳፱
 «ቀዳሚ፡ በዐል፡ ዘውእቱ፡ ዕለተ፡ ልደቱ፡ ለክርስቶስ፡ አመ፡
 እሥራ፡ ወንጌ ስቱ፡ ለታስዕ፡ ወርኅ፡ በጉልቄ፡ ዕብራውያን፡ ወበኅሳብ፡
 ግብፃውያን፡ አመ፡ እሥራ፡ ወተስዑ፡ ለወርኅ፡ ታኅሣሥ፡ ዘውእቱ፡
 ራብዓይ፡ ወርኅ፡ ግበሩ ።

የመጀመሪያው፡ በዐል፡ የክርስቶስ፡ ልደት፡ ነው ። ይኸውም፡
 በዕብራውያን፡ አቁጣጠር፡ በዘጠኝኛ፡ ወር፡ በ፳፮ኛ፡ ቀን፡ እርሱም፡
 በግብፃውያን፡ አቁጣጠር፡ ታኅሣሥ ። ወር፡ በ፳፱ኛው፡ ቀን፡ ታደር
 ጋላችሁ።» ተብሎ፡ ተወስኖአል ። (14)

ዲድስቅልያ፣ አንቀጽ፣ ጽፀ፣ ገጽ፣ ፴፯፣ Orient. 799
 ፯. «ይነግር፣ ብእሲ፣ ልሂቅ፣ ወጠቢብ፣ ለሕገ፣ እግዚአብሔር፣
 የሚል፣ ኢትዮጵያዊ፣ ደራሲ፣ ጌና፣ ይእቲ፣ ልደቱ፣ በሥጋሁ፣ ለእግ
 ዘእኑ፣ ኢየሱስ፣ ክርስቶስ፣ በወርኅ፣ ግዕዝ፣ አመ፣ እሥራ፣ ወተስቡ፣
 ለወርታ፣ ታኅሣሥ፣ በሰብዐቱ፣ ሰዓት ።
 ገና፣ ጌታችን፣ ኢየሱስ፣ ክርስቶስ፣ በሥጋ፣ የተወለደባት፣ ናት፣
 ይኸውም፣ በግዕዝ፣ አቄጣጠር፣ ታኅሣሥ፣ ጽፀ፣ ቀን፣ በሰባት፣ ሰዓት፣
 ነው ።» ሲል፣ ጽፎአል ። (15) Orient. 787 በመጽሐፉ፣ መቅደም፣
 ፳ኛ. የኢትዮጵያውን፣ መጥሪያ፣ ሁሉ፣ የሚያስተምሩት፣
 የሚጽፉት፣ ይህን፣ ሳይጠቅስ፣ ስለማያልፍ፣ ሁሉን፣ እዚህ፣ ለመጥ
 ቀስ፣ ሥፍራ፣ አይበቃኝምና፣ ነው ።

፱ኛ. ከጠቢብ፣ ጠቢባን፣ የሚከተለውን፣ አቅርቤአለሁ፡—
 አ፣ ዘአርአይኮሙ፣ ለኖሎተ፣ ብዙኅ፣ መራዕይ፡—
 ስብሐተ፣ ልደቱ፣ ለክርስቶስ፣ በሀገረ፣ ዳዊት፣ ዐባይ፡—
 እንዘ፣ ኑኅ፣ ሌሊት፣ ታበርህ፣ ከመ፣ መዐልታዊ፣ ፀሐይ፣
 አርአየኒ፣ መለኮተክ፣ በመጽሐተ፣ አሚን፣ ጽፋይ፡—
 እግዚአብሔር፣ ስፋሕ፣ ወረቂቅ፣ ባሕርይ ።» (16)

ምዕራፍ፣ ጽፀ፣ የሚገኙ፣ የማስረጃ፣ ምንጮች ።

1. ለቡሽከር አንቀጽ ጸፀ ገጽ ፳፫ ዓምድ ፫፣ ፩ ።
Orient 812 Brit. MUS.
2. «ይዜ መተርጉም፣ ወበዐልኒ ዕለተ እስተርእዮ/እስተሥርዮ/በዕለት ዘይእቲ ዓመት፣
መተርጉም የዚህችም ዕለት በዐል የዚያች ዓመት የአስተሥርዮ በዐል ቀን ነበረ ።»
ብሉአል፡— ዘሌዋ. ጽፀ ፳፯—፳፱
ግር. የሐንስ መተርጉም፣ በትርጓሜ ወንጌል ሉቃስ፣ ገጽ ፪፻፴፩፣ ዓምድ ፪—
Orient. 732. Brit. MUS.
3. ወንጌል ቅዱስ፡— ከቀድሞ ሊቃውንት ሲወርድ ሲዋረድ የመጣው ንባብና ት
ርጓሜው ገጽ276. ዓምድ 1. አዲስ አበባ በብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት ታተመ።
፪ኛ ጊዜ 1998 ዓ. ም.
ግር. የሐንስ መተርጉም፣ ትርጓሜ ወንጌል ሉቃስ፣ ገጽ፣ 333. ዓምድ 4.
Orient. 732. Brit. MUS.
5. ዜና አይሁድ የሴፍ ወልደ ኮርዮን ገጽ 1 154—156
DES JOSEF BEN GORION (JOSIPPON)
GESCHICHTE DER JUDEN
NECH DEN HANDSCHRIFTEN IN BERLIN, LONDON,
OXFORD, PARIS UND STRASBURG
HERAUSGEGEBEN VON
MURAD KAMIL
J. J. AUGUSTIN PUBLISHER
NEW YORK. BERLIN, 1937
6. ግር የሐንስ፣ መተርጉም፣ በትርጓሜ ወንጌል ሉቃስ፣ ገጽ 229. ዓምድ
2—6 ባለው ውስጥ እንብብ፡—
Orient. 732. Brit. MUS.

7. ግር ዮሐንስ መተርጉም በትርጓሜ ወንጌል ሉቃስ ገጽ 2291230 =
ጻምድ 1:2 ።
Orient. 732. Brit. MUS.

8. ድን ዘታጎሳጎ ገብርኤል፣
ከታተመው መጽሐፈ ድንገጽ 181፣ ጻምድ 4. አዲስ አበባ በብ
ርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት ታተመ ። 1959 ዓ. ም.

9. የአላላፍ ሰገድ ዮሐንስ ታሪክ፣— ገጽ 9

SCRIPTORS AETHIOPICI
TOMUS 5
ANNALAES
IOHANNIES I, 'IYASU I ET BAKAFFA
I
EDIDIT
I. GUIDI
LOUVAIN
IMPRIMERIE ORIENTALISTE
L. DURBECQ 1955.

10. አባ መቃርስ ሊቀ ጳጳሳት ዘእስክንድርያ ሃይማኖተ አበው፣ ክፍል
1 ቁ. 12፣ ገጽ 437፣ አዲስ አበባ በትንሣኤ ዘጉባኤ ማተሚያ ቤት ታተመ
1967 ዓ. ም.

11. ሀ. አቡኻከር ሰማሪ ኤፍሬም ሶርያዊ ከተናገረው የተጠቀሰበት ክፍል፣—
አንቀጽ 39 ገጽ 14
Orient. 812

ለ. ምሳሌ ዘሚጠተ ብርሃናተ ሰማይ ገጽ 72
Add. 24 990 B. M.

12. ግር ዮሐንስ መተርጉም፣ ትርጓሜ ወንጌል ዘማቴዎስ ገጽ 88
Orient. 735 Brit MUS.

13. ሀ. ጊዮርጊስ ወልደ ዓሚድ ገጽ 171 18
Orient. 815. Brit. MUS.

A. CORONOLOGICAL TREATISE ETHIOPIC

R. R. 17 ገጽ 25. ጻምድ 2:3፣— /ኢትዮጵያዊ ደራሲ/
Orient 816 Brit. MUS.

14. ዲድስቅልያ አንቀጽ 29 ገጽ 37
Orient. 729. Brit. MUS.

15. ይነግር ብእሲ ለሂቅ ወጠቢብ የሚል፣ በመጽሐፈ ባሕርይ፣ ኢትዮጵያዊ
የጸፈው የሚመስል፣— ገጽ 1።
Orient., 787. Brit. MUS.

16. ጠቢብ ጠቢባን የቋየ ድርሰት፣ ገጽ 30 አዲስ አበባ በተስፋ
ማተሚያ ቤት ታተመ ። 1967 ዓ. ም.
እንዲሁም Orient. 573 ከገጽ 37 ይገኛል ። B. M.

ዓመተ፣ ፍዳና፣ ዓመተ፣ ምሕረት፣

እዚህ፣ላይ ፣ ስለ ፣ዓመተ፣ ፍዳና፣ ስለ ፣ዓመተ፣ ምሕረት፣ አቋምና፣ምሥጢራዊ ፣ ስያሜ ፣ አጭር ፣ ገለጻ ፣ እናደርጋለን ።

እነሆም ፣ከአዳም፣ተፈጥሮ፣ እስከ ፣ልደተ፣ክርስቶስ፣ ወይም፣ እስከ፣ ዘመነ፣ ሥጋዊ፣ (የእግዚአብሔር፣ ቃል፣ ሥጋ፣ እስከሆነበት)፣ የነበረው፣ ፳፫፣ ፳፪ ዓመተ ፣ ዓለም፣ ዓመተ፣ ፍዳ ፣ ዓመተ፣ ኩነኔ፣ ይባላል። ይህም፣ እያንዳንዱ ሰው ፣ ከአዳም፣ ውድቀት ፣ የተነሣ፣ በወደ፣ ገብ፣ ባርነት ፣ በሰይጣን፣ ቁራኝነት፣ በሥጋ፣ ድካም፣ እየኖረ፣ ሕገ፣ አሪትን፣ መጠበቅ፣ የተሳነው፣ ሆኖ፣ ሳለ ፣ በእግዚአብሔር ፣ ዘንድ፣ ደግሞ፣ በሥራው ፣ ተጠያቂ ፣ ሆኖ፣ ሙሉ፣ በሙሉ፣ ተገድዶ፣ ፍዳውን፣ (የቅጣት፣ ዕዳ) የሚቀበልበት፣ የቅጣት፣ ዕዳውን ፣ የሚከናወኑበት፣ ዘመነ፣ ሕግ ፣ በመሆኑ፣ ነው። ሮሜ ፮ ፲፪—፲፮ ። ሀ. ሀ. ፪ ፲፱ ። ዮሐ. ፰ ፴፬ ። ሮሜ ፣ ፫ ፲፩—፳ ። ም ፣ ፳ ፣ ፫ ። የሐዋ. ፲፫ ፴፱ ።

ከክርስቶስ፣ ልደት፣ ወዲህ ፣ ያለው ፣ ዘመን፣ ግን ዓመተ ፣ ሥጋዊ፣ ነው። ዓመተ ፣ ምሕረትም ፣ ይባላል ። ይህም፣ ሰው ፣ በምሕረትና፣ በአምላካዊ፣ ቸርነት ፣ የሚኖርበት፣ የጸጋ፣ ዘመነ፣ ብሥራት፣ ዘመነ፣ ወንጌል፣ በመሆኑ ነው። ገላ. ፬ ፩—፯ ማር ፩ ፲፬ ፲፮ ። (1)

ዓመተ ፣ ምሕረት፣ ትንቢት፣ ተነግሮላት፣ ሱባዔ፣ ተቀጥሮላት፣ በቀጠሮ ፣ ስትጠበቅ፣ የቁዳኝ ፣ ናት፣ እንጂ ፣ እንደ ፣ አጋጣሚ ፣ የደረሰች፣ እንግዳ፣ ዘመን፣ አይደለችም ። ኤር ፴፩ ፴፱ ። ም. ፳፫ ፳፫ ። ዳን- ፱ ፳፱—፳፯ ።

በነቢዩ፣ በኢሳይያስ፣ አፍ፣ “ወእስምያ፣ ለዓመተ ፣ እግዚአብሔር፣ ጎሪ ተ” የተመረጠችውን፣ የእግዚአብሔርን፣ ዓመት፣ እስብክ፣ ዘንድ” ተብሎ፣ መነገሩ ፣ ይታወሳል ። አ.ሳ. ፳፮ ፪ ። ሉቃ- ፬ ፲፯—፲፱ ። ፳፩ ።

እንደዚህም፣ በንጉሡ ፣ ዳዊት፣ አፍ፣ “ወእነዮም፣ ወለድኩከ” እኔ፣ ዛሬ፣ ወለድሁህ” ተብላ ፣ ተጠቅሳለች ። መዝ. ፪ ፯ ። ገላ. ፬ ፳፱ ።

ዳግመኛ፣ በኢሳይያስ፣ አፍ፣ “በዕለት ፣ ጎሪት ፣ ሰማዕኩከ፣ ወበዕለተ ፣ መድኅኒት ፣ ረዳእኩከ” ፣ በተመረጠች ፣ ስትወደደች ፣ ዕለት፣ ሰማሁህ፣ በመድኅኒትም፣ ቀን፣ ረዳሁህ” ተብላ፣ ተጠቅማለች። አ.ሳ. ፴፱ ፳ ። ም. ፱፮ ፫—፮ ። ሀ. ሀ. ፳፫ ፳፫ ። ኤር. ፴፩ ፴፱—፴፱ ።

መልአኩም፣ «እነሆ፣ ለሕዝቡ፣ ሁሉ፣ የሚሆን፣ ታላቅ፣ ደስታ፣ የምሥራች፣ እነግራችኋለሁና፣ አትፍሩ ። «ዛሬ»፣ በዳዊት፣ ከተማ፣ መድኃኒት፣ እርሱም፣ ክርስቶስ፣ ጌታ፣ የሆነ፣ ተወልዶላችኋልና። ሲል፣ አስታወቀ። ሉቃ፣ ፪ ፲፣ ፲፩ ።

የክርስቶስ፣ ልደት፣ ለዓመተ፣ ፍዳ፣ ለዓመተ፣ ኩነኔ፣ ማክተሚያ፣ መደም ደሚያ፣ ለዓመተ፣ ምሕረት፣ ግን፣ መጀመሪያ፣ ነው። ስለዚህ፣ የዓመተ፣ ምሕረት ፣ ቁን፣ ቁጥር፣ ከዚህ፣ ወዲህ፣ እንጀምራለን ።

ዓመተ ፣ ምሕረት ።

፩. ጌታችንና፣ መድኃኒታችን፣ ኢየሱስ፣ ክርስቶስ፣ የሮማውያን ፣ ኃይል፣ በሰፊነት፣ በአውግስጦስ፣ ቄሣር፣ ዘመነ፣ መንግሥት፣ ሄሮድስ፣ የይሁዳ፣ ንጉሥ፣ በነበረ፣ ጊዜ፣ በቤተ ፣ ልሔም፣ በረት፣ ከቅድስት፣ ድንግል፣ ማርያም፣ ተወለደ ። ሉቃስ፣ ፪ ፩—፯ ።

፪. የአባቶች ፣ ተስፋ፣ እንዲፈጸም፣ በስምንተኛው፣ ዓመት፣ ሥርዓተ፣ ግዝረትን ፣ ተቀበለ ። ሉቃ. ፪ ፳፩ ። ሮሜ ፣ ፲፮ ፳፫ ። (2)

፫. በአርባኛው፣ ቀን፣ ወደ፣ ቤተ፣ መቀደስ፣ ተወስዶ፣ ተገቢውን፣ ነገር፣ አቀረቡለትና፣ ሽማግሌው፣ ስምንንም ይጠብቀው፣ የነበረ፣ ተስፋ፣ እንደ፣ ተፈጸመለት፣ አይቶ ትንቢት ፣ ተናገረለት ፣ ሉቃ. ፳፪ ፪—፴ ። (3)

፬. በሁለተኛው፣ ዓመት፣ ስብአ፣ ሰገል፣ /ጠቢባን ሰዎች/፣ ከኩን፣ ከምሥራቅ፣ በማየታቸው፣ በኮከቡ፣ እየተመሩ፣ መጥተው፣ ሰገዱለትና፣ እጅ፣ መንሻ፣ አቀረቡለት ። ማቴ. ፪ ፩—፲፪ ።

፭. ሁለት፣ ዓመት፣ እንደ፣ ሆነው፣ የይሁዳ፣ ንጉሥ፣ ሄሮድስ፣ ሊገድለው፣ ስለፈለገ፣ እናቱ፣ ድንግል ፣ ማርያምና፣ ዮሴፍ፣ ይዘውት፣ ወደ፣ ግብ፣ ምድር፣ ተሰደዱ ። ማቴ. ፪ ፩ ፲፪ ።

	ዓመት	ወር	ቀን
፪. የአባቶች ፣ ተስፋ፣ እንዲፈጸም፣ በስምንተኛው፣ ዓመት፣ ሥርዓተ፣ ግዝረትን ፣ ተቀበለ ። ሉቃ. ፪ ፳፩ ። ሮሜ ፣ ፲፮ ፳፫ ። (2)			8
፫. በአርባኛው፣ ቀን፣ ወደ፣ ቤተ፣ መቀደስ፣ ተወስዶ፣ ተገቢውን፣ ነገር፣ አቀረቡለትና፣ ሽማግሌው፣ ስምንንም ይጠብቀው፣ የነበረ፣ ተስፋ፣ እንደ፣ ተፈጸመለት፣ አይቶ ትንቢት ፣ ተናገረለት ፣ ሉቃ. ፳፪ ፪—፴ ። (3)			40
፬. በሁለተኛው፣ ዓመት፣ ስብአ፣ ሰገል፣ /ጠቢባን ሰዎች/፣ ከኩን፣ ከምሥራቅ፣ በማየታቸው፣ በኮከቡ፣ እየተመሩ፣ መጥተው፣ ሰገዱለትና፣ እጅ፣ መንሻ፣ አቀረቡለት ። ማቴ. ፪ ፩—፲፪ ።	2		
፭. ሁለት፣ ዓመት፣ እንደ፣ ሆነው፣ የይሁዳ፣ ንጉሥ፣ ሄሮድስ፣ ሊገድለው፣ ስለፈለገ፣ እናቱ፣ ድንግል ፣ ማርያምና፣ ዮሴፍ፣ ይዘውት፣ ወደ፣ ግብ፣ ምድር፣ ተሰደዱ ። ማቴ. ፪ ፩ ፲፪ ።	2		

፩. አሳዳጁ ፡ ሄሮድስ ፡ እስኪሞት ፡ ድረስ በዚያ ቀዩ ። ማቴ. ፪ ፲፱ ።

ማስገንዘቢያ፡— እዚህ ላይ ፡ ብዙዎች የቤተ ክርስቲያን ፡ መምህራን ፡ በግብፅ ፡ ሦድር ፡ የኖረበትን ፡ ዘመን ፡ ሦስት ፡ ዓመት ፡ ከሰድስት ፡ ወር ፡ እንደሆነ ፡ ተናግረዋል ። ማቴ. ፪ ፲፫—፲፮ ።

፳፻. ይህን ሦስት ፡ ዓመት ፡ ከሰድስት ፡ ወር ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ በታሪክ ፡ ስለተገናዘበላቸው ፡ ከዮሐንስ ፡ ራዕይ ፡ ወስደው ቃል ፡ እንጂ ፡ በአራት ፡ ወን ጌል ፡ አልተጻፈም ። በዮሐንስ ፡ ራዕይ ፡ ስለ ሦስት ፡ ዓመት ፡ ከሰድስት ፡ ወር ፡ ወይም ፡ በቀን ፡ ስለ ፩፻፪፻፰ / አንድ ፡ ሺህ ፡ ሁለት ፡ መቶ ፡ ስላ / ቀን ፡ የሚል የሰይ ጣንንና የቤተ ክርስቲያንን ፡ ተቃውሞ ፡ ሲያመለክት ፡ መነገሩ ፡ የታወቀ ነው ። (4)

ሆኖም ፡ ለባለ ፡ ራዕዩ ፡ ዮሐንስ ፡ የተገለጸለት ፡—

ሀ. «ቀዩ ፡ ዘንዶ ፡ ሴቲቱ ፡ በወለደች ፡ ጊዜ ፤ ሕፃንዋን ፡ ሲበላ ፡ ልትወልድ ፡ ባላት ፡ ሴት ፡ ፊት ፡ ቆመ» ፡ የሚለውን ፡—

ለ. «አሕዛብን ፡ ሁሉ ፡ በብረት ፡ በትር ፡ ይገዛ ፡ ዘንድ ፡ ያለውን ፡ ወንድ ፡ ልጅ ፡ ወለደች ፡ » የሚለውን ፡—

ሐ. «ወደብረሀ ፡ ሸሸች» የሚለው ፡ ቃል ፡ በወንጌል ፡ ማቴዎስ ፡ ከተጻፈው ፡ የሕፃናት ፡ የእናቱ ፡ ስደት ፡ የተመሳሰለ ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ። ራዕ. ፲፪፬—፮ ማቴ. ፪ ፲፫—፳፮ ።

ስለዚህ ፡ ሐዋርያው ፡ ዮሐንስ ፡ ስለ ፡ ዘንዶው ፡ / ዲያብሎስ ፡ ስለ ቤተ ክርስቲያን ፡ ያየው ፡ ራዕይ ፡ አስቀድሞ ፡ ሥዕሉ ፡ በዘንዶው ፡ ሄሮድስ ፡ በተሰደዱት ፡ በሕፃናት ፡ በእናቱ ፡ እግብር ፡ ውሎ ፡ የታየ ፡ ምልክት ፡ ነበር ። ሲሉ ፡ የጻፉ ፡ ይገኛሉ ። (5)

፪፻. በታሪክም ፡ ረገድ ፡ እንደሚከተለው ፡ አገናዝበዉት ፡ እናገኛለን ። መጀመሪያ ፡ ነገር ፡—የሄሮድስ ፡ ጠቅላላ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ፴፯ ፡ ዓመት ፡ እንደሆነ ፡ ገልጸው ፡ በ፴፪ ፡ ዓመተ ፡ መንግሥቱ ፡ ክርስቶስ ፡ ተወለደ ፡ ይላሉ ። ጠቢባን ፡ ሰዎች ፡ ኮከቡን ፡ ያዩበት ፡ ዘመን ፡ ሄሮድስ ፡ ጠይቆአቸው ፡ እንዳስረዱት ፡ ሁሉ ፡ ሄሮድስ ፡ የ፪ ፡ ዓመት ፡ ሕፃናትንና ፡ ከሁለት ፡ ዓመት ፡ በታች ፡ የሆኑትን ፡ ጨቅላዎች ፡ ለማስገደል ፡ መረጃ ፡ አድርጎ ፡ ተጠቅሞበታል ።

ዓመት	ወር	ቀን

ስለዚህም ፡ ጌታ ፡ ኢየሱስ ፡ ሲሰደድ ፪ ዓመት ፡ ሆኖት ፡ እንደነበረ ፡ የሚያስገነዝብ ፡ ነው ። (6) በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የሄሮድስ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ ፴፬ ይሆናል ። ማቴ. ፪ ፡ ፯ ፡ ፲፮ ፡ ፲፯ ።

ዓመት	ወር	ቀን
5		6
12		
30		

እነሆም ፡ ሄሮድስ ፡ በነገሠ ፡ በ፴፯ ፡ ዓመት ፡ የሚወዳት ፡ ሚስቱን ፡ ከአብራኩ ፡ የወጡ ፡ ለመንግሥት ፡ የደረሱ ፡ ሦስት ፡ ልጆቹን ፡ አማቶቹን ፡ የቤተ ፡ ልሔምን ፡ ሕፃናት ፡ ያሳረደባትን ፡ ሕፃናት ፡ እያሱስን ፡ ከእናቱ ፡ ጋር ፡ ያሳደደባትን ፡ ነጋሢን ፡ ቱን ፡ ጥሎ ፡ ሲሞት ፡ ሕፃኑ ፡ ኢየሱስ ፡ እምድረ ፡ ግበፅ ፡ ውስጥ ፡ ሦስት ፡ ዓመት ፡ በስደት ፡ ሲንገላታ ፡ ነበር ። ሄሮድስ ፡ በሞተ ፡ ጊዜ ፡ የእግዚአብሔር ፡ መልአክ ፡ ለዮሴፍ ፡ በሕልም ፡ ተገልጾ ፡ «የሕፃናት ፡ ነፍስ ፡ የሚሹ ፡ ሞቶአልና ፡ ፊደ ፡ ምድረ ፡ እሥራኤል ፡ ተመለስ» ካለበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ እስኪመለስና ፡ አርኬላዎስን ፡ ፈርቶ ፡ ወደ ፡ ናዝሬት ፡ ተገዙ ፡ እስኪገባ ፤ ስድስት ፡ ወር ፡ ይጣጣል ። ማቴ-፲፪ ፡ ፲፱—፳፫ ። ፮ ፡ ዓ-ም-)

ይህ ፡ አቀራረብ ፡ በብዙ ፡ የሊቃውንት ፡ ጽሑፍ ፡ ይገኛል ። ይልቁንም ፡ በጉልህ ፡ ተብራርቶ ፡ ግዕዝ ፡ በግዕዝ ፡ ሆኖ ፡ በተጻፈ ፡ ማር ፡ ዮሐንስ ፡ ሲተረጉም ፡ ባብራራበት ፡ በወንጌል ፡ ማቴዎስ ፡ ሐተታዊ ፡ ተርጓሚ ፡ ጉልህ ፡ ሆኖ ፡ ይታያል ። (3)

፯. መሢሐ ፡ ኢየሱስ ፡ ፲፪ ፡ ዓመት ፡ በሆነው ፡ ጊዜ ፡ ለማርያም ፡ ከዮሴፍ ፡ ለበዐል ፡ ወደ ፡ ኢየሩሳሌም ፡ ሄደ ፡ ዘቤተ ፡ መቅደስም ፡ ከሊቃውንት ፡ ጋር ፡ ተጠያየቀ ፡—(፲፪ ፡ ዓ-ም-) ሉቃ. ፪ ፡ ፵፩—፶፪ ።

፰. ጌታ ፡ ኢየሱስ ፡ በ፴ ፡ ዓመቱ ፡ በዮርዳኖስ ፡ ወንዝ ፡ በዮሐንስ ፡ እጅ ፡ ተመቀና ፡ መሢሐ ፡ ሆኖ ፡ መምጣቱ ፡ ከአባቱና ፡ ከቅዱስ ፡ መንፈሱ ፡ ተመሰከረለት ። ሉቃ-፫ ፡ ፳፫ ።

፱. ከጥምቀቱ ፡ እስከ ፡ ስቅለቱ ፡ ፫ ፡ ዓመት ፡

ግመት	ወር	ቀን
ከ። ወር : አስተማሪ : የሐ-ጀ : ሺ፫ ም-፩ ፣ ፩ ም-፮ ፣ ፬ ም-፲፪ ፣ ፩ ም		
፲. በ፴፫ : ግመት : ከ። ወር : ዓርብ : በአይሁድ : በዐለ : ፋሲካ : በቅዱሳት : መጻሕፍት : በነቢያት : እንደተነገረ : ስለ : ሰው : ልጆች : ቤዛ : ሆኖ : ተሰቅሎ : ሞተ ። ተቀበረም ። ኢሳ-፲፫ ም-፱ ፣ ፳፭ ም ማቴ-፳፯ ፣ ፻-፳	33	3
፲፩. ኢየሱስ : ክርስቶስ : በተተሰቀሉ : በሦስተኛው : ቀን : እሑድ : የሞት : ማሰሪያን : ፈትቶ : ከሙታን : ተለይቶ : ተነሣ ። የሐ. ፳ ፣ ፳፰ ።		3
፲፪. ኢየሱስ : ክርስቶስ : ከሙታን : በተነሣ : በግኛው : ቀን : ወደ : ሰማያት : ዐረገ። ተመልሶም : እስኪመጣ : ድረስ : በአባቱ : ቀኝ : ተቀመጠ : የሐዋ-፩ ፫።		40
፲፫. ባረገ : በ፲ኛው : ቀን : መንፈስ : ቅዱስን : ለሐዋርያትና : ለምዕመናን : አፈሰሰላቸውና : በእግዚአብሔር : ቃል : በሐዋርያት : ስብከት : ቤተ : ክርስቲያን : ተቋቋመች ።		50
፲፬. በ፳፮ : ግመተ : ምህረት : ታላላቆች : ሐዋርያት : ጴጥሮስና : ጳውሎስ : በኔሮን : ቄሣር : ዘመነ : መንግሥት : ሮም : ላይ : ተገደሉ ።	66	
፲፭. በ፳፯ : ዓ. ም. ቅዱስ : ማርቆስ : ወንጌላዊ : እስክንድርያ : ላይ : በሰማዕትነት : ሞተ ።	67	
፲፮. በ፳፬ኛ : ወይም : በሌላ : መንገድ : በ፳፯ኛ : ዓ. ም. የአይሁድ : ቤተ : መቅደስ : በሮም : የጦር : ሠራዊት : አለቃ : በጥጦስ : ተደመሰሰ ። አቄጣጠራችንን : ስለማይመለከት : ሐተታው : ታልፎአል ። ዳን-፱ ፣ ፳፮ ።	74/77	
፲፯. በ፪፻፸፯ : ዓ. ም. የግመተ : ሰማዕታት : ታሪክ : መነሻ : የሆነውን : የዲዮቅልጥያኖስ : አዋጅ : ክርስቲያኖችና : መጻሕፍቶቻቸው : እንዲደመሰሱ : ታወጀ ።	277	
፲፰. በ፫፻፲፯ : ዓ. ም. የኒቅያ : ጉባኤ : ተደረገ ።	317	

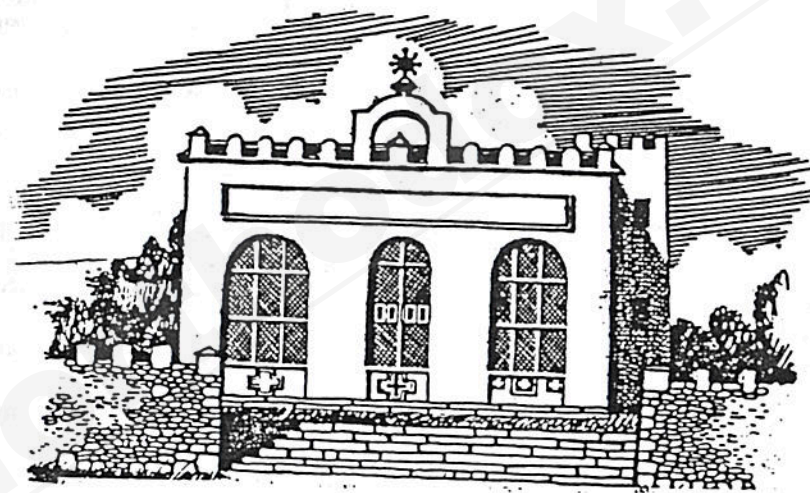
፲፱. ከ፫፻፴—፫፻፴፮ : ዓ. ም. በኢዛና : (አብርሀ) : ዘመነ : መነ : መንግሥት : አቡነ : አትናቴዎስ : ሐዋርያዊ : የእስክንድርያ : ሊቀ : ጳጳሳት : በሆነ : ጊዜ ፤ በአቡነ : ሰላማ : ከሣቴ : ብርሃን : ሐዋርያዊ ነት : የኢትዮጵያ : ቤተ : ክርስቲያን : አክሱም : ላይ : ተቋቋመች ።

339—335

፳. ከ፫፻፴፮—፫፻፶፱ : ዓ. ም. የግዕዝ : አናጋሪ : ፊደል : ተሻሽሎ : ከሰባ : ሊቃናት : የተረገሙትን : ብሉያት : መጻሕፍቱ : እንዲሁም : ሐዲሳት : ከፀርዕ : ቋንቋ : ወደ : ግዕዝ : ተተረገሙ ።

335—350

ከዚህ : ወዲህ : ያለውን : የዘመን : ታሪክ : ዝርዝር : የኢትዮጵያን : ቤተ : ክርስቲያን : ሕይወት : በሚመለከት : ባዘጋጀሁት : በኢትዮጵያ : ቤተ : ክርስቲያን : ታሪክ : ይገኛል ።

ገምዕራፍ ር፩ የሚገኙ ማስረጃ ጥቅሶች

- ፩. ሀ. ኪዳነ፣ ወልድ፣ ክፍሌ፣ መጽሐፈ፣ ሰዋሰው፣ ወግስ፣ ገጽ ፳፻፺፯ ዓ.ም.፣ ፱፣ እዲስ፣ አበባ፣ በአርቲስቲክ፣ ማተሚያ፣ ቤት፣ ታተመ፣ ፲፱፻፵፭፣ ዓ.ም.
- ለ. ተክለ፣ ጸድቅ፣ መኩሪያ፣—የኢትዮጵያ፣ ታሪክ፣ ኑቢያ፣ አክሱም፣ ዛጉዬ፣ ገጽ፣ ፳፻፸፣ ፖራግራ፣ ፪፣ እዲስ፣ አበባ፣ በትንሣኤ፣ ዘጉባኤ፣ ማተሚያ፣ ቤት፣ ታተመ፣ ፲፱፻፶፩፣ ዓ.ም.
- ፪. አትናቲዎስ፣ ሐዋርያዊ፣ ሃይማኖተ፣ አበው፣ ክፍል፣ ፲፩ ም. ር፩ ቁ. ፩፩—፴፯፣ ገጽ፣ ፶፯።
- እዲስ፣ አበባ፣ በትንሣኤ፣ ዘጉባኤ፣ ማተሚያ፣ ታተመ፣ ፲፱፻፷፯፣ ዓ.ም.
- ፫. ማር፣ ዮሐንስ፣ መተርጉም፣ በትርጓሜ፣ ወንጌል፣ ማቴዎስ፣ ምዕራፍ፣ ሁለት፣ ሲያብራራ፣ ማሪ፣ ኤፍሬም፣ ሶርያዊ፣ ወእውሳብዮስ፣ ዘቄሣርያ፣ ይቤሉ፣ እም፣ ልደተ፣ ክርስቶስ፣ እምድገረ፣ ክልኤ፣ ዓመት፣ መጽሐ፣ ሰብአ፣ ሰገል፣ ድሐንስ፣ አፈወርቅ፣ ወቄርሎስ፣ ይቤሉ፣ እምቅድመ፣ ልደተ፣ ክርስቶስ፣ በክልኤ፣ ዓመት፣ ሰብአ፣ ሰገል፣ ርእዩ፣ ኮከብ።
- ማሪ፣ ኤፍሬም፣ ሶርያዊ፣ አወሳብዮስ፣ ዘቄሣርያ፣ ሰብአ፣ ሰገል ክልደተ፣ ክርስቶስ፣ ከሁለት፣ ዓመት፣ በኋላ፣ መጥተዋል፣ ብለዋል። . . . ዮሐንስ፣ አፈወርቅ፣ ቄርሎስም፣ ክልደተ፣ ክርስቶስ፣ ከሁለት፣ አስቀድሞ፣ ሰብአ፣ ሰገል፣ ኮከቡን፣ አዩ፣ ብለዋል፣ በማለት፣ አትቶአል።
- ገጽ ፵፪።
Orient. 735 Brit. MUS
- ፬. ሂዳሊዎስ፣ እንዳንዶቼ፣ እቡሊዲስ፣ ማለቱ፣ ሳይሆን፣ አይቀርም፣ ይላሉ። መጽሐፈ፣ ምሥጢር፣ ዘሂዳሊዎስ፣ በእንተ፣ ክርስቶስ፣ ወበእንተ፣ ሐሳዌ፣ መሢህ።
- ገጽ፣ ፻፹፱—፻፺፩። ተመልከት።—
የኢትዮጵያ፣ ዓመታዊ፣ ታሪክ፣ መጽሔት፣ ፳ኛ. መ. ከሚል፣ ወጥቶአል፣ ፲፱፻፷፫፣ ዓ.ም.
- ፭. ማር፣ ዮሐንስ በትርጓሜ፣ ወንጌል፣ ማቴዎስ፣ ግዕዝ፣ በግዕዝ፣ የተጻፈ፣—ገጽ፣ ፵፫ ፵፪።
Orient. 735 Brit MUS.

፫ኛ ፡ ታላቁ ፡ ክፍል ፡

ምዕራፍ ፡ ፳፭፡

ባሕሪ ፡ ኅሳቡና ፡ አገባቡ ፡

ለጊዜያት፣ ለዘመናት፣ መሥፈሪያ፣ መቁጠሪያ፣ እንዳላቸው፣ የአቄጣጠሩም፣ ስልት፣ እንዴት፣ እንደሆነ፣ አስቀድመን፣ በሐተታ፣ መልክ፣ መጥቀሳችን፣ ይታወሳል። ይሁን፣ እንጂ፣ አጠር፣ አጠር፣ እያደረግን መነሻቸውንና፣ አገባባቸውን፣ በሚቀጥለው፣ ብንገልጽ፣ ስለ፣ ኅሳብ፣ ዘመን፣ አትተን፣ ያቀረብነው፣ መግለጫ፣ ማሰሪያ፣ ያገኛል።

የጊዜያትና፣ የዘመናት፣ መሥፈሪያ፣ መቁጠሪያ፣ የተሰኙ፣ ሰባት፣ መሥፈርታትና፣ ሰባት፣ አዕዋዳት፣ ናቸው። እነዚህም፣ በቅድም፣ ተከተል፣ ቀርበዋል።

፩ኛ. ሰባት፣ መሥፈርታት፣ የሚባሉት፣ የሚከተሉት፣ ናቸው።

፩. ሳድሲት፣	፮. ካልዲት፣
፪. ኃምሲት፣	፯. ኬክሮስ፣
፫. ራብዲት፣	፰. ዕለት፣ ይባላሉ።
፬. ሣልሲት፣	

የሥፍራ፣ አካሄድ፣ እንደሚከተለው፣ ነው።

- ሳድሲት፣ ፳፣ ኃምሲት፣ ናት፣
 ኃምሲት፣ ፳፣ ራብዲት፣ ናት፣
 ራብዲት፣ ፳፣ ሣልሲት፣ ናት፣
 ሣልሲት፣ ፳፣ ካልዲት፣ ናት፣
 ካልዲት፣ ፳፣ ኬክሮስ፣ ናት፣
 ኬክሮስ፣ ፳፣ ስትሞላ፣ ዕለት፣ ይሆናል።

እነሆም፣ ፳፣ ኬክሮስ፣ አንድ፣ ዕለት፣ ነው። ዕለትም፣ የመፃሕፍትና የሌሊት፣ (የቀንና፣ የሌት)፣ አስተጋባኢ፣ (ሰብስቦ፣ የያዘ) ነው።

በሌላም፣ አገላለጽ፣—አንድ፣ ኬክሮስ፣ ፳፣ ካልዲት፣ ማለት፣ ነው።
 አንድ፣ ካልዲት፣ ፳፣ ሣልሲት፣ ማለት፣ ነው።
 አንድ፣ ሣልሲት፣ ፳፣ ራብዲት፣ ማለት፣ ነው።
 አንድ፣ ራብዲት፣ ፳፣ ኃምሲት፣ ማለት፣ ነው።
 አንድ፣ ኃምሲት፣ ፳፣ ሳድሲት፣ ማለት፣ ነው።

እንመለከታለን ።

60 ኬክሮስ፣ ጽፎ፣ ሰዓት፣ ነው፣ ጽፎ፣ ሰዓትም፣ የቀንና፣ የሌሊት፣ አስተጋባኢ /ሰብስቦ፣ የየያዘ /ነው ።

- ፩ ሰዓት $2\frac{1}{2}$ ኬክሮስ /2 ኬክሮስ ከ30 ካልዲት/ ።
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 = 150$ /መቶ ሃምሳ /ካልዲት ።
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 \times 60 = 9000$ /ዘጠኝ ሺሕ /ሣልሲት ።
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 \times 60 \times 60 = 540,000$ አምስት መቶ አርባ ሺሕ /ራብዲት
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 \times 60 \times 60 \times 60 = 32,400,000$ ሠላሳ፣ ሁለት፣ ሚሊዮን፣ አራት፣ መቶ፣ ሺሕ /ኃምሲት ።
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 \times 60 \times 60 \times 60 \times 60 = 1,944,000,000$ /1 ቢሊዮን፣ ዘጠኝ፣ መቶ፣ አርባ፣ አራት፣ ሚሊዮን /ሳድሲት ።

- ፪ ደቂቃ $2\frac{1}{2}$ ካልዲት ፣ /2ካልዲት ፣ ከ30 ፣ ሣልሲት/
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 = 150$ ፣ /መቶ ፣ ሃምሳ ፣ /ሣልሲት ።
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 \times 60 = 9,000$ /ዘጠኝ፣ ሺሕ/ ፣ ራብዲት ።
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 \times 60 \times 60 = 540,000$ ፣ አምስት ፣ መቶ ፣ አርባ፣ ሺሕ/ ኃምሲት ።
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 \times 60 \times 60 \times 60 = 32,400,000$ /ሠላሳ፣ ሁለት፣ ሚሊዮን፣ አራት፣ መቶ ፣ ሺሕ /ሳድሲት ።

- ፫ ሰከንድ $2\frac{1}{2}$ ሣልሲት ።
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 = 150$ /መቶ፣ ሃምሳ/ ፣ ራብዲት ።
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 \times 60 = 9,000$ /ዘጠኝ ሺሕ/ ኃምሲት ፣
- ” $2\frac{1}{2} \times 60 \times 60 \times 60 = 540,000$ /አምስት ፣ መቶ ፣ አርባ ፣ ሺሕ/ ሳድሲት ።
- ” 5.4×10^5 ሳድሲት ።

እነሆም፣ ከዚህ፣ በላይ፣ የገለጽነው፣ እጅግ፣ በጣም ፣ ድቁቅ ፣ የሆነ፣ ጊዜን ነው ።

ይህን፣ ድቁቅ፣ ደቃውቅ ፣ ስለ ፣ ዕቀበት፣ መፀዋዊ፣ የሚቁጣጠሩ፣ የጎሳ በ ፣ አቀድ ፣ ተጠባባቂዎች፣ ፋሌካውያን ፣ ይጠቀሙበታል ።

እንግዲህ፣ ከዚህች፣ ከመጨረሻይቱ፣ ድቁቅ ፣ ተነሥቶ፣ ነው ፣ ጽው ፣ ኬክሮስ ፣ አንድ ፣ ዕለት ፣ ሊሆን ፣ የቻለ። ጽው፣ ኬክሮስ፣ ጽፎ፣ ሰዓት ፣ ለመሆኑ፣ እላይ ፣ ተገልጾአል ፣ ጭው፣ ኬክሮስ ፣ ወይም ፣ ፲፪ ፣ ሰዓት፣ የቀን፣ ጭው፣ ኬክሮስ፣ ወይም ፣ ፲፪ ፣ ሰዓት ፣ የሌሊት ፣ ጊዜን ፣ ይመጣባሉ ።

በኢትዮጵያውያንና ፣ በግብፆች በሕዝብ ፣ እሥራኤል ፣ በመጽሐፍ ፣ ቅዱስ ፣ ቀን ፣ የፀሐይ ፣ ብርሃን ፣ ያለበት ፣ ክፍል ፣ ሆኖ ፣ ሌሊት ፣ የሚባለው ፣ ደግሞ ፣ የፀሐይ ፣ ብርሃን ፣ የሌለበት ፣ ክፍል ፣ ነው ። ዘፍጥ. ፩ ፣ ፲፭ ።

የተጠቀሱት ፣ ሕዝቦችና ፣ ተመሳሳይነታቸው ፣ የቀንና የሌሊት ፣ ምግብና ፣ በተባለው ፣ የሥፍራ ፣ ሰዓት ፣ ሕጋቸው ፣ ይህን ፣ ሲከተሉ ፣ ኖረዋል ። ጌታም በወንጌል፡— “ቀኑ ፣ እሥራ ፣ ሁለት ፣ ሰዓት ፣ እይደለምን? ፣ በቀን ፣ የሚመላለስ ፣ የዚህን ፣ ዓለም ፣ ብርሃን ፣ ያያልና ፣ እይሰናከልም ፣ በሌሊት ፣ የሚመላለስ ፣ ግን ፣ በእርሱ ፣ ብርሃን ፣ ስለሌለ ፣ ይሰናከላል ።” በማለቱ ፣ ይታወቃል ። ዮሐንስ፣ ፲፩ ፣ ፱ ፣ ፲ ፣ ማቴ. ፳ ፣ ፪— ፲፪ ። ም. ፳፯ ፣ ፩ ፣ ፵፮ ፣ ፶፯ ።

እንዲሁም ፣ የዕለት ፣ መነሻ ፣ ጊዜን ፣ ማታ ፣ ያደርጋሉ። ይህም ፣ «ከማታ፣ እስከ ፣ ማታ፣ ድረስ» ፣ ተብሎ ፣ በአራት ፣ ሕግ ፣ መታወጁ ፣ የሚታወስነው ። ዘሌዋ. ፳፫ ፣ ፴፪ ።

ዘዐረ፡ ሰጸ፡ ጸ—፲፡ ፲፰፡ ጸ፱ ። ዘጉል - ጽ፡ ፲፭፡ ፲፮ ። ነር - ማ፩፡ ማ፭ ።
መገ- ጸ፻፫/ጸ፻፬/ጸ፻፫ ።

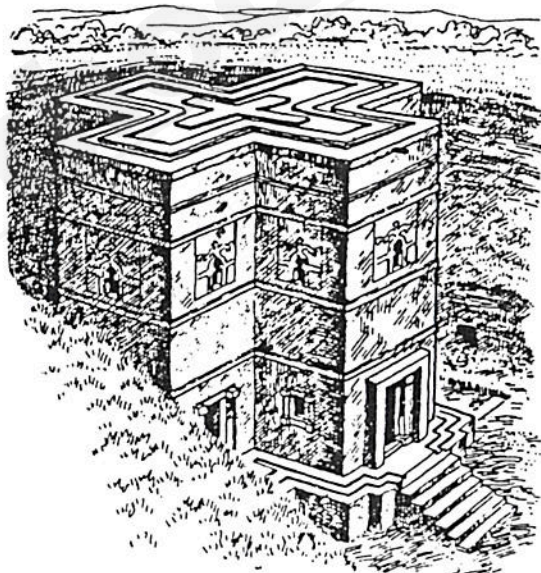
ይህ ፡ እንግዲህ ፡ አሁንም ፡ አቲዮጵያ ፡ የምትመራበት የመሥራሪያ
አካሄድ ፡ ነው ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ከዓለም ፡ ሕዝቦች ፡ ጥንታውያን ፡ አባቶቻቸው ፡
ወይም ፡ የኅሳብዘመን ፡ ሊቃውንቶቻቸው ፡ የተመሩበት ፡ ልዩልዩነጥብ ፡
ስለነበረ ፤ በዚያ ፡ ተመርተው ፡ የዕለት ፡ መነሻ ፡ ጊዜን ፤ በነግህ ፡ ፀሐይ ፡
በምትወጣበት ፡ ጊዜ ፡ የሚጀምሩ ፡ ገሚሶቹም ፡ እኩል ፡ ሌሊት ፡ የዕ
ለትን ፡ መነሻ ፡ የሚያደርጉ ፡ መኖራቸው ፡ በታሪክ ፡ የተመዘገበው (2)

ይልቁንም ፡ ከክርስትና ፡ ዘመን ፡ በፊት ፡ የመገብተ ፡ ከዋክብትን ፡
አንጓዝ ፡ ወይም ፡ አካሄድ ፡ የመተረብ ፡ ፍልስፍናን ፡ ይዘው ፡ የተነሡ ፡
ክፍሎች ፡ ዕለቱን ፡ ከቀትር ፡ ማለት ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሰዓት ፡ አቋጣጠር ፡
ቦስድስት ፡ ሰዓት ፡ ይጀምራሉ።(3) ይህም ሊቁ ፡ አቡሻክር ፡ እንደገለጸው ፡
“እስመ ኅሳብ ከዋክብት ፡ ይትሟጠን ፡ በመንፈቅ ፡ መዓልት—” ከዋክ
ብትን ፡ የመቋጣጠር ፡ አሳብ ፡ ከቀትር ፡ (የቀን ፡ አጋማሽ) ይመሠረታልና
የዕለቱን ፡ መነሻ ፡ ይህን ፡ እልባት ፡ ወይም ፡ ነጥብ በማድረጋቸው መሆኑ ፡
ይታያል ። (4)

“ወሰብአ ፡ ተዛውገኑ እለ ፡ ይትወቀቡ ፡ ኅሳብ ፡ ፈለክ ፡ ይጭኑ ፡ እ
ምንፈቅ ፡ መዓልት ፡ እስክ ፡ ከማሁ ፡ በካልዕት ፡ ዕለት ፡ ሶበ ፡ ይከውን ፡ ፀ
ሐይ ፡ ውስተ ፡ ትእምርተ ፡ ዕሪና ፡ ዘውእቱ ፡ ፈለክ— (የተቀራረበ ፡ ግን
ኾነት ፡ ያላቸውና ፡ የፈለክን ፡ (የጣፈርን) ሥርዓተ ፡ ኅሳብ ፡ የሚጠባበቁ
ክፍሎች ፡ የዕለት ፡ መነሻን ፡ በቀን ፡ እኩሌታ ፡ (በቀትር) ፡ ይጀምራሉ ።
በሁለተኛውም ፡ ቀን ፡ እንደዚህ ፡ ያደርጋሉ ። አድማስና ፡ አድማስን ፡
እኩል ፡ አድርጎ ፡ በሚያሳይ ፡ ምልክት ፡ የፀሐይን ፡ ሁናቴ ፡ በመጠበቅ ፡
ነው” ብሏል ። 5

ይህም ፡ በምዕራባውያን ፡ ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ አካሄድ ፡ የሚገባኝ ፡ ይሆና
ናል ። ወይም ፡ ኅሳብ ፡ ዘመናቸው ፡ ከመነሻው ፡ በዚህ ፡ ላይ የተመሠረተ ፡
አይመስልምን ?

፩. የቅዱስ ጊዮርጊስ ቤተ ክርስቲያን ሳሊባ

ለምሳሌ ፡ በሥፍራ ፡ ሰዓት ፡ ይሁታና ፡ በዕለት ፡ አጀማመር ፡ ባለው ፡
 ልዩነት ፡ የሌሎችን ፡ ክፍሎች ፡ አቁይተን ፡ በኢትዮጵያና ፡ በምዕራባው
 ያን ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ተጥሎ ፡ በሚገኝ ፡ ሠንጠረዥ ፡ አቅርቦናልና ፡
 መመልከቱ ፡ ይጠቅም ፡ ይሆናል ።

	የኢትዮጵያዊ ፡ የሰዓት ፡ አመዳደብ	የምዕራባዊ ፡ የሰዓትና ፡ የዕ ለት፡አመዳደብ	የኢትዮጵያዊ የሰዓት አመዳደብ	ምዕ. የሰዓት አመዳደብ
ሰርክ ፡ ማታ ፡ ምሽት ፡	1 ፡ ሰዓት	7 ሰዓት ፡	1 ሰዓት ጧት	7 ሰዓት
	2 " "	8 " "	2 " "	8 " "
	3 " "	9 " "	3 " "	9 " "
	4 " "	10 " "	4 " "	10 " "
	5 " "	11 " "	5 " "	11 " "
መንፈቅ ፡ ሌሊት፡(ውድቅት)	6 ሰዓት ፡	12 " "	6 ሰዓ. ቀትር	12 " "
	7 " "	1 " "	7 " "	1 " "
	8 " "	2 " "	8 " "	2 " "
	9 " "	3 " "	9 " "	3 " "
	10 " "	4 " "	10 " "	4 " "
	11 " "	5 " "	11 " "	5 " "
ጎህ ፡ ከፈተ ፡ ነግሠ ፡ ጧት ፡	12 " "	6 " "	12 " ምሽት	6 " "

(ነጋ ፡ ጥዋት ፡ ሆነ)

(ሰርክ፡ማታ ፡)

ሰባቱ ፡ መሥሪርታት ፡ ስለተባሉት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በቀረበው ፡ ገለ
 ጸ ፡ ተመልክተናል ። አሁን ፡ ሰባቱ ፡ አዕዋዳት ፡ ስለተባሉት ፡ እንደሚከ
 ተለው ፡ እንናገራለን ።

አዕዋዳት ፡ ማለት ፡ እንደ ፡ ቃልባት ፡ ዙሪያ ፡ ገጠም ፡ እየሆኑ ፡ የሚ
 ታዩ ፡ የጊዜያት ፡ ደንጋጊዎች ፡ ናቸው ።

፪ኛ ፡ ሰባት ፡ አዕዋዳት ፡ የሚባሉ ፡ እነዚህ ፡ ናቸው ።

- ፩. ዐውደ ፡ ዕለት ፡ ፮. ዐውደ ፡ ዐበቅቲ ፡
- ፪. ዐውደ ፡ ወርኅ ፯. ዐውደ ፡ ማኅተም ፡
- ፫. ዐውደ ፡ ዓመት ፡ ፱. ዐውደ ፡ ቀመር ፡ ናቸው ።
- ፬. ዐውደ ፡ ፀሐይ ፡

፩ኛ. ዐውደ፡ ዕለት፡ — ከአሁኑ እስከ ቅዳሜ፡ ያሉ፡ ሰባት፡ ዕለታት፡ ናቸው። እነዚህ፡ አውራገን፡ (ወሮችን) ለማስገኘት፡ በዚህ፡ አቋም፡ ሲ፣ ላለሱ፡ ይኖራሉ።

፪ኛ. ዐውደ፡ ወርጎ(ወር)፡ ዘወትር፡ በፀሐያዊ፡ ቀን፡ ሠላሳ፡ ሠላሳ፡ እየሆኑ፡ በጨረቃ፡ ግን፡ አንድ፡ ጊዜ፡ ሠላሳ፡ በሁለተኛው፡ ሃያ፡ ዘጠኝ፡ በመሆን፡ እየተፈራረቁ፡ ዓመታትን፡ ለማስገኘት፡ በዚህ፡ አቋም፡ ሲ፣ ላለሱ፡ የሚገኙበት፡ ነው።

፫ኛ. ዐውደ፡ ዓመት፡ — በፀሐያዊ፡ ቀን፡ አቋጣጠር፡ ፫፻፳፮፡ ከሩብ፡ በጨረቃ፡ ግን፡ ፫፻፶፬፡ እየሆኑ፡ የዓመትን፡ ሙሉ፡ ዑደት፡ (ዙር) የሚያስገኝ፡ ነው።

ማስገንዘቢያ፡— እነዚህ፡ ከላይ፡ የዘረዘርናቸው፡ ሦስቱ፡ በዕለት ይቆጠራሉ። ከዚህ፡ በታች፡ የምንዘረዝራቸው፡ አራቱን፡ ግን፡ በዓመት ነው፡ የሚቆጠሩ።

፬ኛ. ዐውደ፡ ፀሐይ፡— ሃያ፡ ስምንት፡ ዓመት፡ ነው። በዚህም ዕለትና፡ ወንጌላዊ፡ ይገኙበታል። ዕለቱ፡ ረቡዕ፡ ሆኖ፡ ስለሚገኝ፤ “ዕለት፡ በትእዛዝህ፡ ይቆማል” ተብሎ፡ የተነገረውን፡ አብነታዊ፡ ጥቅስ፡ ይገሠብታል። በፀሐይም፡ ብርሃን፡ ወንጌላዊውን፡ አስመልክተው፡ “እናንተ፡ የዓለም፡ ብርሃን፡ ናችሁ” የሚለውን፡ በማገናዘብ፡ መምህራን፡ ይኖራሉ። መዝ- ፻፲፰/፻፲፱/፲፩። ማቴ- ፮፡ ፲፬።

(ዐውደ፡ ፀሐይ፡ ቁጥር፡ ፳፮፡ በመሆኑ፡ አራት፡ ጊዜ፡ ሰባት፡ እየሆኑ፡ እለሚገኝ፤ ለዓመተ፡ ወንጌላውያን፡ መሠረታዊ፡ መጠባበቂያ፡ ከመሆኑም፡ በላይ፤ በዐውደ፡ ዓመት፡ ባሉት፡ ዕለታቸውም፡ በክፍለ፡ ዘመናትና፡ በድቁቅ፡ መሥፈርታቸውም፡ ቁጥጥር፡ ሰፊ፡ በታ፡ የያዘ፡ መሆኑ፡ ይታወቃል።—

፭ኛ. ዐውደ፡ ዐበቅቴ፡— አሥራ፡ ዘጠኝ፡ ዓመት፡ ነው። በዚህ፡ ፀሐይና፡ ጨረቃ፡ ጉዳዮቻቸውን፡ እየፈጸሙ፡ በቀዳሚ፡ ጥንተ፡ ጥንት፡ ተራከቡ፡ (መገናኘት)፡ የሚያደርጉበት፡ መሆኑን፡ የጎሳበ፡ ዘመን፡ የቂምህራን፡ ይገልጻሉ።

፮ኛ. ዐውደ፡ ማኅተም፡— ሰባ፡ ስድስት፡ ዓመት፡ ነው። በዚህም፡ ዐበቅቴና፡ ወንጌላዊ፡ ይገኙበታል። ዐበቅቴው፡ አሥራ፡ ስምንት ወንጌላዊው፡ የሐንስ፡ ናቸው። ማኅተም፡ መባሉ፡ ዐበቅቴው፡ ለዐበቅቴው፡ ወንጌላዊው፡ ለወንጌላውያን፡ ፍጻሜ፡ ናቸውና፤ በዚህ መሠረት፡ ነው።

፯ኛ. ዐውደ፡ ቀመር፡— ዐውደ፡ ቀመር፡ ወይም፡ ዐቢይ፡ ቀመር፡ (በርዩድ) አምስት፡ መቶ፡ ሠላሳ፡ ሁለት፡ ዓመት፡ ነው። በዚህም፡ ዕለትና፡ ወንጌላዊ፡ ዐበቅቴም፡ ይገኙበታል። ዐበቅቴው፡ አሥራ፡ ስምንት፡ ነው። ወንጌላዊውም፡ የሐንስ፡ ነው። ዕለቱም፡ ሰኞ፡ ነው። ዕለቱም፡ ሰኞ፡ ሲሆን፡ ወደ፡ ፊት፡ ማክሰኞ፡ የሚል፡ ነው። ወንጌላዊው፡ የሐንስ፡ ሲሆን፡ ወደፊት፡ ማቴዎስ፡ የሚል፡ መሆኑን፡ አይዘነጋም።

ዐውደ፡ ቀመር፡ በቤተ፡ ክርስቲያን፡ የጎሳበ፡ ዘመን፡ ሊቃውንት፡ ዘንድ፡ በ፳፻፴፪፡ ዓመት፡ ውስጥ፡ በሕርግራግ፡ (በሰንጠረዥ፡ አቀማመጥ) የሚገኙ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ምድቦች፡ አጽዋማት፡ ቢሆኑ፡ በዐላት፡ ወይም፡ ሠርቀ፡ ሌሊት፡ ቢሆን፡ የጨረቃ፡ አወጣጥ፡ የሰንበታት፡ ክፍሎች ቢሆኑ፤ ሱባዔያት፡ ወይም፡ ዐውደ፡ ፀሐይ፡ ቢሉ፡ ዐውደ፡ ማኅተም ሁሉ፡ ተጠቃልሎበት፡ ይገኛል።

ስለዚህ፡ በአንድ፡ ዐቢይ፡ ቀመር፡ ያለው፡ ንዝ፡ ሁሉ፡ በሌላው ተከታይ፡ ዐቢይ፡ ቀመር፡ ያለመለወጥ፡ ይገኛል። የጎሳብን፡ ሥርዓት፡ ለማወቅ፡ የአንዱን፡ ዐቢይ፡ ቀመር፡ ይዘታን፡ አጠናቆ፡ የዘመን፡ ቁጥር ወደተጀመረበት፡ መነሻ፡ ቢሄዱ፤ ወይም፡ ወደፊት፡ በሚገኘው፡ የዘመን ቁጥር፡ ቢራመዱ፡ መሪ፡ ይሆናል” ተብሎ፡ ይነገራል። (6)

በቤተ፡ ክርስቲያን፡ የጎሳበ፡ ዘመን፡ ሊቃውንት፡ ዘንድ፡ ስለ፡ ዐውደ፡ ቀመር፡ (ዐቢይ፡ ቀመር) አቋም፡ እንደዚህ፡ ባለው፡ አቋም፡ የሚነገር፡ ሲሆን፤ በፋሌካውያን፡ የአሳበ፡ ዘመን፡ አቋጣጠር፡ ደግሞ፡ የሕገተፈጥሮ፡ ለውጥንም፡ የሚያሳይ፡ ምልክት፡ እንደሚሰጥ፡ ይታሰብበታል። ይህንም፡ በቦታው፡ አጭር፡ መግለጫ፡ እንሰጥበታለን።

እነሆም፡ የሰባቱ፡ መሥፈርታትና፡ የሰባቱ፡ አዕዋዳት፡ ምንነት፡ በአጠቃላይ፡ ተመልክትን። ነገር፡ ግን፡ በዝርዝር፡ መግለጽና፡ አሥራ፡ ላይ፡ የሚውሉበትን፡ ሁኔታ፡ ማስረዳቱ፡ የሚከፋ፡ አይደለምና፤ ከዚህ፡ ቀጥለን፡ እንተነትናቸዋለን።

በምዕራፍ ርጅ፣ የሚገኙ ማስረጃዎች

1. ከክርስቲያን የተባለ ምንድን ነው ቢሉ? ክፍል I መሰላል ሰርከን ነው ይላሉ ምን ይሆናል ቢሉ? ሰዓት ይቁጠርበታል ማለት ከንትሮስ የተባለ ምሕዋረ ፀሐይ ነው ከንትሮስ ምሕዋረ ወርሳ ወከዋክብት ይትበሀል ማለት

CORONOLOGICAL.

ገጽ ር፣ ዓምድ ር፣ ር፣ ር Orient. 816. M. B.

2. «ወወረብስ ወአይሁድ ወብዙኃን ለምሕራብ ክርስቲያን ወዘተወውቁ ለምሳ ሰርከን ሕግ ይዌጥኑ በዕርበተ ፀሐይ ወይራስዩ ፍጻሜሁ በዐረቦታ ዳግሙ— ዐረብና፣ አይሁድ ብዙዎቹም ከአሕዛብ ክርስቲያን ወገኖች የታወቁ የሕግ ሰዎችም (ሠራዕያን ሕግ) ዕለቱን ፀሐይ (ፀሐይ ስትጠልቅ) ጀምረው ዳግመኛም በዕርበተ ፀሐይ ይፈጽማሉ ማለት»

አቡሻክር ለንቀጽ ር፣ ገጽ ር፣ ዓምድ ር ማለት
Orient. 812 Brit. MUS.

3. ወአገራዊ ወክፍል ለምክርስቲያን ይዌጥኑ በሥርቀተ ፀሐይ ወይራስዩ በሥርቀታ ዳግሙ ማለት

አጀምሮ ከክርስቲያንም ተከፍለው ዕለቱን ፀሐይ በምትወጣበት ጊዜ ጀምረው ዳግመኛም በምትወጣበት ጊዜ ይፈጽማሉ ማለት

አቡሻክር መጀመሪያው ለንቀጽ ገጽ ር፣ ር ማለት
Orient. 812 Brit. MUS.

4. ለሰዓት የለም ሐሳብ ከዋክብት ይቤሉ ለሰዓት ጉልቶ ለምጥንተ ተሀውኮ ከዋክብት ለምቀዳሚ ነጠብጣብ... ይቤሉ ከመውላቱ ዕልቅ በከሄኒት ለምገብ መዳልወ ከዋክብት ይቤ ለርስጣጣሊስ ማለት

ገላበ ከዋክብትን የሚያውቁ ገን ቁጥር መጀመር ያለበት ከከዋክብት መታወክ (መነዋወጥ ወይም ለዚህ) መነሻ ነው ይኸውም ከሐመል ኮከብ ከመጀመሪያው ነጥብ (ነጠብጣብ) ነው ይላሉ— — — ለርሱም ለርስጣጣሊስ ለንዳለ በከዋክብት መመዘኛ (በለርስጣጣሊስ) ተገልጾ የሚታወቅ ነው ብለዋል ማለት ተነገረ ማለት

ጊዮርጊስ ወልደ ዓሚድ “ነገር በእንተ ጥያቄ ለዝግግ” በሚል ክፍል ገጽ ር፣ ር፣ ር ማለት
Orient. 814. Brit. MUS.

ራ አቡሻክር ገጽ ር፣ ር፣ ዓምድ ር ማለት
Orient. 812. Brit. MUS.

ራ አቡሻክር ለንቀጽ ቀዳማዊ ገጽ ር፣ ዓምድ ር ማለት
Orient. 812 Brit. MUS.

ራ “ወዓመታቲሁ ለአሐዱ ቀመር ኃምስቱ ምእት ሠላሳ ወክልዱት ወክሉ ሥርዓተ ሐሳብ ዘሀሉ ውስተ አሐቲ ቀመር ከጣሁ ይከውን በአሠርቱ ወሠለስ ቱ ለቅማራት ዘእውቶሙሰሳ ምእት ወተሰቦቱ ምእት ለሠርቱ ወሰብዐቱ በጎልጫ ዓመታት — — — ወለዛቲ ቀመር አሐቲ እንተ ተጽሕፈት በሥርዓተ ሐሳባቲ ጎትወሰደክ ጎበ ዘፈቀድክ ወትሠይማ ውስተ አሐቲ ለምሕቅማራት እንተ ጎሠሥክ ወእምዝ ትረከብ በቅዳሚ ማእከለ ሕርግራግ ኩሉ ዘፈቀድክ ማለት

የአንዱም ቀመር ዓመታት ር፣ ር፣ ር ነው በአንዲት ቀመር የሚገኝ ሥርዓተ ሐሳብ ሁሉ በአሥራ ሦስት ለቅማራት ይኸውም በ፳፻፱፻፺፯ የዓመታት ቁጥር ለንዲሁ ይሆናል — — ይህችም የተጻፈችው ለንዲ ቀመር በሥርዓተ ጎሳቦችዋ ወደ ወደድክው ትወስድሃለች ለቅመሮች በአንድ በምትፈልጋት ቀመርም ትመድ ባታለህ ከዚያም በኋላም የምትፈልገውን በሕርግራግ መካከል ያለውን ታገኛለህ ሲል ይጽፋል ማለት

ስሙን ያልገለጸ ኢትዮጵያዊ ደራሲ ማለት
CORONOLOGICAL ETHIOPIC ገጽ ር
Orient. 816. Brit. MUS.

ምዕራፍ ፡ ፳፮ ፡

፩. ዐውደ ፡ ዕለታት ።

ዐውደ ፡ ዕለታት ፡ ከእሑድ ፡ እስከ ፡ ቅዳሜ ፡ ያሉት ፡ ሰባት ፡ ዕለታት ያሉበት ፡ ሲሆን ፤ እነዚህ ፡ ሰባት ፡ ዕለታት ፡ ለአውራገና ፡ (ለወሮች) ለዓመታት ፡ መሠረት፡መሆናቸውን ፡ ከዚህ ፡ አስቀድመን ፡ መግለጻችን ፡ ይታወሳል ።

ዐውደ ፡ ዕለታት ፡ ከጥንት ፡ ከሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ታሪክ ፡ ጀምሮ ፡ በሰባት ፡ ዕለታት ፡ ስምና ፡ መደብ ፡ ቀመር ፡ ሆኖ ፡ እናገኘዋለን ። ዘፍጥ-፪ ፡ ፪ ። ዘፀአ- ፳ ፡ ፲፩ ።

ሰባቱ ፡ ዕለታት ፡ የሚከተሉት ፡ ናቸው ። የአጠራራቸው ፡ መነሻ ፡ ከግዕዝ ፡ በመሆኑ ፡ በግዕዝና ፡ በእማርኛ ፡ ተጽፏል ።

ግዕዝ	እማርኛ
፩- እሑድ ፡	እሑድ ።
፪- ሰኑይ ፡	ሰኞ ፡
፫- ሠሉስ ፡	ማክሰኞ ፡
፬- ረቡዕ ፡	ረቡዕ ፡
፭- ሐሙስ ፡	ሐሙስ ፡
፮- ዓርብ ፡	ዓርብ ፡
፯- ቀዳም ፡	ቅዳሜ ፡ ናቸው ።

እነሆም ፡ እነዚህ ፡ በዚህ ፡ መደባቸው ፡ እየተመላለሱ ፡ ወራትንና ፡ ክፍለ ፡ ዘመናትን ፡ ዐውደ ፡ ዓመትን ፡ ያስገኛሉ ።

ወራት ፡

ወራቱ ፡ በፀሐይዊ ፡ ዕለት ፡ ተቀምጠው ፡ በ፱ ፡ በ፱ ፡ እየሆኑ ፡ አሥራ ሁለት ፡ ወራት ፡ ሲሆኑ ፡ አምስት ፡ ቀን ፡ ከሩብ ፡ ደግሞ ፡ “ጳጉሜን” ተብላ ፡ ትጠራለች ። ይህ ፡ አቀማመር ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የምትጠቀምበት ፡ ሲሆን ፡ “ዓመተ ፡ ኖሃ” በሚል ፡ ዘይቤ ፡ ሲነገርለት ፡ የቂየ የኢትዮጵያ ፡ የምስር ጥንታዊ ፡ ባህል ፡ መሆኑን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ አትተን ፡ ገልጸናል ። ዘፍጥ- ፮ ፡ ፳፬ ። ም- ፳ ፡ ፫ ። አቡሻ- (1)

የአሥራ ፡ ሁለት ፡ ወራት ፡ ስም ፡ ዝርዝር ።

፩. መስከረም	፱	፳	ጥር	፱	፱	ግንቦት	፱
፪. ጥቅምት	፱	፳	የካቲት	፱	፲	ሰኔ	፱
፫. ጎዳር	፱	፳	መጋቢት	፱	፲፩	ሐምሌ	፱
፬. ታኅሣሥ	፱	፳	ሚያዝያ	፱	፲፪	ነሐሴ	፱

ጳጉሜን ፡ (ተረፍ) ፳ ፡ ቀን ፡ ¼

ይህም ፡ የወራት ፡ አቆጣጠር ፡ ከምዕራባውያን ፡ አቆጣጠር ፡ የተለየ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ነው ። የዚህም ፡ ምክንያት ፡ በኢትዮጵያ ፡ አቆጣጠር ፡ ፲፪ቱ ፡ ወራት ፡ በ፱ ፡ በ፱ ፡ ቀን ፡ ተመድበው ፡ ትርፉ ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ ሆኖ ፡ ጳጉሜን ፡ ስለሚባል ፡ ነው ። (2)

የኢትዮጵያና ፡ የምዕራባውያን ፡ ወራት ፡ ልዩነታቸውን ፡ ለመረዳት ፡ ይህ ፡ መጽሐፍ ከተጻፈበት ፡ ዘመን ፡ በኢትዮጵያ ፡ አቆጣጠር ፡ የ፲፱፻፸፩ ፡ ዓ. ም. የዘመን ፡ ሉቃስ ፡ ወንጌላዊን ፡ ከኤርፓውያን ፡ ፲፱፻፸፭ ፡ ዓ. ም. አንጻራን ፡ አቅርቦናል ።

የኢትዮጵያ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ፲፱፻፸፩ ፡	የኢት ፡ ወር ፡	የምዕራባውያን ፡ ዓ. ም. ፡ 1978 ወራት ፡
ወንጌላዊ ፡ ሉቃስ፡መስከረም	፩	.. September 11
ጥቅምት	፩	.. October 11
ጎዳር	፩	.. November 10
ታኅሣሥ	፩	.. December 10
ጥር	፩	1979 January 9
የካቲት	፩	.. February 8
መጋቢት	፩	.. March 10
ሚያዝያ	፩	.. April 9
ግንቦት	፩	.. May 9
ሰኔ	፩	.. June 8
ሐምሌ	፩	.. July 8
ነሐሴ	፩	.. August 7
ጳጉሜን	፩	.. September 6

ዐውደ ዓመት

ዐውደ ግመት፣ (የዓመት፣ ሙሉ፣ ዙር)፣ በዐውደ-ዕለታትና፣ በሱባዔ
ዐውደ፣ ዕለታት፣ በክፍለ ስመናት፣ አቋም፣ ላይ፣ ተመሥርቶአል ።

ሱባዔ፣ ዕለታት፣

የዓመቱ ዐውደ ዕለታት አምሳ ሁለት ናቸው ። ይህም የሚያሳየው
መጀመሪያ፣ የሳምንት፣ ዕለታት፣ ሰባት፣ እንደመሆናቸው፣ መጠን፣ በአንድ
ዓመት፣ ውስጥ ፣ ሟገ፣ ጊዜ ፣ እየተመላለሱ ፣ ስለሚገኙ ፣ ሟገ፣ ሱባዔ፣ ዕለታት፣ ይባላሉና ፣ ነው ።

ሟገ፣ ሱባዔ፣ ዕለታት፣ ከሱባዔነት፣ አቋም፣ ወደ ዕለታት፣ ገርገር፣ ሲተነተኑ፣ ሟገ፣ ሱባዔ፣ ዕለታትን ፣ በሰባት፣ ማባዛት፣ ነው ። (52x7 = 364)
አምሳ፣ ሁለት፣ ሱባዔ፣ ዕለታት፣ በሰባት፣ ሲባዛ፣ ፫፻፷፬ ቀን ይሆናል ።

እነሆም ፣ እዚህ ፣ ላይ ፣ የዕለታት፣ ሱባዔ ፣ ስፍራ፣ ይዘ፣ መገኘቱን፣ በማየት፣ የኢትዮጵያ፣ ጠቅላላ፣ ባሕር፣ ገሳብ፣ ከአይሁድ ፣ እንደመጣና፣ የሟገ-ሱባዔ፣ ዕለታት፣ ቁጥርም፣ ያለ፣ ሠግር፣ ፍጹም ፣ ዐውደ-ዓመት፣ እንደተሟላ፣ አድርገው፣ የሚያስቡ ፣ መኖራቸው፣ ከዚህ ፣ በፊት ፣ እንደገለጽን ፣ የሚታወስ ፣ ነው ። በዚህ ፣ ጽሑፍ ፣ ገጽ ፣ ፲፪ ፣ ይገኛል ።

ክፍለ ስመናት፣

ከሃምሳ ፣ ሁለት ፣ ሱባዔ ፣ ዕለታት ፣ ተባዝቶ ፣ የተገኘ ፣ ፫፻፷፬ ፣ ቀን ወደ አራት ፣ ቢከፈል ፣ አራት ክፍለ ስመናትን ያስገኘ ፣ መሆኑ ይታያል ። ይኸውም ፣ ሲከፈል ፣ (364:4=91) ዘጠና ፣ አንድ ፣ ዘጠና ፣ አንድ ፣ ሆኖ ፣ ለአራት ክፍለ ስመናት ፣ ሟገ ፣ ሟገ ፣ ቀን ፣ ደርሶአቸው ይገኛል ።

ክፍለ ስመናቱ ፣ የሚከተሉት ፣ ናቸው ።

- ፩. ከመስከረም ፣ ጳጳጽ ፣ እስከ ፣ ታኅሣሥ ፣ ጳጳጽ ፣ ዘመነ ፣ መፀው ፣ (ጥቢ) ሆኖ ፣ ሟገ ፣ ቀን ፣ ይይዛል ።
- ፪. ከታኅሣሥ ፣ ጳጳጽ ፣ እስከ ፣ መጋቢት ፣ ጳጳጽ ፣ ዘመነ ፣ ሀጋይ ፣ (በጋ) ፣ ሆኖ ፣ ሟገ ፣ ቀን ፣ ይይዛል ።
- ፫. ከመጋቢት ፣ ጳጳጽ ፣ እስከ ፣ ሰኔ ፣ ጳጳጽ ፣ ዘመነ ፣ ፀደይ ፣ (በልግ) ፣ ሆኖ ፣ ሟገ ፣ ቀን ፣ ይይዛል ።
- ፬. ከሰኔ ፣ ጳጳጽ ፣ እስከ ፣ መስከረም ፣ ጳጳጽ ፣ ዘመነ ፣ ክረምት ፣ ሆኖ ፣ ሟገ ፣ ቀን ይይዛል ።

ይሁን ፣ እንጂ ፣ በአራቱ ፣ የዓመቱ ፣ ክፍለ ስመናት ፣ ሟገ ፣ ሟገ ፣ ላይ ፣ የተገኘው ፣ ፫፻፷፬ ፣ ቀን ፣ በሚገባ ፣ መቁጣጠሪያ ፣ ሲታይ ፣ የዓመቱ ፣ ዙር ፣ አያስተባቃም ። ማለት ፣ የቀኑ ፣ ፀሐይ ፣ በርሃንና ፣ የሌሊቱ ፣ ጨለማ ፣ በምጣኔ ፣ ተካክለው ፣ እኩል ፣ በእኩል ፣ ሆነው ፣ እስከሚገኙበት ፣ የዓመቱ ፣ ዙር ፣ መነሻ ፣ ነጥብ ፣ ለመድረስ ፣ አያበቃቸውም ፣ ማለት ፣ ነው ።

መቼውንም ፣ ትውፊታዊ ፣ ታሪኩን ፣ ስንከታተል ፣ መጥተን ፣ በመሠረቱ ፣ የምንናገረው ፣ ስለ ፣ ጊዜ ፣ መለኪያ ፣ እንጂ ፣ በሚትርገመድ ፣ ስለሚለካው ፣ ስለቦታ ፣ ርቀት ፣ እንዳልሆነ ፣ እናውቃለን ። ይሁን ፣ እንጂ ፣ የቀን ፣ ፀሐይ ፣ በርሃንና ፣ የሌሊት ፣ ጨለማ ፣ ተካክለው ፣ የሚገኙበትን ፣ ጥንታዊ ፣ ነጥብ ፣ አሥምረን ፣ በዘመኑ ፣ አነጋገር ፣ “የምድር ፣ ዑደት ፣ ከዙፋኑ ፣ ጥንታዊ ፣ ነጥብ ፣ መነሻ ፣ እስከ ዙፋኑ ፣ መድረሻ ፣ በ፫፻፷፬ ፣ ቀን ፣ ሊፈጸም ፣ ትይዥልም” ፣ ብለን ፣ ብንናገር ፣ አቀራረባችን ፣ ግልጽ ፣ ይሆን ይሆናል ። ይህም ፣ ማለት ፣ የዓመቱን ፣ ዑደት ፣ በሚጠተ ፣ ብርሃን ፣ ፀሐይ ፣ ማለት ፣ በብርሃን ፣ መመላለስ ፣ ብናደርገው ፣ ወይም ፣ በምድር ፣ ዑደት ፣ ከነጥብ ፣ እስከ ነጥብ ፣ በሚፈጸም ፣ ጉዞ ፣ ብናደርገው ፣ ከ፫፻፷፬ ፣ ቀን ፣ ጋር ፣ ገና ፣ መጨመር ፣ ያለበት ፣ የ፴ ፣ ሰዓት ፣ ወይም ፣ የአንድ ዕለት ፣ ከአሥራ ፣ አምስት ፣ ኬክሮስ ፣ በሌላም ፣ አገላለጽ ፣ የአንድ ፣ ዕለት ፣ ከሩብ ጉዞ ፣ መጨመር ፣ አስፈላጊ ፣ መሆኑ ፣ መቼም ፣ መቼ ፣ ይታያል ፣ ማለት ፣ ነው ።

ስለዚህ ፣ አስፈላጊነቱ ፣ ታውቆ ፣ በፋሌካውያንና ፣ በጥንታውያን ፣ ሠራዕያን ፣ ሕግ ፣ ይልቁንም ፣ በቤተ ክርስቲያን ፣ ሊቃውንት ፣ ምርምር ፣ ጸድቆ ፣ በግብር ፣ እንደመሞሉ ፣ መጠን ፣ በመጽሐፈ ፣ አቡሻክር ፣ ሆነ ፣ ኢትዮጵያውያን ፣ ከጸፉዋቸው ፣ ቀደምት ፣ ድርሰቶች ፣ ተገልጾ ፣ የታወቀ ፣ ነው ። (3)

እነሆም ፣ ሟገ ፣ ሟገ ፣ ላይ ፣ በአራት ክፍለ ስመናት ፣ ከተመደቡ ፣ ቀኖች ፣ እያንዳንዳቸው ፣ የሰባት ፣ ሰዓት ፣ ተኩል ፣ ጊዜን ፣ ያስገኛሉና ፣ ይህ ፣ ተውጣጥቶ ፣ ሲደመር ፣ አንድ ፣ ቀን ፣ ተኩል ፣ ስለሚሆን ፣ ከ፫፻፷፬ ፣ ቀኖች ፣ ጋር ፣ ተደምር ፣ ፫፻፷፭ ፣ ቀን ፣ ከሰድስት ፣ ሰዓት ፣ ይሆንና ፣ ፍጹም ፣ ዐውደ ፣ ዓመትን ፣ ያስገኛል ።

የየዓመቱ ፣ ስድስት ፣ ሰዓት ፣ (የዕለት ፣ ፍብ) ፣ ደግሞ ፣ በአራት ፣ ዓመት ፣ ጳጳጽ ፣ ሰዓት ፣ ወይም ፣ አንድ ፣ ዕለት ፣ ስለሚሆን ፣ በአራተኛው ፣ ዓመት ፣ ፫፻፷፮ ፣ ቀን ፣ እንዲሆን ያደርገዋል ። ይህም ፣ በመሆኑ ፣ በአራቱ ፣ ክፍለ ስመናት ፣ የመጸውና ፣ የሐጋይ ፣ የዐደይና ፣ የክረምት ፣ ወቅታውያን ፣ የአየር ፣ ጠባዮች ፣ ከተመደቡ ፣ ባቸው ፣ ወራት ፣ እንዳይፋሉ ፣ ይጠበቃሉ ። ከዚህም ፣ በላይ ፣ ለዓመተ ፣ ወንጌላውያን ፣ መነሻ ፣ መሠረት ፣ ነው ። ሌላም ፣ መንገድ ፣ እንዳለው ፣ አይዘነጋም ። ለታሪካዊ ፣ ገለጻችን ፣ ግን ፣ ይህ ፣ ይበቃናል ።

ዓመተ፡ ወንጌላውያን፡ የሚባለው፡ እንደሚከተለው፡ ነው ።

፩. ዘመነ፡ ዮሐንስ፡— ይህ፡ ከመስከረም፡ ፩፡ ቀን፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ ጳጉሜን፡ ፳፡ ቀን፡ ነው። በዚህም፡ የጸጃጃ፡ ቀን፡ ከስድስት፡ ሰዓት፡ (ከዕለት፡ ፋብ)፡ ይገኛል ።

፪. ዘመነ፡ ማቴዎስ፡— ይህም፡ ከመስከረም፡ ፩፡ ቀን፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ ጳጉሜን፡ ፳፡ ቀን፡ ነው። በዚህም፡ የጸጃጃ፡ ቀን፡ ከስድስት፡ ሰዓት፡ (ከዕለት፡ ፋብ)፡ ይገኛል ።

፫. ዘመነ፡ ማርቆስ፡— ይህም፡ ከመስከረም፡ ፩፡ ቀን፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ ጳጉሜን፡ ፳፡ ቀን፡ ነው። በዚህም፡ የጸጃጃ፡ ቀን፡ ከስድስት፡ ሰዓት፡ (ከዕለት፡ ፋብ) ይገኛል ።

፬. ዘመነ፡ ሉቃስ፡ይህም፡ ዘመነ፡ ከመስከረም፡ ፩፡ ቀን፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ ጳጉሜን፡ ፳፡ ቀን፡ ነው። በዚህም፡ የጸጃጃ፡ ቀኖች፡ ይገኛሉ። ዓመተ፡ ወንጌላውያን፡ በዚህ፡ ሁኔታ፡ ሲመላለስ፡ ይኖራል። መፋለስ፡ እንዳይገጥመውም፡ በጽጁ፡ የተመደቡ፡ ዐውደ፡ ፀሐይ፡ ርእሰ፡ ዐውደ፡ ዓመተ፡ (ዕለተ፡ ዮሐንስ) የሚውልባቸውን፡ ቀኖች፡ ይቁጣጠርለታል ። በዚህ፡ ቁጥጥር፡ የከንትሮሳት፡ ምጣኔ፡ ተባባሪነት፡ ያለው፡ ለመሆኑ፡ ከኢትዮጵያውያን፡ የጎሳበ፡ ዘመን፡ መምህራን፡ ይነገራል ። (4)

መነሻውን፡ ካስረዳን፡ «ሠግር»፡ የምንላትም፡ መጀመሪያ፡ ከጊደ፡ ሱባዔ፡ ዕለታት፡ ወይም፡ በጊደ፡ ከተመደቡ፡ ክፍለ፡ ዘመናት፡ ወይም፡ ከጸጃጃ፡ ቀን፡ በላይ፡ የምትጨምር፡ አንዲት፡ ቀን፡ ወይም፡ የጸጃጃ፡ ያሰኘች፡ ቀን፡ ናት ። ዳግመኛም፡ «ሠግር»፡ የምትባል፡ በአራተኛው፡ ዓመት፡ በዘመነ፡ ሉቃስ፡ የጸጃጃ፡ ያሰኘች፡ ቀን፡ ናት ። ለእነዚህ፡ ለሁለቱ፡ በዱሮ፡ የጎሳበ፡ መጻሕፍት፡ «ዕለተ፡ ምርያ»፡ የሚል፡ ስያሜ፡ ተሰጥቶአቸው፡ ይገኛል ። (5) አሸጋጋሪ፡ ወይም፡ አስተላላፊ፡ እንደ፡ ማለት፡ ነው ። ትርፍም፡ ትባላለች ። ፍቺው፡ ይህ፡ ስለሆነ፡ በክፍለ፡ ዘመናት፡ የሳምንት፡ አቋጣጠርም፡ «ሠግር» ተብሎ፡ የሚነገርበት፡ ጊዜ፡ መኖሩ፡ ይታወሳል ። ከዚህ፡ የሚበዛው፡ ግንብ ጎሳበ፡ ዘመን፡ መጻሕፍት፡ መመልከት፡ ነው ። (6)

በምዕራፍ፡ ፩፡ የሚገኙ፡ የግስረዳ፡ ምንጮች፡

1. ሀ. አቡቫከር፡ እንቀጽ፡ ፯፡ ገጽ፡ ፩። ዓምድ፡ ፩፤ ፪ ።
Orient 809. Brit. MUS.
ለ. ኢትዮጵያ፡ ፖርቱጊዞች፡ እንዳዩዋት፡ (በሰዓመት፡ ወርቸኛ፡ ጳጉሜን) ገጽ፡ ፪፻፲፯ — እ. ኤ. አ. ፲፩፻፳፪፡ ከፍራንቸስኮ፡ የተተረጎመው፡ ግርማ፡ በሻህ፡ ያሳተመው፡ Centrode Estudos Historicos Ultramarinos. ሊዝቦን፡ እ. ኤ. አ. ፲፱፻፳፯፡ ዓ. ም.
2. ሀ. ኪዳን፡ ወልድ፡ ከፍሌ፡ መጽሐፈ፡ ሰዋሰው፡ ወግስ፡ ስለ፡ ጳጉሜን፡ የተነገረ ። ገጽ፡ ፱፻፮ ።
አዲስ፡ አበባ፡ በአርቲስቲክ፡ ማተሚያ፡ ቤት፡ ታተመ ። ፲፱፻፵፰፡ ዓ. ም.
ለ. ደስታ፡ ተክለ፡ ወልድ፡ ዐዲስ፡ ያማርኛ፡ መዝገበ፡ ቃላት፡ ስለ፡ ጳጉሜን፡ የተጻፈውን፡ ተመልከት — ገጽ፡ ፩፻፹፫፡
አዲስ፡ አበባ፡ በአርቲስቲክ፡ ማተሚያ፡ ቤት፡ ታተመ፡ ፲፱፻፳፱፡ ዓ. ም.
3. አቡቫከር፡ እንቀጽ፡ ፵፯፡ ገጽ፡ ፩። ዓምድ፡ ፩ ።
Orient 812. Brit. MUS.
4. ማስገንዘቢያ — ስለ፡ ከንትሮስ፡ እዚህ፡ በዝርዝር፡ ለመጻፍ፡ አስበን፡ ባለፈ ለጊዜው፡ እንዲቋቋይ፡ አድርገናል ። ይኸውም፡ በብርሃንና፡ በጥላ፡ መንገድ፡ ለመወሰን፡ ከፍላጎት፡ ዓለም፡ ጠቅላላ፡ ይዞታ፡ እንድ፡ ላይ፡ አጠቃሎ፡ የሚያዘምድ፡ ሙሉ፡ ጥናት፡ የሚጠበቅበት፡ ይመስለናልና፡ ነው ።
5. ዕለተ፡ ምርያ፡ እንተ፡ ይላቲ፡ ተውሳክ፡ ዕለታት፡ ዕለተ፡ ምርያ፡ ተጨማሪ፡ ቀን፡ ናት። በጊደ፡ ሱባዔ፡ ዕለታት፡ የሚገኝ፡ የጸጃጃ፡ ቀኖች፡ ላይ፡ እየተጨመረች፡ የዓመቱ፡ ዙር፡ እንዲሞላ፡ የምታደርግ፡ እንዲት፡ ዕለት፡ ከፋብ፡ ናት ። እርስዎም፡ “ዕለተ፡ ምርያ፡ እንተ፡ ታጠውጥን፡ ለዕለታት፡ (ቀኖችን፡ የምታዘዙር) እየተባለች፡ ትጠራለች ።

CORONOLOGICAL ETHIOPIC
Orient 816. Brit. MUS.

6. በዘተአምር፡ — በእንተ፡ ሠግር፡ ዘበትርጓሜ፡ አዕዋዲት ።
ስለ፡ ሠግር፡ ለማወቅ፡ ብትሻ፡ ትርጓሜህ፡ አዕዋዲት፡ የምታዘዙር፡ (የምታዘዙር ማለት፡ ነው ።
CORNOLOGICAL TREATISE ETHIOPIC RR.
ገጽ፡ ፩፤ ዓምድ፡ ፩፡ Orient. 815. Brit. MUS.

“ሐሳብ፡ ርቀዕ፡ ዘይነግር፡ ጉልቋ፡ ዐበቅቲ፡ ወመጥቅዕ፡ ወጥንትዮን፡ ወበዐላት፡ ወአጽዋማት” የሚለውን፡ ከጸሎተ፡ ስምዖን፡ ዘዓምድ፡ አብር፡ የተጠረዘውን፡ ከገጽ፡ ፳፫ ጀምሮ፡ በተባራራ፡ ሁኔታ፡ የተጻፈውን፡ ተመልከት ።

Add. 19 658. B. M.

ምዕራፍ ፡ ፳፯

ዓመተ ፡ ዓለምና ፡ ሐረጎቹ

አባታችን ፡ አዳም ፡ ከተፈጠረበት ፡ ጊዜ ፡ ጀምሮ ፡ በቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ ታሪካዊ ፡ ትውፊት ፡ መሠረት ፡ የተገለጸ ፡ ዓመተ ፡ ፍዳና ፡ ዓመተ ፡ ምሕረትን ፡ አጠቃልሎ ፡ የሚገኝ ፡ የዓመተ ፡ ዓለም ፡ አቋጣጠራችን ፡ በጊዜያቱ ሁሉ ፡ እየተጓዘ ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ቅርጫፎች ፡ ግንድ ፡ ወይም ፡ መነሻ ፡ መሆኑን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ገልጸናል ። (1)

ስለ ፡ ኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ቅርጫፎች ፡ በምንጋገርበት ፡ ጊዜ ፡ ኃላፊው ፡ የአቋጣጠር ፡ አሠራር ፡ በኃላፊው ፡ ዘመን ፡ ተሠርቶበታል ። (2) ዳሩ ፡ ግን ፡ ይህ ጽሑፍ ፡ ሲጻፍ ፡ በሚገኝበት ፡ ዓመት ፡ “የአሁን ፡ ጊዜ” ፡ እያልን ፡ በምንጠራው ፡ በ፲፱፻፸፩ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ የጌሺ፬፻፸፩ ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ አቋጣጠር ፡ በየቅርጫፎቹ ፡ እንዴት ፡ እንደሚዘረጋጋና ፡ አሠራሩ ፡ እንዴት ፡ እንደሆነ ፡ ለመግለጽ ፡ እንወዳለን ።

ይህን ፡ ስንል ፡ የዓመተ ፡ ዓለም ፡ አቋጣጠር ፡ አሠራር ፡ በኢትዮጵያ ፡ ገዳቶችና ፡ አድባራት ፡ በየሰዉም ፡ እጅ ፡ ከሚገኙ ፡ በእጅና ፡ በማተሚያ ፡ ከተጻፉት የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ መጻሕፍት ፡ ተጽፎ ፡ ስለሚገኝ ፡ ያንኑ ፡ መመልከት ፡ ይበቃ ፡ ነበር። ፡ ዳሩ ፡ ግን ፡ መነሻ ፡ ታሪኩን ፡ ጽፈን ፡ ፍጻሜውንም ፡ መግለጽና ፡ አቀራረቡንም ፡ ቀለል ፡ ማድረግ ፡ የተገባ ፡ ስለ ፡ መሰለን ፡ እዚህም ፡ በአጭሩ ፡ ጽፈንዋል ።

እንግዲህ ፡ ሰባት ፡ ሺሕ ፡ አራት ፡ መቶ ፡ ሰባ ፡ አንድ ፡ (፯ሺ፬፻፸፩) ፡ ዓ. ዓለም ፡ በዐቢይ ፡ ቀመር ፡ በ፳፻፴፪ ፡ በማዕከላዊ ፡ ቀመር ፡ በ፳፮ ፡ በንዑስ ፡ ቀመር ፡ በ፲፱ ፡ መደብ ፡ ይከፈልና ፡ ቀሪው ፡ ተረፈ ፡ ዘመን ፡ ይያዛል። ቀመር ፡ ማለት ፡ የተወሰነ ፡ ቁጥር ፡ የያዘ ፡ ሕጋዊ ፡ መለኪያ ፡ ወይም ፡ በልክ ፡ በልክ ፡ እየሆነ ፡ የተደነገገ ፡ የቁጥር ፡ መደብ ፡ በሚል ፡ ፍች ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ በጠቀሙበት ፡ በቂ ፡ ነው ። (3)

፩. እነሆም ፡ ጌሺ፬፻፸፩ ፡ ዓመተ ፡ ዓለምን ፡ በዐቢይ ፡ ቀመር ፡ መደብ ፡ ለ፳፻፴፪ ፡ በምናካፍልበት ፡ ጊዜ ፡ በ፲፱ ፡ ዐቢይ ፡ ቀመር ፡ አንድ ፡ ንዑስ ፡ ቀመር ፡ ሆኖ ፡ ቀሪው ፡ ፬ ፡ ተረፈ ፡ ዘመን ፡ ይሆናል ።

፪. ዳግም ፡— የጌሺ፬፻፸፩ ፡ ዓመተ ፡ ዓለምን ፡ ለ፳፮ ፡ የማዕከላዊ ፡ ቀመር ፡ መደብ ፡ በምናካፍልበት ፡ ጊዜ ፡ ፶፰ ፡ የማዕከላዊ ፡ ቀመር ፡ አንድ ፡ ንዑስ ፡ ቀመር ፡ ሆኖ ፡ ፱ ፡ ተረፈ ፡ ዘመን ፡ ይቀራል ።

፫. እንደዚሁም ፡ ፯ሺ፬፻፸፩ ፡ ዓመተ ፡ ዓለምን ፡ ለ፲፱ ፡ የንዑስ ፡ ቀመር ፡ መደብ ፡ በምናካፍልበት ፡ ጊዜ ፡ ፫፻፺፫ ፡ ንዑስ ፡ ቀመር ፡ ሆኖ ፡ ቀሪው ፡ ፱ ፡ ተረፈ ፡ ዘመን ፡ ይገኛል ።

እዚህ ፡ ላይ ፡ በዐቢይ ፡ ቀመር ፡ በማዕከላዊ ፡ ቀመር ፡ በንዑስ ፡ ቀመር ፡ ፯ሺ፬፻፸፩ ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ ሲከፈል ፡ የተገኘው ፡ ቀሪ ፡ ፬ ፡ የዓመተ ፡ ዓለም ፡ ተረፈ ፡ ዘመን ፡ ብቻ ፡ መሆኑን ፡ ያስተውሏል ።

ከ፬. ተረፈ ፡ ዘመን ፡ ደግሞ ፡ አንዱን ፡ ዘመን ፡ አስወግደው ፡ ፫ት ፡ ተረፈ ፡ ዘመን ፡ ብቻ ፡ ይይዟል ። አንዱን ፡ ለዘመን ፡ ማስወገድ ፡ ማለት ፡ የተያዘው ፡ ዓመት ፡ ተጀመረ ፡ እንጂ ፡ አልተፈጸመምና ፡ ነው ።

፫. ተረፈ ፡ ዘመን ፡ ወንበር ፡ ይባላል ። ወንበር ፡ ነፍ ፡ መጥቅፅ ፡ ስለሚቋቋሙበት ፡ ነው ።

፩ኛ. ዐበቅቴ ፡ በወንበር ፡ (በ፫ ፡ ተረፈ ፡ ዘመን) ፡ እንዴት ፡ እንደሚቋቋም ፡ እንመለከታለን።

ዐበቅቴ ፡ ማለት ፡ የዘመን ፡ ቁጥር ፡ ወይም ፡ የጊዜ ፡ ቁጥር ፡ ተረፍ ፡ ማለት ፡ መሆኑንና ፡ ቃሉ ፡ ከዮናኒ ፡ (ግሪክ) ፡ መገኘቱን ፡ አቡሻክር ፡ ይገልጻል ። ከጨረቃም ፡ ዓመት ፡ የተረፈው ፡ ዐበቅቴ ፡ ተብሎ ፡ ይገኛልና ፡ የዐበቅቴን ፡ ፍቺ ትርፍ ፡ በሚል ፡ ቃል ፡ ማሰብ ፡ ነው ። (4)

የዐበቅቴ ፡ መደብ ፡ አሥራ ፡ አንድ ፡ ነው ። ሌላውን ፡ ሐተታ ፡ አቋይተን ፡ ሲነገር ፡ የተለመደውን ፡ በመከተል ፡ ከመስከረም ፡ እስከ ፡ ነሐሴ ፡ በሚገኙ ፡ አሥራ ፡ ሁለት ፡ ወራት ፡ ውስጥ ፡ ጨረቃ ፡ በየሁለት ፡ ወር ፡ ብርሃን ፡ ከመስጠት ፡ ጉድለት ፡ (ሕፀፀ) ፡ የምታሳይባቸው ፡ ስድስት ፡ ቀኖች ፡ ይገኛሉ ። እነዚህ ፡ ከጳጉሜን ፡ አምስት ፡ ቀኖች ፡ ጋር ፡ ተያምረው ፡ አሥራ ፡ አንድ ፡ ይሆናሉና ፡ አሥራ ፡ አንዱ ፡ ቁጥር ፡ የመጣው ፡ ከዚህ ፡ መሆኑ ፡ ነው ።

አሁን ፡ ፫ ፡ ተረፈ ፡ ዘመን ፡ ወይም ፡ ወንበር ፡ በአሥራ ፡ አንዱ ፡ ቁጥር ፡ ሲባዛ ፡ (11x3=33) ሠላሳ ፡ ሦስት ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል።— ፴ ፡ ሲሞላ ፡ መጣል ፡ በወውድ ፡ ወርህ ፡ (ወር) ፡ ሕግ ፡ ነውና ፤ ፴ ፡ ሲገደፍ ፡ (ሲጣል) ፡ ፫ ፡ ብቻ ፡ ይቀራል ። ይኸውም ፡ ፫ ፡ ዐበቅቴ ፡ ሆኖ ፡ አሁን ፡ የ፲፱፻፸፩ ፡ ዓ.ም. “፫ ፡ ዐበቅቴ ፡ ወጣ ፡ ይባላል ።”

የዐበቅቴ ቅርጫፎች

፩. ሠርቀ : ሌሊት :

፪. ሠርቀ ወርኅ (ጨረቃ) ናቸው ።

፫. ሠርቀ : ሌሊቱን ፣ ለማግኘት፣ የርእሰ ፣ ዐውደ ፣ ዐመቱ ፣ ፩ ፣ ዕለት ንፍ/ቀንን/ ሕፃን ፣ ከወጣው ፣ ፫ ፣ ዐበቅቴ ፣ በደምሩ፣ (3+1+1=5) አምስት ሆኖ ፣ ይገኛልና ፣ በርእሰ ፣ ዐውደ ፣ ዓመቱ ፣ በመስከረም ፣ አንድ ፣ ቀን አምስት ፣ ሠርቀ ፣ ሌሊት ፣ እንዳደረገ ፣ ለማየት ፣ ይቻላል ።

፬. በጅቱ ፣ ሠርቀ ፣ ሌሊት ፣ ላይ ፣ ተውሳክ ፣ ወርኅ ፣ (የጨረቃ ተውሳክ) በደመር ፣ የርእሰ ፣ ዐውደ ፣ ዓመቱ ፣ ዕለት ፣ ፱ ፣ ጨረቃ ፣ እንደሆነ ፣ ያሳያል ። እነዚህ ፣ በዐበቅቴ ፣ ውስጥ ፣ የሚገኙ ፣ ናቸው ። የየዓመቱን ፣ ሰዚሁ ፣ መንገድ ፣ እየሠሩ ፣ ማውጣት ፣ ነው ።

፭. መጥቅፅ ፣ በወንበር ፣ (ተረፈ ፣ ዘመን) ፣ እንዴት ፣ እንደሚቋቋም ፣ እንመለከታለን ።

መጥቅፅ ፣ ማለት ፣ የአዋጅ ፣ መንገሪያ ፣ ነጋሪት ፣ መለከት ፣ ማለት ፣ ስለ ሆነ ፣ በዚህ ፣ ክፍል ፣ ለአጽዋማትና ፣ ለበዐላት ፣ የሚታወጀው ፣ ማስታወቂያ ፣ መጥቅፅ ተብሎ ይጠራል ። ዘሌዋ. ፳፫ ፣ ፬ ፣ ፳፬ ፣ ኢ.ዮ.ኤ. ፪ ፣ ፲፭ ።

መጥቅፅ ፣ በዐላትና ፣ አጽዋማት ፣ በጥንተ ፣ ተረክቦአቸው ፣ እንዲውሉ በሥርዓት ፣ የሚመራ ፣ ኅሳብ ፣ ነው ። በጥንተ ፣ ተረክቦአቸው ፣ እንዲውሉ ፣ ሲባል ፣ በቅዱሳት ፣ መጻሕፍት ፣ እንደተገለጸ ፣ ለምሳሌ ፣ የጌታ ፣ ስቅለት ፣ ዓርብ ፣ ትንሣኤው ፣ እሑድ ፣ በዐለ ፣ ሃምሳ ፣ እሑድ ፣ እንደነበረ ፣ ተገልጾ ይገኛልና የበዐላቱ ፣ መታሰቢያም ፣ ምን ፣ ጊዜም ፣ ዳር ፣ በጥላባቸው ፣ ቀኖች እንዲውሉ ፣ ማድረግ ፣ ማለት ፣ ነው ። ስለዚህም ፣ ወስኖ ፣ የሚገልጽ የኅሳብ ቁጥር ሕግ ፣ በመሆኑ ፣ መጥቅፅ ፣ ይባላል ።

የመጥቅፅ ፣ መሠረታዊ መነሻ ፣ ፲፱ ነው ። (5) በዚህ ፣ በ፲፱ ቁጥር ፣ ተረፈ ፣ ዘመኑን ፣ (፫ቱን ፣ ወንበር) ፣ ብናባዛ (19×3=57/፶፯ ሆኖ ፣ እናገኘዋለን ። ሠላሳውን ፣ ብንገድፍ ፣ /57-30=27/፳፯/ ተረፍ ፣ ይገኛል ። እንግዲህ ፣ ቀሪው ፳፯ መጥቅፅ ፣ ይሆናል ።

እነሆም ፣ ፲፱፻፸፩ ዓ. ም. ፣ መጥቅፅ ፣ ፳፯ ነው ፣ እንላለን ። መጥቅፅ ፣ በወንበር ፣ (በተረፈ ፣ ዘመን) ፣ መቋቋሙ ፣ ይታያል ። የየዓመቱን ፣ መጥቅፅ ፣ በዚህ ፣ መንገድ ፣ ማዘጋጀት ፣ ነው ።

ዐበቅቴና ፣ መጥቅፅ ፣ ሲያንሱና ፣ ሲበዘ፣ ይታያሉ ። ይሁን እንጂ ፣ ያነሰው ፣ በገዡ ፣ የበዛው ፣ በደንስ ፣ ወይም ይሆናሉ ፣ እንጂ ፣ መደቡን ፣ ከ፱ እንዲበዛ ፣ ወይም ፣ እንዲያንስ ፣ አያደርጉትም ይህ ፣ የኢየዐርግና ፣ የኢይወርድ ፣ (እንዳይወጣና ፣ እንዳይወርድ) የሚጠበቅበት ፣ ሕግ ፣ ነው ።

መጥቅፅ ፣ ከ ፲፬ በላይ ፣ በሆን ፣ መስከረም ፣ ከ ፲፬ በታች ፣ በሆን ፣ በጥቅምት ፣ ይወድቃል ። መጥቅፅ ፣ ከሚወድቅበት ፣ ተውሳክ ፣ ጋር ፣ ይቁጠራል ፣ የዕለታት ፣ ተውሳክ ፣ የሚባሉት ፣ የሚከተሉት ናቸው ።

፩. ቅዳሜ	፳	፩. ረቡዕ	፬
፪. እሑድ	፯	፩. ሐሙስ	፫
፫. ሰኞ	፳	፯. ዓርብ	፪ ናቸው ።
፬. ማክሰኞ	፳		

መጥቅፅ ፣ በመስከረም ፣ ወድቆ ፣ ከዕለታት ፣ ተውሳክ ፣ ጋር ፣ ተደምር፣ ሠላሳ ፣ ሞልቶ ፣ ከሠላሳ ፣ ቢተርፍ ፣ መላጃ ፣ ሐመር ፣ ሆኖ ፣ ይገኛል ። ስለዚህም ፣ ጾመ ፣ ነነዌ ፣ በየካቲት ፣ ይሆናል ።

አሁን ፣ የ፲፱፻፸፩ ዓመተ ፣ ምሕረት ፣ የአጽዋማትንና ፣ የበዐላትን ፣ አወጣጥ ፣ መሠረት ፣ በምናይበት ፣ ጊዜ ፣ መስከረም ፣ ፩ ፣ ቀን ፣ ሰኞ ፣ ላይ ፣ መዋሉን እናገኛለን ። ከዚህ ፣ መነሻ ፣ ፳፯ቱን ፣ የመጥቅፅ ፣ ቁጥር ፣ ይዘን ፣ የሚወድቅበትን ፣ ቀን ፣ ስንፈልግ ፣ መስከረም ፣ ፳፯ ፣ ቅዳሜ ፣ ዕለት ፣ ሲውል ፣ አየን ። የቅዳሜ ፣ ተውሳክ ፣ ፳ ፣ ከመጥቅፅ ፣ ፳፯ ፣ ተደምር ፣ ፴፯ ፣ ሆነ ፣ ማስገደድ ፣ ሠላሳውን ፣ ገድፈን ፣ /35 + 30 = 5/ አምስቱን ፣ ለመላጃ ፣ ሐመር ፣ እንይዛለን ፣ አሁን ፣ ደገሞ ፣ የካቲት ፣ የባተበት ፣ ቀን ፣ ሲፈለግ ፣ ሐሙስ ፣ ሆኖ ፣ ከዚህ ፣ መነሻ ፣ በመገጃ ፣ ሐመር ፣ ቁጥር ፣ መሠረት ፣ የካቲት ፣ ፩ ፣ ቀን ፣ ሰኞ ፣ ጾመ ፣ ነነዌ ሲውል ፣ እንገነዘባለን ።

ጾመ ነነዌ ፣ በመበጃ ፣ ሐመር ፣ ብቻ ያለ ፣ ተውሳክ ፣ ሊወጣ ፣ ሲችል ፣ ቀጥለው ፣ የሚገኙት ፣ አጽዋማትና ፣ በዐላት ፣ በተውሳክ ፣ ይወጣሉ ።

የአጽዋማትና ፣ የበዐላት ፣ ተውሳክ ፣ ቀጥለው ፣ ያሉት ፣ ናቸው ።

1. የዐቢይ ጾም ተውሳክ	፲፬	ዕለቱ ሰኞ
2. የደብረ ዘይት	፲፩	እሑድ
3. የበዐለ ሆሳዕና	፪	እሑድ
4. የበዐለ ስቅለት	፯	ዓርብ
5. የበዐለ ትንሣኤ	፱	እሑድ
6. የርከበ ካህናት	፫	ረቡዕ
7. የበዐለ ዕርገት	፲፰	ሐሙስ
8. የበዐለ ጳጳራዊ ጠስ	፳፰	እሑድ
9. የጾመ ሐዋርያት	፳፱	ሰኞ
10. የጾመ ድንገት	፩	ረቡዕ

ይህ፡ ተውሳክ፡ /ተጨማሪ/፡ ከመባጃ፡ ሐመሩ፡ ጋር፡ እየተደመረ፡ ውጤቱ፡ በተወሰኑ፡ ዕለታት፡ ላይ፡ የሚውሉትን፡ በዐላት፡ የወራትን፡ ቁጥር፡ እዛምዶ፡ ያሳያል ።

ጳ፡ የዐቢይ፡ ጸም፡ ተውሳክ፡ ፲፬ና፡ መባጃ፡ ሐመሩ፡ ጅ፡ ተደምሮ፡ ፲፱፡ ይሆንና፡ የካቲት፡ ፲፱፡ ሰኞ፡ ዕለት፡ ዐቢይ፡ ጸም፡ መግባቱን፡ ያስገነዝባል ።

ጴ፡ የደብረ፡ ዘይት፡ ተውሳክ፡ ፲፩፡ ከመባጃ፡ ሐመሩ፡ ጅ፡ ጋር፡ ተደምሮ፡ ፲፮፡ በመሆኑ፡ መጋቢት፡ ፲፮፡ እሁድ፡ ዕለት፡ ደብረ፡ ዘይት፡ መሆኑን፡ ያሳያል።

፫፡ የሆሳዕና፡ ተውሳክ፡ ፪ና፡ የመባጃ፡ ሐመሩ፡ ጅ፡ ተደምረው፡ ፯፡ ስለሆኑ፡ ሚያዝያ፡ ፯፡ ቀን፡ እሁድ፡ በዐለ፡ ሆሳዕና፡ ይውላል ።

፬፡ የበዐለ፡ ስቅለት፡ ተውሳክ፡ ፯፡ ከመ. ሐመሩ፡ ጅ፡ ጋር፡ ተደምሮ፡ ፲፪፡ ስለሆነ፡ ሚያዝያ፡ ፲፪፡ ቀን፡ ዓርብ፡ በዐለ፡ ስቅለት፡ ይውላል ።

፭፡ የበዐለ፡ ትንሣኤ፡ ተውሳክ፡ ፱፡ ከመ. ሐመሩ፡ ጅ፡ ጋር፡ ሲደመር፡ ፲፬፡ ስለሆነ፡ ሚያዝያ፡ ፲፬፡ ቀን፡ እሁድ፡ በዐለ፡ ትንሣኤ፡ ይሆናል ።

፮፡ የርከበ፡ ካህናት፡ ተውሳክ፡ ፫፡ ከመ. ሐመሩ፡ ጅ፡ ጋር፡ ተደምሮ፡ ፳፡ ስለሚሆን፡ ግንቦት፡ ፳፡ ቀን፡ ረቡዕ፡ ርከበ፡ ካህናት፡ ይሆናል ።

፯፡ የበዐለ፡ ዕርገት፡ ተውሳክ፡ ፲፰፡ ከመ. ሐመሩ፡ ጅ፡ ጋር፡ ሲደመር፡ ፳፫፡ በመሆኑ፡ ግንቦት፡ ፳፫፡ ቀን፡ ሐሙስ፡ በዐለ፡ ዕርገት፡ ይውላል ።

፳፡ የበዐለ፡ ጳራቅሊጦስ፡ /በዐለ፡ ሃምሳ/፡ ተውሳክ፡ ፳፰ና፡ መባጃ፡ ሐሩ፡ ጅ፡ ተደምረው፡ ህዳር፡ በመሆናቸው፡ ህዳር፡ ቀን፡ ጳራቅሊጦስ፡ ይሆናል ።

፱፡ የጸመ፡ ሐዋርያት፡ ተውሳክ፡ ፳፱ና፡ መባጃ፡ ሐመሩ፡ ጅ፡ ሲደመር፡ ህዳር፡ ይሆንና፡ ህዳር፡ ቀን፡ ጳራቅሊጦስ፡ ስኬ፡ ቀን፡ ሰኞ፡ ጸመ፡ ሐዋርያት፡ መግባቱን፡ ያሳያል ።

፲፡ የጸመ፡ ድኅነት፡ ተውሳክ፡ ፩፡ ከመባጃ፡ ሐመሩ፡ ጅ፡ ጋር፡ ተደምሮ፡ ፮፡ ስለሚሆን፡ ሰኔ፡ ፮፡ ቀን፡ ረቡዕ፡ ጸመ፡ ድኅነት፡ ይላባል ።

የአጽዋማትና፡ የበዐላት፡ ተውሳክ፡ የሚባለው፡ በፀሐይ፡ አቋጣጠር፡ በየ፴፡ ቀን፡ ከተመደቡት፡ ወራት፡ ቀሪና፡ ቅርፍ፡ እየሆነ፡ የሚገኝ፡ ነው ። ይህንንም፡ ለመረዳት፡ ቀጥሎ፡ ያለውን፡ መግለጫ፡ መመልከት፡ ይጠቅማል ።

፩. የዐቢይ፡ ጸም፡ ተውሳክ	14	መሆኑ፡ ነገዳ፡ ሰዋለ	በ፲፱	ቀን፡ ስለተገኘ፡ ነው፡
፪. የደብረ፡ ዘይት፡ ተውሳክ፡ ፲፩	11	" " "	በ፱፩	" " "
፫. የበዐለ ሆሳዕና " ፪	2	" " "	በ፳፫	" " "
፬. የበዐለ፡ ስቅለት " ፯	7	" " "	በ፳፯	" " "
፭. የበዐለ፡ ትንሣኤ " ፱	9	" " "	በ፳፱	" " "
፮. የረከበ " ፫	3	" " "	በ፲፫	" " "
፯. የበዐለ፡ ዕርገት " ፳	18	" " "	በ፲፳	" " "
፳. የበዐለ፡ ጳራቅሊጦስ " ፳	28	" " "	በ፲፳፳	" " "
፱. የጸመ፡ ሐዋርያት " ፳፱	29	" " "	በ፲፱፱	" " "
፲. የጸመ፡ ድኅነት " ፩	1	" " "	በ፲፩፩	" " "

እነሆም፡ የዓመተ፡ ዓለምና፡ የሐረጎቹ፡ ሁናቴን፡ ለማስረዳት፡ ከዓመተ፡ ዓለም፡ በተያያዘ፡ አቋም፡ ከቀመር፡ እስከ፡ በዐላት፡ ተውሳክ፡ በያዝነው፡ ዓመት፡ ፲፱፻፸፩፡ ዓ. ም. ሕጋዊ፡ ቅርፁን፡ አሳይተናል ። ተከታዩን ግን፡ እስከ፡ ሁለት፡ ሺሕ፡ ዓመተ፡ ምሕረት፡ ያለውን፡ በሠንጠረዥ፡ እንዲቀርብ አድርገናል ።

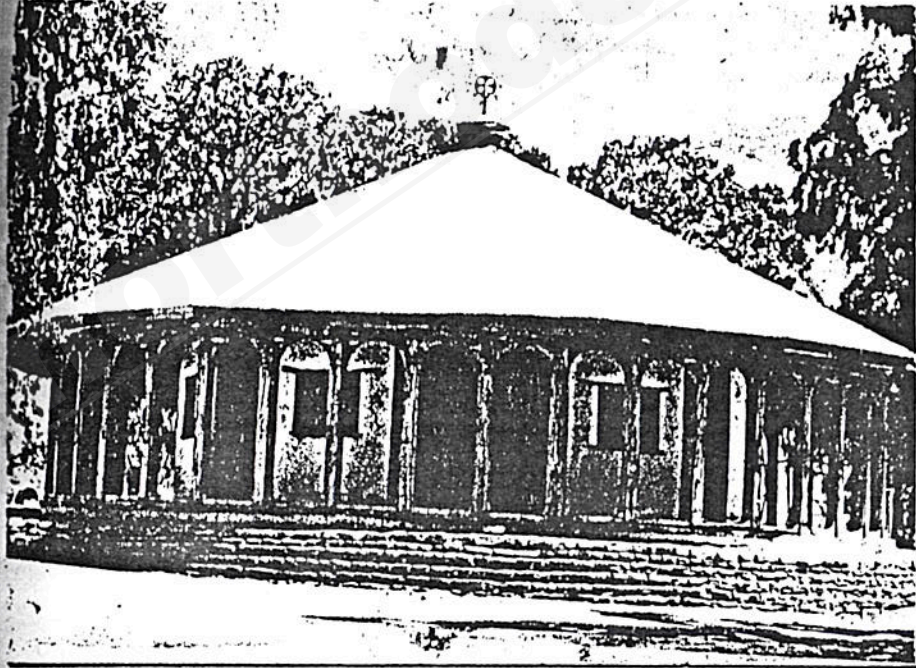
ማስገንዘቢያ ፡-

በዚህ፡ በበዐላት፡ አከባበር፡ ጉዳይ፡ «የሐዋርያት፡ ዲድስቅልያ»፡ በተባለው፡ የቀኖና፡ ሕግ፡ ጽሑፍ፡ ላይ፡ የመረመሩ፡ መምህራን፡ ይልቁንም፡ ከኋላ ገና፡ እስከ፡ ፲፩ኛ፡ ምእት፡ ዓ. ም.፡ የነበሩ፡ ሊቃውንት፡ የተለያዩ፡ አስተሳሰብ ማቅረባቸው፡ የታወቀ፡ ነው። (6) በዲድስቅልያ፡ ከተጻፈው፡ በተለይ፡ «የስቀለትና፡ የትንሣኤ፡ በዐል፡ ከአይሁድ፡ ፍሥሕ፡ እንዳይገናኝ»፡ በሚል፡ ቃል ላይ፡ የተለያዩ፡ አተረጋገጦች፡ መገኘቱን፡ ነበር። (7) ይኸውም፡ የዘመናት፡ መለኪያ፡ የሚሆን፡ የሠግር፡ መሳሳብ፡ ድንገት፡ ደርሶ፡ ባጋጠማቸው፡ ጊዜ፡ ሌላው ቀርቶ፡ የምሥራቅ፡ እርቶዶክሳውያን፡ አብያተ፡ ክርስቲያናት፡ በበዐል፡ እከባበር፡ እንደተለያዩ፡ እናገኛለን ።

አላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ «ዘመን ተጋዕዮ» ፡ (በጎሳበ ፡ ዘመን ፡ ሲጨቃጨቁ
 ቁበት ፡ የነበረ ፡ ዘመን) ፡ ተብሎ በታሪክ ፡ በታወቀው ፡ ዘመን ፡ ከሌሎቹ ፡ ይልቅ ፡
 ለዚህ ፡ መለያየት ፡ ምክንያት ፡ የሆነው ፡ በጊዜው ፡ ታላቁ ፡ ሊቅና ፡ መንፈ
 ሳዊ የሚባል ፡ መምህር ፡ ማርቆስ ፡ ወልደ ፡ ቀንበር ፡ ያቀረበው ፡ ጎሳብ ፡ በመሆ
 ሆኑ ፡ የሐንስ ፡ አቡሻክር ፡ ማዘኑን ፡ ገልጸዋል ፡ (8) በትንንሽ ፡ ነገር ፡ አንድነት
 ከለያየ ፡ እንደገና ፡ በፀፀት ፡ ለማገገጠም ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ለመ
 ለያየት ፡ ኃላፊ ፡ ሆኖ ፡ መገኘት ፡ ስ፡ ክብደቱ ፡ በምን ፡ ይመጠን ፡ ይሆን ?

በሀገራችንም ፡ ስለ ፡ ልደት ፡ በዐል ፡ አከባበር ፡ በየአራቱ ፡ ዓመት ፡ በዘመ
 ነ ፡ የሐንስ ፡ ታኅሣሥ ፡ ጳጳና ፡ ጳጳጼ ፡ በሚመለከት ፡ ነገር ፡ ከአጼ ፡ ሰይፈ ፡ አርዕ
 ድና ፡ ከእጩ ፡ ጌ ፡ ፊልጶስ ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ (9) ለብዙ ፡ ዓመታት ፡ ከርክር ፡ እየተነሣ ፡
 ክርክሩም ፡ መናገያነን ፡ ሳይቀር ፡ እየጉነጣቸው ፡ በተለይ ፡ በመምህራን ፡ ጉዳ
 ት ፡ ማድረሱ ፡ የማይሠወር ፡ ታሪክ ነው ። ጉዳዩ ፡ ሲመረመር ፡ ግን የክርክሩ
 መነሻ ፡ ከጠብ ፡ አጫሪነት ፡ መንፈስ ፡ እንጂ ፡ ከበዐሉ ፡ አከባበር ፡ እንዳልሆነ
 ሊታይ ፡ ይቻላል ። በፍቅር ፡ ወደዚህ ፡ ዓለም ፡ መጥቶ ፡ በሥጋ ፡ የተወለደ ፡ ጌታ
 ሻን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ፍቅርን ፡ እንጂ ፡ ጥላቻን ፡ አላስተማረምና ፡ በፍቅር ፡
 በምስጋና ፡ የበዐሉ ፡ መታሰቢያ ፡ መከበር ፡ እንዳለባት ፡ ግልጽ ፡ አይደለምን።
 ፩ ቆሮ ፲ ፡ ፴፩ ፡ ሮሜ ፲፮ ፡ ፩- ፯ ። (10)

የኢትዮጵያ ፡ ቤተክርስቲያን ፡ በጎሳበ ፡ ዘመን ፡ ያላትን ፡ ይዘታ ፡ በታ
 ሪክ ለመግለጽ ፡ አስቦ ፡ ይህን ፡ ጽሑፍ ፡ ቢያዘጋጅም ፡ ጸሐፊው ፡ ከሁሉም ፡
 በላይ ፡ ዋጋው ፡ በማይገመት ፡ በፍቅርና ፡ ለፍቅር ፡ በሚቀርበው ፡ የራስ ፡ መስ
 ዋዕትነት ፡ ያምናል ።

ጌጃም ደብረ ዐርቶ

በምዕራፍ ፩፣ የሚገኙ የግብርጃ ጥቅሶች ።

1. “ሐሳብ ፣ ርቱዕ ፣ ዘይነግር ፣ ጉልቁ ፣ ዐበቅቲ ፣ ወመጥቅዕ ፣ ወጥንትዮን ፣ ወበዐላት ፣ ወአጽዋማት ፣ የሚለውና ፣ በተብራራ ፣ ሁኔታ ፣ የተጻፈውን ፣ ከጸሎተ ፣ ስምዖን ፣ ዘዓምድ ፣ አብር ፣ የተጠረዘውን ፣ ተመልከት ።—

Add 19. 658.

2. ሀ- “ንጽሕፍ ፣ መጽሐፈ ፣ ሐሳብ ፣ ዘአስተራትዖ ፣ ድሚጥርስ ፣ ሊቀ ፣ ጳጳሳት ፣ ዘእስክንድርያ” በሚለው ፣ ክፍል ፣ ገክጽ ፣ ፩፩ ፣ ላይ ፣ ይህን ፣ ያስረዳል ።—

Oriet 815. Brit. MS.

ለመምህር ፣ ኪዳነ ፣ ግርዖም ፣ ገብረ ፣ ሕይወት ፣ ግሻሻል ፣ የተለመደ ፣ ሕግ ፣ ነው ።” ጳጳሳት ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በትንሣኤ ፣ ዘጉባኤ ፣ ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ታተመ ፣ ፲፱፻፲፮ ፣ ዓ ፣ ም ፣

3. ኪዳነ ፣ ወልድ ፣ ክፍሌ ፣ መጽሐፈ ፣ ሰዋሰው ፣ ወግስ ፣ “ቀመር” ገጽ ፣ ፯፻፺፮ ፣ ፯፻፺፯ ፣ ዓምድ ፣ ፪ ፣ ፲፫ ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በአርቲስቲክ ፣ ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ታተመ ፣ ፲፱፻፵፭ ፣ ዓ ፣ ም ፣

4. “ዐበቅቲ ፣ ብሂል ፣ በዮናኒ ፣ ትራፋት ፣ ብሂል ፣ ዘውለቱ ፣ አሠርቱ ፣ ወአሐጽ ፣ ዕለት ፣ ለለኩሉ ፣ ዓ መት ።— ዐበቅቲ ፣ ማለት ፣ በግሪክ ፣ ትርፍ ፣ ማለት ፣ ነው ፣ ከየዓመቱ ፣ ለሥራ ፣ እንድ ፣ ቀን ፣ የሚተርፍ ፣

አቡሻከር ፣ እንቀጽ ፣ ፩፩ ፣ ገጽ ፣ ፱ ፣ ዓምድ ፣ ፪ ።

Oriet. 890. Brit. MUS.

3. “መቅደሱ ሐሳብ ለከሠተ ለሱም ለገዢላብሔር ለካህናቲሁ ጠቢባን ስም ለገሥት ወይለባው ገብገሞላት በወላትን በሚል ርእሱን ገርገሮ የተጻፈ ስለመጥቅቅ ሁኔታ በሰፊው የሚገልጽ በማር ይስሐቅ መጽሐፍ በመጀመሪያ ከገጽ ፪ ለገጽ ዚሁም በገጽ ፲፪ ፲፫ የሚገኝን ጽሑፍ ተመልከት።
Orient. 734 Brit. MUS.

6. ሀ. መፍትሔ ለከሰሙ ፍቁራን ለኃው ለተሳየጠክሙ ክርስቶስ በደሙ ክቡር ትግበሩ በዐለ ስለተ ቅድስት ፋሲካ በኩሉ ጥያቄ ወበልቡና ለስሙ ይዳረግ ለመዳረግ ወሌሊት ለመ ለሥራ ወኃሙሱ ለወርጎ መጋቢት ጠይቁ ለንክ ሐሳብ ለስሙ ለሐሙ ለገዢላን በአሐቲ ዓመት ክልዳ ጊዜ — ወላንትሙስ ሰቀቡ ለሥራ ወሐሙሱ ለወርጎ መጋቢት ገወላቱ ለመ ለሥራ ወተሰቡ ለመጋ ቢት በሐሳብሙ ለግብግዎያን ሰቀቡ ለንተ ሐሳብ ለም ሰሠርቱ ወኃምስቱ ለስከ ለሥራ ወግሙሱ ለሠርቀ ሌሊት ።

ክርስቶስ በደሙ የዋጃቸው የተወደዳቸው ወንድማቸው ሆይ የቅድስት ፋሲካን በዐለ በመረዳትና በማስተዋል ሁሉ በመጋቢት ጽፎ ቀን ለንድታደርጉ ያስፈልጋ ቸኋል ። ጌታችን በአንዲት ዓመት ሁለት ጊዜ በመከራን አልተቀበለምና ገሳቡን ጠንቅቆ — ለንንት ግን በመጋቢት የወር በጽፎች ቀን ይኸውም በቅብጣው ያን ለቋጣጠር መጋቢት ጽፎ ቀን ማለት ነውና ገሳቡን በጥንቃቄ ተከታተሉ ለርሱም ከሥራ ለምስት ለስከ ጽፎች ሠርቀ ለሊት ነው ። ትምህርተ ጲዳስቅልያ ለንቀጽ ፣ ፣ (፴፩) ገጽ ፣ ፴፱ ።
Orient. 799 Brit. MUS.

ለ. ግብረ ሕማማት ገጽ ፣ ፪ ።
ዘአጽሐፎ መቅደሱ ወዘላጎተሞ ጳግመ ለመምህር ወልደ ሚካኤል ብርሃነ መስቀል — አዲስ አበባ በአርቲስቲክ ማተሚያ ቤት ታተመ ። ፲፱፻፵፪ ፣ ፩ ።

7. ሀ. “እስሙ ፍሥሐ አይሁድ ኮነ በዓመተ ሕማማት ለመ ለሥራ ወረ ቡቡ ለሠርቀ ኔሳን ወአመ ለሥራ ወሰቡ ለበርምሐት ወአመ ለሥራ ወሰኑዩ ለአዳር ወበዕለተ ግርብ ኮነ ለገዢላን ለዕለት ሰባት ለመስቀል ወበዕለተ ሰንበት ውስተ መቃ ብር ወትንሣኤ ኔ ቅድስት ኮነት በዕለተ ለሐድ ለመ ለሥራ ወሰቡ ለሠርቀ ኔሳን — — ወአመ ለሥራ ወተሰቡ ለበረምሐት ።

የአይሁድ ፋሲካ በሕማማት ወራት በኔሳን ሠርቀ ወር ነበረ ። ይኸውም በ ጽፎ በርምሐት (መጋቢት) በአዳር ወር በጽፎ ቀን መሆኑ ነው ። በዕለተ ግርብ ግን ጌታችን በመስቀል ላይ ነበረ ። በዕለተ ሰንበት (ቅዳሜ) በመቃብር ውስተ ነበረ ። በዕለተ ለሐድ ደግሞ ቅድስት ትንሣኤ ሆነች ። ይኸውም በኔሳን ወር (የአይሁድ) በ፲፮ ቀን — — በበረምሐት (በመጋቢት) ጽፎ ቀን ነበረ ።
አቡሻከር ለንቀጽ ፣ ፵፩ ገጽ ፣ ፶፫ ። ፩ ።
Orient. 809 Brit. MUS.

ለ. ይቤ አርካዎስ ኤሊስ ቆዳስ ለሀገረ ሰፍጥ በውስተ መልእክቱ ለንተ ፈነዋ ለእለ ለስከንድርስ —
“ይደሉ ይኩን በዐለ ትንሣኤ በዕለተ ለሐድ ለስሙ በይላቲ ዕለት ለመን ተፈጸመ ፍሥሐሃ ለቤተ ክርስቲያን ቅድስት ጉባኤ ለንተ ሐዋርያት — ገን ቁ ወላቱ ጊዜ ዘሞዐ ቦቱ ለገዢላ ሞተ ጸላኤ ለጻለ ለመ ሕያው ሰበ ለንሥ ለ ሥጋሁ ለምን መታን ።
ሰፍጥ ለምትባል ለገር ኤሊስ ቆዳስ የሚሆን አርካዎስ ለእለ ለስከንድርስ በጸፋት መልእክቱ — — የሐዋርያት ጉባኤ የሚትሆን የቅድስት ቤተ ክርስ ቲያን ደስታዋ ለርግጥ ሆኖ የተፈጸመው በዚህች ቀን ነውና በዐለ ትንሣኤ በዕ ለተ ለሐድ መሆን ይገባዋል ። — — ጌታችን ሥጋውን ከመታን ለይቶ ባ ስነሣ ጊዜ የሰው ዘር ጠላት የሆነውን ሞት ድል ያደረገበት ጊዜ ይህን ጊዜ ነውና” ብሎአል ።
አርካዎስ ሃይማኖተ ለበው ለም ሕ ክፍል ፣ ፩ ገጽ ፣ ፴፫ ። አዲስ አበባ በትን ሣኤ ለጉባኤ ማተሚያ ቤት ታተመ ። ፲፱፻፷፯ ፣ ፩ ።

8. አቡሻከር — “ስለ ማርቆስ ወልደ ቀንበር” ገጽ ፣ ፸፫ ፣ ለን ፣ ፴፱ ፣ Orient. 812. Brit. B.M.

9. ሀ. ገድለ ፊልጶስ ዘደብረ ሊባኖስ ገጽ ፪፻፲፮
L.O.V. S. D. C. 49 C. H. D. 1961

ለ. ብላታ ጎሩይ ወልደ ሥላሴ ለዋዜማ ለም ፣ ፲፬ ገጽ ፣ ፻፱ ።
አዲስ አበባ ጎሐ ጽባሕ ማተሚያ ቤት ታተመ ። ፲፱፻፳፩ ፣ ፩ ።

10. በፍቅርና በትሕትና ጸንቶ ወንድም ከወንድሙ ጋር ሀሳብ ለሀሳብ ለየ ትግባባ በስምምነት ሃይማኖትን ወደጥንተ ቦታዋ ወደ ለንድነት በመመለስ ፋን ታ ለኔ ያልሁት ብቻ ይሁን ማለትን ስለ ወደደ መለያየት ተስፋፋ ። አለቃ ጎሩይ ፣ ፈንታ ።

አለቃ ጎሩይ ፋንታ ፍናተ ለገዢላብሔር በተባለው ጽሑፋቸው መቅደም ላይ ገጽ ፣ ፪ ፣ ተመልከት — (ያልታተመ)

ምዕራፍ ፡ ፳፰፤

ርእሰ ፡ ዐውደ ፡ ዓመት ፡

ርእሰ ፡ ዐውደ ፡ ዓመቱ ፡ ወይም ፡ የዘመኑ መለወጫ ፡ መስከረም ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ለምን ፡ ይሆናል? ፡ ለምን ስ ፡ ዕለቱ ፡ «ቅዱስ ፡ ዮሐንስ» ፡ ይባላል?

መስከረም ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ለምን ፡ ስለመሆኑ ፡ ዕለቱ ፡ «ቅዱስ ዮሐንስ» ተብሎ ፡ ስለመሰየሙ ፡ በጥያቄው ፡ መሠረት ፡ እንደቅደም ፡ ተከተሉ ፡ አድርገን ፡ ምክንያቱ ፡ ነገሩን ፡ ለመግለጽ ፡ እንወዳለን ።

፩ኛ. ርእሰ ፡ ዐውደ ፡ ዓመቱ ፡ በመስከረም ወር ፡ ስለመሆኑ ፡ በተለይ ፡ መስከረም ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ሆኖ ፡ ስለመገኘቱ ፡--

የኅሳብ ፡ ዘመን ፡ ውጥን ፡ በተነገረበት ፡ ክፍል ፡ «ኢትዮጵያ ፡ ጥንታዊያን ፡ በሆኑ ፡ በታወቁ ፡ የአሕዛብ ፡ መንግሥታት ፡ ዘመን ፡ መካከል ፡ ህልውን እንደነበረች ፡ ተገልጾአል ። ጥንታዊያን ፡ ሕዝቦች ፡ እየተመላለሰ ፡ በሚታየው ፡ የተፈጥሮ ፡ ሕግ ፡ ኅሳብ ፡ ላይ ፡ አተኩረው ፡ ሌላውን ፡ የያገራቸውን ፡ ወቅታዊ ፡ የአየር ፡ ጠባይ ፡ ሲያጠናቅቁ ፡ ሁሉ ፡ እርስዎም ፡ የራስዎን ፡ ብሔራዊ ድርሻ ፡ በአሳብ ፡ ወስና ፡ ለትውልድ ፡ ማስተላለፍ ፡ ይልቁንም ፡ «ዓመተ ኖሳ ፡ በሚባለው ፡ በቀመረ ፡ ወር ፡ (የወር ፡ አቋጣጠር ፡ ምድብ) ፡ የአብነታዊ ፡ ተሳትፎዎን ፡ ቅርስ ፡ ማበርከት ፡ ተነጋግረንበት ፡ ነበር ።

ዳግመኛም ፡ የኢትዮጵያ ፡ የዓመተ ፡ ዓለም ፡ አቋጣጠር ፡ መሠረቱ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሆኖ ፡ ከሱባዔያት ፡ ተስማምቶ ፡ የልደተ ፡ ክርስቶስን ፡ ተስፋዊ ቀጠሮ ፡ አስገንገቦአል ። በቀመሮች ፡ ከተከፋፈለ ፡ በኋላም ፡ ተረፈ ፡ ዘመኑ ፡ ለዐበቅቴና ፡ ለመጥቅዕ ፡ መንግሥቱ ፡ ወይም ፡ መገኛ ፡ እንደሆነ ፡ ታይቶአል ።

እንዲሁም ፡ ከሆነ ፡ ዘንድ ፡ በዐበቅቴና ፡ በመጥቅዕ ፡ ዐዕቅና ፡ ፍሬ ፡ እየሆኑ የተገኙት ፡ ቀደምያን ፡ የኅሳብ ፡ አውታሮች ፡ እግባቸው ፡ ዘንድ ፡ ሲደርሱ ፡ የሚታዩት ፡ መንግሥታቸውን ፡ መስከረም ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ አድርገው ፡ ነው ።

፩ኛ. ከቀመሮች ፡ ምድብ ፡ የቀረው ፡ የዓመተ ፡ ዓለም ፡ ተረፈ ፡ ዘመን ፡ ያስገኘው ፡ ዐበቅቴ ፡ መስከረም ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ተደግፎ ፡ ይገኛል ። ለዐበቅቴ ፡ ቅርንጫፍ ፡ የሆኑ ፡ የስድስት ፡ ወር ፡ ሕፃናት ፡ (የጨረቃ ፡ ጉድለት) ፡ ሠርቆ ሌሊት ፡ የጨረቃ ፡ ብርሃን ፡ ምላትና ፡ ጉድለት ፡ የሚለካበት ፡ የጨረቃ ፡ አቋጣጠር ፡ መነሻዎች ፡ መስከረም ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ነው ።

፪ኛ. ከዓመተ ፡ ዓለም ፡ በተገኘው ፡ ተረፈ ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ የተቋቋመው ፡ መጥቅዕ ፡ አጽዋማትና ፡ በዐላት ፡ በጥንተ ፡ ተረክቦአቸው ፡ (ዱሮ ፡ በዋሉበት ቀን) ፡ እንዲውሉ ፡ መባጃ ፡ ሐመር ፡ ለወጣበት ፡ ማስቻሉን ፡ አይተናል ። ለዚህም ፡ መጥቅዕ ፡ ለሚወድቅበት ፡ ቀን ፡ መነሻው ፡ የመስከረም ፡ መባቻ ፡ (መስከረም ፡ አንድ ፡ ቀን) ፡ መሆኑ ፡ ይታወቃል ።

መስከረም ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ለክፍለ ፡ ዘመናቱና ፡ ለዕረፍ ፡ አውራጎ ፡ (የጨ ለማና ፡ የብርሃን ፡ ፀሐይ ፡ መዘባትና ፡ መተካከል) ፡ ቁጥር ፡ በቀመሮችና ፡ በዐውድ ፡ ፀሐይ ፡ ከንቅሮሳት ፡ በጥንት ፡ የምጠነ ፡ ራብዲት ፡ (የዕለት አንድ ፡ አራተኛ ፡ በሚጠበቅበት ፡ በዓመተ ፡ ወንጌላውያንና ፡ በምግብና ፡ ከዋክብት ፡ በጠቅላላ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሕርግ ፡ የሚገኙ ፡ የሥርዓተ ፡ ኅሳብ ፡ ወገኖች ፡ ሁሉ ፡ መስከረም ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ማዕከላዊ ፡ ካስማ ፡ ነው ።

ይህ ፡ ሁሉ ፡ ሥነ ፡ ተፈጥሮን ፡ በሚነካና ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያኒቱን ፡ ቀኖና ዊ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በሚመለከት ፡ ሁናቴ ፡ ጥናት ፡ ያደረጉ ፡ አበው ፡ ርእሰ ፡ ዐውደ ፡ ዓመቱ ፡ መስከረም ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ቢሆን ፡ የሥርዓተ ፡ ኅሳብ ፡ ዘርፎች ፡ ሁሉ ፡ ታሪካዊ ፡ ሐረጎቻቸውን ፡ ተከትለው ፡ ያለ ፡ ዕንቅፋት ፡ እንደሚጓዙ ፡ ዐውቀዋል ። ከዚህ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ቢያዙሩት ፡ ግን ፡ የተቋቋመበት ፡ ሁሉ ፡ አብሮት ፡ እንደሚናድ ፡ ተረድተዋል ።

በእኔ ፡ አስተያየትም ፡ ዐውደ ፡ ዓመቱ ፡ መስከረም ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ሆኖ ፡ መገኘቱ ፡ በጥናትና ፡ በምርጫ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ለኢትዮጵያውያን ፡ በዕድል ፡ ምጭምር ፡ እንደ ፡ ተገኘላቸው ፡ ያህል ፡ የሚቈጠር ፡ ነው ። (1)

፪ኛ. ርእሰ ፡ ዐውደ ፡ ዐመቱ ፡ ወይም ፡ የዐውደ ፡ ዓመቱ ፡ መጀመሪያ ፡ ቀን ፡ «ቅዱስ ፡ ዮሐንስ ፡ ለምን ፡ ባለ ፡?»

ቅዱስ ፡ ማርቆስ ፡ ወንጌሉን ፡ ሲጽፍ ፡ «የእግዚአብሔር ፡ ልጅ ፡ የአያሱስ ፡ ወንጌል ፡ መጀመሪያ ፡ እነሆ ፡ መንገድህን ፡ የሚጠርግ ፡ መልእክተኛዬን በፊትህ ፡ እልካለሁ ። የጌታን ፡ መንገድ ፡ አዘጋጁ ፡ ጥርጊያውን ፡ አቅኑ» እያለ ፡ በምድረ ፡ በዳ ፡ የሚጮህ ፡ ሰው ፡ ድምዕተ ብሎ ፡ በአሳይያስ ፡ እንደተነገረ ፡ ዮሐንስ ፡ በምድረ ፡ በዳ ፡ እያጠመቀ ፡ የንስሐንም ፡ ጥምቀት ፡ ለኃጢአት ፡ ሥርዓት ፡ እየሰበከ ፡ መጣ ። ብሎ ፡ ለዘመነ ፡ ወንጌል ፡ የመጀመሪያ ፡ ምዕራፍ ፡ እንደረገው ፡ ይታያል ። ማር. ፩፣ ፲፬ ። ኢ.ሳ. ፵ ፡ ፫ ፡ ፬ ።

የሥነ ፍጥረትና የግሳብ ፡ አዛማጅ ፡ ነጥቦች ፡

በዓመተ፡ዓለም ፡ የአቋጣጠር ፡ ሥርዓተ፡ ግሳብ ፡ መሠረት ፡ ከሕገ፡ ተፈጥሮ የሥነ ፍጥረት ፡ ተሀውተ፡ (እየተደጋገመ፡ የሚገኝ ፡ መለዋወጥ ፡ ወይም ፡ እየተመላለሰ፡ የሚመጣ ፡ ሁኔታ) ፡ ጋር፡ የነጥብ ፡ ተዘምዶ ፡ የሚታይባቸው ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስና ፡ በሌላም ፡ ታሪክ ፡ የተመዘገቡትን ፡ ብቻ ፡ ከዚህ ፡ እንዲጻፉ አድርጌአለሁ ። ይኸውም ፡ በአነባብያን ፡ ዓይን ፡ ተወግተው ፡ እንዲያልፉ በማለት ፡ ነው ።

፩ኛ. ሠግር፡ወይም ፡ ዕለተ፡ ምርያ ፡ መጀመሪያ ፡ የዓመት ፡ ዐውደ ፡ ዓመት፡(ዙር)ሠግር ፡ በመገኘትዎ፡፫፻፳፮፡ቀን ፡ ከሩብ ፡ ሆኖ ፡ በአራተኛውም፡ ዓመት ፡ ፫፻፳፮ ፡ ቀን፡ለመሆን ፡ በመቻሉ፡የክፍለ ፡ ዘመናቱ ፡ ወቅት ፡ ሕግ ፡ ከመፋለስ ፡ ይጠበቅበታል ። መዝ- ፳፬ (፳፮) ፲፩ ፡ ፲፪ ።

፪ኛ. ዐውደ ፡ ማኅተም ፡ (ዐውደ፡ፀሐይ) ነው ። ዐውደ ፡ ማኅተም፡የርእስ ፡ ዐውደ ፡ ዓመቱ ፡ ቀን ፡ በወንጌላውያን ፡ ድርሻያለ ፡ መፋለስ ፡ ይጠበቅበታል ።

፫ኛ. ሠርቀ ፡ ወርኅ ፡ የጨረቃ ፡ ሥርዓታዊ ፡ መመላለስን ፡ ሠርቀ ወርኅ (በጨረቃ፡የግሳብ ፡ አወጣጥ) ፡ የጨረቃን ፡ ሙላትና ፡ ጉድለት ፡ እያመለከተ ፡ በባሕር፡ተሀውተ፡በአየር ፡ ጠባይ ፡ በወርኅውያን ፡ ሰዎች ፡ ትእምርተ፡ነጥብን ፡ ጥሎ ፡ የሚያሳይ ፡ ነው።ኤር- ፴፩፡፴፮ ። ማቴ-፬ ፳፬ ። ም- ፲፯፡፲፮።

፬ኛ. ክፍለ ፡ ዘመናት፡(መጸው፡በጋ፡ፀደይ(በልግ)፡ክረምት)፡በተመደቡበት ፡ ቁጥር ፡ ቆመው ፡ ወቅታዊ ፡ የአየር ፡ ጠባይ ፡ ተጠብቆባቸው ፡ ይገኛል ። ዘፍጥ-፳ ፡ ፳፪ ። መዝ- ፸፬ ፡ (፸፮) ፲፮-፲፯።

፭ኛ. ዕሪና ፡ መዓልት ፡ ወሌሊት ፡ (ቀንና ፡ ሌሊት ፡ የሚተካከሉበት)

ይህም ፡ የቀን ፡ ብርሃንና ፡ የሌሊት ፡ ጨለማ ፡ ጽፁቱን ፡ ሰዓት፡በትክክል ፡ ተካፍለው ፡ እኩል ፡ በእኩል ፡ ሆነው ፡ የሚውሉበት ፡ ዕለት ፡ ማለት ነው።በሌላም ፡ አገላለጽ ፡ ከ፪፻፳ ፡ ቀን ፡ ጀምሮ ፡ በማደግ ፡ ረዝሞ ፡ የነበረ ፡ የጨለማ ፡ ጊዜ ፡ ወደ፡፲፪፡ሰዓት፡ሲያጥር ፡ አጥሮ፡የነበረ ፡ ብርሃን ፡ ፀሐይ ፡ ወደ ፡ ወደ ፡ ፲፪ ሰዓት ፡ ረዝሞ ፡ ለሁለቱም ፡ እኩል ፡ ሆኖ ፡ የሚገኝበት ፡ ጊዜ ነው ።

«ይህም ፡ ጊዜ ፡ በጥንት ፡ «በርምሃት» ፡ ይባላል፡በነበረ፡ወር፡የጽጌ፡በኢትዮጵያ ፡ አቋጣጠር ፡ መጋቢት ፡ ፳፱ ፡ ዕለት ፡ ነው።ሲሉ፡የጥንት ፡ ጠቢቅን በየወገናቸው ፡ የተፈጥሮ ፡ ሕግን፡ነጥብ፡አስቀምጠዉበታል ። የተፈጥሮ፡ሕግ ፡ ነጥብ፡ሲባል፡በርሃን ፡ ፀሐይ ፡ በኖሳተ፡ሐመል ፡ መሥመር ፡ የመገኘቱ አቋም ፡ ነው ።

አቡሻክር ፡ «ዝኬ ፡ ውእቱ ፡ ዕለተ ፡ ተዐርኖ ፡ ዘይትዐረይ ፡ ቡቅሌሊት ምስለ ፡ መዓልት ፡ ወዕሪና ፡ ሰዓታቲሃ ፡ በኑጎት፡ወበሕዕረት፡ወቱሳሑ፡ነፋሳት ፡ ርቱፀ ።

ዕለት ፡ ተካክሎ ፡ የሚውልበት ፡ ማለት ፡ እንደዚህነው ። ሌሊቱ፡ከቀን ፡ ተካክሎ ፡ (እኩል፡ሆኖ) ፡ የሚውልበት ፡ ሳያጥሩ ፡ ሳይረዝሙ፡የዕለቱ ፡ ሰዓቶች ፡ የሚተካከሉበት ፡ እንደዚሁም ፡ ትካክለኛ ፡ የነፋሳት ፡ ተሰማሚነት ፡ የሚታይበት ፡ ነው ። »ይላል ። (1)

የጥንት ፡ ፋሌካውያን ፡ ሆኑ፡ሠራዕያን ፡ ሕግ ፡ «ዕሪና ፡ መጸዋዊ»፡በመጸው ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ መጀመሪያ፡ልዩ፡ልዩ፡ሥርዓተ ፡ ግሳባትን፡ለመጠበቅ መቋጣጠሪያ ፡ አድርገዉታል ።

በቤተ ፡ ክርስቲያንም ፡ በተለይ ፡ በሐዋርያት ፡ ዲድስቅልያ ፡ «እስመ ይዔሪ ፡ መዓልት ፡ ወሌሊት፡አመ፡እሥራ ፡ ወኃሙሱ ፡ ለመጋቢት ፡ ጠይቁ እንከ ፡ ግሳብ» ፡ መጋቢት ፡ ፳፮፡(በኢት.መጋቢት፡የ፳፱) ፡ ሌቱና፡ቀኑ ፡ እኩል ሆኖ፡ይውላልና፡ይህን ፡ ግሳብ ፡ ተገንዘቡ» ፡ ተብሎ ፡ የቀኖና ፡ ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶበት ፡ ይገኛል ።(2)

ይህም ፡ በሁሉ ፡ በኩል ፡ መታወቁን፡የሚያስረዳነው ። ዕሪና ፡ መዓልት፡ወሌሊት ፡ ክርስቲያኖች ፡ በቁጥር፡ለማወቅ ፡ ሲወስኑ ፡ ሌሎች ፡ ግን፡ልዩ፡ልዩ፡ምልክት፡ወይም ፡ አርስጣላብ ፡ (የብርሃን ፡ ፀሐይ ፡ መመዘኛ) ፡ አዘጋጅተው ፡ እንደነበረ ፡ ይነገራል ።

የሚያስደነቅነገር ፡ ቢኖር ፡ ፈሳልጎስ ፡ በነገረ ፡ አራዊት፡መጽሐፍ፡እንደ ፡ ገለጸው ፡ «ሀለስትዮ ፡ ወሆባይ» ፡ ጠጣና ፡ ዝንጀሮ፡በዚሁ፡ቀን፡በሚሰጡት ፡ መለዮ ፡ ሰዎች ፡ መጠቀማቸው ፡ ነው ።

«ነገር ፡ በእንተ ፡ ሀለስትዮ፡ወሆባይ ፡ ወውእቶሙ ፡ ይትረከቡ ፡ በቤተ መንግሥት ፡ አመ ፡ እሥራ ፡ ወኃሙሱ ፡ ለመጋቢት ፡ እመነቀው፡አሥርተ ወክልዔተ ፡ ጊዜ ፡ የአምሩ ፡ ንጉሥ ፡ ወሠራዊቱ፡ከመ ፡ ተዐረየ፡ሌሊት ፡ ወ መዓልት ። እሙንቱስ ፡ እለ ፡ የአምኑ ። ይትኤመሩ ፡ በትእምርት ፡ ዘቃለ ፡ ነቢያት ።»

ጠጣ፣ ዝንጆሮ፣ በቤተ፡ መንግሥት፣ እንዲገኙ፣ ይደረግ ነበር ። ይህም መጋቢት፣ ጳጳ፣ ቀን፣ (በኢት. መጋቢት፣ ጳጳ)፣ አሥራ፡ሁለት፣ ጊዜ፣ ሲጮሁ ንጉሡና፣ ሠራዊቱ፣ የቀንና፣ የሌት፣ መተካከልን፣ ያውቁባቸው፣ ነበር ። በነ ቢያት፣ ቃል፣ የሚያምኑት፣ ግን፣ እንደዚህ፣ ባለው፣ ምልክት፣ አይመሩም ። ይላል ። (3)

እውነት፣ ነውን? ከሆነስ፣ ዝንጆሮቹ፣ የኖላተ፣ ሐመልን፣ ነጥብ እን ዴት፣ ሊያውቁ፣ ቻሉ?

ጳጳ. ዐቢይ፣ ቀመር፣ (በርዩድ)፣

ከቀመሮች፣ በተለይ፣ «ዐቢይ፣ ቀመር»፣ ብቻ፣ ቢጠቀስ፣ በሥነ፣ ፍጥ ረት፣ ከሚታይ፣ ተሀውኮ፣ ጋር፣ ግንኙነት፣ እንዳለው፣ የዱሮ፣ ጠቢባን፣ አሥምረ ውበት፣ እናገኛለን ።

የዐቢይ፣ ቀመር፣ ቁጥር፣ ጳጳጳጳ፣ ዓመት፣ ሲሆን፣ ለመነሻ፣ ነጥቡን፣ እን ድቅትየን፣ አድርጎ፣ ሲቁጠር፣ ነው ። ማለት፣ ከእንድቅትየን፣ (ከአዳም፣ ተ ፈጥሮ)፣ ጀምሮ፣ የሚቁጠር፣ ዓመተ፣ ዓለም፣ መሆኑ፣ ይታወሳል ።

«ከሥነ፣ ፍጥረት፣ ተዘምዶ፣ ያደርጋል»፣ ብለው፣ ጠቢባን፣ ስላሠመሩ በት፣ ነጥብ፣ ሌላውን፣ አቁይቼ፣ በ፲፪ኛው፣ ዐቢይ፣ ቀመር፣ ከሆነው፣ ታሪክ፣ በዮሐንስ፣ መደብር፣ መጽሐፍ፣ የተመዘገበውን፣ ጠቅሼ፣ ለአንባብያን፣ አቀ ርባለሁ ።

«ወዓዲ፣ በመዋዕሊሁ፣ ለምሪቅ፣ ሐመት፣ ሀገረ፣ አንጾኪያ፣ በድልቅል ቅ፣ ዐቢይ፣ ወዘተ፣ ሰብዓ፣ ጊዜያተ... ወዓዲ፣ በውእቱ፣ ዘመን፣ ጸልመት፣ ፀሐይ፣ በኃምስቱ፣ ሰዓተ፣ መዓልት፣ ወአስተርአየ፣ ብርሃን፣ ከዋክብት ። ወኮነ፣ ሀከክ፣ ዐቢይ ። ወሐለዩ፣ ከመ፣ ቀርበት፣ ጎልፈተ፣ ምድር፣ ወኮነ፣ ኩሎ፣ ሰብእ፣ ይበክዩ ። ... ወእምዝ፣ አስተርአየ፣ ብርሃን፣ ወሠርቀ፣ ፀሐይ፣ እም ነ፣ ጸልመት፣ ወኮነ፣ እለተጋብኡ፣ ወይቤሉ፣ ዝንቱ፣ ዘኮነ፣ በፍጻሜ፣ ቀመር፣ ዘውእቱ፣ ኃምስቱ፣ ምእት፣ ሠላሳ፣ ወክልዔቱ፣ ዓመት፣ ኮነ፣ ዝንቱ፣ ግብር ። ወነበሩ፣ ወጎለቁ፣ ወረክቡ፣ በከመ፣ ይቤሉ፣ ከመ፣ ወእቱ፣ ፍጻሜ፣ ቀመር፣ አሠ ርቱ፣ ወክልዔቱ ። ወጸድቃንሰ፣ ወቅዱሳን፣ ይቤሉ፣ ዝንቱ፣ መዓት፣ ዘኮነ፣ ላዕለ፣ ምድር፣ በእንተ፣ ዕልወቱ፣ ለንጉሥ፣ ምሪቅ ።

(ምሪቅ፣ በቀረ፣ ስጥንጥንያ፣ ነጎሞ፣ በነበረ፣ ጊዜ፣ ሀገረ፣ እንጾኪያ፣ ተሠታይታ፣ ነበር፣ ይኸውም ። ሰባ፣ ጊዜ፣ የምድር፣ መናዋጥ፣ ደርሶባት፣ ነበርና፣ ነው ። ዳግመኛም፣ በዚህ፣ ዘመን፣ ከቀኑ፣ በአምስት፣ ሰዓት፣ ጀምሮ፣ ፀሐይ፣ ጨማ፣ የከዋክብት፣ ብርሃን፣ እስኪታይ፣ ድረስ፣ ሆኖ፣ ነበር፣ ከዚህም፣ የተነሣ ከፍ፣ ያለ፣ ክርክር፣ ተደርጎ፣ ነበር ። ይኸውም፣ የምድር፣ ጎልፈት፣ እንደደረሰ፣ ስላሰቡ፣ ብዙ፣ ሰዎች፣ ያለቅሱ፣ ነበር ። በኋላ፣ ግን፣ ከጨለማው፣ መካከል የፀሐይ፣ ብርሃን፣ ተገለጠ ። ከተሰበሰቡት፣ መካከል፣ ይህ፣ ነገር፣ የደረሰው፣ የጳጳጳጳ፣ ቀመር፣ ስለተፈጸመ፣ ነው፣ አሉ ። ወዲያውም፣ ተቀምጠው፣ ቁጠ ፋና፣ እንዳለትም፣ ሁሉ፣ የቀመሩ፣ አሥራ፣ ሁለተኛ፣ ፍጻሜ፣ እንደሆነ፣ ቁጥ ረው፣ አገኙ፣ ምዕመናን፣ ቅዱሳን፣ ግን፣ ይህ፣ ቁጣ፣ የመጣው፣ በንጉሥ፣ ምሪቅ አመፍ፣ ምክንያት፣ ነው፣ አሉ ። » ተብሎ፣ ተጽፎአል ። የሐንስ፣ መደብርገጽ፣ ፲፩ ዓ. ፬ ። (4)

በሌላ፣ የዐቢይ፣ ቀመር፣ ፍጻሜ፣ የተመዘገበ፣ የሀገራችንም፣ ይኖራል ። ለዓይነት፣ ያህል፣ ይኸው፣ በቂ፣ ነው ።

ጳጳ. መዘብዐ፣ ብርሃን፣ ወጽልመት፣ (የብርሃንና፣ የጨለማ፣ ሰዓት፣ መዛባት)

የብርሃንና፣ የጨለማ፣ መዛባት፣ ዱሮ፣ በጥላ፣ መሥረይ፣ በሚማ፣ እየተ ለካ፣ የሚታወቅ፣ ነበር ። ጥንታዊ፣ በሆነ፣ በዓመት፣ አቁጣጠር፣ በርምሃት በሚባል፣ ወር፣ (መጋቢት) ጳጳ፣ ቀን፣ የቀንና፣ የሌት፣ መተካከል፣ ይታይበ ታል ። ይኸውም፣ ነጥቡ፣ ብርሃን፣ ፀሐይ፣ የሚያበራበት፣ ጊዜ፣ በዕለት፣ (ጳጳ ሰዓት፣ ውስጥ)፣ እየረዘመ፣ የጨለማው፣ ጊዜ፣ እያጠረ፣ እስከ፣ መስከረም፣ የ ሚሄድ፣ ሲሆን፣ ከዚያ፣ ደግሞ፣ የጨለማው፣ ጊዜ፣ እየረዘመ፣ የብርሃኑ፣ ጊዜ እያጠረ፣ እስከ፣ መጋቢት፣ ይሄዳል ። እንዲህም፣ በመሆኑ፣ ፲፪፣ ወራት፣ በሁለ ለት፣ ቡድን፣ ተከፍለው፣ እየተነጻጸሩና፣ የጨለማና፣ የብርሃን፣ መዛባት፣ ደረ ጃቸውም፣ እየታየ፣ በተገኘ፣ መጠን፣ ለመጠበቅ፣ ያስችላል ።

ይህም፣ እንደሚከተለው፣ ሆኖ፣ በሠንጠረዥ፣ ቀርቦአል ።

	ወር	ቀን	ሌሊት		ወር	ቀን	ሌሊት
፩	መጋቢት	፲፪	፲፪	፩	መስከረም	፲፪	፲፪
፪	ሚያዝያ	፲፫	፲፩	፪	ጥቅምት	፲፫	፲፩
፫	ግንቦት	፲፬	፲	፫	ኅዳር	፲፬	፲
፬	ሰኔ	፲፭	፱	፬	ታኅሣሥ	፲፭	፱
፭	ሐምሌ	፲፮	፯	፭	ጥር	፲፮	፯
፮	ነሐሴ	፲፯	፲፩	፮	የካቲት	፲፯	፲፩

ይህ ፡ ስፍረ ፡ ሰዓት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ምድር፡ የሚገለገሉበትነው ። በሌሎች ፡ አገሮች ፡ ግን ፡ ምናልባት ፡ የተለየ፡ መስፈሪያ፡ ይኖራቸዋልና፤ በዚህ ሕግ ፡ አይገለገሉም ፡ ይሆናል ።(5)

፩ኛ. ጽንዕትና ፡ ጽንጽንት ፡ (እንጨት፡ የሚነቅዘበትና ፡ የማይነቅዘበት።)

የጽንዕትና ፡ የጽንጽንት ፡ አቋምም ፡ ከሥነ፡ ፍጥረት፡ አዛማጅ ፡ የጎሳብነጥብ ፡ ክፍል ፡ እንዳለው ፡ የጥንት፡ አባቶች ፡ ሲጠቀሙበት፡ ኖረዋል ። የጥናታቸው ፡ መሠረት፡ የቱን ፡ ያህል፡ ውጤት ፡ እደነበረው ፡ ለማስገምገም፡ አስበን ፡ ሳይሆን ፤ ሥነ ፡ ፍጥረትን ፡ ከጊዜ፡ ጋር ፡ ሕጋዊ፡ አድርገው ፡ መወሰናቸው ፡ ምክንያት ፡ ያልነበረው ፡ አይመስልምና፤ እንዲገለጽነው ።

ስለሆነም ፡ እንደሚከተለው ፡ በሠንጠረዥ ፡ መልክ፡ አቅርቦንዋል።(6)

ጽንዕት		ጽንጽንት		
፩	ከመስከረም	፩ቀን—፲፭	ከመስከረም	፲፮ ፡ ቀን ፡ እስከ ፴
፪	ከጥቅምት	፩ቀን—፳፫	ከጥቅምት	፳፬ ፡ ቀን እስከ ፴
፫	ከጎዳር	፩ቀን—	ከጎዳር	፲ ፡ ” ” ፴
፬	ከታኅሣሥ	፩ቀን—፳፫	ከታኅሣሥ	፳፬ ፡ ” ” ፴
፭	ከጥር	፩ቀን—፲፮	ከጥር	፲፩ ” ” ፴
፮	ከየካቲት	፩ቀን—፩	ከየካቲት	፮ ” ” ፴
፯	ከመጋቢት	፩ቀን—፳	ከመጋቢት	፱ ” ” ፴
፰	ከሚያዝያ	፩ቀን—፲፩	ከሚያዝያ	፲፪ ” ” ፴
፱	ከግንቦት	—	ከግንቦት	፩ ” ” ፴
፲	ከሰኔ	፩ቀን—፳፱	ከሰኔ	፳፻ ” ” ፴
፲፩	ከሐምሌ	፩ቀን—፲፮	ከሐምሌ	፲፮ ” ” ፴
፲፪	ከነሐሴ	፩ቀን—፳፫	ከነሐሴ	፳፬ ” ” ፴
፲፫	ከጳጉሜን	፩ቀን—፩	ጳጉሜን	—

ማስገንዘቢያ ፡— ከመስከረም ፡ ፩—፲፮ ፡ ጽንዕት ፡ ግንቦትንም፡ ገማሱን ፡ ጽንዕት ፡ የሚሉ ፡ ይገኛሉ ።

- ፩. አቡኸክር ፡ ገጽ ፡ ፲፱ ፡ ዓምድ ፡ ፩ ፡ Orient 809 Brit MS.
- ፪. ዲድስቅልያ ፡ እንቀጽ ፡ ፴ ፡ ገጽ ፡ ፴፱ ፡ Orient 799 Brit MS.
- ፫. ድርሳን ፡ ዘብፁዕ ፡ ፈሳልጎስ ፡ ዘደረሰ ፡ በእንተ ፡ አራዊት ፡ ነገር ፡ ግጽኛ ፡ “በእንተ ፡ ሀለስ ትዮ ፡ ወሆባይ” ገጽ ፡ ፴፰ ፡ ፴፱ ፡

DIE AETHIOPISCHE UEBERSETZUNG
DES
PHYSIOLOGUS
JE EINER LONDONER, PARISNER UND WIENER HANDSCHRIFT
HERAUSGEGEBEN, VERDEUTSCHT UND MIT ELNER HISTORISCCHEN
EINLEITUNG VERSEHEN
VON
FRITZ HOMMEL
LEIPZIG
J. C. HINRICHS, SCHE BUCHHANSLUNG. 1877

- ፬. የሐንስ ፡ መደብር ፡ ገጽ ፡ ፲፪ ፡ ዓምድ ፡ ፪ ፡ Orient. 818 Brit. MUS.
- ፭. “ወይእዚኒ ፡ ንግባእ ፡ በእንተ ፡ ሐሳብ ፡ ሰዓታት ፡ ዘከመ ፡ የወውድ ፡ ለለወርጉ ፡ ቀዊ መከ ፡ ርቀዕ ፡ ትኔጽር ፡ ጽላሎተ ፡ ርእስከ ፡ ወትትኤመር ፡ ጎበ ፡ በጽሐ ፡ ወትጋልቁ ፡ ለእእምር ፡ ሰዓታት ፡ እምቀዳሚ ፡ ሰዓተ ፡ መዓልት ፡ እስከ ፡ ሰርክ ፡ ዐሠርተ ፡ ወከልዓተ ፡ ሰዓተ አሁንም ፡ እንመለስና ፡ ሰዓቶቹ ፡ በየወሩ ፡ እንዴት ፡ እንደሚዘዋወሩ ፡ በሐሳብ ፡ ሰዓታት ፡ እንመልከት ፡— መጀመሪያ ፡ ቀጥ ፡ ብለህ ፡ ትቆምና ፡ ጥላህን ፡ ታያለህ ፡ ጥላው ፡ በደረሰበትም ፡ ምልክት ፡ ይደረጋል ። በኋላም ፡ ከቀኑ ፡ መጀመሪያ ፡ እስከ ፡ ማታ ፡ ድረስ ፡ የአሥራ ፡ ሁለት ፡ ሰዓትን ፡ ስፍር ፡ ትቆጥራለህ ።”
ገጽ ፡ ፵፫—፵፩ ፡ ተመልከት ፡—
- ፮. ከዳነ ፡ ወልድ ፡ ከፍሌ ፡ ገበታዋሪያ ፡ ገጽ ፡ ፶፩ ፡ (ጽንዕት) ከደስታ ፡ ተነሰ ፡ ወልድ ፡ ድረ ደዋ ፡ በቅዱስ ፡ አልዓዛር ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፳፰ ፡ ዓ. ም.

የዓመት ፡ ባህላዊ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አቀማመጥ ፡

የኢትዮጵያ ፡ ኦርቶዶክሳዊት ፡ ተዋሕዶ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የበዐላት ፡ የሰናብት ፡ የዘመናት ፡ የአጽዋማት ፡ የምስጋና ፡ መዝሙርና ፡ ቅዳሴ ፡ የቅዱሳት ፡ መጻሕፍት ፡ ምንባብ ፡ አወጣጥና ፡ አቀማመጥ ፡ በባሕረ ፡ ኅሳብ የተመሠረተ ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ አስቀድመን ፡ እንደገለጽነው ፡ ዓመተ ፡ ፍዳውና ፡ ዓመተ ፡ ምስረቱ ፡ ተደምሮ ፡ ጠቅላላ ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ እንደሆነ ፡ ከታወቀ ፡ በኋላ ፡ በቀመር ፡ ተደልድሎ ፡ የተረፈው ፡ ለዐበቅቱና ፡ ለመጥቅዕ ፡ መሠረት ፡ መሆኑ ፡ ተገልጿል ። በዐበቅቱም ፡ የወር ፡ ሕፃን ፡ (ጉድለት) ፡ ሠርቀ ፡ ሌሊት ፡ ሠርቀ ፡ ወርኅ (የጨረቃ ፡ ምላትና ፡ ጉድለት) ፡ የሚታወቅበት ፡ ሲሆን ፡ በመጥቅዕ ፡ ደግሞ ፡ ለአጽዋማትና ፡ ለበዐላት ፡ መባጃ ፡ ሐመር ፡ ይወጣበታል ።

በዚህም ፡ ሁኔታ ፡ ከዐውደ ፡ ዓመቱ ፡ መስከረም ፡ ጀቀን ፡ ከቅዱስ ፡ ዮሐንስ ፡ ዕለት ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ዮሐንስ ፡ ዓመቱ ፡ በሙሉ ፡ በአራቱ ፡ ክፍለ ፡ ዘመናት ፡ መደላድል ፡ ላይ ፡ በዐላትንና ፡ አጽዋማትን ፡ እየተመለከተ ፡ በየዓመትን ፡ የሚፈጸም ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ይከናወንበታል ። እነሆም ፡ ዝርዝሩ ፡ ከአጫጭር ፡ መግለጫዎች ፡ ጋር ፡ ቀርቦአል ።

፩ኛ. የዓመት ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ «ዘመን ፡ መጻው» ፡ ነው ።

ይህ ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ ከመስከረም ፡ ጅምር ፡ እስከ ፡ ታኅሣሥ ፡ ጅምር ፡ ድረስ ፡ ይከናወናል ።

ሀ. ቋሚ ፡ ዘመን ፡— ከመስከረም ፡ ጅምር ፡ ጅምር ፡ ቀን ፡ ድረስ ፡ ያለው «ዘመን ፡ ጸጌ» ፡ ይባላል ። ይኸውም ፡ በሙሽራና ፡ በሙሽራይቱ ፡ ምሳሌ ፡ ክርስቶስና ፡ ቤተ ክርስቲያን ፡ በጸጌ ፡ (በአበባ) ፡ መነጋገሪያውን ፡ በመጎልጠን ፡ ይታሰብበታል ። ቅድስት ፡ ማርያምና ፡ ሕፃን ፡ ኢየሱስ ፡ ወደ ፡ ግብፅ ፡ መሰደዳቸውና ፡ በሰደት ፡ መከራ ፡ ማየታቸው ፡ ይታሰብበታል ። መጋ. መጋ. ፩ ። ኤ.ፌ. ፩ ፡ ፳፫—፴፫ ። ማቴ. ፪ ፡ ፲፫—፳፩ ።

ሳምንታዊ ክፍለ ጊዜ

- ፩ኛ. ሳምንት ፡ ክርስቶስና ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በአበባ ፡ በገንት ፡ ሽቶ ፡ (መዓዛ)
 - ፪ኛ. ሳምንት ፡ ክርስቶስ ፡ መዓዛ ፡ ቅዱሳን ፡ ስለመሆኑ ፡
 - ፫ኛ. ሳምንት ፡ በሥነ ፡ ፍጥረቱ ፡ ገናና ፡ ሥራና ፡ [በቸርነቱ ፡ ስለመመስገን ፡
 - ፬ኛ. ሳምንት ፡ ክረምቱን ፡ አሳልፎ ፡ በጊዜው ፡ ለአበባና ፡ ለፍሬ ፡ ጊዜ ስለማድረሱ ፡
 - ፭ኛ. ሳምንት ፡ ሰማይን ፡ በከዋክብት ፡ ምድርን ፡ በአበባዎች ፡ ስለማስገጠጥ ፡ (ምስጋና)
 - ፮ኛ. ሳምንት ፡ ሰሎሞን ፡ በዚያ ፡ ሁላ ፡ ክብሩ ፡ የአንዲት ፡ አበባ ፡ ያህል ስለማገጠጥ ፡ (ምስጋና)
- ለ. ቋሚ ፡ ዘመን ፡

ከኅዳር ፡ ፮— ታኅሣሥ ፡ ፯ ፡ ወይም ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ “ዘመን ፡ አስተምህሮ” ይባላል ።

(ምሳሌ ማ ፡ ነው።)

ሳምንታዊ ክፍለ ጊዜ

- ፩ኛ. ሳምንት ፡— ስለ ፡ አምላክ ፡ ቸርነትና ፡ ትዕግሥት ፡ ምስጋና ፡
- ፪ኛ. ሳምንት ፡— ሰንበትን ፡ ስለመቀደስ ፡ (ቅድስት) ምስጋና ፡
- ፫ኛ. ሳምንት ፡— ጌታ ፡ በአይሁድ ፡ ምክራቦች ፡ ስለማስተማሩና ፡ ባሕርን ፡ ነፋስን ፡ ስለመገመገሙ ፡
- ፬ኛ. ሳምንት ፡ ዕዉራንን ፡ በሽተኞችን ፡ ስለማዳኑ ፡
- ፭ኛ. ሳምንት ፡— ስለ ፡ ዳግም ፡ ምጽአቱ (የጸድቃንና የጋጥአን ፡ ፍርድ) ይታሰብበታል ፡ የመጨረሻው ፡ ሳምንት ፡ በጊዜያት ፡ መሳሳብ ፡ የሚቀርበት ፡ ዓመት ፡ አለ ፡—

ጅኛ- የግድት፣ ክፍለ፣ ዘመን፣ ሐጋይ፣ (በጋ) ነው።

ይህ፣ ክፍለ፣ ዘመን፣ ከታኅሣሥ፣ ጅኛ፣ ቀን፣ ጀምሮ፣ እስከ፣ መጋቢት፣ ጅኛ፣ ቀን፣ ድረስ፣ ያለ፣ ነው። ከውስጡም፣ ዐቢይ፣ ቋሚ፣ ዘመን፣ ሳምንታዊ፣ ክፍለ፣ ጊዜ፣ ለበዐላት፣ ሙሉም፣ ሆነው፣ ይገኙበታል።

ሀ. ዐቢይ፣ ቋሚ፣ ዘመን፣ ጅ ዘመን፣ ሥጋዊ፣ ወይም፣ ዘመን፣ ለደት፣ ይባላል።

በአጠቃላይ፣ ከታኅሣሥ፣ ጁ፣ ቀን፣ ወይም፣ ሹ፣ ቀን፣ ጀምሮ፣ ወደታች፣ ሲወርድ፣ እስከ፣ የካቲት፣ ጁ፣ ቀን፣ ሲወጣም፣ እስከ፣ መጋቢት፣ ጅ፣ ቀን፣ ድረስ፣ ያለው፣ ጊዜ፣ ዘመን፣ ሥጋዊ፣ (ዘመን፣ ለደት) ይባላል።

ግሳቢያ፣ ከታኅሣሥ፣ ጁ፣ ወይም፣ ሹ፣ ጀምሮ፣ እስከ፣ ታኅሣሥ፣ ጅኛ፣ ቀን፣ ያሉት ቀናት፣ ከዘመን፣ መጸው፣ ክፍለ፣ ዘመን፣ ለዘመን፣ ሥጋዊ፣ የተወሰዱ፣ መሆናቸው፣ መታወስ፣ ይኖርበታል።

ዘመን፣ ሥጋዊ፣ ወይም፣ ዘመን፣ ለደት፣ በልዩ፣ ልዩ፣ መሠረታዊያን፣ ንዑሳን፣ ቋሚ ዘመን፣ ይከፈላል።

ጅኛ. ንዑስ፣ ቋሚ፣ ዘመን፣ — ከታኅሣሥ፣ ጁ፣ (ሹ) ጀምሮ፣ እስከ፣ ታኅሣሥ፣ ጅኛ ቀን፣ ያለው፣ “ዘመን፣ ስብከት”፣ ነው።

ጊዜ ሳምንታዊ

ጅኛ. ሳምንት፣ — ከእሁድ፣ ጀምሮ፣ ሳምንቱን፣ “ስብከት” ይባላል። በዚህም፣ ስለ፣ ክርስቶስ፣ መምጣት፣ በእራተ፣ ሙሴ፣ በነቢያት ፣ በመገመሙር፣ እስቀድሞ፣ ተነግሮ፣ መቆየቱ።

ጅኛ. ሳምንት፣ — ከእሁድ፣ ጀምሮ፣ “ብርሃን” ይባላል። ብርሃን፣ ሆኖ እንደሚመጣ፣ በትንቢት፣ ተነግሮለት፣ መቆየቱን፣ የሚያሳስብ፣ ነው።

ጅኛ. ሳምንት፣ — ከእሁድ፣ ጀምሮ፣ ሳምንቱን፣ “ኖላዊ” ይባላል። ጠባቂ፣ ሆኖ፣ መምጣቱን፣ እስቀድሞ፣ ተነግሮለት፣ እንደቆየ፣ ይታሰብበታል። (ከልደት፣ በፊት፣ ያሉት፣ ሹ፣ እሁድ፣ ስብከት፣ ይባላሉ።)

ጅኛ. ንዑስ፣ ቋሚ፣ ዘመን፣ — “ዘመን፣ ለደት” ይባላል። ይህም፣ ከታኅሣሥ፣ ጅኛ፣ (ገሃድ) ጅም፣ በዐለ፣ ለደት፣ ከዚያ፣ ጀምሮ፣ እስከ፣ ጥር፣ ሹ፣ ቀን፣ ያለው፣ ጊዜ፣ ነው።

ጊዜ ሳምንታዊ

ጅኛ. ሳምንት፣ ከታኅሣሥ፣ ጅም—ጥር፣ ጅ፣ ቀን፣ ለደቱ ፣ ስብአ፣ ሰገል፣ ሕፃናት፣ ይታሰቡበታል።

ጅኛ. ሳምንት፣ ከጥርጁ—፲፣ ቀን፣ ግዝራት፣ ወደ፣ ግዝራት፣ መግባት፣ ታሰብበታል። (ሕፃናት፣ ግዝራዊ፣ ይባላል)

ጅኛ. ንዑስ፣ ቋሚ፣ ዘመን፣ — ዘመን፣ እስተርእዮ፣ (ኤጲፋንያ) ይባላል። ይህም፣ ከጥር፣ ሹ፣ ቀን፣ ጀምሮ፣ እስከ፣ ጾመ፣ ነነዌ፣ ያለ፣ ጊዜ፣ ነው። እስተርእዮ፣ ግለት፣ መግለጽ፣ ግለት፣ ነው።

ጅኛ. ሳምንት፣ በቃና፣ ዘገሊላ፣ በሠራው፣ ተአምር፣ መለኮታዊ፣ ኃይሉ መግለጹ።

ጅኛ. ሳምንት፣ — ተወልዶ፣ ጥቂት፣ ጥቂት፣ እያለ፣ አድኅ፣ ተጠምቆ፣ ገሃድ፣ መታወቁ።

ጅኛ. ሳምንት፣ — በሚጠመቅበት፣ ጊዜ፣ የእግዚአብሔር፣ ሦስትነት፣ ስለመታወቅ

ጅኛ. ሳምንት፣ — እነዚህ፣ ሦስቱ፣ ሳምንታት፣ መባጃ፣ ሐመሩ፣ ሲረዝም፣ ይሠራ

ጅኛ. ሳምንት፣ — ራሱ፣ አለበለዚያም፣ ይቀራሉ። በሚጨምሩበት፣ ጊዜ፣ ሁ

ጅኛ. ሳምንት፣ — መገለጹን፣ የሚነካ፣ ምስጋና፣ ይደረግባቸዋል።

ጅኛ. ንዑስ፣ ቋሚ፣ ዘመን፣ — ከጾመ፣ ነነዌ፣ እስከ፣ ዐቢይ፣ ጾም፣ “ዘመን፣ መገለጻል። (መሸራ፣) ግለት፣ ነው።)

ጅኛ. ሳምንት፣ — ክርስቶስ፣ የቤተ፣ ክርስቲያን፣ ሙሽራ፣ ሆኖ፣ ስለ ራያና፣ ስለኋለኛ፣ መምጣቱ፣ አጠቃሎ፣ ያሳስባል።

ጅኛ. ሳምንት፣ — ቀበላ፣ የጾም፣ ዝግጅት፣ መሰናዶ፣ (ልብን፣ ግስገሳት ይታሰብበታል። (ዘወረደ)

ጊዜ ሳምንታዊ

ገ. ክፍለ ዘመን፡- “ዘመን፡ ዐደይ፡ ወይም፡ ተወን፡ (በልግ፡ ጠል)

ይህ፡ ክፍለ ዘመን፡ ከመጋቢት፡ ጳጳ፡ ቀን፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ ሰኔ፡ ጳጳ፡ ቀን፡ ድረስ፡ በምግብናው፡ የተወሰነ፡ ነው። መደቡ፡ ይኸው፡ ሆኖ፡ እመራሩ፡ በጳጳ፡ ዘመን፡ ይሠራል።
ሀ. ጳጳ፡ ዘመን፡- ሲወርድ፡ ከየካቲት፡ ፪፡ ቀን፡ ሲወጣም፡ ከመጋቢት፡ ፮፡ ቀን፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ በዐለ፡ ትንሣኤ፡ ዋዜማ፡ ፶፩፡ ቀን፡ “ዐቢይ፡ ጸም” ነው።

፩ኛ. ሳምንት፡- “ዘወረደ” ከሰኞ፡ ጀምሮ፡ ጾመ፡ ሕርቃል፡ (ልብን፡ ስለማስገዛት) ወዘተ

፪ኛ. ሳምንት፡- እሑድ፡ “ቅድድስት” ከሰኞ፡ ጾመ፡ አርብዓ፡ ጾመ፡ እ. የሱስ፡ ይባላል። (ስግደት 1 መገዛት) ወዘተ።

፫ኛ. ሳምንት፡- “ምኩራብ” ጌታችን፡ በእይሁድ፡ ምኩራብ፡ ግስተ ግፍ፡ መደንቁ፡ (ትምህርቱ)

፬ኛ. ሳምንት፡- “መግጥዕ” ሽባዎችን ማሸተኞችን፡ ግዳኑ፡ ይታወስበታል። (ተእምራቱ)

፭ኛ. ሳምንት፡- “ደብረ፡ ዘይት” የጌታችን፡ ዳግመኛ፡ መምጣት፡ መታሰቢያ፡ በዐል።

፮ኛ. ሳምንት፡- “ገብር፡ ጌር” (መልካም፡ እገልጋይ) ለሚያገለግል ዋጋ፡ አለው፡ ወዘተ፡- (ካህናት፡ እገልጋዮች)

፯ኛ. ሳምንት፡ “ኒቆዲሞስ” በዚህ፡ የነፍስ፡ ግዴታ፡ ቅን፡ ፍላጎት፡ ዳግም፡ ልደት፡ ይታሰብበታል።

፰ኛ. ሳምንት፡- “በዐለ፡ ሆሣዕና” ሳምንቱን ስሙን የሕማማት፡ (ስሙን፡ ፋሲካም) ይባላል።

በሰሙን፡ ሕማማት፡ ውስጥ፡ ሐሙስ፡ ሥርዓተ፡ ቁርባን።
ዓርብ፡ የጌታ፡ ስቅለት፡ ይታሰባል።

ለ. ጳጳ፡ ዘመን፡- “በዐለ፡ ኃምሳ” ይህ፡ ትንሣኤ፡ ከዋለበት፡ ቀን፡ እስከ፡ ጳንጠቆ ስጤድረስ፡-

ሳምንት ደብዳቤ

ሳምንት ደብዳቤ

ሳምንት ደብዳቤ

፩ኛ. ሳምንት፡- እሑድ፡ “በዐለ፡ ትንሣኤ” ሰኞ፡ ግዕድት፡ ሳምንቱን፡ ስሙን፡ ትንሣኤ።

፪ኛ. ሳምንት፡- እሑድ፡ ዳግም፡ ትንሣኤ፡ (ዳግመኛ፡ የተገለጸበት) ፈጽሞን) ግብርን፡ ፈጽሞሁ፡ ከሰኞ፡ ጀምሮ፡ ፀለተ፡ ሲቆል፡ ይባላል።

፫ኛ. ሳምንት፡- ሴቶች፡ ወደ፡ መታብሩ፡ ስለመሄዳቸው፡ ስለ፡ ሐዋርያት፡ ስሜት፡ ይታወስበታል።

፬ኛ. ሳምንት፡- በሲኦል፡ ላይ፡ ያገኘው፡ ድል፡ ይታሰባል።

፭ኛ. ሳምንት፡- በጥትና፡ በጥት፡ ባለሥልጣን፡ ላይ፡ ያገኘው፡ ድል፡ ይታሰባል።

፮ኛ. ሳምንት፡- ከእሑድ፡ እስከ፡ ረቡዕ፡ ወደ፡ ትንሣኤ፡ ሐሙስ፡ ፶ኛ ቀን፡ “በዐለ፡ ዕርገት”

፯ኛ. ሳምንት፡- ዘመን፡ ዕርገት፡ የዕርገቱ፡ መታሰብ፡ ይቀጥላል።

፰ኛ. ሳምንት፡- እሑድ፡ በዐለ፡ ጳራቅሊጦስ፡ የመንፈስ፡ ቅዱስ፡ በሐዋርያት፡ ላይ፡ መውረድ፡ የቤተ፡ ክርስቲያን፡ መመሥረት፡ ሳምንቱም ስሙን፡ በዐለ፡ ጳንጠቆስጤ፡ ወይም፡ ስሙን፡ በዐለ፡ ኃምሳ፡ ይባላል።

ሐ. ጳጳ፡ ዘመን፡- እሑድ፡ በተለይ፡ ስለ፡ ጳራቅሊጦስ፡ ምስጋና፡ ከሳምንቱ፡ እሑድ፡ ጀምሮ፡ እንደ፡ ጊዜው፡ መሳሳብ፡ እስከ፡ ሰኔ፡ ፲፮፡ ቀን፡ የዕርገተና፡ የጳራቅሊጦስ፡ ነክነት፡ ያለው፡ ምስጋና፡ ይቀርብበታል።

መ. ጳጳ፡ ዘመን፡- ከሰኔ፡ ፲፮፡ ቀን፡ እስከ፡ ሰኔ፡ ፳፩፡ ያለው፡ ጊዜ፡ “እስተምሕር” ይባላል፡ ምህላ፡ ግለት፡ ነው።

፩ኛ. ሳምንት፡- “ቅድስት” ሰንበትን፡ ስለመቀደስ።
፪ኛ. ሳምንት፡- በእስተምሕር፡ በጊዜ፡ መሳሳብ፡ ይቀራልም፡ ይመጣልም።

ሳምንት ጊዜ

፩ኛ. ክፍለ ገጽ ስምንት "ዘመን ገጽ" ነው ።

ይህም፡ ክፍለ ገጽ ስምንት፡ ከሰነ፡ ፩ኛ፡ ቀን፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ መስከረም፡ ፩ኛ፡ ቀን፡ ለ ረስ፡ ይመጣል ። እውቀት፡ የተለያየ፡ ድረ፡ ዘመን፡ ይገኝበታል ።

ሀ. ድረ፡ ዘመን፡ ከሰነ፡ ፩ኛ፡ እስከ፡ ሐምሌ፡ ፲ኛ፡ ቀን፡ ድረስ፡—

፩ኛ. ሳምንት፡— ዝናም ስለመስጠት፡

፪ኛ. ሳምንት፡— ስለ፡ ደመናት፡ ስለ፡ ጉም፡ ምስጋና፡ ግቅረብ፡

፫ኛ. ሳምንት፡— ዘር፡ ቡቃያ፡ ስለ፡ እርሻ፡ መርካት፡ ስለአራሽ

ለ. ድረ፡ ዘመን፡ ከሐምሌ፡ ፲፱፡ ቀን፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ ነሐሴ፡ ፲፫፡ ቀን፡ ግንባር፡ ድረስ፡

፩ኛ. ሳምንት፡— ስለ፡ መባርቅትና፡ ነጉድጓድ፡

፪ኛ. ሳምንት፡— ስለ፡ ባሕር፡ ምስጋና፡ ግቅረብ፡

ሐ. ድረ፡ ዘመን፡ ከነሐሴ፡ ፩፡ ቀን፡ እስከ፡ ነሐሴ፡ ፲፭፡ ቀን፡ ድረስ፡—

፩ኛ. ሳምንት፡— ጸሎት፡ ፍልሰት፡

፪ኛ. ሳምንት፡— " " "

መ. ድረ፡ ዘመን፡ ከነሐሴ፡ ፲፫፡ ቀን፡ ግንባር፡ በዙር፡ ጀምሮ፡ እስከ፡ ነሐሴ፡ ፳፭፡ ቀን፡

ነሐሴ፡ ፲፫፡ ቀን፡ በዐለ፡ ደብረ፡ ታቦር፡—

ነሐሴ፡ ፲፭፡ ቀን፡ ፍልሰት፡ ለግርያም፡—

፩ኛ. ሳምንት፡— ስለ፡ ውጋ፡ መላት፡ ስለ፡ ወንዞች፡ ስለ፡ ዓይን፡ የሆነ ጋና ።

፪ኛ. ሳምንት፡— እጉለ፡ ዳዓት፡ (የቆራ፡ ጫፎቶችን) ስለ፡ መመዘን የነፍስ፡ ሁሉ፡ ዓይን፡ ጌታን፡ ተስፋ፡ ስለማድረግ፡ ምስጋና፡

ከነሐሴ፡ ፳፭-፵፫፡ ዝቅርራ፡ እበው፡ አብርሃም፡ ይስሐቅ፡ ያዕቆብ ።

ሠ. ድረ፡ ዘመን፡— ከጳጉማን፡ ፩፡ ቀን፡ እስከ፡ ፩ (፮) ቀን፡ ድረስ፡ (ኅሀ፡ ጽባሕ) ገንታ

፩ኛ. ሳምንት፡— ጌታ፡ ዳግም፡ ምጽአት፡ ከመላእክት፡ ጋር፡ ለምን፡ ተገኝቶ፡ መልክ፡ ይደቅ፡—

ሳምንት ጊዜ

ረ. ድረ፡ ዘመን፡— ከመስከረም፡ ፩፡ እስከ፡ መስከረም፡ ፳፡ ቀን፡ ድረስ፡

፩ኛ. ሳምንት፡— የመጥምቁ፡ የሐንስ፡ መምጣት፡ የዘመን፡ ተሐድሶ፡ የገስታ፡ ፍሬ ።

ሰ. ድረ፡ ዘመን፡— ከመስከረም፡ ፱፡ ቀን፡ እስከ፡ መስከረም፡ ፲፭፡ ቀን፡ ድረስ፡ ፍሬ ።

፩ኛ. ሳምንት፡— ስለ፡ ፍሬ፡ ስለ፡ ጸጋ፡ ስጦታ፡ ስለ፡ በረከት፡ ምስጋና

ሸ. ድረ፡ ዘመን፡— ከመስከረም፡ ፲፮፡ ቀን፡ እስከ፡ መስከረም፡ ፳፭፡ ቀን፡ ድረስ ።

፩ኛ. ሳምንት፡— ስለ፡ በዐለ፡ መስቀል፡—

፪ኛ. ሳምንት፡— " " " (፲፮ኛ፡ ቀን፡ ሕንፀተ፡ ቤተ-ክርስቲያን)

፫ኛ. ሳምንት፡— ይህ፡ የመጨረሻው፡ እሑድ፡ የክፍለ ገጽ ስምንት፡ መለዋወጥ፡ ሲደርስ፡ ዕለተ፡ ሠግር፡ ይሆናል ። ለዘመን፡ ጽጌና፡ ለመስቀል፡ እስከ፡ ለማካይ፡ ይሆናል፡ ማለት፡ ነው ።

ሰብከተ፡ ገና፡ የሚገኝበት፡ (ለእመ፡ ኮነ፡ ኤልያስ)

፩. ኤልያስ፡ ማክሰኞ፡ የዋለ፡ እንደሆነ፡ ታኅሣሥ፡ ፲፫፡ አድርግ፡

፪.	"	ረቡዕ	"	"	"	፲፪	"	በዐለ	ሰብከት
፫.	"	ሐሙስ	"	"	"	፲፩	"	"	"
፬.	"	ዓርብ	"	"	"	፲	"	"	"
፭.	"	ቅዳሜ	"	"	"	ዘ	"	"	"
፮.	"	እሑድ	"	"	"	፳	"	"	"
፯.	"	ሰኞ	"	"	"	፯	"	"	"

በጸሎትና፡ በምስጋና፡ የሚደረግ፡ የሳምንት፡ ባህል፡

፩ኛ. በየእሑዱ፡ እንደ፡ ዘመንና፡ እንደ፡ ድረ፡ ዘመን፡ እንደ፡ በዐላቱ፡ ታይቶ፡ ስንት፡ ጠቀስ፡ ምንባብ፡ ሆነ፡ መዝሙር፡ ይደረጋል ።

፪ኛ. ቅዳሜ፡ ቅዳሜ፡ ጊዜው፡ ሳይዘነጋ፡ ቅንቆት፡ (የጌታን፡ ሕማማት) ይታሰብበታል ። በዘመን፡ ጽጌ፡ ደግሞ፡ የክርስቶስና፡ የቤተ-ክርስቲያን፡ ፍቅር፡ ከቅንቆት፡ ጋር፡ በመጋል፡ መጋል፡ ይታሰብበታል ።

ማሳሰቢያ፡— በዚህ፡ ክፍል፡ "ቀዋሚ፡ ዘመን፡ ንዑስ፡ ዘመን፡ ወዘተ"፡ እየተባለ፡ የተነገረው፡ "ክፍለ ገጽ"፡ እየተባለ፡ ከሚነገረው፡ ለመለየት፡ እንዲያመች፡ ነው ።

በዐላት (ሲኖዶሳውያን ፡ በዐላትና ፡ አጽዋማት)

፩. በዐላት ፡ ወልድ ፡

በኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ የሚከበሩ ፡ የጌታችን ፡ የኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ በዐላት ፡ ዘመኝ ፡ ዐበይት ፡ በዐላት ፡ ዘመኝ ፡ ንዑሳን ፡ በዐላት ፡ ተብለው ፡ በሁለት ፡ ተመድበዋል ። የግራሳቱ ፡ አወጣጥ ፡ በጎሳብ ፡ ዘመን ፡ አቆጣጠር ፡ ይገኛል ። እነሆም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ በየወገናቸው ፡ ቀርበዋል ፡

ዘመኝ ፡ ዐበይት ፡ በዐላት ፡		ዘመኝ ፡ ንዑሳን ፡ በዐላት ፡	
፩	ልደት ፡ (ገና)	ታኅሣሥ ፡ ጳጳስ ቀን ፡	መስቀል ፡
፪	ጥምቀት ፡	ጥር ፡ ፲፩ ፡ ቀን	ሰብከት ፡ ብርሃን ፡ ናላዊ
፫	ትሰብእት ፡	መጋቢት ፡ ጳጳስ ቀን ፡	አማኑኤል ፡
፬	ሆሣዕና ፡	በመጥቅቅ ፡ ይወጣል ፡	ግዝረት ፡
፭	ስቅለት ፡	" "	ቃና ፡ ዘገሊላ ፡
፮	ትንሣኤ ፡	" "	ተወከረተ ፡ ስምያን ፡
፯	ዕርገት ፡	" "	መስቀል ፡
፰	ዳራቅሊጦስ ፡	" "	ደብረ ፡ ዘይት ፡
፱	ደብረ ፡ ታቦር ፡	ነሐሴ ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡	ምዕደትን ፡ ይጨምራል ፡

፪. ሰባቱ ፡ አጽዋማት ፡ የሚባሉ ፡ እነዚህ ፡ ናቸው ፡

፩ኛ “ጸመ ፡ ነንዌ” ጸመ ፡ ነንዌ ፡ መነሻው ፡ ሰኞ ፡ ሆኖ ፡ ለሦስት ፡ ቀን ፡ የሚጸም ፡ ነው ። በጥር ፡ ፲፮ ፡ በየካቲት ፡ ጳጳስ ፡ መካከል ፡ ይገኛል ።

፪ኛ “ዐበይት ጸም ፡ ወይም ፡ ሁዳዴ ፡—” መነሻው ፡ ሰኞ ፡ ሆኖ ፡ የጊዜ ፡ ቀን ፡ ጸም ነው ። ጸመ ፡ የሚገባበት ፡ ወር ፡ ቀን ፡ በየካቲት ፡ ፩ ፡ ና ፡ በመጋቢት ፡ ፩ ፡ መካከል ፡ ይሆናል ። ከጊዜ ፡ ቀናት ፡ ውስጥ ፡ ጸመ ፡ ከሚጀምርበት ፡ ከሰኞ ፡ አንሥቶ ፡ እስከ ፡ ቅድስት ፡ እሑድ ፡ ድረስ ፡ ያለው ፡ ፯ ፡ ቀን ፡ ጸመ ፡ ሕርቃል ፡ ይባላል ። ከቅድስት ፡ ሰኞ ፡ አንሥቶ ፡ እስከ ፡ ዓርብ ፡ የሆሣዕና ፡ መሰናጃ ፡ ድረስ ፡ የሚገኝ ፡ ጭው ፡ ቀን ፡ ጸመ ፡ ኢየሱስ ፡ ነው ። ከሆሣዕና ፡ ዋዜማ ፡ እስከ ፡ ቅዳሜ ፡ ሥዑር ፡ ያለው ፡ ቀን ፡ ሰመነ ፡ ሕማማት ፡ ነው ።

፫ኛ “ጸመ ፡ ሐዋርያት” የዚህ ፡ ጸም ፡ መነሻ ፡ ከአገጠቆስጤ ፡ ግግሥት ፡ ሰኞ ፡ ፯ ፡ ጥር ፡ እስከ ፡ ሐምሌ ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ይጸማል ። በግንቦት ፡ ፲፯ ፡ ና ፡ በሰኔ ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ ይጀመራል ።

፬ኛ. “ጸመ ፡ ፍልሰታ” ከነሐሴ ፡ መባቻ ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ይጸማል ።

፭ኛ. “ጸመ ፡ ሰብከት” መነሻው ፡ ጎዳር ፡ ፲፯ ፡ እንደገሚሱም ፡ ፲፭ ፡ ሆኖ ጸመ ፡ ነቢያት ፡ የሚባልና ፡ ክርስቶስ ፡ በሥጋ ፡ ስለመምጣቱ ፡ የሚያሳስቡ ፡ ጸም ፡ ነው ። መድረሻውም ፡ ታኅሣሥ ፡ ፳፭ ፡ ቀን ፡ ነው ።

፮ኛ. “ገሀድ” እየተባሉ ፡ የልደትና ፡ የጥምቀት ፡ ዋዜማዎች ፡ ሁለት ፡ የጸም ፡ ቀናት ፡ ይገኛሉ ። እነዚህም ፡ የክርስቶስ ፡ የመወለዱንና ፡ የመሢሕ ነቱን ፡ በገሃድ ፡ (በጉልህ) መገለጽን ፡ የሚያሳስቡ ፡ አጽዋማት ፡ ናቸው ።

ሰባቱ ፡ አጽዋማት ፡ የሚባሉት ፡ እነዚህ ፡ ናቸው ፡ የኢብዛኛዎቹ ፡ አወጣጥ ፡ ከጎሳብ ዘመን ፡ አወጣጥ ፡ የተያያዘ ፡ ነው ።

የሐዋርያት ፡ በዐላት ፡

እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ አቋጣጠር ፡ በየዓመቱ ፡ የሚከበሩ ፡ የሐዋርያትና ፡ የወንጌላውያን ፡ በዓላት

፩ኛ	በርተሎሜዎስ ፡ ሐዋርያና ፡ መጥምቅ ፡ ዮሐንስ ፡	መስከረም ፡ ፩ ፡ ቀን ፡
፪ኛ	ማቴዎስ ፡ ሐዋርያ ፡ ወወንጌላዊ ፡	ጥቅምት ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡
፫ኛ	እስጢፋኖስ ፡ ዲያቆን ፡	ጥቅምት ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡
፬ኛ	ሉቃስ ፡ ወንጌላዊ ፡	ጥቅምት ፡ ፳፪ ፡ ቀን ፡
፭ኛ	ፊልጶስ ፡ ሐዋርያ ፡	ጎዳር ፡ ፲፭ ፡ ቀን ፡
፮ኛ	እንድርያስ ፡ ሐዋርያ ፡	ታኅሣሥ ፡ ፩ ፡ ቀን ፡
፯ኛ	ዮሐንስ ፡ ሐዋርያ ፡ ወወንጌላዊ ፡	ጥር ፡ ፱ ፡ ቀን ፡
፻ኛ	ያዕቆብ ፡ ወልደ ፡ እልፍዮስ ፡	የካቲት ፡ ፲ ፡ ቀን ፡
፱ኛ	ማጎያስ ፡ ሐዋርያ ፡	መጋቢት ፡ ፳ ፡ ቀን ፡
፲ኛ	ያዕቆብ ፡ ወልደ ፡ ዘብደዎስ ፡	ሚያዝያ ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡
፲፩ኛ	ማርቆስ ፡ ወንጌላዊ ፡	ሚያዝያ ፡ ፴ ፡ ቀን ፡
፲፪ኛ	ቶማስ ፡ ሐዋርያ ፡	ሰኔ ፡ ፮ ፡ ቀን ፡
፲፫ኛ	ታዲዎስ ፡ ሐዋርያ ፡	ሐምሌ ፡ ፪ ፡ ቀን ፡
፲፬ኛ	ኢጥርስ ፡ ወልደ-ሎስ ፡	ሐምሌ ፡ ፩ ፡ ቀን ፡
፲፭ኛ	ናትናኤል ፡ ሐዋርያ ፡	ሐምሌ ፡ ፲ ፡ ቀን ፡
፲፮ኛ	ያዕቆብ ፡ የጌታ ፡ ወንድም ፡	ሐምሌ ፡ ፲፭ ፡ ቀን ፡

የዓመቱ ፣ የሰናብት ፣ የግንባብ ፣

ቤተ ገሌታ	መዝሙር ፣ ዘያፈድ ፣	መልእክተ አውሎስ ፣	መልእክታት ፣	የአዋርያት ሥራ ፣	የሰበካ ፣ መዝሙር ፣	ወገል
ገ/ 3	ሉቃ ፣ ስብሐት ፣	ቆላ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 4	ጳጳሳክ ፣ ፍጹም ፣	ዕብ ፣ ፆፆፆ-ጳጳ	ዎቆ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 5	ዶቢሉኦሪሊል ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 6	ሠርዐ ፣ ስንብት ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 7	ወልዶ ፣ መድኃኒት ፣	ዕብ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 8	አቅዲመ ፣ ኃገሪ ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 9	ፕላዊ ፣ ዘመድ ፣	ዕብ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 10	ወልገዝ ፣ ሀላግ ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 11	ይሠርፍ ፣ ስብከት ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 12	ግንኙሲ ፣ ጽጉን ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 13	አጥምድ ፣ የሉቃስ ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 14	ሰቀጥጫ ፣ ገብረ ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ

የዓመቱ ፣ የሰናብት ፣ የግንባብ ፣

ቤተ ገሌታ	መዝሙር ፣ ዘያፈድ ፣	መልእክተ አውሎስ ፣	መልእክታት ፣	የአዋርያት ሥራ ፣	የሰበካ ፣ መዝሙር ፣	ወገል
ገ/ 1	ታደድሰ ፣ መርዳት ፣	ሲ. ስፊፊፊ-ጳጳ	ሲ. ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 2	ከኃ ፣ ጥበቡ ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 3	ወመኦ ፣ መሐረ ፣	ሲ. ስፊፊፊ-ጳጳ	ሲ. ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 4	ሰጊሐብ ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 5	ጸገዩ ፣ ወደገ ፣	ሲ. ስፊፊፊ-ጳጳ	ሲ. ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 6	ክርስቶስ ፣ ሠርዐ ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 7	ታወል ፣ ሰብር ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 8	አላሳት ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 9	ሠርዐ ፣ ስንብት ፣	ዕብ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 10	ሰጊንባት ፣ ኦጋግ ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 11	አመቆ ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ
ገ/ 12	አተዘከር ፣	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ሰ. ቀር ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	የአዋ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ	ደግሞ ደግሞ	የሉቃ ፣ ስፊፊፊ-ጳጳ

የዓመቱ የሰናብት ግንባብ :

ቦታ	ሃሊታ	መዝሙር ማያረድ	መልእክተ አውሎስ	መልእክታት	የአዋርያት ሥራ	ምስክር መዝሙር	ዳዊት	ወንጌል
ዕ	ጳ	ግንባብ ሙሉ	ጳጳር ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ቀ	ጳ	በቀዳጫ ግብር (አርዎቶ)	ገላ፣ ጳ፣ ጳ-ገ	ጳጳር ምዕ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ከ	ዕ	ግብ፣ ለቡ ለሐ፣ በግብት ለሐ፣ በቀዳጫ ለቀዳጫ	ጳጳር ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ገ	ጳ	የምግድና ሃቲያላት	አቅር ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ጊ	ጳ	ወይብሉ ኩሎመ	ገላ፣ ጳ፣ ጳ-ገ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ጋ	ጳ	አምዕ ኮነ ለሐ	ዕብ ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ

የዓመቱ የሰናብት ግንባብ :

ቦታ	ሃሊታ	መዝሙር ማያረድ	መልእክተ አውሎስ	መልእክታት	የአዋርያት ሥራ	ምስክር መዝሙር	ዳዊት	ወንጌል
ቦ	ጳ	ዐርገ ለምገቤ ሀርገ ለምገቤ	አቅር ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ገ	ጳ	ዘምሩ ለአግ ጸቢሎመ ለፍብስ	ሮጫ ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ጊ	ጳ	ወረደ ለምገቤ	አቅር ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ጋ	ጳ	አባ ገረግ	ሮጫ ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ጌ	ጳ	ካብር ለምገቤ	ሮጫ ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ሐ	ጳ	ሠርዐ ለምገቤ	አቅር ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ከ	ጳ	ደምፀ ለምገቤ	አቅር ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ቀ	ጳ	ደስጠጦ	ዕብ ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ
ገ	ጳ	አሠርያመ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	የአዋርያት ምዕ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	አጲግጦ፣ ዮ-ገዳ-ጳ	ግንባብ ሙሉ

የዱሮ ፡ የጎሳበ ፡ ዘመን ፡ ሊቃውንት ፡ እንድ፡ድርጊት፡የተፈጸመበትን፡ታሪካዊ ፡ ጊዜ ፡ ሲያሳዩ ፤ እንዴት ፡ ያለ ፡ የአመዘጋገብ፡ይዞታ ፡ ነበራቸው?

የዛሬ ፡ ሰው ፡ በማንኛውም ፡ ጽሑፍ ፡ የሚጠቀሙባቸው፡የዕለት፡(የቀን) የወርና ፡ የዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ቁጥሮች፡ኢትዮጵያውያን፡ነባር፡ጸሐፍትና ፡ ደራስያን ፡ በጸፉአቸው ፡ በአብዛኞቹ ፡ መጻሕፍት ፡ ተጽፈው፡ አይገኙም ። ስለ ዚህ ፡ ከዘመናውያን ፡ አንባብያን ፡ ወገኖች ፡ የዱሮ፡ኢትዮጵያውያን፡መምህራንና፡ጸሐፍት ፡ ይህን ፡ ሳያደርጉ ፡ መቅረታቸው ፡ የዚህ ፡ ዕውቀትና ፡ የአሠራር፡ችሎታ ፡ ያልነበራቸው ፡ ከመሆኑ ፡ የተነሣ፡መስሎአቸው ፡ ሂስ ፡ እስከ ፡ መስንዘር ፡ ደርሰዋል ።

አንባቢዎቹ ፡ በአጠገባቸው ፡ ካገኙአቸው ፡ መጻሕፍት ፡ የተጠቀሱትን የጊዜ ፡ መታወቂያ ፡ ቁጥሮች ፡ እስካላገኙ ፡ ድረስ፤የዱሮ ፡ መምህራንና፡ጸሐፍት፡የዚህ፡ዕውቀትና ፡ የአሠራር ፡ ችሎታ ፡ ያልነበራቸው ፡ ቢመስላቸው ፡ አስደናቂ ፡ አይደለም ።

እውነቱን ፡ ለመግለጽ ፡ የሚፈቀድልኝ ፡ ከሆነ ፤ አብዛኞቹ ፡ በተለይም በየቦታው፡የሚገኙ ፡ መጻሕፍት ፡ ሲጻፉ ፤ የተጻፉበትን ፡ ዘመን ፡ ይኸውም ፡ በአሁኑ፡አሠራር ፡ «ቀንና፡ወር ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ሳይጻፍባቸው ፡ የቀረበትን፡ምክንያት ፡ መርምሮ፡ማጥናት ፡ የተገባና ፡ አስፈላጊ ፡ ሲሆን ፤ የዱሮ ፡ መምህራን ፡ ወይም ፡ ጸሐፊዎች ፡ ይህን፡አላደረጉምና ፤“የዚህ፡ዕውቀት፡ወይም፡ችሎታ ፡ ባይኖራቸው ፡ ነው » ብሎ፡መቼረድና ፤ ከወደዚያውም ፡ ሂስን ለመሆንዘር ፡ መቃጠት ፡ ግን ፤ የሚያዋጣ ፡ ሆኖ ፡ አይታዩኝም ።

እንደ ፡ ነገሩን፡ቢሉገ ፡ የዱሮዎቹ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ሊቃውንት ፡ ታላላቅ መጻሕፍትን ፡ በጻፉ ፡ ወይም፡ከሌላ፡ቋንቋ ፡ ወይ ፡ ግዕዝ፡በተረጎሙ ፡ ጊዜ ፤ ስለጊዜያት፡የመታወቂያ ፡ ቁጥር፡የጻፉትን ፡ አቅርቦን ፡ ያየን ፡ እንደሆነ ፤ በዕውቀትና ፡ በችሎታ፡ደረጃ ፡ ምጣኔ ፡ መታማታቸው ፡ ይቂይና ፡ የዚህ፡ዕውቀታቸው ፡ ከሚታሰበው ፡ በላይ ፡ ሲበዛም ፡ ከሚፈለገው ፡ በላይ ፡ መጥቆና ፡ ርቆ ፡ ይገኛልና ፡ ነው ።

ይህም ፡ ይታወቅ፡ዘንድ ፡ ቀጥሎ ፡ ያሉትን፡የመምህራን ፡ ጽሑፎች፡ለምስክርነት ፡ አቅርቦናል ፡—

፩ኛ. አባ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ዘብሔር ፡ ጋሥጫ ፤ «መጽሐፈ ፡ ምሥጢር» የሚባል ፡ ድርሰታቸው ፡ እንዳለቀ ፡ የፈጸሙበትን ፡ ጊዜና ፡ ዘመን፡ቀጥሎ፡ባለው ፡ አቅራቢ ፡ ገልጸዋል ።

«ወፍጻሜሃስ ፡ ለዛቲ ፡ መጽሐፈ ፡ ዘለፋ ፡ ኮነ ፡ በሰላ ፡ ምእት፡ወተስፋቱ ምእት ፡ ሠላሳ ፡ ወክልዔቱ ፡ ዓመተ፡ምሕረት፡በሐሳብ፡ሮማውያን፡በጳጳሳዊተሰባሳይ ፡ ምእት ፡ ዕሥራ ፡ ወአርባዕቱ ፡ በሐሳብ ፡ አፍራቅያ ፡ እንተ፡ይእቲ ፡ ቀዳሚተ ፡ ሮሜ ፡ ዘሱብከተ ፡ ጴጥሮስ፡ወጳውሎስ ።

ግዛት ምእት ፡ ወተሰባቱ ፡ ምእት ፡ ዐሠርቱ ፡ ወስድሱቱ ፡ በሐሳብ ፡ ግብ
ግድያን ፡ ዘውእቶሙ ፡ እምሱበኩት ፡ ማርቆስ ፡ ወንጌላዊ ፡ ዘሰበኩ ፡ ሎሙ ፡ አመ
ሳበዕ ፡ ዓመተ ፡ መንግሥቱ ፡ ለኔሮን ፡ ወሚሙ ፡ ሎሙ ፡ እንደኖረ ፡ ኢጲስ ፡ ቆጶስ ፡
ወስሳ ፡ ምእት ፡ ወተሰባቱ ፡ ምእት ፡ አሠርቱ ፡ ወስድሱቱ ፡ በኅሳብ ፡ ኢትዮጵያ
እንተ ፡ ይእቱ ፡ ቤተ ፡ መቅደሱ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ እንተ ፡ አምሥቶ ፡ ዘእንበለ ፡
ሐዋርያ ።

ተፈጸመት ፡ ዛቲ ፡ መጽሐፍ ፡ በግልስ ፡ ወርኅ ፡ በኅሳብ ፡ ዕብራውያን ፤
ወእኦሥር ፡ ወርኅ ፡ በኅሳብ ፡ ግብግውያን ፤ አመ ፡ አሥሩ ፡ ዓ ፡ መንግሥ ፡ ለይስሐቅ ።
አመ ፡ ዕሥራ ፡ ወስድሱ ፡ ለወርኅ ፡ ጥዮን ፡ ዘውእቱ ፡ ስኔ አመ ፡ ዕሥራ ፡ ሀ ፡ ለሌሊት ፡
አመ ፡ ዕሥራ ፡ ወአሚሩ ፡ ለወርኅ ፡ ግዚራን ፡ እምቅድመ ፡ ተሱ ፡ መዋዕል ፡
ለበአተ ፡ ታሙዝ ፡ ወስመ ፡ ወርኅ ፡ ሰ ፡ የልዮሱ ፡ በአውራጃ ፡ ሮሜ ፡ ሳቡ ፡ ሠር
ቅ ፡ ምስለ ፡ ዘዕብራውያን ፤ በአሠርቱ ፡ ወሰመንቱ ፡ ዐበቅቱ ፡ ወገ ፡ ስድስቱ ፡ ጥ
ንቅዮን ፡ በሠለስቱ ፡ እንድቅቅን ... በክልዔቱ ፡ ዕለተ ፡ ዐውደ ፡ የሐንስ
ወንጌላዊ ፡ እንዘ ፡ ሀሎን ፡ በሀገረ ፡ ሰግላ ፡ በዕለተ ፡ ረቡዕ ፡ ጊዜ ፡ ተስባቱ ፡ ሳዕ
ዘመዐልቅ ፡ መልዕ ፡ መጽሐፈ ፡ ምሥጢር ።» (1)

፪ኛ ፡ እጩ ፡ ዕንባቆም ፡ ገድለ ፡ በረላምን ፡ በተረገሙ ፡ ጊዜ ፤ በመጽ
ሐፍ ፡ መጨረሻ ፡ ላይ ፡ ዘመንንና ፡ ጊዜን ፡ እንዲህ ፡ አድርገው ፡ ጽፈዋል ።

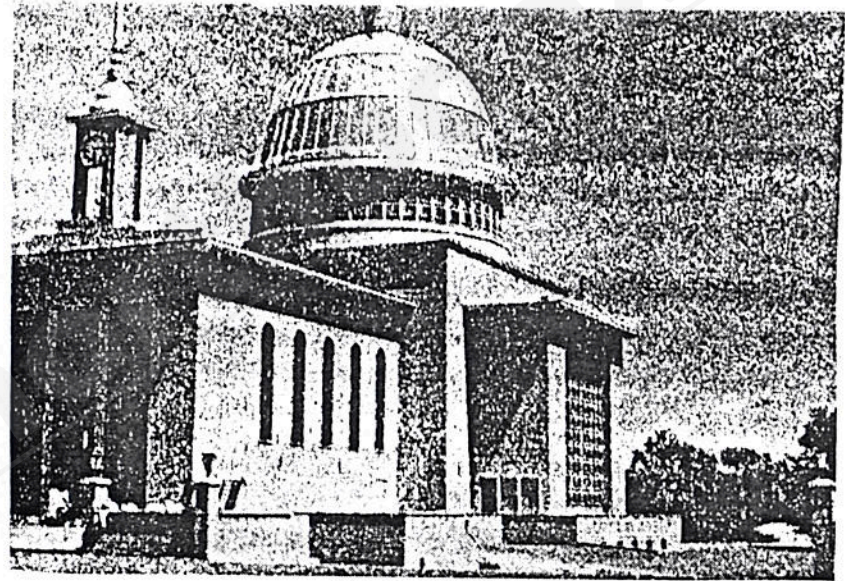
«ተተርጎሙ ፡ ገንቱ ፡ መጽሐፍ ፡ እምልሳን ፡ ዐረቢ ፡ ለግዕዝ ፡ በትእዛዝ ፡ ንጉሥ
መፍቀ፡ እግዚ ፡ ገላውዴዎስ ። ወኮነ ፡ ፍጻሜሁ ፡ አመ ፡ ሰቡዕ ፡ ለወርኅ ፡ ግንቦት
በሰብዓ ፡ ምእት ፡ አርብ ዓ ፡ ወኃምስቱ ፡ እም ፡ ዓመተ ፡ ኩነኔ ፤ በዘመን ፡ ማቲ
ዎስ ፡ ወንጌላዊ ፡ እንዘ ፡ ዐበቅቱ ፡ ወርኅ ፡ አርባዕቱ ፡ ወዐበቅቱ ፡ ዐ.ከይ ፡ ስድስቱ ፡
ለምልክያል ፡ በዘመን ፡ ዕብራቱ ፡ እንዘ ፡ ሀሎ ፡ ወርኅ ፡ በሳምኒት ፡ ሮኖኅት ፡ ወዐ
ሐይኒ ፡ በራብዒት ፡ ወለ ፡ እግዚአብሔር ፡ አኩቲት ፡ ወተርጎማ ፡ ዕንባቆም ፡ ም
ስኪን ፡ ለግዕዝ ፡ እምዐረቢ ፡ ...» (2)

—Orient. 699. Brit. MUS.

፫ኛ ፡ ደብረ ፡ ሊባኖስ ፡ ይኖር ፡ የነበረ ፡ የተደባለ ፡ ማርያም ፡ ተወላጅ
ሊቱ ፡ ስለክ ፡ —መጽሐፈ ፡ ሐዊን ፡ ከዐረብኛ ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ብተረጎሙ ፡ ጊዜ ፤
ድርጊቱን ፡ የፈጸመበት ፡ ጊዜ ፡ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ እንደገለጸ ፤ እዚህ ፡ ዘንድ ፡
አቅርቦናል ።

«ተፈጸመ ፡ በረድኤተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ትርጓሜ ፡ መጽሐፈ ፡ ሐዊ ፡ እም
ልሳን ፡ ዐረቢ ፡ ግብ፡ ለሳን ፡ ግዕዝ ፡ በዓመት ፡ ሰብዓ ፡ ምእት ፡ ሰብዓ ፡ ወአርባዕቱ
እምፍጥረተ ፡ ዓለም ፡ ዘከመ ፡ ሐሳቦሙ ፡ ለትብጣውያን ፡ ወዮናናውያን ። በስ
ሳ ፡ ምእት ፡ ወሰብዐቱ ፡ ምእት ፡ አርብዓ ፡ ወክልዔቱ ፡ ዘከመ ፡ ሐሳቦሙ ፡ ለዕብ
ራውያን ። ወበዐሠርቱ ፡ ምእት ፡ ወሰመንቱ ፡ ምእት ፡ ተስዓ ፡ ወሠለስቱ ፡ እም
ዓመተ ፡ እስክንድር ፡ ዮናናዊ ። ወበዐሠርቱ ፡ ምእት ፡ ወኃምስቱ ፡ ምእት ፡ ሰብ
ዓ ፡ ወአርባዕቱ ፡ እምዓመተ ፡ ሥጋዌሁ ፡ ለእግዚእን ፡ ኢያሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ መ
ደኅን ፡ ዓለም ። ወበዐሠርቱ ፡ ምእት ፡ ወክልዔቱ ፡ ምእት ፡ ተስዓ ፡ ወሰመንቱ ፡
እምዓመተ ፡ ሰማዕታት ፡ ንጹሐን ። ወተስዓቱ ፡ ምእት ፡ ወተስዓት ፡ እምዓመተ ፡
አጋር ፡ ዕብጥዊ ፡ ወበዕሥራ ፡ ዓ ፡ መንግሥ ፡ ስመ ፍቀሬ ፡ እግዚ. ንጉ. ሠ. ርፀ ፡ ደንግ
ል ። ወበዐሠርቱ ፡ ወኃምስቱ ፡ ዓመተ ፡ ሚሙ ፡ ለአብ ፡ ክቡር ፡ የሐንስ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት
ዘእለ ፡ እስክንድር ፡ ያ ፡ አሐዔ ፡ እምተስዓ ፡ ወሰብዐቱ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወበስድስቱ ፡
ዓመተ ፡ ሚሙ ፡ ለአባ ፡ ማርቆስ ፡ ሙጥራን ፡ ዘኢትዮጵያ ፡ አመ ፡ ሰኑዩ ፡ ለመጋቢት ፡
በሐሳብ ፡ ፀሐያዊ ። ወአመ ፡ ዕሥራ ፡ ወረቡዕ ፡ ለሳባጥ ፡ ወርኅ ፡ አርባዕቱ ፡ ነገ
ድ ፡ ዘውእቶሙ ፡ ሮማውያን ፡ ወእርያውያን ፡ ወኣፍርጂ ፡ ወአርመን ፡ እለ ፡ ይሰ
መዩ ፡ ዮናናውያን ። ወአመ ፡ ሠለሱ ፡ ለመሐረም ፡ ጥንተ ፡ አውራጃሆሙ ፡ ለ
ዓረብ ። እንዘ ፡ ሀሎ ፡ ፀሐይ ፡ በአሠርቱ ፡ ወስድሱቱ ፡ መዓርግ ፡ ለማኅፈድ ፡ ሐት
የማናዊ ። ወእምእት ፡ ሰማኒያ ፡ ወተስዓቱ ፡ መዓርግ ፡ እምን ፡ ሥርቀቱ ። ወበ
ስድስቱ ፡ መዓርግ ፡ እምን ፡ መዓርግ ፡ ለሳዕድ ፡ አልዓኸብየህ ። ወእንዘ ፡ ሀሎ
ወርኅ ፡ በአሐዔ ፡ መዓርግ ፡ እማኅፈድ ፡ ተውር ፡ ፀጋማዊ ። ወበሠርቱ ፡ ወክል
ዔቱ ፡ መዓርግ ፡ እምን ፡ መዓርግ ፡ ለረሻ ፡ ዘውእቱ ፡ ዕሥራ ፡ ወሰመንቱ ፡ እምን
መናዘል ። ጊዜ ፡ ስድስቱ ፡ ሰዓት ፡ ሰዕለተ ፡ ሰኑይ ፡ ተርጎምክዎ ፡ አነ ፡ ስለክ ፡
ሐፀፀ ፡ አእምሮ ፡ እምን ፡ ከሎሙ ፡ ሰብእ ፡ እንዘ ፡ እግዚአብሔር ፡ ይረድእ ፡
ወቃሎ ፡ ያዐንዕ ።» (3) Orient. 778 Brit. MUS.

ታዲያ ፡ እነዚህ ፡ ናቸው ፡ ወይ ፡ የማያውቁ ፤
፪ኛ ካዚህም ፡ ጋር ፡ ከየኔታ ፡ መምህር ፡ ዐወቀ ፡ ዘወቁግ ፡ የተደረሰውን ፡ የአ
ሐዝ ፡ መወደኸ ፡ ቅኔን ፡ አቅርቦ አለሁ ፡ —
«ታሕፃዕ ፡ አሞንሚሮስ ፡ ምእት ፡ ከዋኒመ ፡ ሰሳ ፡ ፍድፋዴ ፡ ዘለፋ ፡ ሠላስ ፡
ዘለፋ ፡ ምንታዌ ፡ ስድስቱ ።
መደብራ ፡ ሥላሴ ፡ ሥላሴ ፡ መደብራ ፡ ነንዌ ፡ ሠለስቱ ፡
ፓፓሶር ፡ ቀመረ ፡ ሰብዓ ፡ ሰብዓ ፡ ተስዓቱ ።
አቅማረ ፡ ሲሮንዲሮስ ፡ መሠረቱ ፡ አኮኑ ፡ ይኖመ ፡ መሣብዐ ፡ ትርብዕት ፡
አሠርቱ ፡ —
ሰለዮተ ፡ አጽራክያ ፡ ግዕዝ ፡ ፊሶርስ ፡ ክልዔቱ ፡ —
በሐውርተ ፡ ጎሜር ፡ ሰማንያ ፡ በሐውርተ ፡ ጎሜር ፡ አርባዕቱ ፡ —
ከመ ፡ ወርቀ ፡ ፎዛ ፡ ትሥልስት ፡ ዘአድባረ ፡ አዕናቀ ፡ ሰብዐቱ ፡ —
መስቂረ ፡ ሠላሳ ፡ ግዕዝ ፡ ጎምሳ ፡ አርብዓ ፡ ወሰማኒቱ ።
የኔታ ፡ መምህር ፡ ዐወቀም ፡ እንደዚህ ፡ የሉ ፡ ሳው ፡ ነበሩ ።» (4)

የጳጳሳዊ ቤተ ክርስቲያን

በምዕራፍ፣ገላይ፣የሚገኙ፣የማስረጃ፣ምንጭች

- ፩. እባ፣ ጊዮርጊስ ፣ ዘጋሥጫ ፣ መጽሐፈ ፣ ምሥጢር ፣ ገጽ ፣ ፫፻፳፩ ፣ ከቅድስት ፣ ሥላሴ ፣ የሚገኝ ።
- ፪. ገድለ ፣ በረሃም ፣ ወይዋሽ ፣ ገጽ ፣ ፻፶፬ ፣ Orient. 699 B.M.
- ፫. መጽሐፈ ፣ ሐዊ ፣ ገጽ ፣ ፻፲፱፩ ፣ Orient 778 B.M.
- ፬. ቅኔ ፣ የዩኔታ ፣ መምህር ፣ ዐወቀ ፣ ዘወቂጣ ፣ (ከእጂ ፣ የሚገኝ)

ለዚህ ፣ ጽሑፍ ፣ የማስረጃ ፣ ምንጭ ፣ ሆነው ፣ ስለ፣ተጠቀሱት፣መጻሕፍት፣ የተሰጠ ፣ ማብራሪያ ።

ዋናው ፣ የጽሑፍ ፣ መሠረተ ፣ ሕንፃና ፣ ጉልላት ፣ የመጽሐፍ ፣ ቅዱስ ቃል ፣ ሆኖ ፣ አስተያየታዊ ፣ ሐብታ ፣ በምናደርገው ፣ ጊዜ ፣ ከሊቃውንት ተፈልሰፈው ፣ ከጽሑፍ ፣ የሥነ ፣ ጎሳብ ፣ ተመርጦ ፣ እየተሰማን ፣ በጽሑፍ ፣ አሠራር ፣ ተጠቅመንበታል ።

ይህ ፣ ብቻ ፣ አይደለም ። በተለያዩ ፣ ዘመንና ፣ ቦታ ፣ የተለያዩ ፣ ደራስ ያን ፣ ከጻፉአቸው ፣ የግዕዝና ፣ ያማርኛ ፣ መጻሕፍት ፣ ለማስረጃነት ፣ ምስክር ፣ እንዲሆኑን ፣ አቅርቦናል ።

ሆኖም ፣ በተረቡት ፣ መጻሕፍት ፣ መብራሪት ፣ የሚገባቸው ፣ ነገሮች ፣ ስለሚገኙ ፣ እንባብያንን ፣ ለማሳሰብ፣ያህል ፣ የሚቀጥለው ፣ መግለጫ ፣ ተመልክቶአል ።

፩ኛ. መጽሐፍ ፣ ቅዱስ ።

መጽሐፍ ፣ ቅዱስን ፣ በሚመለከት ፣ ክልል ፣ የመጽሐፍ ፣ ቅዱስ ፣ ምዕራፍና ፣ ቁጥር ፣ ማስረጃ ፣ ሆኖ ፣ ተጠቅሶበት ፣ ይገኛል ። በአሁኑ ፣ ጊዜ ፣ መጽሐፍ ፣ ቅዱስ ፣ በየሰው ፣ እጅ ፣ እንደሚገኝ ፣ ተስፋ ፣ ስለሚደረግ ፣ በመጽሐፍ ፣ ቅዱስ ፣ ውስጥ ፣ የሚገኙትን ፣ የመጻሕፍትን ፣ ክፍሎች ፣ ስም ቻቸው ፣ እዚህ ፣ ላይ ፣ በዝርዝር ፣ ማቅራብ ፣ አሳፈላጊ ፣ አልመሰለንም ።

ይሁን ፣ እንጂ ፣ በዚህ ፣ ጽሑፍችን ፣ በተለያዩ ፣ የትውልድ ፣ ዘመን ፣ ትና ፣ የመዝሙር ፣ ዳዊትን ፣ ምዕራፎች ፣ በሚመለከት ፣ አቀራረብ ፣ አብነት ፣ ያደረግናቸው ፣ የሚከተሉትን ፣ የብሉይ ፣ ኪዳን ፣ መጻሕፍት ፣ ነው። ይኸውም ፣—

፩ኛ. በግዕዝ ፣ ሆነው ፣ በብራና ፣ የተጻፉ ፣ የብሉይና ፣ ኪዳን ፣ መጻሕፍቶቻችን ፣ ሁሉ ፣—

፪ኛ. ብሉይ ፣ ኪዳን ፣ ስመንቱ ፣ ብሔረ ፣ አራት ፣— በትዕይንት ፣ አሥመራ ፣ በኮኮሪ ፣ ጽባሕ ፣ ቤተ ፣ ማኅተም ፣ ዘማኅደረ ፣ ሐዋርያት ፣ ፍሬ ሃይማኖት ፣ በ፲፱፻፶፮ ፣ ዓ. ም. የታተመ ።—

፫ኛ. የሰብትዋጅንት ፣ (የሰብዓ ፣ ሊቃናት) አተረጓጎም ፣ ጠባይ ፣ ያለው ፣ ትርጉም ፣ በ፲፱፻፶፮ ፣ ዓ. ም. ታርጦና ፣ ተዘጋጅቶ ፣ የታተመው ፣ የአማርኛ ፣ መጽሐፍ ፣ ቅዱስ ፣—

፬ኛ. በሐዲስ ፣ ኪዳን ፣ መጻሕፍት ፣ ግን ፣ አብነታዊ ፣ ትርጉሙን ፣ ለመለየት ፣ አላስፈለገም ።

በዚህ ጽሑፍ ለሥራው መጻሕፍት የሆኑትን ቅዱሳን መጽሐፍትን፣ መጥቀሳችንን፣ አዕቅት፣ ሆነው፣ በኋላ የተነሡትን፣ የሊቃውንትን፣ ፈሊጥና አሳብ፣ ልንደግፍበት፣ አስቡን፣ አይደለም ። ነገር፣ ግን፣ አብዛኞቹ፣ አበው፣ ሊቃውንት፣ አስተሳሰባቸውን፣ የመሠረቱት፣ በቅዱሳን መጻሕፍት ላይ፣ መሆኑን፣ ለማሳየት፣ ፈልገን፣ ነው ።

ቀዋምያን፣ መተርጉማን፣— ቅርንጫፍ፣ ከሥር (ግንድ) ይወጣል፣ ወይም ሥርን፣ ይከተላል፣ እንጂ ሥር፣ ከቅርንጫፍ እንደማይወጣ፣ ወይም ሥር፣ ቅርንጫፍን፣ እንደማይከተል፣ በሚገልጽ፣ አብነታዊ፣ ዘይቤ፣ አስገንገበዋል ። “አይደሉ፣ አግብአተ፣ አሥራው፣ ኅበ፣ አዕቅት፣ አላ፣ ይደሉ፣ አግብአተ፣ አዕቅት፣ ኅበ፣ አሥራው ።”

ይህ፣ ውሳኔያዊ፣ አባባል፣ ምንጊዜም፣ መመሪያችን ነው ።

፪ኛ. የሊቃውንት መጻሕፍት ።

የሊቃውንት መጻሕፍት ሦስት፣ ዓይነት፣ ትርኢት አላቸው፣ ይኸውም፣—

- ፩. የግዕዝ፣ መጻሕፍት፣ በብራና፣
- ፪. የግዕዝ፣ መጻሕፍት፣ ከብራና፣ ተገልብጠው፣ የታተሙት፣
- ፫. የታተሙ፣ ያማርኛ፣ መጻሕፍት፣ ናቸው ።

፩. በብራና፣ ተጽፈው፣ የሚገኙ፣ የግዕዝ፣ መጻሕፍት፣ በሁለት፣ አቋም፣ ልንመለከተቸው፣ እንችላለን ። እነዚህም፣ በየገዳማቱና፣ በየአድባራቱ፣ በአንዳንድም፣ መምህራን፣ እጅግ የሚገኙ፣ አንድ፣ ወገን፣ አድርገን፣ በአንጻሩ፣ ደግሞ፣ ዓለም፣ አቀፍ፣ ከሆኑ፣ አብያተ፣ መጻሕፍት፣ የሚገኙ፣ ቦታ ናቸው።

ሀ. በየገዳማቱና፣ በየአድባራቱ፣ በአንዳንድም፣ ሰው፣ እጅ፣ የሚገኙ፣ የብራና፣ መጻሕፍት፣ በጣም፣ የተመሰገኑ፣ የሚያስመኩ፣ ይልቁንም፣ መሠረታዊ፣ መረጃነት፣ ያላቸው፣ ነባርነታቸውም፣ ብቁዕና፣ የሚያስተማምን፣ መሆኑ፣ የታወቀ፣ ሆኖ፣ ሳለ፣ በአሁኑ፣ ጊዜ፣ ላለው፣ ሥነ፣ ጽሑፋዊ፣ ሥርዓተ፣ አቋም፣ እግብር፣ ላይ፣ አውሎ፣ በአስረጅነታቸው፣ እንዲጠቅሙ፣ ለማድረግ፣ የሚያስችል፣ የተመቸ፣ ይዞታ፣ አልተበጀላቸውም ።

ይኸውም— ዓይነቱ፣ አንድ፣ ከሆነ፣ ጽሑፍ (ድርሰት) የተጻፉ፣ ብዙ፣ መጻሕፍት፣ በተለያዩ፣ ቦታ፣ እንደሚኖሩ፣ የታወቀ፣ ነው ። ነገር፣ ግን፣ የእጅ፣ ጽሑፍ፣ እንደ፣ መሆናቸው፣ መጠን፣ ባቁም፣ ጸሐፊዎች፣ ፍላጎትና፣ ችሎታ፣ የተለያዩ፣ የመጽሐፍ፣ ቅጽ፣ የተለያዩ፣ የጉልህና፣ የረቂቅ፣ ብዕር፣ አጣጣል፣ የተለያዩ፣ የሆህያት፣ (ስነ፣ ንባብ) የመተፋፈግና፣ የመሸራሸት፣ አቋም፣ የግድ፣ ሊኖራቸው፣ በመቻሉ፣ አይመሳሰሉም ። ይልቁንም፣ አይመጣጡምና፣ ዓይነቱ፣ አንድ፣ በሆነ፣ በገጽ፣ ቁጥር፣ ተወስነው፣ አይገኙም ።

ስለዚህ፣— በአሁኑ፣ ጊዜ፣ አንድ፣ ደራሲ፣ ጥናት፣ አድርጎ፣ በሚጽፈው፣ ጽሑፍ፣ እንደነዚህ፣ ካሉት፣ መጻሕፍት፣ አስረጅ፣ ምንጮችን፣ ጠቅሶ፣ ለማቅረብ፣ ቢፈልግ፣ በእያንዳንዱ፣ መጽሐፍ፣ የሚገኝ፣ ገጽ፣ የተለያየና፣ የማይመሳሰል፣ ሆኖአልና ። በሚጠቅሰው፣ ጥቅስ፣ ማንንም፣ ሊጠቅምበት፣ አይችልም ። ርግጥ፣ ነው፣— የመጽሐፍን፣ ደራሲ፣ ወይም፣ የመጽሐፍን፣ ስም፣ ብቻ፣ በመጠቁም፣ “እገሌ፣ እንዲህ፣ አለ፣ ወይም፣ እንትን፣ በሚባል፣ መጽሐፍ፣ እንዲህ፣ ተብሎአል ።” ብሎ፣ ማለፍ፣ መጠነኛ፣ ጥቅም፣ አይታጣበትም፣ ይሆናል ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ ገለጻ ፡ ገጸ ፡ ንባቡ ፡ የሚገኝበት ፡
ቦታ ፡ በቀጥታ ፡ ተጠቁሞ ፡ ለአንባቢ ፡ ካልቀረበ ፤ መፍሐፍ ፡ አምስት ፡
መቶ ፡ ወይም ፡ አራት ፡ መቶ ፡ ገጽ ፡ በኖረውስ ፤ ጥቅስ ፡ የሚገኘው ፡ በየ
ትኛው ፡ ክፍል ፡ ነው ፡ አዎን ፤ ችግሩ ፡ እንዲህ ፡ ካለው ፡ ምክንያት ፡ የ
ሚመጣ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ በታተመውትና ፡ ገና ፡ ባልታተመውትና ፡ መ
ጻሕፍቱ ፡ ይህ ፡ ዓይነት ፡ ችግር ፡ ያጋጠመኝ ፡ መሆኑን ፡ እኔው ፡ ራሴ ፡ በጣ
ም ፡ አድርጌ ፡ ስለማውቀው ፡ ነገሩ ፡ ደብቅ ፡ አይደለም ።

እንዲህ ፡ ያለ ፡ ችግር ፡ መኖሩን ፡ ስገልጽ ፡ የጊዜው ፡ ሁኔታና ፡ አሠ
ራር ፡ የሚፈቅድላቸው ፡ እንዲህ ፡ ዓይነቱ ፡ አጻጻፍ ፡ ስላ ፡ ነበረ ፤ በዱሮ ፡
የቁም ፡ ጸሐፊት ፡ ላይ ፡ የሚያስተኝ ፡ ምክንያት ፡ አለ ፤ ብዬ ፡ አላስብም።
እንዲያውም ፡ ስለ ፡ መቻላቸው ፡ ያለኝ ፡ የአድናቆት ፡ ምስጋና ፡ ከፍተኛ ፡
ነው ።

ይህን ፡ ችግር ፡ ለማቃለል ፡ የሚታሰብበት ፡ ቢሆን ፡ ግን ፤ የዱሮ ፡
ጸሐፊት ፡ በብዙ ፡ ድካም ፡ አዘጋጅተው ፡ የተወደደውን ፡ መጻሕፍት ፡
አሁን ፡ በያሉበት ፡ ገጻምና ፡ ደብርም ፡ ቢሆን ፤ የሚገኙበትን ፡ ስፍራ ፡ ወ
ስኖ ፡ የሚያሳይ ፡ በሕግ ፡ የጸደቀ ፡ የቦታ ፡ መታወቂያና ፡ ደንበኛ የመጻሕ
ፍቱን ፡ ዝርዝር ፡ ማውጫ ፡ (ካታሎግ) እንዲሁም ፡ በጠቀሰው ፡ ጥናት ፡
የተወሰነ ፡ የገጽ ፡ ቁጥር ፡ ተብጅቶላቸው ፡ እንዲታወቁ ፡ ቢደረግ ፤ በጣም
ጠቃሚ ፡ ተግባር ፡ በሆነ ፡ ነበር ።

የቅመም ፡ መጀመሪያ ፡ ስለ ፡ ጽሑፍ ፡ ጥናት፣አድራጊነቱን ፡ ሰው
በተዘጋጀው ፡ የመጻሕፍት ፡ ዝርዝር ፡ ማውጫ ፡ (ካታሎግ ፡ ቢብሊ
ግራፊ) ተመርቶ ፡ ወደሚገኝበት ፡ ቦታ ፡ እየሄደ ፡ በማግኘት፣ማስረጃዎችን
ሰብስቦ ፡ እሥራ ፡ ላይ ፡ በማዋል ፡ ያገር ፡ ሥነ ፡ ጽሑፍ ፡ እንዲዳብር ፡ ለማ
ድረግ ፡ ማስቻል ፡ ነው ። ወዲያውም ፡ መጻሕፍቱ ፡ ላሉባቸው ፡ ቦታዎች
ሞገሳዊ ፡ ክብር ፡ ለማስጠት ፡ የሚያበቁ ፡ በሆኑ ፡ ነበር ።

ለ. በዓለም ፡ አቀፍ ፡ በታወቁ ፡ አብያተ ፡ መጻሕፍት ፡ የሚገኙ ፡ በ
ብራና ፡ የተጻፉ ፡ የግዕዝ ፡ መጻሕፍት ፡ ግን ፤ የሚገኙበትን ፡ ቦታ ፡ ከነ ፡
መብቱ ፡ የሚወስን ፡ ሕጋዊ ፡ መታወቂያና ፡ ደንበኛ ፡ የመጻሕፍት ፡ ዝርዝር
ማውጫ ፡ (ካታሎግ) ገጽም ፡ (ዝርጉ ፡ በአንድ ፡ ገጽ ፡ ተመድቦ) ተብጅቶ
ላቸው ፡ ለመጥቀስ ፡ ወይም ፡ የተጠቀሰው ፡ መረጃ ፡ ያለበትን ፡ ቀጥታ ፡
ለመምራት ፡ የሚያመቹ ፡ ሆነው ፡ የተዘጋጁ ፡ ናቸው ።

በዚህም ፡ ይህን ፡ መጽሐፍ ፡ ስጽፍ ፤ ማስረጃና ፡ ምንጭ ፡ አድርጌ ፡
የጠቀስኋቸው ፡ የገጽ ፡ ቁጥር ፡ የተብጅላቸው ፡ በብራቲቭ ፡ ሙዚዬም ፡
የሚገኙትን ፡ የብራና ፡ መጻሕፍትን ፡ ስለሆነ ፤ በዚህ ፡ ረገድ ፡ ይህ ፡ ጽሑ
ፍ ፡ ዕድለኛ ፡ ነው ፤ ለማለት ፡ እየታገኘ ፡ በበኩሌም ፡ ደስ ፡ ይለኛል ።

ከእነዚህም ፡ መጻሕፍት ፡ ለጽሑፊ ፡ ማስረጃ ፡ እየጠቀሱ ፡ በምጽ
ፍበት ፡ ጊዜ ፡ ሥርዓቱ ፡ አንድ ፡ በሆነ ፡ መንገድ ፡ ለማቅረብ ፡ አለመቻሉን
ለአንባብያን ፡ አስቀድሜ ፡ ባሳሰብ ፡ ጠቃሚ ፡ ይመስለኛል ።

ይኸውም ፡ የተጠቀሱት ፡ መጻሕፍት ፡ የተለያዩ ፡ የአርእስት ፡ አከፋ
ፈል ፡ ስያሜ ፡ ስላላቸው ፡ ነው ። የአንዳንድ ፡ መጻሕፍት ፡ የአርእስት ፡
አከፋፈል ፡ በምዕራፍ ፡ ሲመደብ ፡ የሌለው፣ ደግሞ ፡ በአንቀጽ ፡ ወይም ፡
በክፍል ፡ ወይም ፡ በቁጥር ፡ ተመድበው ፡ ይገኛሉ ። በአያሌ መጻሕፍት ፡
ታላላቆቹ ፡ የመጽሐፍ ፡ ዕርክኖች ፡ “ክፍል” በሚል ፡ ስያሜ ፡ ተመድበ
በው ፡ ታናናሾቹ ፡ አርእስት ፡ (“ምዕራፍ” ፡ በሚል ፡ መክፈያ ፡ ተከፍ
ለዋል ።

ለምሳሌ --- በመጽሐፈ ፡ አቡሻክር ፡ ታላቁ ፡ ክፍል ፡ “አንቀጽ”
ነው ። ንዑስ ፡ ክፍል ፡ ግን ፡ “ክፍል” በሚያሰኝ ፡ አቀራረብ ፡ ተዘጋጅ
ቶአል ።

ጊዮርጊስ ፡ ተልሚድ ፡ ሚካኤል ፡ መጽሐፍ ፡ “ክፍል” የሚባለው ፡
ብዙን ፡ ምዕራፍ ፡ አጠቃልሎ ፡ ነው ።

ሳዊሮስ ፡ ዘእስመናይን ፡ በመጽሐፍ ፡ “ድርሳን ፡ አሐዱ ፡ ድርሳን ፡
ራብዕ” እያለ ፡ ጽፎአል ።

የዮሐንስ ፡ መደብር ፡ ጽሑፍ ፡ ምዕራፍ ፡ ሳይኖረው ፡ አርእስቱ ፡ ሁ
ሉ ፡ “ክፍል” እየተባለ ፡ ከመጀመሪያ ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ተጽፎአል ።
በሌሎችም ፡ እንደዚህ ፡ የተለያዩ ፡ አከፋፈል ፡ መኖሩን ፡ ይገነዘቧል ።

ስለዚህ ፡ በአቀራረባችን ፡ የሚታየውን ፡ የተለያዩ ፡ ውጣ ፡ ውረድ ፡
አንባቢው ፡ አስተውሎ ፡ አመራሩን ፡ ብቻ ፡ እንዲከታተል፣እናሳስባለን ።

፫. ስለ ፡ ገጽ ፡ ቁጥር ፡ የተመለከተው ፡ ጽሑፍ ፡ ብራና ፡ ከሆነ ፤
ሲዘረጋ ፡ ከእጥፋቱ ፡ ወዲህና ፡ ወዲያ ፡ ያለው ፡ ሁሉ ፡ ገጽ ፡ ተብሎ ፡ የገጽ
ቁጥር ፡ የተሰጠው ፡ በመሆኑ ፡ በዚያ ፡ መሠረት ፡ የገጹን ፡ ቁጥር ፡ ጠቅ
ሰናል ።

፩. በአንዳንድ፡ አሻሚ፡ ቦታ፡ የዓምድና፡ የመገመር፡ ቁጥር፡ ለማቅረብ ተገድደዋል፡—

፪. እንዲሁም፡ የተጠቀሱት፡ ጽሑፎች፡ ከአባት፡ ሊቃውንት፡ በተፈላሰፍ፡ የተገኙና፡ ከአዋልድ፡ ደራሲያንም፡ የተጻፉ፡ ሲሆኑ፡ በአዎንታዊነት፡ ሆነ፡ በአሉታ፡ ለምናቀርበው፡ ጎሳብ፡ ሁሉ፡ ማስረጃ፡ ይሆኑና፡ ማስረጃነታቸውን፡ ይሰጡ፡ ዘንድ፡ ጠቅሰናቸዋል ።

፫. ከጳለሻቹ፡ መምህራንም፡ እምነት፡ ሆነው፡ እየተደረሱ፡ በየዓምዱና፡ በየገጽጉ፡ የተጻፉ፡ የትርጉም፡ አስተያየቶች፡ ይገኛሉና፡ የተጻፉበትን፡ ገጽ፡ አመልክተናል ።

፬. አንዳንድ፡ በብራና፡ የተጻፉ፡ መጻሕፍት፡ የደራሲውንና፡ የተርጓሚውን፡ እንዲሁም፡ የመጽሐፉን፡ ስም፡ ይገልጻሉ ። አንዳንዶቹ፡ ግን፡ የመጽሐፉን፡ ስም፡ እንጂ፡ የደራሲውን፡ ስም፡ አይገልጹም ። ማረጋገጫ፡ መጽሐፍት፡ በደራሲያቸው፡ ስም፡ ይጠራሉ። እንግዲህ፡ ለአንባቢው፡ እንዲህ ሆኖ፡ በሚታየው፡ ጊዜ፡ ለምክንያት፡ ነገሩን፡ አስቦ፡ ይደርስበታልና፡ አይቸገርም።

፭. አንዳንድ፡ በግዕዝ፡ የተጻፉ፡ የብራና፡ መጻሕፍት፡ መቼ፡ እንደጻፉ፡ ወይም፡ እንደተተረጉሙ፡ በሚያስታውቁበት፡ ጊዜ፡ ቀንና፡ ዓመተ፡ ምሕረቱ፡ ብቻ፡ ሳይሆን፡ ጎሳብ፡ ዘመን፡ ይኸውም፡ የጊዜ፡ ቅመር፡ ጎሳብ፡ የሚጠጠይቀው፡ ጓዝ፡ ሁሉ፡ ተጠቃልሎ፡ ተጽፎባቸው፡ ይገኛል ። እንደዚህ፡ ሆነው፡ የተጻፉት፡ ብዙ፡ ዕውቀትና፡ ፍልስፍና፡ ከሚከታተሉ፡ የጎሳብ፡ ዘመን፡ ሊቃውንት፡ የተጻፉ፡ ናቸው ። ሌሎች፡ ቁም፡ ጸሐፊዎች፡ ግን፡ ዓመተ፡ ምሕረቱን፡ እንኳ፡ አይጽፉምና ። መጻሕፍቶቹ፡ የተጻፉበት፡ ወይም፡ የተተረጉሙበት፡ ጊዜ፡ ለማወቅ፡ አይቻልም ።

፮. ከብራና፡ ተገልብጠው፡ ስለ፡ ታተሙ፡ የግዕዝ፡ መጻሕፍት፡

ከብራና፡ ተገልብጠው፡ የታተሙ፡ የግዕዝ፡ መጻሕፍት፡ የገጽ፡ ቁጥር፡ የታተሙበት፡ ቦታና፡ ዘመን፡ ተጽፎባቸው፡ ስለሚገኝ፡ በየሰዉ፡ እጅ፡ ካሉት፡ በብራና፡ ከተጻፉ፡ የግዕዝ፡ መጻሕፍት፡ ይልቅ፡ ጠቅሱ፡ ለማመልከት፡ ምቹ፡ ሆነዋል ።

፯. የታተሙ፡ አማርኛ፡ መጻሕፍት

ለዚህ፡ መጽሐፍ፡ ማስረጃ፡ ይጠቅሙኛል፡ ብዬ፡ ካነበብኳቸው፡ ያማርኛ፡ መጻሕፍት፡ የጎሳብ፡ ዘመን፡ ነክነት፡ መሰል፡ ታሪክ፡ ያለባቸውን፡ ለማስረጃነት፡ ጠቅሻለሁ ።

፱. በየሰው፡ እጅ፡ የሚገኙ፡ የብራና፡ መጻሕፍት፡

ምንም፡ እንኳ፡ በሥርዓት፡ የተወሰነ፡ የገጽ፡ ቁጥር፡ የተደረገላቸው፡ ባይሆኑም፡ በግዕዝና፡ በአማርኛ፡ ከተጻፉት፡ የብራና፡ መጻሕፍት፡ በዚህ፡ ጽሑፍ፡ በመጠኑ፡ ተጠቅሰው፡ ይገኛሉ ።

ከዚህ፡ በቀር፡ ከልዩ፡ ልዩ፡ መምህራንና፡ ሊቃውንት፡ ቃል፡ በቃል፡ የሰማሁትን፡ ለማስረጃነት፡ ባቀርበው፡ እወድ፡ ነበር ። ነገር፡ ግን፡ በጽሑፍ፡ የተጨበጠ፡ መሆን፡ አለበት ። ስለሚባል፡ ለእያዘንሁ፡ አቋይቼዋለሁ።

በብራትሽ፡ መዘዴም፡ ከተገኙ፡ የብራና፡ መጻሕፍት፡ መካከል፡ የሚከተሉት፡ ተጠቅሰዋል ።

- ፩. ሐሳብ ፡ ርቀዕ ፡ Orient 816 Brit. MUS.
- ፪. መልክዕ ፡ አባ ፡ ሰላማከማቱ ፡ ብርሃን ፡ Orient. 829 Brit. MS.
- ፫. መቅድመ ፡ ሐሳብ ፡ ዘከሠተ ፡ ሉሙ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለዐህናቲሁ ፡ Orient. 754. Brit. MUS.
- ፬. መጽሐፈ ፡ ሐዌ ፡ አብ ፡ ሊቅ ፡ አንቲያኮስ ፡ ዘአስተጋብአ ፡ Orient. 778 B.M.
- ፭. መጽሐፈ ፡ በረሃም ፡ ወይዋሰና ፡ Orient. 699 Brit. MUS.
- ፮. መጽሐፈ ፡ አቡሻክር ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሊቃውንት ፡ ትርጓሜና ፡ ብሔራዊ ፡ አስተያየት ፡ በእመጌት ፡ የተጻፈበት ፡ (የዘመነ ፡ ፋሲለደስ) ፡ Orient. 809 Brit. MUS.
- ፯. መጽሐፈ ፡ አቡሻክር ፡ በእጩጊ ፡ ዕንባቆም ፡ ትእዛዝ ፡ የተተረጎሙ ፡ ሊቀ. (ሰሊክና አበሞ ፡ የተተረጎሙት ።) ፡ Orient. 812 Brit. MUS.
- ፰. መጽሐፈ ፡ አቡሻክር ፡ በወረቀት ፡ ላይ ፡ የተጻፈ ፡ Add. 16 252 Brit. MUS.
- ፱. መጽሐፈ ፡ ሐሳብ ፡ ዘአስተራትያ ፡ ድሜጥሮስ ፡ ሊቀ. ጳጳሳት ፡ ዘእስክንድርያ ፡— Orient. 815 Brit. MUS.
- I. መጽሐፈ ፡ ዮሐንስ ፡ መደብር ፡ Orient. 818. Brit. MUS.
- II. መጽሐፈ ፡ መድበል ፡ ዘበትርጓሜሁ ፡ ገባኢ ፡ ምሥጢራት ፡ ዘመናት ፡ ፡ ዘገብ ፡ እግዚአብሔር ፡ በበጊዜሁ ፡ ቅድመ ፡ በዘመነ ፡ ብሉይ ፡ ገጽ ፡ ፻፹፩ ፡ Orient. 790 B. M.
- III. መገገብ ፡ ቃላት ፡ የግዕዝ ፡ የዐረብኛ ፡ VOCABULARIA Add. M.S. 16 211 B. M.
- IV. ምሳሌ ፡ ዘሚጠተ ፡ ብርሃናት ፡ ሰማይ ፡ (ሄናክና ፡ መጻሕፍት ፡ ሰሎሞን ፡ ከሚገበት ፡ መጽሐፍ ፡ አብር ፡ የተጠረዘ) ፡ Add. 24. 990 B.M.
- V. ምዕላድ ፡ ዘዐቃቤ ፡ ሰዓት ፡ ከብቴ ፡ Add. 16.199. B.M.
- VI. ራዕዩ ፡ ባቤላ ፡ (መጽሐፈ ፡ ባቤላ) ፡ ወለተ ፡ ኤርቃል ፡ Orient. 818 ፻፩፻፳ ፡ ከገጽ ፡ ፳፻፱ ፡
- VII. ራእዩ ፡ ጎርጎርዮስ ፡ (ዘጎርጎርዮስ ፡ ረእዩ ፡ ጎቡዓት) ፡ ገጽ ፡ ፯፫— Orient. 751. Brit. MUS.

- ጸጁ. ሰሙንቱ ፣ ብሔረ ፣ ኦሪት ፣ (ዘአጥረዮ ፣ አባ ፣ ግፋ)
Orient. 480 Brit. MUS.
- ጸ፩. ሰይቀለ ፣ ልብ ፣ ዘቆማ ፣ ድዳ ፣ ገጽ ፣ ፪ ፣
Orient. 585 Brit. MUS.
- ጸዞ. ሳዊርስ ፣ ዘእስሙናይን ፣
Orient. 815 Brit. MUS.
- ጸ. ስንክሳር ፣
Orient. 661 Brit. MUS.
- ጸ፩. ቀሌምንጦስ ፣
Orient. 751. Brit. MUS.
- ጸጁ. ቀመረ ፣ አዳም ፣— ከገጽ ፣ ፻፵፪ ፣
Add. 16 Brit. MUS.
- ጸ፫. በእንተ ፣ ግብሩ ፣ ወመንግሥቱ ፣ ለእስክንድር ፣
Orient. 827 ጽጂጽ ፣ ዳግም ፣ ጽጂጽ ፣ ገጽ ፣ ፻፱ ፣ B.M.
- ጸ፬. በዘንዜክር ፣ ሐሳባት ፣ ሕጉ ፣ እምትእዛዛቲሁ ፣ ለእግዚእን ፣
Orient. 13269 HASABAHEG. ETHIOPIC BRIT. MUS.
ACHRONOLOGICAL TREATICE ETHI. VIII CHROLOC(RAPHY 57)
- ጸ፭. ብሉይና ፣ ሐዲስ ፣ የአድያም ፣ ሰገድ ፣ ኢያሱ ፣
Orient. 481. Brit. MUS.
- ጸ፮. ተመርሆ ፣ ልቡና ፣ (የነገረ ፣ መለኮት ፣ ተፈላስፎ) እንቀጽ ፣ ሣልስ ፣ ብሉ ፣ የሚ
ጀምር(ከትርጓሜ ፣ ወንጌል ፣ ማቴዎስ ፣ ኦብር ፣ የተጠረዘ)
Orient 735. Brit MUS
- ጸ፯. ትርጓሜ ፣ ወንጌል ፣ ዘማቴዎስ ፣ መተርጉም ፣ ማር ፣ የሐንስ ፣ (ግዕዝ ፣ በግዕዝ)
Orient. 735. Brit. MUS.
- ጸ፰. ንጽሕፍ ፣ ነገረ ፣ ትንቢቶሙ ፣ ለነቢያት ፣ (ከመጽሐፈ ሰሎሞን ፣ ጋር ፣ የተጠረዘ
ከገጽ ፣ ፳፩
Orient. 494. Brit. MUS.
- ጸ፱. ንጽሕፍ ፣ ነገረ ፣ ፀላቶሙ ፣ ለነቢያት ፣ (ከመጽሐፈ ሄናክ ፣ ጋር ፣ አብር ፣ የተ
ጠረዘ ፣ ገጽ ፣ ፩ ፣
Orient. 492
- ፀ. ንጽሕፍ ፣ ዜና ፣ አርእስተ ፣ ኅሳብ ፣
Orient. 815 ጽጂጽ ፣ ላይ ፣ ከገጽ ፣ ፳፩ ፣ ተጽፎ ፣ የሚገኝ ፣ Brit. MUS.
- ፀ፩. እከሲማርስ ፣
Orient. 818 Brit. MUS. ከገጽ 145 Brit. MUS.
- ፀ፪. ከሂተ ፣ ትርጓሜ ፣ ወንጌል ፣ ሎታስ ፣ መተርጉም ፣ የሐንስ ፣ አፈጭርት ፣ (ግዕዝ
ግዕዝ)
Orient 732 Brit. MUS.
- ፀ፫. ክርኖሎጂካል ፣
CHORONOLOGICAL TRATISE ETHIPIOG
Orient., 816. Brit. MUS.
Orient. 816 Brit. MUS.
- ፀ፬. ዕርገተ ፣ ኢሳይያስ ፣
(MINORPROPEHTS ETC A ETHIOPIC.)
Orient. 501 ከገጽ 62 ላይ Brit. MUS.

- ፀ፭. ዜና ፣ እስክንድር ፣ ወልደ ፣ ፈልጾስ ፣
Orient. 826 Brit. MUS.
- ፀ፮. ዜና ፣ አይሁድ ፣ ዘየኅብር ፣ ምስለ ፣ የሴፍ ፣ ወልደ ፣ ኮርዮን ፣—
Orient. 882 Brit. MUS.
- ፀ፯. ደቤ ፣ አሐዱ ፣ ምስኪን ፣ ከገጽ ፣ ፶፱ ፣
Add. 16 228 Brit. MUS.
- ፀ፰. ደቤ ፣ ጠቢብ ፣ ፀረጋዊ ፣ (ከመጽሐፈ ፣ ባሕርይ ፣ መገቢያው ፣ በኩል ፣ የሚገኝ
Orient. 787. Brit. MUS.
- ፀ፱. ደቤ ፣ ማር ፣ በርሳ ፣—
Add. 24 991 ከገጽ Brit. MUS.
- ፁ. ዲድስትልያ ፣
Orient. 700. Brit. MUS.
- ፁ፩. ድርሳን ፣ ዘዮሐንስ ፣ መጥምት ፣
Orient 717 Brit. MUS.
- ፁ፪. ገድለ ፣ አዳም ፣ (ጽሕፈተ ፣ ገድለ ፣ አዳም ፣ ወሐዋ)
Orient. 751. ከገጽ 105 Brit. MUS.
- ፁ፫. ጊዮርጊስ ፣ ወልደ ፣ ዓሚድ ፣ ሙሉ ፣ መጽሐፍ ፣
Orient. 814 Brit. MUS.
- ፁ፬. ጊዮርጊስ ፣ ወልደ ፣ ዓሚድ ፣ (በአስተዋፅኦ ፣ የተጻፈ)
Orient. 815 Brit. MUS.
- ፁ፭. ጊዮርጊስ ፣ ተልሚድ ፣
Orient. 782 Brit. MUS.
- ፁ፮. ጠቢብ ፣ ጠቢባን ፣
Orient. 573 ከገጽ Brit. MUS.

- ፩. ሃይማኖት ፣ አበው ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በአርቲስቲክ ፣ ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ታተመ ፣
፲፱፻፳፯ ፣ ዓ. ም.
- ፪. መዋሥኦት ፣ ገጽ ፣ ጽደቅ-ጽደቅ ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በብርሃንና ፣ ሰላም ፣ ማተሚያ
ቤት ፣ ታተመ ፣ ፲፱፻፳፯ ፣ ዓ. ም.
- ፫. መጽሐፈ ፣ ሂደቃሊጦስ ፣
ANNALES D, ETHIOPIE
TOME HUITLEME
166-102
19
- ፬. መጽሐፈ ፣ ሚላድ ፣ ጳጳ- መጽሐፈ ፣ ሥላሴ ፣ (ዘዘርዐ ፣ ያዕቆብ) ፣
SCRIPTORES AETHIOPICI TOMUS 43
DAS MASHAFA MILLAD (Liber Nativitatis)
MASHAFA SELASE (Liber trinitatis)
DES KAISES ZAR, A YA QUB
I
HERAUSGEBEN VON
KURT WEBDT
LOUVAIN
SECRETIT DU CORPUS SC()
49 ch. d wavre 1963
- ፭. መጽሐፈ ፣ ሚላድ ፣ ጳጳ- መጽሐፈ ፣ ሥላሴ ፣ (ዘዘርዐ ፣ ያዕቆብ)
SCRIPTORES AETHIOPICI TOMUS 43
DAS MASHAFA MILLAD (Liber Nativitatis)
MASEHAF SELASE (liber trinitatis)
DES KAISERS ZAR' A YA QUB
II
HERAUSGEBEN VON
KURT WENDT
LOUVAIN
SECRETIT DU CORPUS SCO
49 CH. D. WAVRE 1963
- ፮. መጽሐፈ ፣ በረሃም ፣ ወይዋሰና ፣—
BRALAM AND YEWASEF
BEING THE ETHIOPIC VERSION OF A CHRISTIANIZED.
SIR, E. A. WALLIS BUDE,
VOLUME I. ETHIOPIC TEXT
WITH THO PLATES
CAMBRIDGE
AE THE UNIVERSITY PRESS 1923
- ፯. መጽሐፈ ፣ ቅዱስ ፣ (በግዕዝና ፣ በአማርኛ) አዲስ ፣ አበባ ፣ በብርሃንና ፣ ሰላም ፣ ማ
ተሚያ ፣ ቤት ፣ ታተመ ፣ ፲፱፻፶፩ ፣ ዓ. ም.
- ፰. መጽሐፈ ፣ ግጽው ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በትንሣኤ ፣ ዘጉባኤ ፣ ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ታተ
መ ፣ ፲፱፻፶፩ ፣ ዓ. ም.
- ፱. ያዕራፍ ፣ ዘቅዱስ ፣ ያራድ ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በትንሣኤ ፣ ዘጉባኤ ፣ ማተሚያ ፣ ቤት
ታተመ ፣ ፲፱፻፶፩ ፣ ዓ. ም.

- ፲. ብሉይ ፣ ኪዳን ፣ (በመንቀ ፣ ብሔረ ኦሪት) አሥመራ ፣ በኮከበ ፣ ጽባሕ ፣ ዘማጎበረ
ሐዋርያት ፣ ፍራ ፣ ሃይማኖት ፣ ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ታተመ ፣ ፲፱፻፶፯ ፣ ዓ. ም.
- ፲፩. ታሪክ ፣ ዘአላላፍ ፣ ሰገድ ፣ ዮሐንስ ፣
SCRIPTORES AETHIOPIC
TOMUS 5
ANNALES
IOHANNIS I, IYASU I ET BAKAFFA
I
EDIDIT
I. GUIDI
LOUNAIN
IMPRINMERIE ORIENTALISTE
L. DURBECQ 1955
- ፲፪. ትእዛዝ ፣ ሰንበት ፣
TEEZAZASANBAT J. HALEVY PARIS (3) LIBRAIE
BOUILL EDITUR 1093 TOUS DROITS RESERUES.
- ፲፫. አውሳብዮስ ፣ (መቅደመ ፣ ወንጌል)
አዲስ ፣ አበባ ፣ በብርሃንና ፣ ሰላም ፣ ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ታተመ ፣ ፲፱፻፶፱ ፣ ዓ. ም.
- ፲፬. ወንጌል ፣ ቅዱስ ፣ (ንባብ ፣ ከትርጓሜው) ከቀድሞ ፣ አባቶች ፣ ሲወርድ ፣ ሲዋረድ
የመጣ ፣— አዲስ ፣ አበባ ፣ በብርሃንና ፣ ሰላም ፣ ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ሁለተኛ ፣ ጊዜ
ታተመ ፣ ፲፱፻፶፱ ፣ ዓ. ም.
- ፲፭. ዜና ፣ አይሁድ ፣ ዘየጎብር ፣ ምስል ፣ ቤንጎርዮን ፣ (ዮሴፍ ፣ ወ፣ ኮርዮን)
DES JOSEF BEN GORION (JOSIPPON)
GESCHICHTE DER JUDEN
NACH DEN HANDSCHRIFTEN IN BERLIN, LONDON,
OXFORD, PARIS UND STRASSBURG. HERAUSGEGEBEN VON
MURAD KAMII
J.J. AUGSTIN PUBLISHER NEW YORK. BERLIN, 1937
- ፲፮. THE SEPTUAGINT VERSION
OF THE OLD TESTAMENT
AND APOCRYPHA
WITH AN ENGLISH TRANSLATION. Printed In G. Brit. 1976
BY
SIR LAUNCELOT LEX BRENTON, Samuel Bagter and Son Limited.
- ፲፯. ዝማራ ፣ ገጽ ፣ ጳጳ፩-ጳጳ፳፯ ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በብርሃንና ፣ ሰላም ፣ ማተሚያ
ቤት ፣ ታተመ ፣ ፲፱፻፷፯ ፣ ዓ. ም.
- ፲፰. ድን ፣ ዘቅዱስ ፣ ያራድ ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በብርሃንና ፣ ሰላም ፣ ማተሚያ ፣ ቤት
ታተመ ፣ ፲፱፻፶፱ ፣ ዓ. ም.
- ፲፱. ግብረ ፣ ሕማማት ፣ ዘአጎተሞ ፣ መምህር ፣ ወልደ ፣ ሚካኤል ፣ ብርሃን ፣ መስተል ፣
አዲስ ፣ አበባ ፣ በአርቲስቲክ ፣ ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ታተመ ፣ ፲፱፻፶፯ ፣ ዓ. ም.
- ፳. ጸመ ፣ ድን ፣ (ዘቅዱስ ፣ ያራድ) ፣ ገጽ ፣ ፩-፩፻፩ ፣ አዲስ ፣ አበባ ፣ በብርሃንና ፣ ሰላም
ማተሚያ ፣ ቤት ፣ ታተመ ፣ ፲፱፻፷፯ ፣ ዓ. ም.
ሀ. ገጽ ፣ ለፈልጾስ ፣ ዘደብረ ፣ ሊባኖስ ፣
LOUVAIN 49 CH. DE. WARE. 1961

DIE AETHIOPISCHE UEBERSETZUNG
DES
PHYSIOLOGUS
VON

FRITZ HOMMEL.

LEIPZIG J.C. HINRICHS, SCHE BUCHHANDLUNG. 1877

ጽሑፍ ፡ ነገሥት ፡ (ሥጋዊ ፡ ወመንፈሳዊ) አሥመራ ፡ በኮከበ ፡ ጽባሕ ፡ ቤተ
ግንተም ፡ ዘማኅበረ ፡ ሐዋርያት ፡ ፍራ ፡ ሃይማኖት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡

በቤተ ፡ ጽሑፍ ፡ ማሰሪጃ ፡ ከአማርኛ ፡ መጻሕፍት ፡ የተጠቀሱ ፡ የሚኮሱት ፡
ናቸው ።

- ፩. ሄሮዶቱስ ፡ ስ ፡ መጽሐፍ ፡ ከብላታ ፡ መርሰዔ ፡ ኅዘን ፡ ወ፡ ተረጎሙ ፡ ተተረጎሙ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፶፩
- ፪. ሄሮዶቱስ ፡ ፫ ፡ መጽሐፍ ፡ ከብላታ ፡ መርሰዔ ፡ ኅዘን ፡ ወ፡ ተረጎሙ ፡ የተተረጎሙ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፫. ሊቀ ፡ መዘምራን ፡ ሞገስ ፡ ዕቱቤ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ምስል ፡ ንምስሉ ፡ እዕ ፡ ማዶ ፡ ምሥጢር ፡ አሥመራ ፡ በኮከበ ፡ ጽባሕ ፡ ዘማኅበረ ፡ ሐዋርያት ፡ ፍራ ፡ ሃይማኖት ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፬. ሊቀ ፡ ሊቃውንት ፡ ኃይለ ፡ መስቀል ፡ ገ/ ፡ መድኅን ፡ “ሥርወ ፡ ሃይማኖት” ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ አርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፭. ሊቀ ፡ ጠበብት ፡ አክሊለ ፡ ብርሃን ፡ ወ/ቂርቆስ ፡ “መጽሐተ አሚን” ፡ አዲስ አበባ ፡ ትንሣኤ ፡ ዘጉባኤ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፷፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፮. ሊቀ ፡ ጠበብት ፡ አክሊለ ፡ ብርሃን ፡ “መርሀ ፡ ልቡና” ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ትንሣኤ ፡ ዘጉባኤ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፯. ሊቀ ፡ ጠበብት ፡ አክሊለ ፡ ብርሃን ፡ “መጽሐተ ፡ ጥበብ” ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ብንግድ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፰. መምህር ፡ ይኔይስ ፡ ወርቁ ፡ “ንባብ ፡ ወትርንጫ ፡ ቅኔያት” ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ብንግድ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፱. መሠረት ፡ ስብሐት ፡ ለአብ ፡ “ሥረ ፡ ብዙ” ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ብንግድ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፲. ብላቴን ፡ ጌታ ፡ ጎሩይ ፡ ወልደ ፡ ሥላሴ ፡ “ዋዜማ” ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በጎሐ ፡ ጽባሕ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፲፩. ተክለ ፡ ጻድቅ ፡ መኩሪያ ፡ “ከአምልኮ ፡ ጣዖት ፡ ወደ ፡ ክርስትና” ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ አርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፲፪. ተክለ ፡ ጻድቅ ፡ መኩሪያ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ ኑቢያ ፡ አክሱምዛጉዬ (፩ኛው ጽሑፍ) ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በትንሣኤ ፡ ዘጉባኤ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፲፫. ተክለ ፡ ጻድቅ ፡ መኩሪያ ፡ ጥንታዊት ፡ ኢትዮጵያና ፡ ግብፅ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በተስፋ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፲፬. ሊቀ ፡ ሊቃውንት ፡ መሐሪ ፡ ትርፌ ፡ አዘጋጅ ፡ የትዲስ ፡ ጳውሎስ ፡ መጽሐፍ ፡ ንባብ ፡ ከትርጓሜው ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በትንሣኤ ፡ ዘጉባኤ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፲፭. ተክለ ፡ ጻድቅ ፡ መኩሪያ ፡ “የኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ ከዐጼ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ እስከ ፡ ከ ፡ ዐጼ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ፻፶፫ ፡ መጽሐፍ) ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በተስፋ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፲፮. ከኃይለ ፡ ገብርኤል ፡ ነገር ፡ የተተረጎሙ ፡ “ታላላቅ ፡ ሃይማኖቶች ፡ እንዴት ፡ ተጀመሩ?” ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ብርሃንና ፡ ሰላም ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ።
- ፲፯. አለቃ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ገብሩ ፡ “ሀልውና ፡ አምላክ” ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ መርሀ ፡ ጥበብ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፲፰. አለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌ ፡ “መጽሐፈ ፡ ሰዋስው ፡ ወግስ ፡ ወመዝገብ ፡ ቃላት ፡ ሐዲስ” ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡
- ፲፱. አለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌ ፡ “መዝገብ ፡ ፊደል” ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ፫ኛ ፡ ጊዜ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ።
- ፲፳. አለቃ ፡ ኪዳነ ፡ ወልድ ፡ ክፍሌ ፡ ገበታዋሪያ ፡ የንባብ ፡ መማሪያ ፡ ድራጻዎች ፡ በትዲስ ፡ አልዓዛር ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ። ፲፱፻፸፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡

፲፱. ሊቀ ፡ ጠባብት ፡ አያሌው ፡ ታምኖ ፡ “የኢትዮጵያ ፡ እምነት ፡ በ፲- ሕግጋት”
 አዲስ ፡ አበባ ፡ በበርሃንና ፡ ሰላም ፡ ማተሚያ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ. ም.
 ፳. አለቃ ፡ ደስታ ፡ ተነሳ ፡ ወልድ ፡ “ዐዲስ ፡ ያማርኛ ፡ መዝገበ ፡ ቃላት” አዲስ ፡ አ
 በባ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፷፪ ፡ ዓ. ም.
 ፳፩. አሰረስ ፡ የኔ ፡ ሰው ፡ “ትቤ ፡ አክሱም ፡ መኑ ፡ እንተ” አዲስ ፡ አበባ ፡ በንግድ
 ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም.
 ፳፪. አሰረስ ፡ የኔ ፡ ሰው ፡ የካም ፡ መታሰቢያ ፡ “አሥመራ ፡ ኮከብ ፡ ጽባሕ ፡ ዘማገበረ
 ሐዋርያት ፡ ፍሬ ፡ ሃይማኖት ፡ ማተሚያ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም.
 ፳፫. አባ ፡ ቴዎፍሎስ ፡ ጳጳስ ፡— “መዝሙረ ፡ ዳዊት ፡ ንባቡ ፡ ከትርጓሜው” ከጥን
 ት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሊቃውንት ፡ ሲወርድ ፡ ሲዋረድ ፡ እንደመጣ ፡ ዘ
 እንተም ፡ አባ ፡ ቴዎፍሎስ ፡ ጳጳስ ፡ ዘሐረር ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በአርቲ
 ስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም.
 ፳፬. አባ ፡ ኪዳን ፡ ማርያም ፡ ገ/ሕይወት ፡— “ማሻሻል ፡ የተለመደ ፡ ሕግ ፡ ነው” ፻፶፫
 መጽሐፍ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በትንሣኤ ፡ ዘገባኤ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡
 ታተመ ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ. ም.
 ፳፭. አባ ፡ ገ/አዮሱስ ፡ ኃይሉ ፡ (ዶክተር) “ሰለ ፡ ግዕዝ ፡ ቋንቋ ፡ ታሪክ” አዲስ ፡
 አበባ ፡ በመርሀ ፡ ጥበብ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፵፱
 ፳፮. ከኢትዮጵያውያን ፡ ሊቃውንት ፡ ሲወርድ ፡ ሲዋረድ ፡ እንደመጣ ፡ “ወንጌል ፡
 ቅዱስ ፡ ንባብና ፡ ትርጓሜው” አዲስ ፡ አበባ ፡ በብርሃንና ፡ ሰላም ፡
 ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ. ም.
 ፳፯. ኢዘንበርግ ፡ (ቻርልስ ፡ ዊልያም ፡ ኢዘንበርግ) “የእግዚአብሔር ፡ መንግሥት ፡
 ታሪክ” በከርሾና ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ. ም.
 ፳፰. ከበደ ፡ ሚካኤል ፡ የዓለም ፡ ታሪክ ፡ “አዲስ ፡ አበባ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ
 ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ. ም.
 ፳፱. ከበደ ፡ ሚካኤል ፡ “ታላቁ ፡ እስክንድር” አዲስ ፡ አበባ ፡ አርቲስቲክ ፡ ማተሚ
 ያ ፡ ሊሚትድ ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ዓ. ም.
 ፴. ክሪቶን ፡ የፈላስፋው ፡ ፕላቶን ፡ ዘብሔረ ፡ አቲና ፡ ድርሰት ፡ ከሠረቀ ፡ ብርሃን ፡
 ገብረ ፡ እግዚእ ፡ የተተዳ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ
 ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፵፮ ፡ ዓ. ም.
 ፴. ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ አብርሀ ፡ “ሐተታ ፡ መናፍስት” ፻፶፫ ፡ ጊዜ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡
 በቅዱስ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፷፫ ፡ ዓ. ም.
 ፴፩. ዮሐንስ ፡ ወልደ ፡ ማርያም ፡ “የዓለም ፡ ታሪክ” አዲስ ፡ አበባ ፡ በብርሃንና ፡ ሰላ
 ም ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ፡ ፲፱፻፵፱ ፡ ዓ. ም.
 ፴፫. ዳዊት ፡ እስቶክስ ፡ “የጳውሎስ ፡ መልእክት ፡ ወደ ፡ ዕብራውያን” (ትርጓሜ) አ
 ዲስ ፡ አበባ ፡ በአርቲስቲክ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ሲሚትድ ፡ ታተመ ፡ ፶፯
 ፴፮. ፖርቱጋሎች ፡ “ፖርቱጋሎች ፡ ኢትዮጵያን ፡ እንዳዩአት ፡ ከፍራንቸስኮ ፡ ተጻፈ
 ከግርማ ፡ በሻህ ፡ ተተረጎሙ ፡ ሊዘቦን ፡ እ ፡ ኤ ፡ አ ፡ ፲፱፻፳፮ ፡

በዚህጽሑፍ ለማስረጃነት የጠቀስናቸው ፡ ያልታተሙ ፡ መጻሕፍት ፡ የሚከተሉት ፡ ናቸው ።

- ፩ኛ ፡ መጽሐፈ ፡ ምሥጢር ፡ ዘአባ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ዘጋሥጫ ፡
- ፪ኛ ፡ ሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ዘዐቃቤ ፡ ሰዓት ፡ ከብቱ ፡ (ከእኔ ፡ ይገኛል) ።
- ፫ኛ ፡ ሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ካልዕ ።
- ፬ኛ ፡ ራዕዮ ፡ ባርክ ፡ እንዲሁም ፡ ልዩ ፡ አቀራረብ ፡ ያለው ፡ ሰዋሰወ ፡ ግዕዝ ፡ ከ፫፻ ፡
 ዓመት ፡ በላይ ፡ የተጻፈ ፡ ገሳብ ፡ ዘመንና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ትርጉም ፡ ያለበት ፡ ከመረጋታ ፡ ዳርጌ
 እጅ ፡ የሚገኝ ፡ ዐሰበ ፡ ተፈሪ ።
- ፭ኛ ፡ ተለእሎተ ፡ እንቲያኮስ ፡ ለእትናቲያስ ፡ በጥያቄና ፡ መልስ ፡ የተዘጋጀ ፡
- ፮ኛ/ ፡ ትንቢተ ፡ ዳንኤል ፡ ግዕዝ ፡ በግዕዝ ፡ ሆኖ ፡ የተተረጎመ ፡ የጥንት ፡ ትርጓሜ ፡
 ፯ኛ ፡ ትርጓሜ ፡ ደቂቀ ፡ ነበያት ፡ በተለይ ፡ ትርጓሜ ፡ ትንቢተ ፡ ሆሴዕ ፡ ግዕዝ ፡ በግ
 ዕዝ ፡ እንደሆነ ፡ የተተረጎመ ፡ የጥንታውያን ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ትርጓሜ ።
- ፰ኛ ፡ ከአለቃ ፡ ጎሩይ ፡ ፈንታ ፡ የተጻፈ ፡ ፍኖተ ፡ እግዚአብሔር ፡ የተባለ ፡ የቴኦሎጊ
 ያ ፡ ጽሑፍ ፡—
- ፱ኛ ፡ ከአቋቋሙ ፡ ሊቅ ፡ ከአለቃ ፡ አስናቀ ፡ አብተው ፡ ዘገንደር ፡ ልደታተጠናቅቆ ፡
 የተጻፈ የዓመት ፡ ሙሉ ፡ ይትበሀልና ፡ ሥርዓተ ፡ አደራረስ ።
- ፲ኛ ፡ ቅኔ ፡ ከየኔታ ፡ መምህር ፡ በውቀ ፡ ዘወቁጣ ።

እሴብሌ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ በሕይወትየ ፡
 መሠረት ፡ ስብሐት ፡ ለአብ ፡

ፊጋ ፲፱ ለ ለ ለ ለ

፪ኛ. የታተሙት ፡ መጻሕፍቲ ፡

1. ስምዐ ፡ ጽድቅ ፡
2. ሥረ ፡ ብዙ ፡
3. ትውፊታዊ ፡ ኅሳበ ፡ ዘመንና ፡ ታሪኩ ።

፫ኛ. ያልታተሙት ፡ መጻሕፍቲ ፡

4. ቃል ፡ እግዚአብሔር ፡ ነበረ ፡ (አርዮሳውያን ፡ እንዲታረሙ)
5. አትሮንስ ፡ ሥላሴ ፡ በተዋሕዶ ፡
6. " ፡ ተፈንዎ ፡ በኢቡዓዴ ፡ (ተልእኮ ፡ ባለ ፡ መለየት)
7. " ፡ ማዕከላይ ፡ በተዋሕዶ ፡
8. " ፡ ሕይወተ ፡ ክርስትና ፡ በተዋሕዶ ፡
9. ኅሁሣ ፡ ተመርሆ ፡ ልቡናዊ ፡ (የመጽሐፍና ፡ የልቡና፡መስማማት)
10. ጽጌ ፡ ደንጉላ ፡ (የሱፍ ፡ እበባ ፡ (ጥንታዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን
11. ማኅሌታዊ ፡ አደራረስና ፡ የአባባሉ ፡ አብነት ፡

፬ኛ. በመዘጋጀት ፡ ላይ ፡ ያሉ ፡ ጽሑፎቹ ፡

12. ከግዕዝ ፡ ወ ጽሑፍ ፡ ቅዱስና ፡ ከእበው ፡ ሊቃውንት ፡ መጻሕፍት ፡ የተገኙ ፡ የእንድ ፡ መቶ ፡ ሠላሳ ፡ ሁለት ፡ የቅጂ ፡ መንገዶች ፡ (ጉዳናዎች) ዐመልና ፡ ስልት ፡
13. ሥነ ፡ ጽሑፋችንና ፡ አወራረዱ ፡
14. የኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ታሪክ ፡ በአስተዋፅኦ ፡
15. የኢትዮጵያ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ባህልና ፡ የሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አፈጻጸም ፡
16. ፊደል ፡ ይገድላል ፡ መንፈስ ፡ ግን ፡ ያድናል ።